

Szolgálati használatra

Nyt. szám: 0713/1985.

38

~~TITKOS~~

Nyt. sz.: 220

Titkosdolg alól felalakt

MH HTPCST 16/1983

Szab. alapján 1 HK/15

SB. 12. OG. Kérem. 1.

27/0708

HADTÁR BIZTOSÍTÁS

3

86

02

21

XVIII. ÉVFOLYAM

1985. 3. SZÁM

MEGJELENIK NEGYEDÉVENKÉNT
AZ MNHF-SÉG BELSŐ KIADVÁNYA

TITKOS

„A hadtápbiztosítás magában foglalja mindazokat a rendszabályokat, amelyek a hadtáp megszervezésére, valamint a csapatok anyagi, technikai, egészségügyi és egyéb irányú biztosítására és kiszolgálására irányulnak.”

(MN Harcászati Szabályzat [ho.-e.] 47. pont.)

HADTÁPBIZTOSÍTÁS

1985

3

MN HADTÁPFŐNÖKSÉG BELSŐ KIADVÁNYA

Készült: 650 példányban

Egy példány: 88 lap

Snsz.: 36/455

Szerkeszti: a Szerkesztő Bizottság

A Szerkesztő Bizottság elnöke: Elekes János ezredes

Szerkesztőség: Bp. XIII., Dózsa György út 49/a, MN HTP Törzs

Felelős szerkesztő: Tóth József alezredes

Felelős kiadó: Pártos János ezredes

A HADTÁPBIZTOSÍTÁS ELMÉLETE

Racionalizálás, mint a tartalékok mobilitásának eszköze

Szerkesztőségi cikk

A közelmúltban jelent meg Dr. Susánszki János „A racionalizálás módszertana” című könyvének második kiadása.

A könyv áttanulmányozása indított bennünket arra, hogy hasznosságára a figyelmet ráirányítsuk és arra, hogy néhány példán keresztül érzékeltesük, hogy milyen széles körű lehetőség és igény van a hadseregben folyó tevékenység racionalizálására.

Előjárójában néhány szót a racionalizálásról, mint fogalomról és annak helyéről a szervezés célrendszerében.

A szervezés a gazdálkodásban és bármely más folyamatban hatékonyságnövelést közvetlen vagy közvetett beavatkozás útján éri el.

A legfontosabb szervezési beavatkozások: a szervezetfejlesztés; a racionalizálás; szabályozás. Az első kettő közvetlen, míg a harmadik közvetett beavatkozást jelent.

A szervezetfejlesztés alapvetően meghatározó, hosszabb távra kiható, az elérendő célok elérése alaprendeltetés betöltése feltételrendszerének (személyi, tárgyi) megteremtésére, fejlesztésére irányul. A racionalizálás lényegében az adott, meghatározott tényezők hatékonyságfokozási lehetőségeink módszeres feltárására és kiaknázására irányul. Pl. megközelítőleg azonos feltételek között gazdálkodó csapat lényegesen eltérő eredményeket ér el. Szükséges feltárni ennek okát és racionalizálni a személyi és tárgyi tényezőket. A szabályozás a szervezetek statikus és dinamikus működési rendjének megfogalmazására irányul. Természetes a szabályozásnak követni kell mind a szervezetfejlesztést, mind a racionalizálást, mert ezek rendszerint olyan változással járnak, amelyek a hatékony működés érdekében nem nélkülözhetik a korábbi szabályozás módosítását.

Mindezeket figyelembe véve a racionalizálás célja tehát: a mi vonatkozásunkban a kiképzés és gazdálkodás tartalékainak aktivizálása, a munkaidő és álló alapok (kiképzési bázisok, termelési kapacitások) jobb kihasználása, a katonai rend és fegyelem megszilárdítása, a munka- és életkörülmények javítása a kiképzési eredmények elérése költség-tényezőinek csökkentése, a minőség javítása, az ügyvitel egyszerűsítése.

A racionalizálás célját áttekintve gondolom nagyon kézenfekvő az, hogy a racionalizálást mindennapi életünk, tevékenységünk szerves részének kell tekinteni. A racionalizálás nem öncélú, hanem valamennyiünk jól felfogott érdeke, s ezt szolgálja hogy kevesebb költséggel, veszteséggel, jobb minőségben teljesítsük feladatainkat.

A racionalizálás látszólag egyszerű. Ez nem szabad, hogy megtéveessen bennünket. A racionalizálásnak akkor van értelme és csak akkor lehet eredményes, ha az ésszerűsítést tudományosan megalapozzuk, ha a folyamatokat és azok összefüggéseit sokoldalúan elemezzük és ezek alapján alakítjuk ki a racionalizálásra vonatkozó elképzeléseinket.

A szerző a hivatkozott könyvében a racionalizálási technikák ismérveit 12 tételben foglalta össze.

1. A racionalizálás innováló tevékenység. Az innováció tágabb értelemben minden olyan változás szükségességének felismerése, megoldása és bevezetése, amelyek újak az adott szervezet számára. E vonatkozásban kétféle helyzettel találkozhatunk

- úttörő helyzet amikor a megoldás módja és eszköze ismeretlen. Pl. a várható ellenségnél megjelentek a nagy hatású, nagy pontosságú felderítő és csapásmérő komplexumok. Ennek kapcsán a harc eredményes megvívása érdekében fel kell ismerni a változtatás szükségességét. Először azt, hogy változtatni kell a harctevékenység megvívásának, az ellenség megsemmisítésének a módját; másodsor azt, hogy változásokat kell bevezetni a csapataink minden oldalú biztosításában. A változás lényegének és szükségességének felismerése után meg kell határozni a változtatás módját, lényegében azt, hogy milyen módon vívjuk meg a harcot, milyen eszközökkel és módszerekkel harcolunk e fegyverek ellen, továbbá azt, milyen aktív és passzív rendszabályokat alkalmazunk erőink és eszközeink védelme érdekében. Ha a változtatás módjait kialakítottuk, szükséges gondoskodni azok bevezetéséről, melynek első fázisa a tiszti, tiszthelyettesi állomány elméleti felkészítése, majd az alkalmazás teljes személyi állománnyal történő begyakorlása.

- Második helyzet - rutinhelyzet.

2. *Mikromegközelítés a racionalizálási teendők közös vonása.* A mikroszemlélet követelménye: Tekints lényegbevágónak minden kis hibát, abból kiindulva, hogy sok kicsi sokra megy, és a sok kis veszteség megakadályozása jelentős megtakarítást eredményezhet, növelheti a hatékonyságot. Amikor felfedezzük azt, hogy bizonyos gépjárművek az üzemeltetés folyamán túlfogyasztnak, akkor ne azt érzékeljük, hogy 100 km-en 2 liter üzemanyag a túlfogyasztás, hanem azt, hogy ez azt jelenti, hogyha ezen nem változtatunk, akkor egy év alatt a túlfogyasztott üzemanyag mennyisége elérheti a több ezer litert.

3. *A komplex racionalizálás rendszerszemléletű.* Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy racionalizálendő elemeket nem lehet kiszakítani az egészből, a szervezethez, hanem annak részeként kezelendő és a részváltoztatásokat az egész szervezet működésének hatékonysága szempontjából vizsgáljuk, mert a rendszerszemléletű racionalizálás mellőzése oda vezethet, hogy az adott részterületen fog elérni ugyan eredményeket, ami azonban az egész szervezet hatékonyságára káros hatással lehet. Pl. az önjáró lövegek megjelenése a gépesített lövészcsapatok szervezetében azt követeli, hogy azok alkalmazását, hatását ne elszakítva vizsgáljuk, hanem az egész szervezet működése szempontjából. Rendszerszemléletű megközelítést igényel, vizsgálni kell alkalmazásuk hatásának valamennyi összefüggését, mert csak ennek alapján lehet biztosítani azt, hogy növeli az adott szervezet működésének hatékonyságát, s csak ez eredményezheti azt, hogy ezen harceszközök lehetőségeit a maximális mértékig kihasználjuk.

4. *A racionalizálás a kollektíva újító-összerűsítő kapacitásának célra irányított és módszeres hasznosítása.* Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy a racionalizálás nem valamiféle külön „elit csoport”, hanem az egész kollektíva feladata. Ezért állandóan gondoskodni kell az alkotó kedv ébrentartásáról, melynek egyik legfontosabb módszere olyan vezetési stílus, munkalétkör kialakítása, amelyben az adott szervezet valamennyi dolgozója érzi, hogy számítnak rá és igénylik az aktív alkotó tevékenységét.

5. *Okozati összefüggések kutatása racionalizálás-módszertani követelmény.* Ha egy adott szervezetben a működés hatékonysága tekintetében problémák jelentkeznek, vagy a működés folyamán valamilyen veszteségek keletkeznek, akkor ezeket meg kell szüntetni. A megszüntetés alapfeltétele az ok, vagyis okok feltárása, mert a fent jelzett gondokat az okok egész láncolata idézheti elő.

A megállapított hibák felszámolása csak az ok és okozati összefüggések feltárása alapján lehetséges, mert a hiba „egyszerű” megszüntetése csak tüneti kezelés, a hibák okainak feltárása és megszüntetése a hibák ismétlődésének megakadályozását jelenti. Gondoljunk csak el, hogy a gyakorlatban mennyit küszködünk e problémával. Pl.: Bizonyos ismétlődő hiányosságok megszüntetése érdekében módszertani foglalkozást vezetünk le. Meggyőződünk arról, hogy a résztvevők a bemutató lényegét megértették. Kis idő múlva azt tapasztaljuk, hogy a hibák ismét kezdenek általánossá válni. Mi a magyarázata ennek? Lényegében az, hogy azt mutattuk be, hogyan kell csinálni, de arra, hogy az általánossá váló hibák okait feltárjuk, és azok megszüntetésének módjaira a figyelmet ráirányítsuk - kevés gondot fordítunk.

6. *A hattengelyű modell a problémaközelítés metodikai követelménye.* Ez a gyakorlatban arra ösztönöz, hogy a racionalizálás folyamán a teljesítményt, eredményt meghatározó valamennyi tényezőt egyenként és összességében vizsgáljuk mind a probléma feltáró elemzése, mind a megoldási változatok kialakítása folyamán.

Ezek a tényezők:

- személyi feltételek;
- munkaeszközök (képzési eszközök);
- tárgyi követelmények;
- munkamódszer;
- munkahely;
- végeredmény, gyártmány.

7. *A hattengelyű problémaközelítés előfeltétele a heterogén csoportösszetétel.* Ez az úgynevezett hattengelyű megközelítés a dolgok, jelenségek sokoldalú vizsgálatát igényli. Hogy ezt meg tudjuk valósítani, a racionalizáló csoportot e sokoldalú vizsgálatra alkalmas szakemberekből kellett összeállítani. A heterogén összetételű csoport kiküszöböli az ún. csoportvaktságot, s helyes vezetés esetén a szakszempontok „összecsapása” pozitív jellegű és alkotó feszültség keletkezik, keletkezhet. Jól érzékelteti ezt a parancsnoki elhatározás meghozatala, ahol a parancsnok egy cél elérése érdekében számtalan közreműködő véleménye és javaslata alapján dönt, hozza meg az elhatározását az előjáró által meghatározott feladat teljesítésére, az ellenség megsemmisítésére.

8. *A racionalizálás folyamatos szervezési feladat.* Ez adódik azokból a körülményekből, amelyek között élünk. A tudományos és technikai forradalom hatását szüntelenül érezzük. Ennek kapcsán szakadatlan az a folyamat, amely az új harceszközök, anyagok és technikai eszközök megjelenésében realizálódik. Ennek hatására a szervezeten belül más funkciók, új módszerek és eljárások jelennek meg. Ez együtt jár potenciális veszteségforrások és kiaknázatlan tartalékok megjelenésével. Ezek megszüntetése és mobilizálása érdekében a racionalizálásnak is szüntelennek kell lenni.

9. *A teljesség követelménye.* Ez a követelmény alapvetően azzal magyarázható, hogy a hatékonyságcsökkentők forrásuk, hatásuk és megjelenésük tekintetében sokfélék lehetnek, *nevezetesen:*

- kizárólagosan külső vagy belső okokra;
- elsődlegesen külső és másodlagosan belső okokra, illetve ennek fordítottjára visszavezethető veszteségek;
- formális és tényleges veszteségek;
- közvetlen vagy közvetett veszteségek;
- morfológikus (strukturális alkotó-szervezeti), processzuális (folyamatokkal összefüggő) veszteségek;
- személyi illetve tárgyi tényezőkkel összefüggő veszteségek.

A teljesség követelménye tehát azt jelenti, hogy minden tevékenységet szisztematikusan megvizsgálunk és a valóságot szembesítjük a kívántos állapottal, és feltárjuk az eltérések okait és megszüntetjük.

10. *A racionalizálás módszertana az általános szervezés módszertani része.* A racionalizálás módszertana tudományosan rendszerezett ismeretekkel alapozza meg azt a tevékenységsorozatot, amely adott emberi és tárgyi teljesítménytényezők felismerésére irányul. Felismerés folyamán tehát a tiszta vonatkozó szabályismereteken kívül meghatározott módszertan követése is szükséges. Ezek a módszerek általánosak, nem specializálódnak szakmánként, ezért mi is a hadseregben folyó tevékenység elemzése folyamán eredménnyel hasznosíthatjuk.

11. *A racionalizáló szervezés megvalósításcentrikus tevékenység.* Ez lényegében azt jelenti, hogy a racionalizálás folyamán közvetlen a gyakorlatban hasznosítható eljárások alakulnak ki, amely változással jár együtt. A változás zavarja a kialakult rendet, amely idegenkedést vagy tudatos ellenállást

válthat ki. Ezért a racionalizálásra vonatkozó terv kidolgozásakor törekedni kell a várható konkrét eredmények bemutatására is, mert meggyőző erejénél fogva az ellenállás helyett a racionalizálás bevezetésének meggyorsítását idézheti elő.

12. *A racionalizálási technikák az ismeretanyaggal adekvát sajátos dialektikával oktathatók és begyakorolhatók.* Ennek a ténynek az ismerete arra kell, hogy ösztönözzön bennünket, hogy tegyük rendszerré a racionalizálási technika oktatását. Ezáltal a szervezet tagjai fantáziáját serkentjük az ötlet keresésére, az alkotóképességüket célirányítottan hontakoztatjuk ki és az új ötleteket nem a véletlentől kell várni.

A racionalizálási technikák ismereteinek áttekintése után néhány gondolat a racionalizálás szervezési folyamatáról. Előljárójában szükséges szólni arról, hogy a racionalizálás alapos és elmélyült elemző munkát követel.

Fontos ennek a követelménynek a kihangsúlyozása, mert az esetek többségében az adott terület vezetői hajlamosak annak a kijelentésére, hogy nem kell az időt az elemzéssel tölteni, mert a hibáinkat ismerjük és arra kell az energiát fordítani, hogy ezek megszüntetését biztosítsuk. A felesleges időtöltés ellen irányul többek között maga a racionalizálás is. Ennek ellenére a fenti szemlélettel szembe kell helyezkedni, mert nem egy esetben tapasztalható, hogy a hibák úgynevezett kézenfekvő okai egy alapos elemző munka elvégzése után egész más jellegűt öltenek, s ennek kapcsán megszüntetésük egész más rendszahályokat követel.

Visszatérve a racionalizálás szervezéséhez, elsősorban arról kell szólni, hogy a racionalizálás célját egy meghatározott folyamaton keresztül lehet elérni. *E folyamat fázisai:*

- a probléma felismerése és meghatározása;
- a megoldási módok tervezése és kiválasztása;
- a megvalósítás és visszacsatolás.

A racionalizálási igényt külső vagy belső ok vagy okok válthatják ki.

Külső ok, korszerűbb vagy hatékonyabb eszköz felfedezése, alkalmazása, az új tudományos eredmények hasznosítására való törekvés. A mi vonatkozásunkban ilyen situációt idézhet elő pl. az összefegyvernemi HDS önálló légierejének megjelenése, az ellenség megsemmisítési módjainak „gazdagodása”, a hadművelati manővercsoportok alkalmazása stb. Belső ok: minden működési hiányosság, amely viszonylag könnyen mobilizálható tartalékok feltárását eredményezheti. Pl. felismerjük azt, hogy egy laktanyában több alakulat elhelyezése esetén a fenntartási költségek lényegesen csökkenthetők, azáltal, ha az ellátó rendszerünket közös alapokra helyezzük. A másik: ugyan csak felismertük azt, hogy az anyagi eszközök szállítása tekintetében jelentős tartalékaink vannak – megszerveztük a diszpécserjellegű szállítást. Ezek a példák rendkívül alkalmasak arra is, hogy igazoljuk: minden új bevezetése rendkívüli ellenállást vált ki. Mi is tudtuk pl. hogy a laktanyahadtáp bevezetése az utalt alakulatok parancsnokainak jogait bizonyos mértékig korlátozza. Ha egyhevetjük e korlátozás hatását a laktanyahadtáp bevezetésének hasznosságával, akkor nyugodtan mondhatjuk, érdemes volt. Az önállóság, bizonyos veszteségeink hatása lényegében eltörpül konkrét megtakarítási eredményekhez viszonyítva.

Mindezek alapján meghatározható a racionalizálási probléma fogalma, amely nem más, mint olyan helyzet, amelynek a megoldása a szokásostól eltérő, egyedi karaktere az információk elégtelensége, a tipikus kivitelhez szükséges személyi, tárgyi feltételek hiánya, vagy más okok miatt az ismert módokkal nem lehetséges.

Mivel a racionalizálás kiinduló alapja a problémafelismerés, ezért rendkívül fontos, hogy a felismerés tudományos alapokra támaszkodva reális legyen, mert ellenkező esetben a racionalizálás nemhogy javítja a helyzetet, hanem az irreális problémák megoldása újabb gondok előidézője lehet.

Megállapodhatunk tehát abban, hogy a probléma felismerése meghatározó, melynek alapján megismerhető annak megoldása. A megoldási mód kiválasztásánál fontos annak megértése és hangsúlyozása, hogy a problémák megoldásának számos változata, módja lehetséges, melyet alapvetően befolyásolnak a személyi feltételek, munkamódszerek és eszközök, továbbá ezek különféle kombinációja.

Fontos, hogy a megoldási változatok tervezése folyamán vegyünk figyelembe minden lehetséges követelményt, hatástényezőt, továbbá azt, hogy ezeket komplex módon alkalmazzuk, mert ez lehetővé teszi a különböző variációk közül a legoptimálisabb kiválasztását. Az optimális variáció kiválasztása három lépcsőben végezhető el. 1. Először az egyes megoldásokat szembesítjük a kritériumokkal (értékelés) a következőkben a kritériumokkal minősített változatokat összehasonlítjuk (szelekció), harmadszor a kritériumokat legjobban kielégítő változatokat választjuk ki megvalósításra. (döntés).

A probléma megoldási módjainak kiválasztására jó példa lehet a következő. Tekintsük racionalizálási feladatnak: a személyi állomány részére történő ruházatszere biztosítását. Tegyük fel, hogy jelenleg ez a raktárból történik, utalvány alapján. A helyzet elemzése, értékelése kapcsán megállapítottuk, hogy *a probléma megoldásának több lehetősége van:*

1. Az aleggységeknél megteremtjük a ruhacsere feltételeit.
2. A központi fürdőben alakítunk ki erre a célra készleteket.
3. A kettő kombinációját alkalmazzuk.
4. Továbbra is a raktárból biztosítjuk az adminisztráció egyszerűsítésével.

A következő lépés, mint ahogy meghatároztuk, a változatok összevetése a kritériummal, mely ez esetben: Biztosítani a személyi állomány részére az alsó- és felsőruházat-cserét akkor, amikor az szükséges (elszadt, szennyezetté vált) mindennap, meghatározott időben mindenfajta adminisztratív és parancsnoki beavatkozás nélkül.

A kritériumnak elméletileg a 3. változat a legmegfelelőbb, mert ez minden igényt kielégít anélkül, hogy az aleggységek ellátására kedvezőtlen hatást gyakorolna.

Ha a megoldási változatok közül a legmegfelelőbbet kiválasztjuk, akkor szükséges, hogy a kiválasztott változat bevezetését megszervezzük. A bevezetést megelőzheti kísérlet, vagy anélkül is megtörténhet.

A kísérlet alkalmazása általában abból az elvből kiindulva szükséges, hogy nincs jobb zsüri, mint a gyakorlat. A kísérletnek különösen akkor van fontos jelentősége, ha a változtatás komoly kockázattal jár. Szükséges kísérletezni azért is, mert a tervezés folyamán esetenként nem tárhatók fel mindazok a körülmények, amelyek befolyást gyakorolnak az adott probléma megoldására.

A kísérlet időtartamával kapcsolatban abból kell kiindulni, hogy az addig tartson, amíg a garantált adatokkal nem rendelkezünk a végleges bevezetésre vonatkozóan. Nagyon fontos, hogy a kísérlet körülményei feleljenek meg a valós körülményeknek, mesterséges beavatkozással ne segítsük a kísérlet sikerét, mert a mesterségesen kialakított körülmények jó eredményt hozhatnak, csupán akkor fogunk meglepődni, amikor a változtatást a valós körülmények között bevezetjük, és az eredmények lényegesen elütnek a kísérletek során elért eredményektől, s így tulajdonképpen a probléma megoldása helyett az életet bonyolultabbá tettük.

Ha a kísérletek eredményesek, s a kísérletek tapasztalatai alapján a szükséges korrekciót elvégezték, akkor sor kerülhet a racionalizálás bevezetésére. A racionalizált terület jellegétől, változtatás lényegétől, a várható hatástól függően a bevezetés előkészítése különböző mélységű lehet. A bevezetés semmiképpen sem egyszerűen az utasítás kiadását jelenti, hanem körültekintő eljárást igényel. Meg kell érteni a változtatást mindennekelőtt az érintett kollektívával, fel kell oldani az újtól való idegenkedést, (e tekintetben hasznos az új változat előnyeinek bemutatása,) biztosítani kell a szervezethez és fegyelmet, megfelelő visszacsatolással állandóan ellenőrizni kell a kitűzött célok

elérését s végezetül szükséges, hogy a vezető aktívan vegye ki a részét e munkából, mert aktivitással ösztönöz és segíti a munkahelyi légkör kedvező alakulását. A vezető egyik alapvető feladata a racionalizálás folyamatában a gyorsaság biztosítása. Közismert, hogy a tudomány és a technika hallatlan gyors ütemű fejlődése következtében az élenjáró technikai vívmányok 3-5 év alatt elvesztik vezető szerepüket. Más módon megközelítve a napjainkban felavatott tiszt 10-15 év múlva sok olyan (kb. 50%) harceszközzel fog dolgozni, technikai újdonsággal találkozni, amely az avatása időszakában ismeretlen volt. Ezért a vezetőnek a külső (várható ellenség) és belső körülmények változásait hosszabb távra kiható tendenciáit figyelemmel kísérve nem a meglévő állapot megőrzését, hanem a fejlődést jelentő változások időszzerűségének felismerését, a változások céljainak kitűzését, a módszer kiválasztását és a bevezetést kell biztosítani.

Igényli és irányítja a gazdasági előnyöket ígérő racionalizálódó tevékenységet az a vezető, akinek a szervezet stabilitására való törekvése nem túlzott, mentes a megszokotthoz való görcsös ragaszkodástól, a koncepcióját a réggel szembeni konstruktív elégedetlenség jellemzi.

A progresszív vezetőből nem hiányzik az új utak keresésének kívánsága, érvényesül az a képessége, hogy időben szakítani tud a réggel, a szervezés eredményeként létrejövő változtatásokban nem csupán a hibák elkövetésének lehetőségét véli és kerüli. A vezető nem tarthatja magát távol a szervezés gondjaitól s különösképpen nem gondolkodhat abban a hamis hipotézisben, hogy a szervezésért kizárólag az elvezető felelős. A vezetés és a felclősség együttjárnak és a racionalizálás vonatkozásában éppúgy elválaszthatatlanok, mint minden egyéb vezetési funkció tekintetében.

A vezető viszonya az emberekhez és az ügyekhez: *közvetlenül formáló erő*. Minden vezető olyan befolyásoló centrum, aki munkamódszerétől függő nagyságú zónában – tekintélyével és hatáskörével meghatározott intenzitású vonzó erejével – képes személyek és funkciók, érdemek és hibák jelentőségét felemleni vagy leszállítani. A vezető viselkedésével, nyilatkozataival befolyásolja az átszervezésben érintettek hangulatát és viselkedésével együttműködési készségét, ezért minden tettével érzékeltesse, hogy a szervezés sikere érdekében aktív hozzájárulást vár el és honorál. Támogassa a szervezők munkáját abban a tudatban, hogy a szervező elismerésével a szervezés funkcióját ismerteti el és céljainak érvényesülését segíti elő. Bármilyen más magatartás gátolja és zavarja a szervező tevékenységet. A vezetőnek a szervezővel kapcsolatos passzív vagy ellenző – látószólag még oly jelentéktelen – gesztusai (jó indulatú egyetértő elnézés a tényállapot meghatározásának szakában az adatszolgáltatást elmulasztókkal, elodázza a döntést a „racionalizálásnál fontosabb” ügyek miatt stb.) közömbös vagy szembeszegülő magatartásra ösztönözhetik a vezető munkatársait, akik biztatva érzik magukat passzív rezisztenciába vonulni, és betegesen túlzott kritikával fogadják a szervező javaslatait. Ebben a légkörben a progresszív változásokra irányuló erőfeszítések sikertelenek, ti. a szervezet működésének fegyelmezettsége az eredményes szervezési akció lényeges előfeltétele.

A szervezetenlenséget nem lehet pálcával elűzni! E kétségkívül helytálló tételnek azonban nem mond ellent, hogy minden működő és különösen az átalakítás alatt álló, ezért érzékenyebb szervezetben nem nélkülözhető a tágabb értelemben vett munkafegyelem következetes érvényesítése sem. A változásra megfelelően felkészített vállalat egyik ismérve, hogy a vezetés már az átszervezés megelőzően fokozottan ügyel a működési előírások szerinti fegyelmezettségre. A szervezet vagy a munkamódszer átállításának az időszakában minden rendszer relatíve instabilabb, tehát a vezető fordítson különös gondot a fegyelem fenntartására. A mulasztás, a hiba vagy téves cselekvés – már csak a folyamatban levő átszervezés sikere miatt is – vonja maga után az eset súlyához képesti követelményeket. Mind a szervezeten helüli alacsony színvonalú magatartás jegyeiből (általános fegyelmezetlenség, hanyagság), mind a szervezési akció személyi vagy tárgyi céljaival kapcsolatos netáni ún. lappangó ellenállásból táplálkozó interferenciák a leggondosabban tervezett átszervezés megvalósítását is veszélyeztethetik. Ennek megelőzésére szükség van arra az aktivizált valóságos és formai tekintélyre is, amellyel csupán a szervezeti hierarchia magas fokozatán levő vezetők rendelkeznek.

A szerző a könyvének további részében foglalkozik a racionalizálással és az azzal összefüggő különböző területekkel. Többek között: a vezetés-szervezet – racionalizálás, a racionalizálás módszerei, a szabványosítás, a preventív racionalizálás, a racionalizálási technikák kombinációi, a racionalizáló szervezés oktatása kérdéseivel.

Néhány gondolat ezek közül a *vezetés-szervezet-racionalizálás problematikájáról*.

A racionalizálás az végső soron nem egyes személyeket, hanem a szervezetet érinti és ezért fontos, hogy a bevezetés előkészítése az egész szervezetre terjedjen ki, mert ellenkező esetben azzal a gyakran előforduló esettel találkozunk, hogy a jó ötletek a megvalósítás helyett a feledés homályába kerülnek.

A racionalizáló tevékenység eredményessége alapvetően függ a vezetés módszerétől és stílusától, attól hogy befolyásolja az egyének és ennek révén az egész szervezet magatartását, biztosítja e azokat a körülményeket, amelyek kibontakoztatják a kreativitást.

A vezető fontos feladatai közé tartozik a szervezet innováció kapacitásának hasznosítása, amelynek számos gátló tényezője lehetnek. Ezek a következők: a szervezés és ezen belül a racionalizálás módszertanának a lebecsülése, a sietség, az időhiány, a feladat körülmények közötti végrehajtásához, a megcsokás, az ügynevezett szakmai vakság; ragaszkodás a régihez, mert az „új” még nem vált be és „kockázattal” jár; az újra ösztönöz törekvés gyengesége; az a kis „t” betű, amely nem engedi, hogy a racionalizál-„t”-ből „racionalizál-ó” váljék.

Különösen fontos e tekintetben az utolsó kis „t” betű szerepe, mert a szervezet cselekvő segítő segítségével javítja a racionalizálási terv szakmai színvonalát, ti. nem feledhető, hogy a helyismerettel, a sok éves gyakorlattal rendelkező munkaerő értékes tanácsokat adhat és olyan veszélyekre hívhatja fel a szervező figyelmét, amelyeket nem venne észre; erősíti az identifikálódási folyamatot mind a szervezési céllal, mind a kivitelezés mikéntjével. A kisebb és nagyobb ötletek, újítások gyors elbírálása, felhasználása, elismerése és megfelelő jutalmazása a racionalizálás népszerűsítésének egyik legjobb módja. Az alkotásban részt vevő dolgozó saját ügyének, saját felelősségére történőnek és saját sikerének érzi az átszervezést.

Az innovációs tevékenység szempontjából nélkülözhetetlen az újító erő szakszerű irányítása és az alkotókedv felkeltése, állandó ébrentartása. felmerül kérdésként, hogy alkotás-e a szervezés? Alkotáson a mindennapi szóhasználat a művész, a feltaláló vagy az ismeretállományunk bővítéséhez hozzájáruló tudós munkáját érti. Ám mélyebben elemezve a különféle rangfokú alkotások kritériumait, megállapítható, hogy e fogalom jóval tágabban értelmezendő. Ide tartozik az adott szervezet számára minden új létrehozása, tehát az ipari vállalatok szervező tevékenységet feltételező bővítése, modernizálása vagy hatékonyságuk fokozása céljából végzett racionalizálása. Továbbmenve: alkotás a szervezés e munka természeténél fogva is. Azok az ún. szervezők, akik megkísérik a szervezést különféle sémák másolásával rutinmunkává süllyeszteni, nem érdemlik meg a nevüket. A valódi, a szó igazi értelmében vett szervezés sohasem sematikus, ti. valamely új, vagy átszervezés modelljének megtervezéséhez a minden alkotómunkától elválaszthatatlan képzelőerő, a kigondolt modellnek a gyakorlatba való átültetésekor pedig a minden új keresztülviteléhez nélkülözhetetlen bátor magabiztosság és szívósság szükséges.

Ki az alkotó ma az ipari szervezés folyamatában? A szakmailag rendkívül differenciált önálló akaratú centrumok sokaságából álló ipari szervezetekben a szervező alkotó egyéniségének monopolprimátusát a szervező által integrált alkotókollektíva váltotta fel. *Ebből következik, hogy:*

- a szervezés lehetőségeit és eredményét nemcsak a szervező hozzáértése, hanem a vezető apparátus és a személyi állomány egészének szakképzettsége és hozzáállása határozza meg;
- a szervező alkotó akarata a ma technikai munkamegosztási és nagyságrendi feltételei között csupán az alkotó közösségben és közösséggel teljesebben ki;
- a racionalizálás feladata nem korlátozható a szervezési részlegekre, még kevésbé annak racionalizáló specialitásaira.

Előbb-utóbb lemarad az a vállalat, amely gyártmányai fejlesztését és az ezzel együtt járó ötlet-provokálást a termékfejlesztéssel osztályok kizárólagos funkciójaként – mindenki más (piackutatást, termelő üzemetket stb.) felmentve és kizárva – kezeli. Ugyanígy későn veszi majd észre működési rendjének elavulását az a vállalat, amely veszteségeinek megszüntetését és tartalékainak hasznosítását néhány szervező szakember izolált tervékenységtől várja.

A szervezet tagjainak alkotókedve tehát az eredményes racionalizálás előfeltétele, viszont a kezdeményezésre és a felelősség viselésére a kedvet megteremteni a vezetés feladata. Adott esetben a legjobb megoldásra nem adható recept, az azonban alapkövetelmény, hogy gondoskodjunk a racionalizálásban az érintettek rendszeres tájékoztatásáról, ésszerűsítő javaslataik értékeléséről, hasznosításáról és jutalmazásáról, a jól végzett munka erkölcsi megbecsüléséről és általában az innováló igényeknek kedvező, egészséges vállalati szellem szilárdságáról.

Az újító-ésszerűsítő akarat lefelfedezhető. A szervezet tagjainak tehetsége, tapasztalata és képzeletereje kimeríthetetlen szellemi potenciál, ami hozzá nem értő bánásmód mellett elkallódhat, jó vezetéssel viszont kiteljesedik. A vállalatok jövője függ attól a szereptől, amit az újító munkacról az adott szervezeti feltételek között betölteni képes. A vezetés módszerét és a szervezet működési rendjét minősíti az a képsor, amely egy-egy új gondolat sorsát ábrázolja megszületésétől a megvalósításig vagy vezetéséig. Valamely vállalat viszonyulása az új gondolatokhoz a vezetés és a szervezet érettségének a függvénye.

A következőkben az újító-ésszerűsítő akaratot elfojtó néhány olyan hibalehetőséget foglalunk össze, amelyeket gyakorlati eseteket megfigyelve és elemezve tártunk fel.

1. Tapasztalható olykor az ipari gyakorlatban a *munkacrők elbátortalanodása és a fejlesztő gondolatok visszatartása*, ha a szervezőt presztízs-komplexuma miatt sértik a szervezet tagjai által feltárt – és a szervező által nem észlelt – racionalizálási lehetőségek és módok. A legnagyobb hibát követi el az a szervező, aki önmagát tekinti a fejlesztésre és a hibák kijavítására irányuló gondolatok kizárólagos kútforrásának. A végrehajtó munkacrők javaslatai hiányoznak majd, a racionalizálási terv azoktól szegényebb lesz és elveszti a szervező a racionalizálásban benne élő dolgozók természetes ellenőrzését abban a hibás feltételezésben, hogy „titkok egyedüli birtokosa”. A szervezet asszimilálódása ebben a vonatkozásban is rendkívül gyors: nem gyakorol progresszív ellenőrzést, ha megbizonyosodik kontroll művelői hatástalanságáról és ellenséges fogadtatásáról.

2. Az ún. viszonyító ötletértékelés *személyi konfliktusokat válthat ki*, és negatív tartalmú versengésbe kényszerítheti a racionalizálást akaró személyiségeket is. A szervező értékelése tehát ne személyi összehasonlítás legyen, különösen nem, ha a javaslattevők distanciális helyzetükből eredően, vagy egyéb okokból ún. versenytársak szituációjába kerülhetnek. A viszonyítás (pl. X javaslata Y ötletéhez viszonyítva silány) ellentétek forrásává válhat. A szervező ötletértékelési művelete annál kevésbé lehet hibaforrás, minél erőteljesebb a szervezetben a közösségi szellem és minél egyértelműbb a racionalizálási célban való egyetemes érdekeltség.

3. A *kezdeményezés elvetése a belelés elmulasztása miatt*, ha ti. a javaslat eltér a szervező előzetes elképzelésétől. Az új gondolatok nem héliummal töltött ballonok, amiket az hajt felfelé, hogy különböznek környezetüktől! A szervező szükséges alapállása: mi a megfelelő az ötletben, illetve hogyan alakítható azzá? Gondolkodását jellemezze az ötlet egésze, része, illetve ezek módosított változata alkalmazhatóságának kutatása. Ilyenképp nem csupán tökéletesíti az átszervezési tervet, hanem fantáziaserkentést is végez: az elgondolt ötletek kiváltotta alkotóöröm a javaslattevőt további aktív részvételre ösztönzi, szellemi teljesítőképességét intenzívebben használja majd ki és bocsátja a szervezet rendelkezésére.

4. *Fékezheti a dolgozók alkotó akaratát* a vállalat (iparág, szakma) hagyományainak indokolatlan mellőzése vagy lebecsülése. *Kíváncos:*

- a szervezet egészséges tradícióinak méltánylása, felépítése és munkamódszere múltjának alkotó beolvastatása a racionalizálási tervbe és így is erősíteni az egyetértést a szervezés céljával;
- a munkaerők sztereotíp elemeket tartalmazó ajánlásait felhasználni, s az új és a megszokott ötvözéssel mérsékelni az idegenkedést a változástól.

5. A részvételi akaratot gyengítő hiba az *ötletnek vagy eredménynek személytelenítése*. az alkotás örömeire igényt tartó ember megfosztása a munkában való kielégüléstől. A szervező hivatkozzék minden alkalommal a javaslattevőre, részesítse elismerésben a racionalizálás tervezőit és kivitelezőit a sikerükért és általában óvakodjon attól, hogy az egyéni hozzájárulások integrációjában az ötletek személyes jellege neutralizálódhassék.

6. A szervezet újító képességének kihasználását, az *eredeti gondolatok szabad kibontakozását* gátolja a szervező, ha nem honorálja az újat. Ne becsljük le azt a munkaerőt, aki – bár kevésbé tökéleteset, mégis – újat alkot, ötletet a saját erejéből, szemben azzal, aki szolgáiban másol egy bevált megoldást. Az előbbi nagyobb valószínűséggel fog előbb-utóbb a szervezet fejlesztéséhez valami újjal hozzájárulni, mint az utóbbi.

7. A formális értékelés, a *valóságos érdeklődés hiányát tükröző magatartás elkedvetlenít, passzivitásra ösztönöz*. Az ötletek „kollektív asszociációs láncreakciója” kialakulásának feltétele, hogy a szervező ténylegesen foglalkozzék a javaslatokkal és szerzőikkel. Ellenkező esetben – közömbösséget tanúsítva – a szervezet elfásul és alig várhatunk önálló kezdeményezést.

A szervező

- létesítsen folyamatos kapcsolatot az átszervezésben érintett munkaerőkkel, nyújtson rendszeres tájékoztatást javaslataik megvalósításának helyzetéről (a nehézségekről, az elért teljesítményekről stb.);

- használja fel az értékelést további ötletprovokálásra. A javaslat minősítése, vitatása során a problémahelyzetek létrehozása, a kérdésfelvetések, az ötletek kombinálási lehetőségeire való utalás: mindmennyi fantáziaserkentési alkalom;

- szükség esetén és megfelelő körülmények között ne idegenkedjék a feladatkörök ideiglenes fellazításától sem. Hasznosnak bizonyult a problémamegfogalmazás és a problémaredukció mozzanataiban kitűnt ötletgazdák számára a tervezési és a megvalósítási fozkozatokban – szűkebb értelemben vett tevékenységi körök látszathatárain túl – biztosított olyan közreműködési lehetőség, amellyel egyéb hatások (pl. a szervezési cél fokozottabb indentifikációja) mellett új javaslatok sokaságát provokáltuk ki.

A racionalizálás credményessége szempontjából külön érdemes foglalkozni a régi és az új konfliktusával.

A racionalizálás credményessége szempontjából az a mód, ahogyan a szervezet és/vagy a munkamódszer változását végrehajtják, éppoly lényeges, mint a változás tartalma. Ha a vezetés abban a hamis feltevésben gondolkodik, hogy a változtatás pusztán a hatáskör vagy uasítások alapján végrehajtható, akkor az újtól való idegenkedés veszélyét erősítheti. A változtatást igénylő és előmozdítani kész szervezeti légkör kialakulásának – többek között – *lényeges feltételei*:

- a régi és az új konfliktusának a feloldása;
- a racionalizálási cél elérésére irányuló közvetlen és közvetett ösztönzés.

A munkamódszerek változtatásával szembeni *tartózkodás* gyakran vezethető vissza az újtól való idegenkedésre. Minden szervező tudja, hogy milyen ellenállást kell olykor feloldania, ha valamely meghonosodott, beidégzett gyakorlaton szándékozik módosítással javítani. A kifogások és néha nemcsak a közömbösséggel, hanem az akadályozás tényével is számolhat.

Az *újtól való idegenkedés* problémája egyre jelentősebb a ma vállalataiban. A tudományos és a technikai forradalom követelményeihez és a mind gyakrabban átalakuló környezethez való alkalmazkodás igénye azt is jelenti, hogy az „új” és a „rég” konfrontációjában a *bosszú átmenetek és a fél-*

megoldások a szervezet működési rendszerének stagnálását és hanyatlását okozhatják. A változások üteme még fél évszázada is lényegesen lassabb volt. Erre is visszavezethető az olykor még fellelhető hajlam a szervezeti status quo fenntartására, az idegenkedés a radikális, ismeretlen és új tényezőket tartalmazó változásokról, a múltban „bevált” tapasztalatokat túlértékelő – a szervezettefejlést és a racionalizálást elsősorban fékező – szemlélet.

A megszokás ereje. Az újtól való idegenkedés jelensége egyéb tényezőkön kívül azzal is magyarázható, hogy a cselekvés azonos módon való rendszeres ismétlődése tapasztalatot, sajátos ügyességet, begyakorlottságot és biztonságérzetet fejez ki. A beidegződés és a teljesítmény szorosan összefügg egymással, ezért az új munkamódszerrel a korábbi teljesítménynél magasabbat – a munkaerő esetlegesnek véli ezt a lehetőséget! – majd csak az új eljárás megtanulása, begyakorlása után fog elérni. A szokás ily módon tehát teljesítménytényező, a szervezet stabilitásának és a rendszeres működésének egyik kétségtelen alapja, ugyanakkor bizonyos tehetetlenséget is jelent, a fejlesztő változtatások kezdősebességét fékező faktor is. A szervező ezért ne tévessze szem elől, hogy le kell győznie a szokást és az új eljárást kell szokássá tennie, mert a megszokás erejének lebecsülésén már sok helyes szervezési cél feneklett meg.

A dolgozó az új elfogadásának folyamatában előbb a változás szükségességével, majd a módszerek és az eszközök megválasztásának helyességével indentifikálódik és e folyamathoz hosszabb-rövidebb időt igényel. A türelmetlenség hibájába esik a szervező, ha elvárja, hogy azt a racionalizálási tervet, amelyen hónapokon át dolgozott (és ezért számára minden apró részletében világos), mások órák vagy percek alatt felfogják és magukévá tegyék. A szervező biztosítson megfelelő tartalmú, ún. sürgétésmentes „ismerési időt” és ne véljen felháborodást indokló sérelmet abban, ha tervei nem váltanak ki azonnali egyetértést és lelkesedést. A szervező türelmetlenségéből következő netáni pillanatnyi indulatának engedve ronthat az indentifikálódás esélyein.

Az új munkamódszert tehát a dolgozók meglevő szokásaira való figyelemmel kell tervezni. A változás elfogadtatása érdekében célszerű a rendszer új elemeit összefogni a fennálló és a szervezet tagjai által pozitívan értékelt szokásokkal. A tényállapot felmérésekor ezért értelmezni és értékelni kell az érdekeltek tradicionális magatartását. Respektálja a szervező azokat a beidegzett eljárásmodokat, amelyek egyenértékűek a racionalizálási tervben szóba jöhető új változásokkal: ha a folyamat le akarod győzni, használd ki az áramlását!

Csalódottság az új miatt. A munkamódszer, a munkahely vagy a munkaeszközök vonatkozásában bekövetkező változások gyakran annak a meglevőnek a törését jelentik, ami a hagyományos magatartásokon és tradíciókon alapul és ezért az okot, a racionalizálási tervet idegenkedéssel fogadják. A szervezet és a munkamódszer átalakítása a régi – egyszerre kedvessé és fontossá vált – szokásokat dönthet halomra, felfogásokat és meggyőződéseket száműzhet, s így a csalódottság érzetét kelti fel: mindaz, ami évek hosszú során helyes volt, hirtelen helytelennek bizonyult. A munkaerők tapasztalatai és begyakorlottságuk értéktelennek és tévedésnek tűnnek. A régihez kapcsolódó rutin és tájékozottság egyetlen tollvonással az „elavult” és a „nem kívánatos” kategóriákba sorolandó.

A személyi feltételek vonatkozásában a nem megfelelően előkészített – különösen a tájékoztatást, a meggyőzést és a végrehajtók aktív részvételét elmulasztó – racionalizálási akcióval szemben a régi szokásokhoz ragaszkodó munkaerő:

- látszatra eltűri ugyan a tradíciói lerombolását és elégtelen teljesítménye esetén kibúvóként használja fel a racionalizálási terv valóságos vagy vélt – eltűzött – hibáit;
- szembefordul a változással és az átalakítással össze nem függő nehézségekre hivatkozva törekszik a régihez való visszatérés kikényszerítésére.

Félelem az újtól. A kudarcfóbia a munkaerőnek az az aggodalma, hogy nem felel meg az új követelményeknek. Hatása az újat ellenző magatartás, ami különösen akkor erőteljes, ha:

- a racionalizálási cél elérésében nem érdekelt. Ennek hiányában felteszi a kérdést: „Mi az értelme számomra a kockázatos változásnak?”;

- tájékozatlan, ha nem kíséri az innovációt tervszerű kommunikációs program A tájékozatlanság a bizonytalanság érzetének egyik forrása: „Ki tudja, hogy mit hoz egy változás?”. Ha elmaradnak a formális információk, akkor az informális hírcsatornában folyhat a kollektíva légkörét negatív befolyásoló tájékoztatás az új eljárások „bonyolultságáról”, a jövőbeni munkahelyek „kedvezőtlen” elhelyezéséről és feltételeiről, a leendő vezető személyéről, a hatás- és a felelősségi kör alakulásáról, a hérezésről és így tovább. Megfelelő tájékoztatás esetén viszont ellenállások alakulhatnak át támogató együttműködéssé pusztán az új feladat, módszer, munkakörülmények és mindenekelőtt a várható saját, személyes helyzet szabatos ismereteinek következményeként:

- nem tanulta meg az új módszert (műveletet), nincs lehetősége az új személyes kipróbálására. A betanítás a racionalizálás bevezetési fázisának szerves része. Szakmailag kifogástalan racionalizálási tervek gyakran a betanítási programok hiánya miatt nem valósultak meg.

Az „új” átmenetileg terheléstöbbletet jelent. *Valamely új eljárásra való áttérés:*

- a munkamódszerrel, a berendezéssel, a módosult feladatkörrel, esetleg az új veszteség, bizonytalanság, sikertelen próbálkozás, munkavégzési hiba, kényszerű tájékozódás) járhat, s ugyanakkor

- a régi és az új munkamódszer időszakos átlapolódása, az új eljárás előfeltételeinek (pl. áttelepítés, betanítás, eszközök beszerzése, új munkahelyek kialakítása stb.) biztosítása jelentős többletmunkát igényelhet.

A vezető vegye számításba ezeket a körülményeket és megfelelő tartalmú, erejű és formájú ösztönzéssel tegye érdekeltté a dolgozókat a többletmunka, netán az időszakos túlterhelés vállalásában.

A vezető, mint ahogy jeleztük, a racionalizálás számos időszerű kérdéssel foglalkozik. *Jó érzéssel ajánljuk a könyvet tisztjeink figyelmébe, mert a hadsereg a gyors és szakadatlan fejlődésváltozás állapotában van, s az alaprendeltetés betöltése semmiképpen sem nélkülözheti a racionalizáló tevékenységet.*

Az ellenség felderítő-csapásmérő és tűzkomplexumai, alkalmazási elvei, azok hatása a hadtáptörzsek és -csapatok élet- és működőképességére

*Szenes József alezredes,
Kis Mihály őrnagy*

„Aktualitásánál fogva vitára bocsátjuk, kérjük olvasóinkat, hogy kapcsolódjanak a cikkben feltárt kérdések részletesebb kimunkálásához, a téma szélesebb körű feldolgozásához.”

Szerkesztőség

Napjainkban gyors ütemű műszaki-technikai fejlődése elsősorban az elektronika, a távvezérlés, az automatizálás terén elért eredmények a harc- és a hadművelet újabb eszközeivel bővítik a korszerű hadseregek fegyvertárát. Továbbra is hagyományos, illetve tömegpusztító fegyverek viszonyai közötti háborúra készülünk, de nagy ütemben folyik a *hagyományos fegyverrendszerek* korszerűsítése, újabbak rendszerbe állítása.

A nagy pontosságú fegyverrendszerek fejlesztésénél, lehetséges alkalmazásánál, mennyiségük és típusuk meghatározásánál a NATO vezetése abból a várható helyzetből indult ki, amely, a 80-as években kialakulhat a Föld egyik, vagy másik térségében. Így például az USA kidolgozta az Európában atomfegyver alkalmazása nélkül megvívandó háborúhoz a „légi-földi hadművelet” koncepcióit, amelyben nagy szerepet szánnak a nagy pontosságú fegyverrendszereknek. Az új harcászati-hadműveleti koncepcióval kívánják megteremteni a feltételt a hosszú ideig hagyományos eszközökkel vívott sikeres harctevékenységnek és mind távolabbra tolva ezzel az atomfegyverek alkalmazására történő áttérés időpontját.

A felderítő-csapásmérő és tűzkomplexumok a hagyományos harceszközökkel vívott haditevékenységek esetén a hadműveleti és harcászati szintű vezetés kezében a *pusztítás fontos elemét* képezik.

E komplexumok lehetővé teszik az ellenség tűzzel való pusztítása tervezési idejének lényeges *lecsökkentését*; jelentősen *növelik* a pusztítás hatásosságát és a pusztítás kívánt szintjéhez viszonyított gazdaságos lőszerfelhasználást. A komplexumok legnagyobb előnye a „látni – megsemmisíteni” elv gyakorlati megvalósítása, a felderítés és a pusztítás közötti idő minimumra csökkentése.

Az ellenséges felderítő-csapásmérő és tűzkomplexumok a hagyományos eszközökkel vívott haditevékenységek során *fontos szerepet* töltenek be – hadműveleti és harcászati szinten egyaránt – az összefegyvernemi harcban.

Éppen ezért feladatunk alkalmazásuk módjának, lehetőségeinek, az ellenük folytatott harc és védelem alapvető rendszabályainak megismerése, valamint a PK HTPH-ek, hadtáptörzsek és hadtápcapatok ezirányú felkészítése és kiképzése.

A VÁRHATÓ TECHNIKAI FEJLESZTÉS. ANNAK HATÁSA A HADMŰVELETEK ELŐKÉSZÍTÉSÉRE ÉS LEHETSÉGES MEGVÍVÁSÁRA

A NATO fegyveres erőknél – a felderítő eszközök intenzív fejlesztésének eredményeképpen – a 80-as évek első felében jelentősen megnőtt a légi és földi célok felderítésének lehetősége és hatékonysága. Az újonnan kifejlesztett felderítő rendszerek nagy lehetőségeket biztosítanak a földi és légi célok nagy távolságról történő felderítésére, képesek megfelelő pontossággal meghatározni azok koordinátáit, a megszerzett adatokat rövid időn belül feldolgozzák és továbbítják az illetékes vezetési és irányítási szintekhez.

További erőfeszítéseket tesznek annak érdekében, hogy a *jelenleg fejlesztés alatt álló* felderítő rendszereknél olyan új, automatikus gyűjtő, feldolgozó és továbbító rendszereket alkalmazzanak, amelyek segítségével a legrövidebb időn belül, közvetlenül fel lehet használni a rendelkezésre álló adatokat fontos ellenséges célok megsemmisítésére.

Ezzel egyidejűleg rendkívül gyorsan halad a hagyományos tűzfegyverek, elsősorban a rakéták, sorozatvetők és tüzérségi lövegek fejlesztése is. Az új fegyverrendszerek lehetővé teszik a mélységben elhelyezkedő ellenséges célok nagyobb találati pontossággal és hatékonysággal történő megsemmisítését. Ezekben a fegyverrendszerekben új típusú, érzékelővel és végfázis-vezérléssel rendelkező löszereket használnak a nagyobb találati pontosság elérése érdekében.

A NATO fegyveres erőknél kifejlesztett felderítő és tűzvezető komplexumok egységes rendszerbe integrálásával új és rendkívül hatékony fegyverek generációja jelenik meg, amelyek közül néhányat már rendszerbe állítottak, míg mások a 80-as évek második felében kerülnek be a fegyveres erők fegyverzetébe.

Az új felderítő és tűzvezető rendszerek, illetve fegyverek rendszeresítése lehetővé teszi a NATO fegyveres erők vezetése számára, hogy a Varsói Szerződés csapatainak hadművelati csoportosításait és fontosabb háterszági objektumait 1000 km-es mélységig hatékonyan megsemmisítse. Különösen fontosnak tartják az első hadászati lépcsőbe tartozó csapatoknak a második lépcsőtől történő elszigetelését és a mélységben elhelyezett hadművelati és hadászati tartalékok megsemmisítését már a harctevékenységek kezdeti időszakában, tekintve, hogy ezek megsemmisítése meghatározó hatással lehet a fegyveres küzdelem kimenetelére.

Az Európában folytatandó hagyományos háború lefolyásával kapcsolatos új koncepció kialakításánál a NATO katonai felsővezetése a következő elvekből indult ki:

- a már kifejlesztett, vagy kifejlesztés alatt álló földi és légi hagyományos fegyverrendszerek pusztító hatása *közel megegyezik* a kisebb hatóerejű atomeszközök pusztító hatásával; e fegyverrendszerek megnövelt hatótávolsága pedig növeli a harctevékenységi terület mélységét, így – tekintve az NSZK területének kis hadászati mélységét – alkalmazásuk *nem az NSZK, hanem a Varsói Szerződés országai területén történhet*;

- a VSZ katonai doktrínáját alapvetően a fegyveres erők hadművelati csoportosításának mélyégében, (lépcsőben) történő tagolása, a lépcsőknek a támadás folyamatosságának, az áttörés kiszélesítésének biztosítása érdekében történő egymás utáni bevetése és az áttörést kihasználva rendkívül mozgékony manőverező hadművelati csoportoknak a NATO-csapatok mélységébe történő gyors betörése jellemzi;

- a VSZ tagállamai fegyveres erőinek mélységben elhelyezett hadászati és hadművelati tartalékai ellen irányuló mindenfajta tevékenység egyben a mozgósítás folyamatának, a közúti és vasúti szállításának, valamint az energia- és hírrendszerek működésének megzavarását is eredményezheti;

- a nagy találati pontosságú, megnövelt hatótávolságú, korszerű hagyományos fegyverrendszerek és azok az integrált vezetési, felderítő és híradókomplexumai, amelyeket már rendszeresítettek, vagy rendszeresítésre terveznek, a NATO fegyveres erőiben megteremtheti a feltételeket a VSZ tagállamai fegyveres erőinek tevékenységét biztosító fontosabb hadművelti csoportosítások, objektumok és berendezések gyors megsemmisítéséhez mintegy 1000 km-es mélységig.

Az új „*hadászati-hadművelti koncepció*” érvényesítésének és a mélységben elhelyezett erőkre mért csapásoknak véleményük szerint hozzá kell járulni az „előretolt védelem” hadászati elvének elfogadásához. Az ellenség hadművelti csoportosítása minden elemére a tervezett mélységig kiváltott megsemmisítő tűzcsapások feltételeket teremthetnek ahhoz, hogy a fegyveres összecsapás kezdetétől olyan támadó hadműveletet folytassanak, amely mélyen a szemben álló csapatok oldalába és hátába irányul.

A NATO fegyveres erőknél a felderítő és csapásmérő komplexumok szervezeteiben, hadművelti vezető szerveiben – már ma érvényben vannak olyan intézkedések, melyek fokozatosan kialakítják a teljes integráláshoz szükséges feltételeket.

A NATO-elvek szerint a várható technikai fejlesztés hatása a hadműveletek előkészítésére és végrehajtására az alábbiakban összegezhetők:

- a mélységben levő ellenségre mért csapásokkal (a támadó csoportosítás időbeni létrehozásának akadályozása, a vezetés – irányítás bénítása stb.) *megnövelik* a hadműveletek mélységét és *csökkentik* az ellenség lehetőségeit a kezdeményezés megragadására;

- a hadműveleteket kiterjesztik a második és harmadik lépcsőre, a hadtápra és a tartalékokra, annak érdekében, hogy megteremtsek a győzelem feltételét még a közvetlen harcérintkezés felvétele előtt;

- olyan korszerű, magas színvonalú technológián és elektronikán alapuló – zömében harmadik, esetenként negyedik generációs – fegyverrendszereket állítanak tömegesen rendszerbe, amelyeket közel 100%-os találati valószínűség, a felderítés és tűzvezetés összhangja, automatizáltság, az elektronikai védelem, megnövelt lő- és hatótávolság, mozgékonyság, páncélvédelem és a tűzerő jellemez.

Mivel a nagy pontosságú fegyverek (az atomeszközök után) az elsősorban pusztítandó objektumok sorába lépnek, azokat *felderítésüket követően a rendelkezésre álló erőkkel és eszközökkel* a legrövidebb időn belül meg kell semmisítenünk, illetve a rendszert meg kell bontani.

Ennek érdekében:

- kiemelt feladatként kell kezelni a felderítést. A felderítést nem lehet leszűkíteni csak a felderítő és tüztörtörzsek feladatául, hanem abban minden bevonható szervnek és eszköznek részt kell venni;

- különös figyelmet kell fordítani a felderítés megszervezésére az *észak-olasz hadművelti irányban*, mivel a hadművelti irány katonaföldrajzi adottságai csökkentik a technikai felderítőeszközök alkalmazásának lehetőségeit, bonyolulttá teszik a felderítő szervek feladatait. E sajátosságok miatt a felderítő erőket és eszközöket decentralizáltan célszerű alkalmazni;

- külön, egységes elgondolás alapján meg kell szervezni az ellenség felderítő erői és eszközei elleni harcot. *Ennek során a felderítő és pusztító eszközök tevékenységének fokozottabb összehangolása az össz-fegyveremi együttműködés fontos elemévé kell, hogy váljon:*

- az ellenséges eszközök megsemmisítésébe be kell vonni az összes lehetséges erőt és eszközt (front légierő, rakéta- és tűzérési csapatok, felderítő erők és eszközök, légvédelmi csapatok, REH-alegységek);

- nagy figyelmet kell fordítani az ún. „passzív” rendszabályok (csapatok és a hadtápjelöltek elrejtése, ellenség megtévesztése stb.) fogantatására és pontos végrehajtására;

- meg kell teremteni a felderítő tűzkomplexumok működésének jobb technikai feltételeit, az érintett fegyvernemi főnökök közötti szoros együttműködéssel.

II.

AZ ELLENSÉGNÉL RENDSZERBE KERÜLŐ FELDERÍTŐ, CSAPÁSMÉRŐ KOMPLEXUMOK ALKALMAZÁSÁNAK ELVEI, HATÁSDATAIK

A felderítő-csapásmérő rendszereket lényegében a pusztító, felderítő és célmegjelölő berendezések integrált és magas fokon automatizált összességének lehet tekinteni.

Általános alkotóelemei a következők:

- a) A rádióelektronikai harc (REH) eszközei, amelyek a célok felderítését és lefogását végzik;
- b) A vezetés eszközei;
- c) A csapásmérés erői és eszközei.

A nagy pontosságú fegyverrendszerek egyes típusait harcászati, más típusait hadművelleti alkalmazásra fejlesztették, vagy fejlesztik ki.

Harcászati szintű feladatokat oldanak meg a felderítő tűzkomplexumok (FTK). (1. sz. melléklet.)

Ezeknek az eszközöknek a harcászati magasabbegységek szervezetében történő megjelenése lehetővé teszi a szemben álló fél harcászati mélységben levő legfontosabb elemeinek (atomeszközeinek, vezetési pontjainak, REH alegységeinek, tüzérségi, légvédelmi, repülő csoportosításának, hk. és gl. egységeinek, hadtápjainak stb.) pontos és gyors felderítését, továbbá rövid időn belüli megsemmisítését.

A harcászati felderítő tűzkomplexumok a hagyományos eszközökkel vívott harctevékenységek során jelentősen befolyásolják a harc olyan összetevőit, mint a tűz- és az összefegyvernemi csapatok csapásainak és manőverezésének tűzzel való támogatása.

Az amerikai szárazföldi haderőben alkalmazzák a „TACFIRE” harcászati automatikus tűzvezető rendszert, melyet a „SOTAS” közvetett alkalmazású célfelderítő rendszerből és a pusztítóeszközök (tüzérség, légierő, rakétaütegek) automatikus tűzvezető rendszeréből hozták létre. A rendszer maximális hatótávolsága 30–50 km. A felderítést követően képes egy percen belül biztosítani a tűzkiváltást különböző 150 cél bármelyikére, a tűzathelyezést másodpercek alatt képes megoldani.

A „TACFIRE” rendszert az ún. „REMBASS” távirányítású szenzoros harcéri figyelőrendszerrel is alkalmazzák. A rendszerhez tartozó célértékelő és adattovábbító eszközöket általában az ellenség második lépcsőjében levő hadosztályok elhelyezési körletébe tervezik kijuttatni és üzemeltetni azzal a céllal, hogy megfelelő információkat szerezzenek az ott történő csapatmozgásokról, illetve az elhelyezkedő erők mennyiségéről és milyenségéről.

A „REMBASS” rendszerhez hasonló a nyugatnémet haderő által kifejlesztett „ARGUS” tüzérségi felderítő és adattovábbító rendszer. A rendszer 70 km-es mélységig felderíti a harcmezőt, meghatározza az objektumok (célok) helyét és továbbítja a vezetési pontokra. A hadosztály tüzérség (löveg, sv.) ütegeinek, a támogató légierőnek a bekapcsolásával automatikus felderítő tűzkomplexumot hoznak létre.

A felderítő csapásmérő komplexumokat (FCSK) a hadművelleti vezetés elsősorban hadművelleti méretekben alkalmazza.

Rendeltetésük: tömeges csapások mérése az ellenség mélységébe a magasabbegységek, seregetek, sőt esetenként a hadszíntér-parancsnokság érdekében, a csapatoknak, illetve a légierőnek az ellenség területére történő behatolása nélkül.

Az FCSK-k felépítésének sémája – típustól függetlenül – lényegében azonos.

Az „Assault Breaker” rendszert (2. sz. melléklet) az ellenséges második lépcső hk. csoportosítások elleni harcra, továbbá elviben teljesen új technikai eljárások kipróbálására hozzák létre.

A komplexum részei:

- a) felderítő és célra irányító repülőgépek (F-111, TR-1);
- b) földi mozgó vezetési központ;
- c) „föld-föld” és „levegő-föld” osztályba tartozó irányított rakéták.

A felderítő és célra irányító repülőgépeket olyan típusú fedélzeti lokátorral szerelik fel, amelynek hatótávolsága 30–200 km között van. A célok részletes felderítése mintegy 200 km²-es területen történhet, azonban a löelemek készítésekor az állomás a föld felszínének csupán mintegy 1 km²-es részét tapogatja le, amelyen kb. 30–40 ellenséges cél helyezkedhet el. A repülőgépek járőrözési repülési útvonala 30–50 km-re van az arcvonaltól. Az automatizált vezetési központot 30–50 km távolságra telepítik a peremvonaltól.

A komplexumban a harcokcsik pusztítására hadműveleti, harcászati kazettás fejrésszel felszerelt, irányított ballisztikus rakétákat alkalmaznak, amelyek maximális hatótávolsága eléri a 150–200 km-t. Jelenleg erre a célra T-22 („Lance” rakéta alapján) és T-16 (a „Patriot” légvédelmi rakéta alapján gyártott) rakétákat használnak.

Az „Assault Breaker” rendszer potenciális „tűzgyorságát” 40 rakétaindításra tervezték óránként.

A „PLSS” nagy pontosságú felderítő és csapásmérő komplexum (3. sz. melléklet.)

Rendeltetése: elsősorban a földi rádiósugárzó célok, de mindennek előtt az ellenséges légvédelem rádiolokátor állomásai elleni harc. Kiegészítő elemek alkalmazásával ennél szélesebb körű feladatokat is képes ellátni. Ezek alkalmazása lehetővé teszi rádióállomások és más folyamatos sugárzást végző rádióelektronikus eszközök felderítését és helyük pontos meghatározását. Egy másik kiegészítő elem a célok helyének fényképező rendszerrel történő meghatározása, segítségével a légi fénykép-felderítés által felfedett nem sugárzó ellenséges objektumok koordinátáit is képes megállapítani (pl. hadtápcsapatok), amely aztán biztosítja az FCSK pusztítóeszközeinek ezen célokra történő irányítását.

A „PLSS” rendszer alapvető elemei:

- a) Felderítő és átjátszó repülőgépek (U-2, vagy TR-1 harcászati felderítő rg.);
- b) A rádiónavigációs hálózat mozgó pontjai;
- c) Földi vezetési központ (AN/UYK-25 típusú ESZG-vel);
- d) Pusztítóeszközök.

A felderítő és átjátszó repülőgépek (amelyekből általában egy időben 3 tartózkodik a levegőben) az arcvonaltól hátrafelé 100–150 km távolságra járőröznek. A rádiónavigációs hálózat pontjait a repülőgépek repülési útvonalai mentén telepítik. A komplexum központját 300–350 km-re helyezi el a harcászati légierő vezetési pontjának közelébe, vagy azzal együtt. Pusztítóeszközként bármilyen típusú repülőgépet és bármely fajta „levegő-föld”, vagy „föld-föld” osztályba tartozó rakétát alkalmazhat, ha azokra felszerelték az FCSK-hoz kidolgozott, rádióparancs vezérlésű egységeket. 1981-től a pusztítóeszközök kategóriájába felvették a robotrepülőgépeket („szárnyasrakétákat”) is.

A „PLSS” rendszer 500 km mélységig alkalmazható. A komplexum által fedezett zóna szélessége 500–600 km. A rendszer a célfelderítéstől számított 8–10 percen belül képes csapást kiváltani. Egyidejűleg 15 megsemmisítő eszköz automatikus célra vezetését tudja biztosítani. A „PLSS” rendszert a Szövetséges Harcászati Légiparancsnokságok harctevékenysége keretében kívánják alkalmazni.

Az ismertetett FCSK-kat és FTK-kat nem önállóan, hanem egységes nagy rendszerbe, a „PLSS” rendszerbe integrálják. Az ilyen „szuper rendszer” hadműveleti szinten egységes rendszerbe fogja a felderítést, az adattovábbítást, célazonosítást, a legkedvezőbb helyzetben levő fegyverrendszer (harcászati légierő, csapatrepülő-erők, tüzérség) kiválasztását, a tűzparancsok kiadását és a csapatok eredményességének nyilvántartását. Amennyiben ezeket a komplexumokat egy rendszerbe fogják össze, akkor a „PLSS” rendszer *alapszerveként* tartják számon az „ASSAULT BREAKER” nagy hatótávolságú pct. rendszert, a „TACFIRE” tüzérségi tűzvezető rendszert és az „ARGUS” tüzérségi felderítő és adattovábbító rendszert is.

III.

A FELDERÍTŐ ÉS CSAPÁSMÉRŐ KOMPLEXUMOK VÁRHATÓ HATÁSAI A HARCÁSZATI ÉS HADMŰVELETI MÉLYSÉGBEN TAGOZÓDÓ HADTÁPOBJEKTUMOKRA

A felderítő, csapásmérő és tűzkomplexumok jelentőségét a PK HTPH szemével a következőkben összegezzük.

- a tűzhatás térbeli kiterjedésének bővülése mellett a gyors és megbízható felderítés eredményeképpen *lényegesen csökken* a hadtápoobjektumok felderítése és pusztítása közötti idő;
- a hadtápcsapatok, -objektumok már harcászati szinten megsemmisíthetők olyan eszközökkel, amelyek - hatásukat tekintve - megközelítik a kis űrméretű atomfegyverek pusztítóerejét;
- lehetővé teszi a mozgásban levő (szállítást, ellátást végző, manővert végrehajtó) hadtápegységekre gyors, pontos csapás mérését;
- a HVP-ok és az ott települt híradóberendezések ellen nagy hatékonysággal alkalmazhatók, ezáltal megbéníthatják a hadtápcsapatok vezetését;
- a hadtápvezetés minden szintjén számolni kell - rádióhíradás esetén - a rádiótechnikai lefogással és nagymérvű zavarással, ami szintén a vezetés meghontására irányul;
- új elemként jelentkezik az ellenség által hagyományos eszközökkel mért csapások következményei felszámolásában való részvétel (sérültek nagy száma, nagy tömegű anyagi eszközök utánszállítása stb.).

A hadtápbiztosítási rendszer működésének akadályozását - harcászati szinten - sikeresen hajthatja végre az ellenséges tüzérség (önjáró tüzér és sorozatvető eszközök), valamint a harci helikopter-alcagegységek. A hagyományos pusztítóeszközök hatékonyságát jelentősen kiterjeszti annak megnövelt találati valószínűsége. Ez arról tanúskodik, hogy a pontcélok (kismérvű célok) - többek között a HVP-ok és hadtápegységek egyes elemei - a légierő csökkentett felhasználásával, a korábbiánál nagyobb valószínűséggel pusztíthatók. Ezek az eszközök a hadosztály harcrendjének minden elemét - így a hadtápot is - képesek rombolni.

A hadműveleti mélységben működő hadtápoobjektumok elleni harcba - az előbbieket kiegészítve - bekapcsolódhat az ellenséges légierő, valamint a rakétafegyverek is.

A hadtápcsapatok, objektumok és vezetési pontok ellen elsősorban reaktív tüzérséget, repesz és gyújtólövedékeket, valamint kazettás gyalogsági aknákat alkalmazhatnak. Nincs kizárva az sem, hogy mint a 2. sz. mellékletben is látható - a hk. csapatok ellen alkalmazható rakéták ún. „kiszóródás” következtében a közelben ténykedő hadtápegységeket is pusztíthatják.

A nagy pontosságú fegyverrendszerek pusztító hatásának leginkább a körletekben települt hadtápszervezetek, vezetési pontok, szállítóoszlopok, anyagátrakó körletek, valamint a harcjárműveket közvetlenül feltöltő (komplex feltöltést végrehajtó) hadtápegységek vannak kitéve.

IV.

A HADTÁP ÉLET- ÉS MŰKÖDŐKÉPESSÉGE FENNTARTÁSÁNAK FELADATAI AZ ELLENSÉGES FELDERÍTŐ-, CSAPASMÉRŐ TŰZKOMPLEXUMOK ALKALMAZÁSÁNAK VISZONYAI KÖZÖTT

Az ellenség nagy számú, mind hatásosabb és pontosabb fegyvereinek megjelenésével egyre fontosabbá válnak azok a rendszahályok, amelyek bevezetésével jelentősen csökkenthető a hadtápcsoportok vesztesége, fokozható működőképességük megőrzése. A nagy pusztítóerejű fegyverek hatásai elleni korszerű védelem egy sor különböző rendszabály egyidejű alkalmazását követeli meg, amelyek összességükben és egymás hatását erősítve képesek biztosítani a hadtápszervezetek élet- és működőképessége folyamatos fenntartását.

Ezeknek a rendszahályoknak érvényre kell jutnia a hadtáp felépítésében, az után- és hátraszállítási utak rendszerében, az anyagi biztosításban, az utanszállításban, az egészségügyi híztoztításban, a hadtápcsoportok őrzés-védelmében, valamint a hadtápvezetés megvalósításában egyaránt. Úgy harcászati, mint hadműveleti szinten – védelemben és támadásban – a hadtápcsoportok jelenlegi felépítési sémája változtatást igényel. Abból kell kiindulni, hogy az ellenség a csoportok hadtápjait egyik alapvető célpontnak tekinti és mindent elkövet, hogy az ismertetett fegyverrendszerekkel megbénítsa, vagy legalábbis hatékonyan csökkentse annak életképességét. A hadtápcsoportok, -alegységek harc előtti, illetve alatti települési és áttelepülési rendszere, lépcsőzése elvei felülvizsgálatot igényelnek.

Célszerű megoldásnak tűnik az egység-, magasahegység- és seregtesthadtápok eddiginél nagyobb mérvű decentralizálása, több tartalék létrehozása minden tagozatban. Támadásban a kialakított hadtáplépcsőket és tartalékokat (egységeknél is) más-más útvonalon, kevés számú gépjárműből álló oszlopcsoportokban, időben differenciáltan, az ellátási feladatokhoz igazodva célszerű előre mozgatni. Az előrevonások és települések során gondot kell fordítani arra, hogy a hadtápcsoportok 3-5 km-nél ne kerüljenek közelebb a 2. lépcső csoportok, főleg pedig harcokcsik elővonási útvonalaihoz. A létrehozandó hadtáp erő- és eszközcsoporthozításokat azonban minden esetben a csoportok tevékenységének fő irányában, az ellátandó erők közelében és mélységében lépcsőzetesen kell elhelyezni. Úgy a támadó, mint a védelmi harctevékenységek során a hadtápcsoportok széles körű manőverezésre kötelezettek. Ezért indokoltnak látszik már támadásban is előre felderített és előkészített tartalék körletek kijelölése, védelemben pedig azok számának növelése.

A csapathadtáp-tagozatban célszerű lenne az ellátási-biztosítási feladatok végrehajtásához adott esetben nem feltétlenül szükséges hadtápcsoportokat – anyagi készleteikkel együtt – az ellenség FTK-jai hatótávolságán kívüli mélységben elhelyezni. Ennek a feltételnek minden területen való kielégítése azonban túlzottan megnövelné a szállítási távolságokat, az pedig az ellátás nagy arányú időeltolódásához vezetne. Ki kell tehát alakítani a hadtápcsoportok belyzetnek legjobban megfelelő csoportosítását, felépítését.

Nagy gondot kell fordítani a települési körletekben a műszaki munkák elvégzésére (fedezékek azonnali kialakítására), valamint arra, hogy az eddigi normatívához képest egymástól nagyobb távolságra települjenek ne csak a hadtápcsoportok, hanem ezeken belül az egyes technikai eszközcsoporthoz is. Úgy manőverek során, mint a „megnövelt alapterületű” települési körletben a vezetés lehetőségeit bővíti a hadtápcsoportoknál nagy számban rendszerbe kerülő R-123-as rádiók is. A HVP-okon, valamint körletekben történő településkor az összes rendszabály eredményeként kapott védelem mintegy 40-50%-át a műszaki berendezések biztosítják. Ez azonban csak lehetőség, amelyet a feladatok szakszerű, időbeni végrehajtásával lehet elérni, illetve a különböző rendszabályokkal megfelelően összhangban fokozni. A hadtápcsoportok műszaki munkáinak szakszerű, időbeni végrehajtása feltételezi, hogy az alegységek (ezen belül az egyes hadtápkatonák) ismerjék és a követelményeknek megfelelően legyenek képesek a személyi állomány, a hadtáptechnikai eszközök és az anyagi készletek védelmét szolgáló építmények fontosságai sorrend szerinti kiépítésére.

A műszaki munkák jó szintű elvégzésének más rendszabályokkal való összehangolt alkalmazása fokozza a védettséget. A műszaki építmények elkészítése előtt és az ez irányú munkák végzése során jelentős védelmet nyújt az álcázás, rejtés. A megfelelő lépcsőzés, széttelepítés ugyancsak fokozza a hadtápegységek és vezetési pontok védettségét. A települési körletek gyakori váltása, a tartalék körletek gyors, szervezett elfoglalása is hozzájárul az élet-, működő- és teljesíthetőségesség folyamatos fenntartásához, fokozásához.

A hadtápcsapatok működőképességének egyik alapvető feltétele az után- és hátraszállítási útvonalak járhatósága (használható állapotban tartása), a forgalom biztosítása és ennek szabályozott irányítása. A hadtápszervek eddigieknél nagyobb mérvű decentralizálása, illetve telepítési és áttelepítési rendje feltételezi minden tagozatban az után- és hátraszállítási, a haránt, megkerülő és bekötő útvonalak számának növelését. Ezek elsősorban a csapatokra támaszkodva kerülhetnek kijelölésre. A gépkocsitakon a mozgás – ilyen körülmények szerinti – feltételeit az összefegyvernemi, műszaki, hadtáptörzsek és a közlekedési szervek szoros együttműködésével lehet megteremteni. Mindezt az is szükségessé teszi, hogy a jelenleg meglevő erőkkel és eszközökkel berendezhető közlekedési utak áteresztőképessége adott esetben erősen korlátozottá válhat. A közúti erőkből és eszközökből létrehozott tartalékok helye, szerepe és összetétele is döntően megváltozhat.

A csapatok – feladataik végrehajtása során – növekvő mennyiségű készleteket használnak fel. Az anyagi eszközök megsemmisülése igen érzékenyen befolyásolja a csapatok harcfelelőadatainak megoldását, ezért célszerű a szállítási feladatokat úgy végrehajtani, hogy az ellenség tüzfegyvereinek hatása csökkenthető legyen. Ez viszonylag nem nagy tömegű (300–400 t.) anyag aránylag nagy darabszámú (60–80 db 5 t. rakslúyú) gépkocsin kerül szállításra, melynek oszlophossza 2–3 km. Ez a szállítóoszlop kitűnő célpontként szolgálhat az ellenség különböző fegyverei számára. Célszerű kisebb szállítóoszlopok más-más útvonalakon történő mozgatása és a terepviszonyoknak megfelelő maximális sebesség kihasználása. A szállítások tervezőinek, szervezőinek és végrehajtóinak egy-egy feladat során leginkább a szűk időtényezővel kell számolniuk. Mindenképpen csökkenteni szükséges a szállítással és anyagátadással összefüggő járulékos munkákat, mint pl. járművek bevezetése, rakodás, oszloprendezés stb. Kerülni kell a szükségtelen szállítótechnika, valamint anyagi eszközök tömeges összevonását. Amennyiben ez elkerülhetetlen, a lehető legrövidebb időre korlátozva, egy időben imitált (színelte) körletek berendezésével, a mozgások maximális korlátozásával csökkenthető az ellenség felderítő tevékenységének hatásossága. Széleskörűen alkalmazni kell az egységcsomagokat és egységirakományokat, s ezzel párhuzamosan a rakodógépeket, rakodóeszközöket. Követendő megoldásnak látszik a közvetlen felhasználókhöz szállításra kerülő lőszeres csoportosítása és előkészítése átadás előtt úgy, ahogyan azt az ellátandók érdeke megkívánja. A szállítóoszlopok mozgatásánál kerülni célszerű a második lépcsők (összfegyvernemi tartalékok) manővereit, ugyanakkor a harcolók ellátási igényei időbeni kielégítése érdekében előtérbe kerül a „közbeeső tagozat kihagyás”-os módszerek és a szállítási ágazatok komplex felhasználásának igénye. Harcból kivont csapatok feltöltése során sem célszerű nagy mennyiségű anyagot és szállítóeszközt azonos időben egy helyre koncentrálni, a feltöltést szakaszosan kell végrehajtani. Századszintnél nagyobb alegység komplex feltöltése növelheti a hadtápcsapatok és anyagi készletek veszélyeztetettségét.

A csapatok egészségügyi biztosításánál számolni kell a hagyományos fegyverektől sérültek számának ugrásszerű növekedésével. Ezzel párhuzamosan a tartósan egy helyen települt egészségügyi egységek és alegységek is ki vannak téve az ellenséges fegyverrendszerek hatásának. Ennek csökkentését jól szolgálhatják a megfelelően kiépített fedezékek, óvóhelyek és egyéb műszaki berendezések, melyek az álcázással párosulnak. A hagyományos eszközökkel vívott harcban az egészségügyi biztosítás az eddigieknél jóval nagyobb hangsúlyt kap az összefegyvernemi és fegyvernemi zászlóaljaknál (o.-oknál). Ezek segélyhelyei adott esetben komplex egészségügyi ellátást kell, hogy végezzenek, mivel a kiürítés a harc gyors, éles változásaihoz credően nem mindig oldható meg. Ez feltételezheti csetenként a ZSH. állományába orvos megerősítés biztosítását, vala-

mint a kiürítő raj lehetőségeinek bővítését (sebesültszállító és sbe-sültkiürítő gépkocsik számának növelésével). Hagyományos eszközökkel mért nagy erejű csapások esetén keletkező tömeges sérülésekkor a zászlóaljnál és ezrednél rendelkezésre álló egészségügyi erők és eszközök kapacitásai nincsenek összhangban a várható feladattal. Ilyenkor a hatékony ellátás érdekében különös jelentőség van a sérültek helyszínén történő osztályozásának, életmentő ellátásának, a jól szervezett földi és légi kiürítésnek, valamint a megbízható híradásnak. Ugyancsak megnövekedett az ön- és bajtársi segély szerepe. A nagy hatékonyságú fegyverek alkalmazásakor az egészségügyi biztosítás a csapatok sikerének egyik igen fontos tényezőjévé válhat, ezért zászlóalj, ezredtagozatban való átszervezésük indokoltnak látszik.

A hadtápcsapatok működésének elengedhetetlen feltétele a szilárd és folyamatos vezetés. A HVP-ok jelenleg alkalmazott telepítési rendszere önmagában hordozza a megsemmisítés veszélyét azáltal, hogy szűk területre koncentrálódnak a munkahelyek (ezek többnyire csak részben mobilak) és a rádióhíradás eszközei is.

Egy-egy vezetési pont „kitűnő ismertetőjele” a nagy személygépkocsi-forgalom. A HVP-ok munkahelyeinek az eddiginél nagyobb széttagoltságával, a belső vezetékes híradás jobb megszervezésével, kikülönített operatív csoportok folyamatos működésével szilárdabbá tehető a hadtáp vezetése. Az alárendeltek felé olyan híradórendszer kell működtetni, amely honyolult viszonyok között is biztosítja a vezetés feltételeit. Gondolni kell a híradóeszközök megóvására, melynek érdekében egy sor rendszabályt kell alkalmazni. Fontos a híradó üzemfegyelem szilárd betartása, valamint a megbízható értesítési rendszer fenntartása az ellenség nagy pontosságú fegyvereinek alkalmazásáról. Az eddigicéknél nagyobb hangsúlyt kell fektetni a hadtáptörzsek, a HVP-ok, a hadtápcsapatok vezetési pontjainak megosztására. A nagy pontosságú fegyverek alkalmazásának viszonyai között feltehetően szükségessé válik a HVP-ok irányokban történő – megosztott – működtetése. A telepítést és áttelepítést célszerű megfelelő ütemezéssel végrehajtani. Törekedni kell arra, hogy a vezetési pont teljes erő- és eszközállománya azonos időben, azonos területre ne koncentrálódjon. A hadtápvezetés rugalmasabbá tétele az automatizált vezetés feltételeinek kialakítását igényli. *A HVP-ok megóvásának rendszabályait a következőkkel célszerű kiegészíteni:*

- a HVP-on a vezetési csoport operatív szerveinek kell a legnagyobb biztonságot megteremtteni. A rendelkezésre álló műszaki erőket és eszközöket elsősorban az érdekükben végzendő műszaki munkákra kell összpontosítani;
- híradóeszközökhöz, de ha mód van rá, vezetési csoportokból is tartalékot kell képezni;
- a HVP-on levő hadtápvezetési központ (csoport) híradórendszerbe való bekapcsolódásának rendjét meg kell szervezni;
- a vezetés életképessége hangsúlyozott információáramlást feltételez. Ehhez gyakran szükség van a kölcsönös személyes tájékoztatásra, amire tisztí csoportokat kell felkészíteni;
- a HVP kiesése esetére a vezetés átvételére célszerű más vezetési pontokat (H., TH., alárendelt HVP) kijelölni és felkészíteni.

A hadtáp életképesség megőrzésének döntő elemévé vált a rádióelektronikai védettség biztosítása.

A hadtáp rádióelektronikai védelem magában foglalja:

- a) Az ellenség rádióelektronikai felderítése elleni védelmet.
- b) A hadtáp elektronikai rendszer védelmét, a híradóeszközök és az adatfeldolgozó eszközök védelmét.

Ez két területet foglal magába:

- az ellenség aktív zavarása elleni védelmet, és
- az atomrobbanáskor keletkező elektromágneses impulzusok elleni védelmet.

A hadtápbjektumok ellenség technikai felderítése elleni védelmének az általánosan túl rendszabályokat kell foganatosítani:

- a gépjárművek, szivattyúk, áramfejlesztők, szikravédelmének (zavarszűrés) biztosítására;
- a hőt kisugárzó hadtábeszközök, objektumok (sütőüzem, konyhák) hőszigetelésére, pl.: a ponyva fölé hőszigetelő anyag elhelyezése, vagy hőelosztó fémháló felszerelése. Az erdőkben való település is elősegíti a hőkisugárzás csökkentését;
- az után- és hátraszállítási utak, fő gépkocsitak fontosabb szakaszainak, a rajta levő műtárgyak álcázására, illetve imitálására, szögviszazverők kihelyezésével;
- imitált hadtápbjektumok létesítésére.

A hadtáp elektronikai rendszerek védelmét az adott katonai szervezet egészére kidolgozottak szerint kell végrehajtani. A hadtáp vezető szervek – törzs – fontos feladata az előírtak megvalósításának, betartásának ellenőrzése. *Legfontosabb rendszabályok:*

- rövid idejű rádióadások;
- frekvenciák gyakori váltása;
- a kerülő irányok felhasználása;
- dublázás stb.

Számítógépes adatfeldolgozó rendszereknel biztosítani kell az árnyékolást, a mágnesetekercsek (lapok) fémláában való tárolását.

- A hadtápcsapatok és HVP-ok ellenséges FCSK-ok és FTK-ok elleni védelme, működőképességének megőrzése még további passzív rendszabályok foganatosításával fokozható. Mindez mellett célszerűnek látszik felülvizsgálni a különböző szintű hadtáptagozatokban a meglevő légvédelmi eszközöket, azok pusztító hatásfokát.

A védetség fokozása érdekében az ezirányú rendszeresítés indokolt és küszöbön álló feladat. A PK HTPH-ek, hadtáptörzsek és hadtápegységek, -alegységek kiképzése, felkészítése során keresni kell azokat a módszereket, eljárásokat, amelyekkel megismertetni és gyakoroltatni lehet a nagy pontosságú fegyverrendszerek elleni védelmet, a hadtápok élet- és működőképessége fenntartásának további fokozását. Ennek megbízható lényeges feltétele és feladata, hogy a jövőben továbbképzéseken és a gyakorlatokon a tervező-szervező és a végrehajtást irányító munka egyik fő irányát képezze ez a tevékenység.

(Az 1–3. sz mellékletek a folyóirat végén találhatók.)

A szervezeti struktúra korszerűsítésének egyes kérdései a fegyverzeti és technikai szolgálat kiszolgálási-javítási szférájában

Dr. Kazinczi István ny. alezredes, a hadtudományok doktora

Jelen tanulmány keretében a szerző megkísérli a polgári életben már meghonosodott kutatási eredményeket a fegyverzeti és technikai szolgálat területére áttültetni és ezáltal azokat a szervezeti struktúra korszerűsítés terén hasznossá tenni.

A polgári életben meghonosodott „szolgáltatás” terminológia, amely katonai vetületben többnyire „kiszolgálás”-i tevékenységként fordul elő. Gyakorlatilag a katonai kiszolgáló tevékenység (melyet a kiszolgáló köteleknek oldanak meg) funkcióban azonos, jellegében viszont bizonyos fókig eltérő a polgári életben értelmezett szolgáltatástól. Funkcióban azonos annyiban, hogy a szolgáltató (kiszolgáló) tevékenység irányulhat személyre (egészségügyi ellátás, fodrászati kiszolgálás stb.), vagy tárgyra (szervizelés, javítás, eladás, ellátás stb.).

A katonai kiszolgáló tevékenység jellegét illetően abban különbözik a polgári szolgáltatástól, hogy a környezet, melyben meg kell oldani – bizonyos fókig – eltér a szokványos társadalmi, polgári környezettől. Ugyanis a katonai szolgáltatások (kiszolgáló tevékenységek) jelentős hányadát háborús viszonyok között ellenséges környezet hatása alatt, különböző napszaki, időjárási és terepviszonyok közepette, esetenként a harcászati szükségnek, hadrafoghatóságnak (és nem csupán a gazdaságosságnak) alárendelve kell megoldani.

A technikai biztosítást végrehajtó és az azt irányító komplex tevékenység a katonai kiszolgálási funkció egyik fontos összetevőjévé képezi. Folyamatait általában az üzemeltetésre, a technikai kiszolgálásra, a gyűjtésre (javításra vonásra), valamint a javításra hontják. A technikai biztosítást megoldó szervek tevékenységében fontos feladat a hatékonyság javítása is. Ennek egyik útja (módszere), hogy a szervezetek működésének megfelelő struktúrát alakítsanak ki és ezt a struktúrát a külső és belső környezetben végbemenő változások függvényében folyamatosan korszerűsítsék.

E tanulmány keretében csupán a technikai biztosítás folyamatai szerint működő kiszolgáló szervet struktúrája korszerűsítésének tökéletesítését tűzte ki célul a szerző.

*A technikai biztosítást megoldó kiszolgáló szervek struktúrájának
főbb jellemzői*

A kiszolgáló (így a technikai biztosítást végrehajtó) szervek struktúrájában mennek végbe mind a végrehajtó, mind az irányító folyamatok. Ismert szervezési törvényszerűség, hogy a folyamat és a struktúra között a folyamatnak van prioritása. Ebből következően a szervezeti felépítést csak a folyamatok szigorú figyelembevételével szabad kialakítani. (Elöljáróban megjegyezném, hogy – marx-i értelemben – az anyagi szolgáltatásban munkát végzők tevékenysége a produktív termelés szférájába tartozik, így a szolgáltatói tevékenységet „egyneműnek” tekinthetjük az ipari tevékenységgel és röviden termelés szóval is jelölhetjük. Tehát a katonai kiszolgáló tevékenység e szfé-

rába sorolható folyamatait – többek között a technikai biztosítást is – produktív, termelő tevékenységnek minősíthetjük.)

Az előzőleg kifejtettekből következően a szervezeti felépítésnek meg kell felelnie: az anyagi termelés adott állapotának és folyamatai jellegének; továbbá a szervezeti belső feltételeknek és a környezeti hatásoknak. Ugyanis a szervezeti struktúra önkényes kialakítása, illetve változtatása esetén létrejövő zavarok jelentős mértékben gátolhatják, vagy megghiúsíthatják a vezetést és ebből következően a szervezet működését is. Ezért a munka jellegére „oda kell figyelni”, mert azok (általános és az egyes dialektikáját figyelembe véve) befolyásolhatják a kiszolgáló (szolgáltatói) tevékenységeket, eltérhetnek az általános „termelési” tevékenységektől és kihathatnak a struktúra alakítására, korszerűsítésére.

Így a kiszolgáló (technikai biztosítási) munkafolyamatok a következő lényeges jegyeket viselik magukon:

1. A munka tárgya általában a technikai biztosítási (kiszolgálói) tevékenység végeredménye.
 2. A technikai biztosítás tekintetében aszerint, hogy az eszközök szállíthatók-e vagy helyben kell megjavítani, beszélhetünk műhelyekben folyó és helyszíni technikai biztosító (javító, technikai kiszolgáló) tevékenységről.
 3. A technikai biztosítási tevékenység helyétől függetlenül a munkára rányomja bélyegét a hibamegállapító (diagnosztikai) jelleg, ami azt jelenti, hogy a tevékenység (pl. javítás) megkezdése előtt meg kell keresni a zavart okozó hibaforrást.
 4. A hibamegállapítás után meg kell tervezni a munkát és el kell végezni a kiszolgálási feladatot, amely bár sok standard elemből állhat, de nem annyira standardizált, hogy új variációs elemeket ne kellene belevinni. Ezért a technikai biztosításban dolgozóknak magas fokú kreatív képességekkel kell rendelkezniük, mert a hibát többféle módon is lehet javítani, mivel nem mindig állnak rendelkezésre (főként az újonnan rendszerbe állított technikai eszközöket érintően) javítási technológiák, illetve műveleti sorrendek.
 5. Számos műszert és berendezést (célműszert) kell jól ismerni és alkalmazni. Ezek azonban – annak ellenére, hogy alkalmazásuk is komoly szellemi munkát igényel – csak a szellemi erőfeszítés egy részétől mentesítik a munkavégző személyeket.
 6. A munka zöme az előzőekben foglaltak ellenére kézi jellegű. Annak ellenére, hogy egyes műveletek és mozzanatok gépesítve lehetnek, a munkavégzés volumenére nem ezek a jellemzők.
 7. Az előző pontban foglaltak alapján a technikai biztosítást felölelő szolgáltatói tevékenység nagyfokú kezűgyességet igényel. (A munka jellege miatt automatizálás még hosszabb távon sem képzelhető el.)
 8. A technikai biztosításra (mint mint kiszolgáló tevékenységre) jellemző a készenléti jelleg, ami a munkát bizonyos mértékig szokásossá teszi, passzív és aktív időszakok váltják egymást.
 9. A feltorlódozó – hadrafoghatóságot befolyásoló – technikai biztosítási feladatok időszakonként nagy munkaintenzitást követelnek a felmerülő igények kielégítése érdekében.
 10. A munkavégzők (főként a helyszíni kiszolgálások és javítások alkalmával) közvetlen kapcsolatban vannak az alkalmazókkal, üzemeltetőkkel. Így gyakran a munkavégzést figyelemmel kíséri a „gazda”.
 11. Főként helyszíni kiszolgálások és javítások alkalmával a munkafolyamatok ellenőrzése (és az esetleg előforduló hibák korrigálása) ugyancsak annak a munkavégzőnek (munkacsoportnak) a feladata, aki a munkát egyébként is végzi.
 12. A technikai biztosító tevékenység – mint kiszolgáló munka – tartalmának változása alapvetően a munka tárgyától (vagyis a technikai eszköz honyolultságától) függ. Másodlagos szerepe van ebben a munkaeszközök és a technológia korszerűsítésének, tökéletesítésének.
- Következőképpen az említett (12 pontban felsorolt) jellemzők olyan sajátosságot kölcsönöznek a fegyverzet-technikai kiszolgáló munka szférájába tartozó technikai biztosító tevékenységnek, amelyek miatt a megvalósítás céljából létrehozott szervezetek struktúrája el kell hogy térjen a nem kiszolgáló (pl. a barcoló) tevékenységet folytató szervezetekétől.

Sőt, a kiszolgáló kötelekek között – azok rendeltetésétől függően – is van strukturális eltérés, mert a szervezeti felépítésnek számos feltételt kell kielégítenie. E feltételek egy kisebb általános jellegű, nagyobbik része pedig a tevékenységek lényegéből adódik. Pl. a harcoló kötelekek tűzeszközei minőségileg különböznek a kiszolgáló alakulatok tűzeszközeitől. Eltérés lehet a kiszolgáló alakulatok struktúrái között is, mert pl. más egy ellátó és más egy javító kötelek szervezeti felépítése. Mert a kiszolgáló tevékenység is legalább olyan sokrétű, mint egy harcoló alakulat tevékenysége, vagy a termelésben pl. a gyártás folyamata. Ezért a struktúra korszerűsítésekor csak egy adott tevékenységi kört ellátó (de az általános szolgáltatói, kiszolgálói jellemzőkkel is rendelkező) szervezet felépítésére vonatkozóan célszerű állást foglalni. E célból a fegyverzeti és technikai szolgálat technikai biztosító kötelekeit választottam ki.

Vegyük kiindulópontként a technikai biztosítást, ahol meghatározott eszközcsoportok komplex technikai biztosítására kell kialakítani megfelelő struktúrát, hasonlóan a más jellegű tevékenységekhez a technikai biztosítás folyamatait is meg lehet oldani több fajtájú szervezeti felépítésben. (Ez persze csupán az adott tevékenység jellegének megfelelő szervezeti felépítésre vonatkozó általános elv érvényesülése mellett igaz, mert az olyan folyamatokat, amelyek vertikálisan magas és keskeny struktúrát igényelnek, nem lehet hatékonyan megoldani széles és lapos szervezeti felépítéssel.) Ismeretes, hogy a gazdasági jellegű folyamatokban – ilyen a technikai biztosítás is – többféle (optimálist közelítő) megoldás lehetséges. Ebből következően egy bizonyos tűréshatáron belül a struktúra kialakítható (ugyanazon körülményeket feltételezve is) eltérő módon. Tehát nem lehet kimondani (amit katonai vonatkozásban számtalanszor megteszünk), hogy egy adott technikai biztosító kötelek szervezeti felépítése az adott körülmények között a legmegfelelőbb.

Ugyanis a katonai környezetben folyamatos változások mennek végbe. Az új technikai eszközök rendszerbeállítása permanens jellegűvé vált. Ez ugyanis kihat mind az alkalmazói, mind a kiszolgáló szervezetekre. Továbbá pl. egy azonos struktúrájú magasabbegység fegyverzeti vagy gépjármű javító műhely környezete is lényegesen befolyást gyakorolhat a polgári dolgozókkal történő feltöltésre és a munkaerő biztosítására stb. Tehát a környezetben is felgyorsult, folyamatos változások mennek végbe, amelyeket a hagyományos ágazati vagy funkcionális struktúrával egyre nehezebb követni, illetve megvalósítani.

Bár a gyakorlat azt igazolja, hogy a kiszolgáló tevékenységben (amely sok esetben bonyolultabb mint a gyártás) a munka kézi jellegű. Ezért annak gépesítése csak részlegesen képzelhető el, automatizálása pedig egyelőre még megoldatlan. A struktúra kialakítása érdekében mégis olyan törvényszerűség uralkodik, hogy:

- ipari tömeggyártásszerű tevékenység esetén a vertikálisan tagoltabb, keskenyebb szervezeti felépítés a tipikus;
- az egyedi gyártást megvalósító, nagyobb kézimunka igényes szervezetekre a kevesebb szintből álló, szélesebb talpazatú (piramisszerű) struktúra a jellemző.

A kiszolgálási, javítási tevékenységben a struktúra alakulását befolyásolja a munkát végző erők és eszközök irányításakor felmerülő koordináció igénye is, ami a komplex technikai eszközöknél a komplexitás arányával együtt fokozódik. Tehát a technikai biztosító kötelekek felépítése, kialakítása mélységében és szélességében egyaránt – kellő mértékben – tagolva tűnik célszerűnek. (Megjegyzendő, hogy a legújabb kutatási eredmények szerint nemcsak tipikusnak tekinthetjük a lapos vagy magas struktúrákat, hanem – meghatározott feltételek között – a leghatékonyabbnak is.)

*Korszerű szervezeti struktúra alkalmazásának lehetősége
a fegyverzeti és technikai szolgálat technikai biztosító kötelekeinél*

A technikai biztosításra hivatott katonai szervek struktúrája jelenleg ágazati, funkcionális, illetve az ágazati-funkcionális felépítés jegyeit tükrözi. Jelenleg gyors és jelentős változások (új eszközök rendszerbeállítása, harci viszonyok között a technikai eszközök gyors és váratlan belyváltoztatása) a technikai biztosító szervezetektől minden eddiginél nagyobb rugalmasságot és alkalmaz-

kodást követelnek meg. Erre azonban a hagyományos hierarchikus és főként annak döntési rendszere változatlan formában csak bizonyos fókig alkalmas. Ezt szem előtt tartva az elmúlt években kiemelt hangsúlyt kapott a horizontális koordináció problematikájának feldolgozása. Ezzel párhuzamosan kialakulóban van a horizontális koordináció alkalmazása is.

Az említett folyamatok két új struktúra típus alkalmazását tették lehetővé: a *matrix* és a *projekt* struktúrákat. Napjainkban tehát a meglevő hierarchikus ágazati-funkcionális struktúra mellett (egy azon szervezeten belül és egyidejűleg) alkalmazható a *matrix* és a *projekt* struktúra is.

A *projekt* vagy más néven *vertikális szervezet* a hierarchikus több célú szervezettel szemben egycélú. Itt mindazon erők és eszközök (források), amelyek ahhoz szükségesek, hogy elérjék a speciális célt, elkülönülnek az (ágazati)-funkcionális struktúrától. Ezeket az önálló egységeket a projektvezető irányítja. A projekt vagy átmeneti struktúra a szervezetfejlődés olyan állomása, amely a változashoz való jobb alkalmazkodást szolgálja. A projekt vezető tekintélye olyan jelentős, hogy a számára szükséges adatokat, információkat más egységektől is megkérheti és szükség esetén utasítást is adhat számukra. Megjegyzendő, hogy a projekt felépítése is funkcionális jellegű, mert tevékenysége különböző funkcionális területekre osztható. Egy-egy projekt szervezet az adott időszakra vonatkozó (átmeneti jellegű) célstruktúra. (Ez azt is jelenti, hogy a bemenet egy eszköztípus vagy eszközcsoport.) Célszerűnek látszik alkalmazása egy eszköztípus rendszerbeállítása folyamán mindaddig, amíg a technikai biztosítás beilleszthetővé nem válik az általános technikai biztosítási rendszerbe. A technikai szolgálatok integrációja következtében vertikális koordináció igénybevételével, kialakított projekt struktúra – mivel dinamikus jellegű – minden bizonnyal gyakori lesz alkalmazásának létjogosultsága.

Ezt követően tekintsük át a *mátrix struktúrát*, mert a fegyverzet-technikai kiszolgáló szervezetekben ennek alkalmazása is lehetségesnek, illetve esetenként szükségesnek mutatkozik. A mátrix struktúra lényegében átmenetet jelent a funkcionális és a projekt struktúra között. Olyan multidimenzionális struktúra, amit azért hoztak létre, hogy a funkcionális (hierarchikus) struktúrában megkíséreljék maximalizálni az erőket és minimalizálni a gyengeségeket. Vagyis kombinálja a standard vertikális (hierarchikus) struktúrát egy proekt oldalirányú vagy horizontális struktúrával.

A mátrix szervezet fő előnye a célok közötti egyensúly megteremtése, legfőbb hátránya pedig, hogy egy-egy alsóbb vezetőnek vagy dolgozónak kettő (esetleg több) főnöke is lehet. Ugyanis ezek a vezetői, illetve beosztottak vertikálisan a funkcionális egység vezetőjéhez tartoznak, horizontálisan pedig a projekt vezetőhöz vagy koordinátorhoz. Az ilyen szituáció magában hordozza a gyakori konfliktus lehetőségeket.

E tekintetben kialakulhat olyan helyzet, amikor a projekt vezető (koordinátor) úgy érzi, hogy a hatásköre nem elegendő a funkcionálisan szervezett kötelékek (szervezetek) vonatkozásában. Ugyanakkor a funkcionális vezetők pedig azt kifogásolhatják, hogy a projekt-koordinátor beleavatkozik a számára illetéktelen dolgokba. Az ilyen és hasonló problémák megoldásának kulcsa a jogok, kötelességek és feladatok pontos behatárolása, definiálása olyan elvi iránymutatással, hogy a projekt koordinátor határozza meg mit kell tenni és a funkcionális egység felelős azért, hogyan kell azt végrehajtani.

Megismerve – a jelenleg működő ágazati és funkcionális statikus struktúrák mellett alkalmazható – mátrix és projekt dinamikus jellegű struktúrákat, felmerül az a kérdés, hogy milyen felépítés felel meg legjobban az adott fegyverzet-technikai kiszolgáló (technikai biztosító) szervezetnek. Ennek eldöntése egyáltalán nem könnyű feladat, mert egy adott szervezetre számtalan tényező hat. Valamennyi tényező hatását lehetetlen eredményesen szintetizálni. Ezért az tűnik célravezető megoldásnak, ha meghatározzuk azokat a tényezőket, amelyeknek hatásával minden körülmények között számolni kell. Az ilyen tényezőket az egyik amerikai vezetői és szervezési szakember (R. Youker) kulcs-tényezőknek nevezte el, mert viszonylag állandóak és nagy részük bármely szervezet esetében alkalmazható a szervezeti struktúra átalakítására vonatkozó döntések meghozatala kialakításának megkönnyítésére.

A szervezetnek megfelelő struktúra kialakítására vonatkozó kulcstényezők közül a legfontosabbakat és azok hatását a következő táblázat mutatja:

A szervezetre, illetve tevékenységeire ható kulcstényezők	hatása	Funkcionális	Mátrix	Projekt
megnevezése	a struktúra alkalmazása esetén			
1	2	3	4	
Technológia	állandó	bonyolult	új	
Bizonytalanság	alacsony	magas	magas	
Komplexitás	alacsony	közepes	magas	
Időtartam	rövid	közepes	hosszú	
Méret	kicsiny	közepes	nagy	
Fontosság	alacsony	közepes	nagy	
Fogyasztás	sokféle	közepes	azonos	
Belső kölcsönös függés (interdependencia belső)	alacsony	közepes	magas	
Szervezetek közötti kölcsönös függés (külső interdependencia)	magas	közepes	alacsony	
Kritikus idő	alacsony	közepes	magas	
Kritikus források	függő	függő	függő	
Differenciáltság	alacsony	magas	közepes	

A kulcstényezők figyelembevételét a következő alkalmazási példán keresztül érthetjük meg világosan:

- ha egy szervezet kicsi, de sokfajta eszköz javítását oldja meg és az alkalmazott technológia nem változó, akkor részére a funkcionális struktúra a legjobb;
- nagyméretű, komplex javítást folytató, nagy fontosságú javító szerv számára a projekt struktúra kedvező;
- sok komplikált technológiát alkalmazó közepes méretű javító szerv számára a mátrix felépítésű struktúra felel meg legjobban.

Milyen struktúra kialakítása tűnik célszerűnek a fegyverzeti és technikai szolgálat javítóműhelyeinek korszerűsítésében? Mint az előzőekben láthattuk, ez a kulcstényezőktől függ. *Vizsgáljuk meg a katonai javító szervezet és azok tevékenységeit a kulcstényezők kritériumainak tükrében.*

1. Attól függően amilyen mértékben újabb típusú technikai eszközök kerülnek a néphadsereg rendszerébe, a profil bővülésével a javítási tevékenység kiszélesül.
2. A javítási technológia – főként magasabb fokozatú (közepes és nagy) javítások esetén – ugyanolyan bonyolult, mint a gyártási folyamatban a készreszerelés. Sőt, ha a hiba megállapítását (hibakeresés, diagnosztizálás) is figyelembe vesszük, akkor megállapítható, hogy a javítás sok esetben bonyolultabb, mint a gyártási folyamatban a késztermék szerelése.
3. A meghibásodások változó gyakorisága és a javítandó technikai eszközök térbeni diszlokáltsága, a munkavégzés körülményeit bizonytalanná teszik.
4. A javítási szakemberek (specialisták: mérnökök, technikusok, mesterek, szerelők) általában 2–(6–8) közötti technikai eszköz javítására képesek. Így tevékenységük a specializáltság és az „univerzálisabb javítási lehetőség” között helyezkedik el.
5. A szakemberek képzettsége (és ennek következtében tevékenységi köre) erősen differenciált, attól függően, hogy milyen bonyolultságú technikai eszköz tartozik hatáskörükbe.

6. Az integrált technikai biztosító (javító) kötelék tevékenysége ezzel szemben komplex jellegű, mert a hatáskörébe tartozó valamennyi technikai eszköz javítását meg kell oldania.

Az előzőekben kifejtett kritériumok figyelembevételével a fegyverzeti-technikai javító szervek struktúrája terén a következő korszerűsítést elősegítő következtetéseket rögzíthetjük:

(1) A javító szervek jelenlegi ágazati-funkcionális struktúráját célszerű átfélesztetni a funkcionális struktúrába. (Ez azt jelenti, hogy – még az integráció megvalósítása esetén is – célszerű a műhelyek belső struktúrájában a funkcionális jelleg erősítése, ami pl. a csapatműhelyeknél többek között az ágazatok összevonásában, a struktúra szerkezeti átalakításában – pl. elektronikai terület kialakítása – és az egyes azonos tevékenységek, pl. gépes munkák, akkumulátor töltés, festés stb. funkcionális keretek között történő megoldásában nyilvánulhat meg.)

(2) A funkcionális struktúrában működő közepes méretű javító szervek (pl. magasabbegység és seregtest javító kötelékek), amelyeknél többféle és komplikált javítási technológiát szükséges alkalmazni – célszerűnek tűnik – a funkcionális (vagy ágazati-funkcionális) statikus struktúrával párhuzamosan a dinamikus jellegű mátrix struktúra alkalmazása is.

(3) A funkcionális struktúra mellett (különösen nagyméretű központi javítószerveknél) célszerű a projekt struktúra alkalmazása, főként a nagy fontosságú és komplex javítások esetében.

(4) A komplex technikai eszközök javításához kialakított struktúrákban célszerűnek tűnik a mátrix struktúra alkalmazása, a horizontális projekt koordinátor alkalmazásával, aki a főanyag-nem felelős javító szerv képviselője lehetne.

(5) Ugyancsak célszerűnek tűnik a vertikális projekt struktúra alkalmazása az új eszközök rendszerbeállítása során, amikor az új eszköz technikai biztosítására kiemelt figyelmet kell fordítani. (Kiszolgálási és javítási technológiák, alkatrész és fődarab biztosítás, technikai szakkádereképzés, üzemeltetési rendelkezésekből adódó meghibásodások feltárása stb.)

(6) Nem zárható ki a javító szervek, funkcionális (ágazati-funkcionális) struktúrájával párhuzamosan a dinamikus jellegű mátrix és projekt struktúrák együttes alkalmazása sem. Pl. olyan esetben (egy magasabb egység vagy seregtest javító műhelynél), amikor egy bonyolult felépítésű komplex technikát állítanak rendszerbe és ennek technikai biztosítását kell rugalmasan megoldani.

Összegezve rögzíthető, hogy a fegyverzet-technikai és más kiszolgáló szervek kategóriájába tartozó javító kötelékek struktúrája – sajátosságaikból kifolyólag – el kell, hogy térjen a nem kiszolgáló szervek (pl. harcoló szervek) struktúrájától. Az eltérés az ismert statikus (ágazati és funkcionális) struktúráknak más dinamikus (projekt és mátrix) struktúrákkal történő kiegészítése útján is megoldható. Így nem feltétlenül szükséges a raj, szakasz stb. kötelékszervezés, hanem helyette a célnak megfelelően alkalmazhatunk részleg, csoport, műhely stb. megnevezést. E megoldások biztosító szervek struktúrális korszerűsítésére egyértelműen adaptálhatók.

Irodalomjegyzék

1. Andics Jenő-Rozgonyi Tamás: Konfliktus és harmónia; a gazdasági szervezetek szociológiájának alapkérdései. Közgatdasági és Jogi Kiadó, Budapest, 1978.
2. Bériné-Bugár J.-Csanádi G.-Lányi P.: Képzés, minősítés és specifikus munkakörök kialakításának problémái a szolgáltató hálózatban. Kézirat. Központi Szolgáltatásfejlesztési Kutatóintézet Kiadása, Budapest, 1978.
3. Fonyódi Gyula: A gazdasági szervezetek vertikális és horizontális tagozódása, az irányítási szintek néhány kérdése. Ergonómia, 1978. 2. szám.
4. Fonyódi Gyula-Szabó Lajosné: Struktúraváltozás és a szervezet működése. Kézirat. MTA Szociológiai Kutatóintézet kiadása, Budapest, 1978.

5. *Dr. Kazinczi István*: Az anyagi-technikai biztosítás szervezeti struktúrájának korszerűsítése hadműveleti és harcászati relációban. Megvédett doktori értekezés. MNVK Agt. és Közgazd. Csf.-ség kiadása, Budapest, 1982. (szám: 00250/33/1980.)
6. *Knut Bleicher*: A szervezet, mint rendszer. Közgazdasági és Jogi Kiadó, Budapest, 1979.
7. *Dr. Kocsis József*: Folyamatszervezés a gépiparban. Műszaki Kiadó, Budapest, 1979.
8. *Kovács Sándor*: Termékkelvű szakosítás egy ipari nagyvállalatnál. Közgazdasági Szemle, Budapest, 1978. 4. szám.
9. *Dr. Ladó László*: Szervezésemélet és módszertan. Közgazdasági és Jogi Kiadó, Budapest, 1979.
10. *Morawski Witold*: A szervezet. Közgazdasági és Jogi Kiadó, Budapest, 1979.
11. *Ungvár Gyula*: A szárazföldi csapatok fegyverzete tervszerű technikai biztosítási rendszerének korszerűsítése. Megvédett kandidátusi értekezés. MN 5232 kiadása, Székesfehérvár, 1983. (Szám: 02771/1983.)
12. *Woodward J.*: Iparszervezés. Elmélet és gyakorlat. Kiadó ismeretlen, London, 1965. (angolul)
13. *Youker R.*: A vezetés és a szervezés alternatív folyamatai. Management Review, 1977. novemberi szám. (angolul)

POLITIKAI MUNKA A HADTÁPBAN

Az ifjúságpolitika megvalósulásának helyzete a központhadtáp üzemanyag-raktáraknál

Kovács Károly alezredes

Az utóbbi időben megélenkül az ifjúságpolitikával való foglalkozás az egész társadalomban, néphadseregünkben, így a központhadtáp katonai szervezeteiben és intézeteiben is. Az elemző-értékelő munka elsősorban a pártszervek és szervezetek testületi tevékenységébe kötődik, de az eredmények és gondok számbavételét a katonai vezetés is elvégezte a VI. 5 éves terv időszakáról szóló összesített jelentései készítése során. Ez így van rendjén. Az ifjúságpolitikai feladatok végrehajtása a párt- és tömegszervezetekkel kialakított munkamegosztás ellenére is elsősorban parancsnoki, egyszemélyi vezetői feladat és osztatlan felelősség is kötődik hozzá.

Ehhez a munkához az alaphangot az MSZMP KB 1984. október 9-i állásfoglalása adta meg. Ez az állásfoglalás váltotta fel az 1970. februári határozatot, mely annak idején az ifjúságpolitikát az öt megillető rangra emelte a társadalomban. Nyomában hozott törvényt az országgyűlés, születtek meg a végrehajtást szabályozó miniszteri és más szintű intézkedések.

Többek között ekkor került kiadásra a HM elvtárs 2/1973. parancsa, mely a katonai köztudatba a „kettes parancsként” vonult be és lett szabályozó láncszeme a tevékenységnek. Az MN PB 1985. május 17-i állásfoglalása és az MNHF-ségi PB 1985. augusztus 16-i határozata után az MN ÜEK pártvezetősége alapos előkészítő, elemző, értékelő és feladatkijelölő munka végéig 1985. október 3-án tűzte napirendre a témát. A vezetőségi ülést követően az elért eredményeket és gondokat, valamint a rövidebb és hosszabb távú feladatokat parancsnoki és pártpolitikai munkasértékezleten, valamint a KISZ-vezetők MN ÜEK szintű összevont módszertani továbbképzésén is feldolgozták. A középírányító szinten végzett értékelést a végrehajtói szint követte, ahol a munka lényege folyik az érvényben levő Intézkedési Tervek alapján.

A középírányító pártszerv és az alapszervezetek napirendjeit egyaránt jellemezte az alapos előkészítés, az eredmények és gondok reális számbavétele és a hosszabb távú tennivalók igényes kidolgozására való törekvés. Hangnemében, hangvételében a kritikus és önkritikus jelleg dominál, nem törekedtek a dolgok szépítésére.

Mindkét szinten volt miről beszélni, számot adni a megvalósítás minden egyes területéről, hisz minden katonai szervezetben és intézetben figyelemre méltó, többségében tervszerű, szervezett és szabályozott ifjúságpolitikai tevékenység és KISZ-szervezetet segítő munka valósult meg az elmúlt több mint egy évtized során.

Milyen sajátos megállapítások hangzottak el az elemzések és értékelések során?

Említést érdemel annak figyelembevétele, hogy a központhadtáp üzemanyag-raktárak több sajátos vonása befolyásolta a végrehajtást, melyek részben eltérnek a klasszikus katonai szervezetek helyzetétől, de még a központhadtáp más területeitől is.

Ilyen eltérésként vették számba, hogy a fiatalok többségét kitevő katonák szolgálata többségben nem kötődik közvetlenül az alaprendeltetéshez, hanem csak közvetve, főleg az őrzés-védelem, belső ellátás és kiszolgálás révén. A polgári fiatalok létszáma elenyésző a katonákéhoz viszonyítva, így körükben önálló ifjúságpolitikai munkáról nem beszélhetünk, hanem az állomány egészére kiterjedő nevelés és gondoskodás keretében jutnak kifejezésre a szabályozókban meghatározott követelmények.

Élnek és hatnak azok a sajátosságok is, melyek csak az őrzés-védelem helyzetéből fakadnak. Abból, hogy a katonai szolgálatnak ez az ágazata a valóságban nem is egészen olyan könnyű és egyszerű mint ahogyan azt sokan hiszik. Az őrelegység helyzete nehéz és bonyolult. Békeidőben is harcfeladatot ellátó őrelegységekkel szembeni követelmények a fizikai állóképesség és pszichés biztonság terén magasabbak a valóságban mint ahogyan ma e feladatra esetenként a válogatás történik.

Nem hagyható figyelmen kívül az sem, hogy viszonylag alacsony létszámú szervezetekről van szó, melyekben funkcionálisan többségében megjelennek a minden nagyságrendű alakulatra érvényes tennivalók, így több területen keletkezhetnek egyidőben feszültségek, melyek befolyásolják a katonafiatalok helyzetét, közérzetüket, közhangulatukat. Itt különösen a szolgálati leterheltség, a monoton jelleg, a kedvezmények biztosításának nehézségei jöhetnek szóba.

Speciálisnak tekinthető az is, hogy amíg a központhadtáp többi szolgálati ága ellátói és szolgáltatói színvonala mint ifjúságpolitikai tényező kihatással van a néphadsereg katonafiataljainak egészére, így a mi fiataljaink helyzetére is, addig a központhadtáp üzemanyag-szervezetek fiataljainak tevékenységi színvonala már nem érinti közvetlenül más területeken az ifjúságpolitikát.

Gondoljunk csak arra, hogy a társadalom megítélése szempontjából milyen jelentősége van annak, hogy katonáink milyen divatosan és külsővel jelennek meg; táplálkozásuk mennyiben segíti fejlődésüket és az egészséges étkezési kultúra megvalósítását; egészségügyi ellátásuk, a megelőző és gyógyító munka milyen színvonalú; utaztatásuk mennyire igazodik laktanya-elhagyási lehetőségekhez és pénztárcájukhoz, hogy a fiatal pályakezdő hivatásos, továbbszolgáló és polgári fiatal miként jut hozzá a beutalóhoz, gyermekeiket felveszik-e a bölcsődékbe, óvodákba stb. Ezek mind olyan kérdések, melyek a központhadtáp egyes szolgálati ágaihoz kötődnek, de ilyen direkt kihatása az üzemanyag-szolgálat tevékenységének nincs.

Bárki kérdezheti, hogy akkor mi van? Az, hogy a katonafiatalok szabályos és sajátos alegységekben tömörülve végzik és teljesítik szolgálatukat, éppen ezért nevelésükre, ellátásukra, a róluk történő gondoskodásra és KISZ-szervezetek működésének biztosítására a 2/1973. számú HM parancs és az előjárók intézkedései a mérvadók.

Ebben a szellemben vizsgálva pártszerveink és szervezeteink miként ítélték meg helyzetünket az ifjúságpolitika megvalósítása terén?

A HM elvtárs 2/1973. számú intézkedésében foglalt feladatok alapvetően megvalósultak, az ifjúságpolitikai követelmények többségében teljesültek.

A végrehajtás több mint egy évtizede alatt realisabb lett a katona és a polgári fiatalok megítélése, egyre kevesebb alkalommal lehet találkozni a szélsőséges, formális dolgokra alapozó, a realitásokkal számot nem vető megnyilvánulásokkal. A fiatalok megítélésének alapja szervezeteinkben a végzett munka, a teljesített szolgálat színvonala, a feladatokhoz való hozzáállás, a közösséghez való viszony, az erkölcsi-társadalmi normákkal való azonosulás, a politikai és közéleti aktivitás lett.

Ennek szellemében az értékelési időszakban tevékenységük úgy minősíthető, hogy a katona és polgári fiatalok túlnyomó többsége részéről a jogok és kötelességek egysége, a fegyelmezett szolgálat ellátás és kötelességek elviselése, a feladatok végrehajtásában történő eredményes részvétel, a KISZ-szervezetekben való önzetlen feladatvállalás nyilvánult meg. Mindezek mellett minden korosztályban és váltásban volt egy szűk réteg, néhány fiatal, akikre a passzivitás, visszahúzódság a szolgálat immel-ámmal való letöltése, a beilleszkedési és magatartási zavarok voltak a jellemzők.

Figyelemre méltó változás, hogy a fiatalok nevelésében, a róluk történő sokoldalú gondoskodásban, gondjaik, problémáik megoldásában, nehézségeik enyhítésében a korábbinál egészségesebb munkamegosztás alakult ki a parancsnokok, párt- és KISZ-szervezetek között. Ma már szinte ismeretlen az, hogy a fiatalok nevelésében, magatartásában jelentkező zavarokért a KISZ-t tennék felelőssé, helyette inkább az egyszemélyi parancsnokok részéről is az ifjúsági szervezet sokoldalú segítségének igénye a jellemző.

A vitathatatlan eredmények mellett vannak a nevelő- és oktatómunkának vissza-visszatérő hiányosságai is. Néhány hivatásos és továbbsholgaló alegységparancsnoknál hiányosak a nevelői ismeretek. Kevés a nevelői és oktatói tapasztalat, az őrzés-védelemre való felkészítés folyamatában az elengedhetetlen sajátosságok nem mindig érvényesülnek a gyakorlatban. A nehézségek fokozódtak a körülmények és feltételek olyan lényeges módosulási folytán, mint amit a tizennyolchnapos szolgálat, a 3x6 hónapos kiképzési rend, az új munkarend bevezetése, a fiatalok háttérhelyzetének változásai, a gazdálkodás szigorodása és a pénzügyi lehetőségek beszűkülései jelentettek.

A gondokat növelte, hogy a sorállományú KISZ-vezetők egy jelentős része sem rendelkezett a KISZ-tagokkal szembeni hatékony mozgalmi követelménytámasztás képességével. A lerövidült szolgálati idő sem kedvezett a KISZ-vezetők körében mozgalmi téren a vezetői képességek kibontakoztatásának.

Fontos előrelépésnek tartjuk, hogy szervezeteink vezetői az ifjúságpolitikai feladatok tervezése, a végrehajtás szervezése és ellenőrzése terén a korábbinál nagyobb előrelátást tanúsítanak. Az ifjúságpolitika vezetői tevékenységük szerves részévé vált, a fiatalokkal foglalkozó parancsnokok szemlélete ifjúságcentrikusabb lett. Törekvéseik nyomán nemcsak a fiatalok nevelésében indult el egy egészséges folyamat, hanem az ellátás, a gondoskodás, a sokasodó egyéni gondok és problémák megoldásában is sikerült érvényt szerezni a járandóságok biztosításának, a normatív szabályok előírásai teljesülésének és a segítőkész parancsnoki, vezetői felfogás érvényesülésének.

Intézeteink vezető állománya rendszeresen számot ad a végrehajtásról az éves értékelésekben, a pártvezetőségek beszámoltatásai alkalmával, valamint a különböző felügyeleti szak- és célellenőrzések során.

Az eltelt évek alatt a fiatal pályakezdőkkel való foglalkozás az ifjúságpolitikai feladatok szerves része volt és jelentős eredményekkel járt. Ennek szellemében sikerült többségüknek a pályakezdés anyagi gondjainak enyhítése családalapítási kölcsönök biztosítása révén. Évente 1-2 fő fiatal tisztnek, vagy tiszthelyettesnek tudtunk biztosítani látóköre szélesítése céljából a központi alap terhére szervezett külföldi úton való részvételt. Az MN ÜEK-et kivéve minden intézetnél biztosított a szolgálati lakás, mely ma nem kis eredménynek számít.

Az első tiszt, tisztbelyettesi beosztásba történő beilleszkedés elősegítése a pályakezdők többségénél kedvező hatással volt a hivatástudat erősödésére, a hivatásérzet elmélyítésére, a pályán maradásra és a szolgálathoz való kötődésre. Elismerésre méltó töhh fiatal tisztbelyettes azon törekvése, hogy egyéni érdekeiket, törekvéseiket kielégítve a tiszt, utánpótlás nehézségein tiszt, vizsga letételével enyhítsenek.

Kiemelt figyelem irányult a fiatal századpolitikai megbízottak rendszerbeállításának évente ismétlődő segítésére. Ezek a fiatal politikai munkások komoly segítséget jelentettek és jelentenek az őrszázadokban, a sorállomány egésze körében folyó nevelőmunkában, a tömegpolitikai tevékenységek tervszerűségének, szerveztségének és irányítottágának javításában. Komoly segítői a parancsnokoknak az ifjúságpolitikai tennivalók megvalósítása terén is. A rövid szolgálati idejük azonban nem hozza ki belőlük igazi képességeiket.

A sorállományú katonafiatalokról történő sokoldalú gondoskodás terén a parancsokban, utasításokban megszabott követelmények alapvetően teljesültek. Kedvezményeik megfelelnek a mai lehetőségeknek, járandóságaik reálértékét - illetményük kivételével - sikerült szinten tartani részben a normák korrekciójával, részben pedig a meglévő lehetőségek jobb kibasznlásával.

Ellátásuk színvonalára kedvezően hatottak az eredményesen dolgozó kiegészítő gazdaságok is, melyek étkezésükben 2-3,50 Ft/fő nap feljavítást eredményeztek. Ebben természetesen benne van a katonafiatalok egy részének jelentős többlettevékenysége is.

Az utazási költségek emelkedését némileg kompenzálta az ingyenes utazás lehetőségeinek növekedése, mely a területi behívás, a közeli településekről történő bevonulás miatt nem tömeges lehetőség, de akit megillet, annak biztosítottuk.

A leszerelési segélyek rendszeres biztosítása elősegíti a leginkább rászoruló polgári életbe való visszatérése anyagi gondjainak enyhítését. Átlagosan minden második-harmadik leszerelő katona részesül alapos mérlegelés alapján segélyben.

Szervezeteinkben rendszeresen megtartásra kerülnek az alegységgyűlések, melyeknek a HM elvtárs 2/1973. számú parancsa szerint biztosítani kell, hogy ezen katonafiatalok a szabályok betartásával hallathassák hangjukat, javaslatokat tegyenek, jelzéseket adjanak az előjárók felé.

A tapasztalatok nagyon eltérő képet mutatnak az állománygyűlések lebonyolításáról. Szinte minden esetben beigazolódik, hogy azok az állománygyűlések sikeresek, melyeket a parancsnokok és a KISZ-vezetők együttesen és alaposan előkészítenek. Ahol ez nem történik meg, ott általában egyoldalú kommunikálás valósul meg, vagyis a parancsnok értékel, elmondja véleményét, ismerteti a feladatokat, a beosztottak és a KISZ-vezetők meghallgatnak. Még arról sem esik szó, ami feszültségeket okoz, rossz közérzetet kölcsönöz, megosztja a közösségeket.

E téren van mit pótolni az alegységparancsnokoknak és KISZ-vezetőknek egyaránt.

Az ifjúságpolitikai feladatok megoldásában semmi mással nem pótolható szerepe van a KISZ-nek, mint a katona- és polgári fiatalok politikai szervezetének.

Az ifjúság egésze érdekében végzett munkájuk eredményessége függ az ifjúságpolitikai jogosultságaik gyakorlásának lehetőségétől, a KISZ-vezetők és parancsnokok együttműködésének helyzetétől, a KISZ- és pártszervezet közti kapcsolat tartalmi színvonalától és eredményességétől, a közösen összehangolt és együttes tevékenység megvalósításának állapotától.

E téren az elmúlt években számottevő előrelépés mutatkozik, de nem kevés az objektív és szubjektív eredetű gond sem.

Intézeteink vezető állománya és a pártszervezetek eleget tettek kettős kötelezettségüknek a KISZ-szervezetek felé. Egyrészt megfelelő körülményeket és feltételeket teremtettek a KISZ-szervezetek működéséhez, másrészt pedig biztosítottak a KISZ-vezetők sokrétű és sok helyen szabályozott ifjúságpolitikai jogosultságait a katona- és polgári fiatalok érdekeinek képviselésében.

Gyakorlatilag folyamatosnak tekinthető, hogy a parancsnokok és a KISZ-titkárok rendszeresen tanácskoznak a fiatalokat érintő kezdésekről, döntés előtt a parancsnokok rendszerint kikérlik a KISZ-vezetők véleményét.

Természetesnek nevezhető ma már, hogy a KISZ-titkárok rendszeres résztvevői a parancsnoki és munkaértekezleteknek, különböző tanácskozásoknak, a parancsnokok töhhsége pedig kihasználja a KISZ rendezvényeit a fiatalok tájékoztatására, a feladatokra történő mozgósításra, a gondok, problémák számbavételére.

Így biztosított, hogy a KISZ-vezetők közvetlenül megismerik a szervezetek előtt álló feladatokat, koordinálhatók a KISZ rendezvényei, a gondok, problémák első kézből észlelhetők.

Ebben a kérdésben több gondolattal találkozunk. A sorállományú KISZ-vezetők egy részének ifjúságpolitikai és mozgalmi ismeretei és felkészültsége különféle okok miatt nem éri el a kívánt szintet, így a képviseleti jog gyakorlása is hiányos lesz. Hozzá kell tenni, hogy erről nem elsősorban ők tehetnek. Nem segíti elő az eredményes megvalósulást az sem, hogy a KISZ jogai sok helyen, sokféle összefüggésben szabályozottak és ezek dokumentumszerűen, összegyűjtve nem állnak rendelkezésre, pedig nagyon kellene. Zavarokat, önkényes értelmezést, félrcértéseket okoz, hogy a sokféle jogosultságból nem tűnik ki a KISZ-nek a *véleményezési, javaslattevési és egyetértési* jogköre. Így

előfordul, hogy bizonyos dolgok esetlegessé válhatnak, a vezetői mulasztások pedig bocsánatos és sajnálatos félreértésekké minősülnek.

Az MN PB 1985. május 17-i állásfoglalása szerinti módon a végrehajtás újrászabályozása ezt a problémát feltehetően megoldja. Addig is a gyakorlati tapasztalat alapján egy csokorba gyűjthetők azok a területek, ahol a KISZ-t valamilyen jogok megilletik és azokat a jövőben is biztosítani szükséges.

Ilyenek lehetnek:

- bevonásuk minden olyan döntés előkészítésébe, mely a katonai és polgári fiatalok életét, tevékenységét alapvetően befolyásolja;
- rendszeres részvételük biztosítása a vezetői, parancsnoki munka és koordinációs értekezleteken;
- bevonásuk a század- és szakaszgyűlések előkészítésébe, aktív közreműködés a lebonyolításban;
- javaslatot kérni a tisztjesjelöltek kiválasztására, véleményezni a soralparancsnokok kinevezését és előléptetését;
- véleményt nyilváníttatni a KISZ-tagok fegyelmezetlensége esetén fenytésükre vonatkozóan;
- ifjúsági klubvezetők, KISZ büfékezelők kiválasztása és megbízásában közreműködés;
- önkéntes társadalmi munkaakciók és szolidaritási rendezvények kezdeményezése, közhasznú munkákban való részvétel;
- a fiatalok számára biztosított segélyek odaítélésében való részvétel (leszerelési, családalapítási, egyszeri);
- védnökségvállalás kezdeményezése és a vele kapcsolatos eljárási kérdések rendezése;
- szocialista versenymozgalomban elért egyéni címek adományozásának eldöntésében való részvétel taggyűlési fórumon;
- visszatartási ügyekben vélemény-nyilvánítás;
- az egyes katonafiatalok családi és háttérgondjai megoldásában javaslattevél, részvétel a megoldásban;
- a járandóságok, illetmények, kedvezmények megrövidítése esetén jelzést adni a parancsnokoknak, vezetésnek;
- részt venni a területi kapcsolatok ápolásában, a területen folyó honvédelmi nevelőmunkában;
- az újonc bevonulásnál részvétel a bizottsági beszélgetéseken, az alapkiképzés időszakában megszervezni az újonc KISZ-tagok mozgalmi munkáját;
- részvétel a pártvezetőségi üléseken és az ifjúság kérdéseivel foglalkozó taggyűléseken;

Az MN ÜEK Pártvezetősége támogatja a KISZ választott vezetői jogainak ilyenfajta megközelítését, minden szintű vezető részéről azok betartásának szükségességét.

A vezetőség külön vette számba azokat a dolgokat, melyek a középirányító szerv szintjén hozzájárultak az ifjúságpolitikai célkitűzések teljesítéséhez.

Huzamosnak minősítette többek között ahogyan az ifjúságpolitikai tennivalókat tervezik, a végrehajtást szervezik, ellenőrzik és az értékelő, elemző munkában szerepeltetik. A KISZ Bizottság működéséhez minden szükséges feltételt megteremt az ellátó központ. Évi két alkalommal az állományváltások után a KISZ-vezetők részére összevont módszertani felkészítést szervez. Nem hanyagolható el az sem ahogyan az állományváltások előkészítésében, végrehajtásában részt vesz az irányító szervezet. A KISZ Bizottság jelzéseire, javaslataira mindenkor érdemben reagáltunk, a gondok, problémák megoldásában, a nemkívánatos jelenségek megszüntetésében az MN ÜEK vezetése rugalmas magatartást tanúsít. Nem szabad figyelmen kívül hagyni azt a segítséget sem,

melyet az MN ÜEK PV a KISZ Bizottság elvi irányításában, munkájuk, tevékenységük segítésében végzett testületi módszerekkel és pártmegbízások útján.

Az MN ÜEK PV nem csak az értékelő és elemző munkára fordított kiemelt figyelmet, hanem állásfoglalás formájában törekedett az ismétlődő, a rövid- és hosszabb távú feladatok megfogalmazására.

Az 1985. október 3-án elfogadott állásfoglalás eleget tesz az irányító pártszervek követelményeinek. Lezárta egy szakaszt az MN ÜEK-en az ifjúságpolitikában és az elért eredményekre alapozva szabta meg a továbbhaladás útját a pártszervezetek és a KISZ számára. Ajánlásai az MN ÜEK és a szakszervezeti szervek számára alkalmasak e munka eredményességének fokozására, a fiatalok körében folyó nevelő- és oktatómunka színvonalának javítására, az ellátás és gondoskodás biztonságának erősítésére, a fiatalok gondjai, problémái megnyugtató rendezésére, a fiatalokkal való igényesebb foglalkozás megvalósítására.

HARCKÉSZÜLTSEG ÉS HADTÁPKIKÉPZÉS

A „Duna-85” gyakorlat hadtápbiztosításának tapasztalatai

Eöri Tibor ezredes

A Varsói Szerződés Egyesített Fegyveres Erői Főparancsnoksága terveinek megfelelően került sor hazánk területén 1985. június 25-től július 05-ig a „Duna-85” fedőnevű koalíciós állományú összefegyvernemi hadsereg hadművelési-harcászati gyakorlata végrehajtására. Ezen a gyakorlaton a cseh, szovjet és a 11. harcokosi-hadosztállal, más légi, légvédelmi és egyéb hadseregek közvetlen szakcsapatokkal együttműködésben a 8. gépesített lövészadosztály béke állománnyal, illetve a 95. ellátó zászlóalj tartalékos állománnyal kiegészítve, az 59. egésségügyi zászlóalj egyes funkcionális elemei hadiállományra felöltve vettek részt.

A hadosztály gyakorlatának tárgyát képezte: A határbiztosító erők fedezete alatt az „M” befejezése, a hadosztály átcsoportosítása, a betört ellenség védelemmel történő megállítás, támadásba való átmenet, az ellenség főellenállási vonalának áttörése, az ellenség ellencsapása elhárításában való részvétel, a támadás felújítása, majd erőszakos folyóátkelés után a támadás kifejlesztése a mélységbe az ellenség területén.

A „sűrített program” próbára tette a katonát, harc- és szaktechnikát egyaránt. Kutatási témaként a gyakorlat vezetése célul tűzte ki az elmúlt évek új hadművelési-harcászati elvei gyakorlati megvalósítását, a harcéljárások gyakorlati módszereinek alkalmazását, a Varsói Szerződésen belüli általánosítása érdekében.

A kitűzött célokból fakadóan, kiemelt szakmai feladatként teljesítettük:

- a csapatok mozgósításával párhuzamosan a kombinált átcsoportosítás és határbiztosítás hadtápbiztosításának vezetését;
- a betört ellenség a hadosztály főerői védelemmel történő megállítás hadtápbiztosításának megszervezését, a tervektől eltérő hazai erőforrások felhasználásával;
- a támadásba való átmenet, az ellenség főellenállási vonalának áttörése, az ellenség ellencsapása elhárításában való részvétel hadtápbiztosításának megtervezését, megszervezését;
- a támadás kifejlesztése és az erőszakos folyóátkelés hadtápbiztosításának kimunkálását.

A gyakorlat célkitűzései és feladatai követelményei alapján a hadtápbiztosítás legfontosabb sajátosságait képezték:

- a gyakorlat alapvető feladatai ismertek voltak a csapatok előtt, így a hadtáp felkészítésére hosszabb idő állt rendelkezésre;
- a csapatok kombinált átcsoportosítással kerültek konkrét, előre tervezett működési körlethebe Újdörög, Edvárdhegy, Márkó térségétől Dunaföldvárig;
- az egységek és alegységek ellátása a tagoltságnak megfelelően ellátási körzetek és összevont, illetve kikülönített táborhadtápok rendszerében valósult meg;
- az ellátás alapját a csapatok, a hadosztályhadtáp által elszállított készletek, a Központ Hadtáp és a 8. gépesített lövészadosztály-hadtáp által működtetett VEÁ képezte;
- a gyakorlat végrehajtását a konkrét térségekben többnapos felkészülés előzte meg, ahol a kijelölt hadtápegységek a csapatokkal együtt gyakoroltak;

- az egyes harcfelelőseknek és szervezeteknek megfelelően a hadtápszervezetek a harcmezőn az új harcfelelősekhez igazodva, az új szabályzatokból merített elvek és gyakorlati módszerek szerint működtek;

- a Hadtáp Vezetési Pontok a csapatoktól leválasztva törzsszervezeti gyakorlatszerűen feldolgozták a harcfelelősek hadtápbiztosítását, amelyet mindhárom ellátási tagozat kijelölt erői - általában bemutató jelleggel - elemeiben végrehajtott.

Úgy ítélték meg, hogy a gyakorlatra való célirányos felkészülés, a mozgósítással, a magasabb harcfelelősségbe helyezéssel párhuzamosan végrehajtott több irányú feladat, a határbiztosítás, a kombinált átcsoportosítás, a betört ellenség megállítás, a támadásba való átmenet körülményei, az új harcfelelősek széles körű érvényesítése a hadtápbiztosítás tekintetében is számos tapasztalatot adott. A sok újszerű vonás, amely már az új szabályzatok szelleméből fakad, a tényleges csoportosításnak megfelelő bonyolult, sokrétű, összetett ellátási feladat, számos tapasztalatot adott a rendszerek, eljárások, gyakorlati módszerek további tökéletesítéséhez, széles körű nemzetközi elterjesztéséhez a Varsói Szerződés tagállamain belül.

Ezek előrebocsátása után, összegezem a „Duna-85” gyakorlat hadtápbiztosításának tapasztalatait:

1. A gyakorlat hadtápbiztosítása feltételeinek megteremtése, a hadosztály hadtápfelkészülésének tapasztalatai:

Az elmúlt évtizedek gazdag tapasztalatai alapján nyugodtan kijelenthetem, a gyakorlatok hadtápbiztosításának eredményességét az előkészítés, a hadtápfelkészítés alapvetően meghatározza. Az alapos, vagy éppen felszínes felkészítés jegyeit a végrehajtás mindig magán viseli.

A gyakorlatra való felkészülést az éves feladat-, kiképzési, és gazdálkodási tervek alapján kezdtük meg. Miben jutott ez kifejezésre? Néhány gondolatban bemutatom területenként.

A hadtápkiképzés területén, a hadtáptörzsek harcászati, szakmai kiképzését a várható mozzanatok tartalmához közelítve vezettük le. Több fontos kérdésben összehangoltuk nézeteinket, egységesítettük vezetési okmányainkat. Részletesen feldolgoztuk a ZMKa Hadtáp Tanszék vezetésével az új szabályzatokból fakadó hadtápbiztosítási elméleti kérdéseit, a működés, az ellátás rendszerének várható változásait. A hadtáp-alegységek kiképzési tárgyköreit úgy csoportosítottuk, hogy az megfeleljen a várható feladatnak, kiemelt figyelmet fordítva az új elvek, módszerek gyakorlati megvalósítására. Ezen belül is fontos feladatnak tekintettük az ellátó és egészségügyi zászlóalj felkészítését.

Mivel állandóan visszatérő gondjaink az ellátás végpontjain mutatkoznak, már több hónappal megelőzően a PK HTPH-ek részvételével, az ellátó szakasz és zászlóalj segélyhely-parancsnokok, majd az alegység szolgálatvezetők számára Nagyatádon „Ellátó szakasz és zászlóalj segélyhely telepítése és működése harcban” témából törzsemmel, az FVTSZ bevonásával módszertani bemutató foglalkozást vezettem le. Május hónapban nyílt lehetőségem a 33. gépesített lövészszázad egy gépesített lövészzászlóalja harcászati gyakorlata során, a HOPK vezetésével bemutatni az ezred parancsnoki állományának a táborok berendezésének, a személyi állomány elhelyezésének követelményeit, a hadtápelemek telepítésének rendjét, majd a védelemmel levő gépesített lövészzászlóalj-hadtápfelépítését, működésének rendjét.

Szinte kézenfekvő, hogy a csapatgyakorlat hatást gyakorolt a gazdálkodás minden területére. Az éves intézkedésben ezzel kapcsolatban feladatokat szabtam közlekedési anyag, élelmiszer, ruházati, üzemanyag készletmutatókat határoztunk meg. A felkészítés során pedig be is mutattuk azokat az egységesített eszközöket, amelyekkel a csapatoknak rendelkeznie kellett a gyakorlat kezdetére.

E gondolatsorhoz tartozik az is, hogy egység hadtápfelkészítési szemléken felmértük a legfontosabb tennivalókat és hadosztály szinten összefogottan ütemeztük az előjáró segítségével az eszköz-

zők cseréjét, felújítását, javítását, szervizelését. Néhány helyen tapintható volt a „néma kérdőjelek oda-
rakása”, de azt hiszem, ma már senkiben sem maradt kétség e terület rendezésének módszerét ille-
tően. Egy dolgot még ma is sajnálunk, nevezetesen azt, hogy a csapatpróbán levő fontos és kért
eszközöket nem kaptuk meg, pedig fontos tapasztalatokat adott volna a csapatpróba folytatásához
a lefolytatott gyakorlat.

Az elmondottak a hadosztály és az ezredek éves terveiben jól tapinthatók és jól szolgálták a
gyakorlatra való felkészülést. Mögöttünk a gyakorlat tapasztalataival azt kell jelentenem, hogy
hasznosak és eredményesek voltak az alkalmazott módszerek, amelyek nélkül konkrét felkészülési idő-
szakban a sokrétű, hosszú hónapokat felölelő feladatok elvégzésére nem lett volna ilyen megalapozott, kapkodás
mentes lehetőség. Szeretném hangsúlyozni, hogy a felkészülésnek ez a módszere magabiztosságot kölcsö-
nöz, hisz jó érzés tudni a törzseket, hadtápegységeket felkészítettük, a hadtáp technikai eszközök
rendbetétele jó irányba halad, a hadtáp anyagi készletek zömében a raktárakban vannak és az állo-
mány elhelyezését, a hadtápegységek működését illetően a HOPK-tól a rajparancsnokig együtt
gondolkodunk.

A gyakorlatra való felkészülés második ütemének tekintettük az előjáró által kiadott Szervezési Intézked-
és követelményeinek feldolgozását, a feladatok és előírt követelmények teljesítését.

Első lépésként végeztük el az előjáró Szervezési Intézkedése alapján – a korábbi kiképzési,
módszertani bemutatók, készletgazdálkodásra vonatkozó előírásainak figyelembevételével – a ho-
szintű Szervezési Intézkedés kidolgozását, a csapatok vasúti szállítására vonatkozó követelmények
alárendeltek részére történő kiadását.

Ezzel párhuzamosan végeztük, a gyakorlat hadtápbiztosításának, a hadtápegységek és -alegysé-
gek helyőrségben, a gyakorlat színhelyén történő begyakoroltatásának, működtetésének, a személyi
állomány ellátásának, a hadtáperők és -eszközök hadseregen és hadosztályon belüli átcsoportosításának meg-
tervezését, a csapatokkal való folyamatos, szinte óráról-órára történő egyeztetés, pontosítás alapján.

E meghatározó időszak még a legtapasztaltabb hadtáptisztek számára is jelentős tapasztalato-
kat adott és egy sor következtetés levonására intett bennünket a csapatok vasúti szállításának meg-
szervezése, a hadtáp felkészítése, az anyagi eszközök árcsoportosítása tekintetében. Ezek közül csak
a legfontosabbakat emelem ki:

Az előjáró követelményeinek megfelelően a csapatok kombinált átcsoportosítással kerültek a
gyakorlat térségébe, az előkészítő részlegek, a harcokcsi, a tűzérezred és az egészségügyi zárlóalj
lábon, a hadosztály főerői vonaton. Tekintettel, hogy az előjáró nem írt elő harcértéket, hanem a
konkrét harcfeladatot, ennek térségét, a végrehajtó egységeket és alegységeket határozta meg, a
hadosztály hadműveleti törzsére várt az a feladat, hogy meghatározza a harcértéket és meghatá-
rozza a vasúti szállítás rendjét, a legfontosabb időpontokat a beérkezési készenlét eléréséhez.

Következésképpen, a hadosztály-törzsfőnökkel szoros együttműködésben a kidolgozott har-
cérték, a megtervezett vasúti szállítási követelmények alapján operatív csoporttal térképen dolgoztuk ki
– az áteresztőképességet figyelembe véve – a gördülőanyag-szükségletet, a vonatok számát, a ki- és be-
rakás rendjét. Az operatív csoportban részt vett a Szombathelyi KSZI-ság három munkatársa. Ez alka-
lommal is hangsúlyoznom kell azt az önzetlen segítséget, amelyet a KSZF-ség szerveitől kaptunk.

Számos nehézséggel kellett megküzdenünk. Az előjáró többször pontosította a harcfeladato-
kat, az alárendeltek újabb és újabb kérelmeket terjesztettek elő az állományt, a harci technikát ille-
tően egyes körzetekben kapott feladat tükrében.

E megfeszített tervezőmunka folyamatában meg kellett találni egy hadosztály vasúti szállítási
módszertani bemutató foglalkozás levezetésének lehetőségét is. A korábbi tapasztalatokat felhasználva a 33.
gépesített lövészezred bevonásával Zalaszentiván vasútállomáson vezettük le a hadosztály vasúti
szállítási módszertani bemutató foglalkozást az egység törzsfőnökök, parancsnok hadtáphelyettei-

sek és az összes kijelölt szállítmányparancsnok részvételével. A bemutató foglalkozás, amely gyakorlati végrehajtásához adott módszert, hasznosnak bizonyult. Kedvezően befolyásolta a szervezethez való hozzáállást, a szállítási fegyelmet, a rendkívüli események megelőzését és a gazdaságosságot.

A nyugati országokban elhelyezett, legjobban feltöltött gépesített lövészadosztály számos kulcsfontosságú beosztását vezénylések útján a hadsereg ez irányú lehetőségeit teljes körűen kihasználta kellett feltölteni. S ez ma is elgondolkodtató! Ismételtén beigazolódt, hogy az LHTP-szervezetek nem képesek békeállománnyal egy időben valamennyi érintett ellátásra utalt csapatnál életképes hadtápszervezetet létrehozni. Pl. a zalaegerszegi LHTP-ben 24 szakács van és 16 főzőpontot kellett megalakítani. Ide összesen 12 tisztet, tiszthelyetteseket kellett vezényelni és emellett a híradó zászlóalj még mindig badtápfőnök nélkül maradt. Jól tudjuk, hogy hadiállománnyra való feltöltés után ezek a gondok megszűnnek. A csapatokat háborúra készítjük, de mi, nap, mint nap békeállománnyal oldjuk meg a gyakorlatok hadtápbiztosítását, jelentős erőfeszítések árán, állandóan növekvő többletmunkával.

Az előjárói és az élet diktálta követelmények jóval magasabbak, mint a csapatok ez irányú lehetőségei:

- az ellátó zászlóalj még hadiállománnyal sem képes a rendhagyóan Újdörögdtől Dunaföldvárig széthontakoztatott hadosztály csapatai utánszállításának megoldására. Ezért vált szükségessé az ellátás szilárd kereteinek megteremtése érdekében a Központi hadtápbiztosítási és híradási VEÁ működése és az Ercsi LHTP-ra való támaszkodás;

- az ellátási követelményeknek megfelelően a csapatok nem rendelkeznek a szakszerű szállításhoz, hűtlánc működtetéséhez, a vízellátás biztosításához szükséges speciális gépkocsimennyiséggel, a tömeges üzemanyag-feltöltéshez szükséges töltősorokkal. Mindezt a hadseregen belül 25 db hűtő-, kenyér-, vízszállító-gépkocsit és közel 20 db más hadtápbiztosítási eszközöket kellett vezényelni;

- a táborok telepítésének rendjét HDS PK-i intézkedés szabályozza, amely követelményeiben messze felülmúlja a hadosztály lehetőségeit. Ehhez csak a fontosabb tételeket említem: Pécs-Győr-Ménfőcsanak térségéből közel 15 helyőrségből kellett vasúti és gépkocsi szállítással átcsoportosítaniunk 1000 db sátrat, 8000 db hálósátkot, 3000 db PH ágylétszámot és gumimatracot. Külön munkacsoportot kellett létrehoznom, amely az átcsoportosításokat folyamatosan kézben tartotta, amelynek számtalan nehézséget, az átdok részéről tanúsított „néma ellenállást” kellett leküzdeni.

Összegezett következtetésként megállapítható, a hadtápalgységek eredményes felkészítése mellett az ellátó zászlóalj tartalékos állománya összekovácsolás nélkül érkezett a gyakorlat körzetébe. Többszöri pontosítások ellenére a csapatok vasúti szállítása a korábbiaknál szervezettebben valósult meg a KSZI-ok önzetlen támogatása mellett. A vezényelt nagy számú hadtáptiszt, -tiszthelyettes felkészítését a feladatok végrehajtása során kellett elvégezni. A vezényelt speciális hadtápbiztosítási eszközök az átdok részéről célirányosan nem kerültek felkészítésre, amely visszatérő gondokat jelentett. Az átcsoportosított tábori pihentetési eszközök 10-15%-a elhasználódott, felhasználásra alkalmatlannak bizonyult.

Mindezek ellenére azt kell mondani, a fogyatékok kedvezőtlenül érintettek bennünket, azonban a körültekintő munkával, több hónapon keresztül szilárd alapokon nem idéztek elő repedéseket. A hadtápszervezetek a gyakorlat térségében magabiztosan bontakoztak szét a feladat végrehajtására, s ez jó érzéssel töltötte el a parancsnokot, a pártpolitikai és szakvezetést egyaránt.

2. A csapatok átcsoportosítása, az ellátás megszervezése, a hadtáptörzsek, hadtápalgységek és -egységek felkészítése:

Nem szükségtelen hangsúlyozni, hogy a csapatok átcsoportosításának hadtápbiztosítása, a hadtápszervezetek működőképességének elérése az ezred hadtápszervezeteitől körültekintő szervezőmunkát igényelt.

A hadosztály csapatai – ezen belül is egy-egy egység megosztva különböző térségekbe – 38 katonavonattal került átcsoportosításra.

A vasúti szállítás végrehajtása során jól tapinthatóvá vált a levezetett módszertani bemutató követelményeinek megvalósulása. A szállítmányparancsnokok felkészült szolgálati személyekkel, rakodó erőkkel dolgoztak. Ennek eredményességét mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy a 38 katonavonaton be- és kirakása rendkívüli esemény mentesen került végrehajtásra. Néhány helyen a megengedett 10%-nál több vasúti kocsi mondtak le, mert a keretszályozást megszegve az előkészítő részlegek állományát indokolatlanul megnövelték. Az állomány ellátását zökkenőmentesen szervezték.

A hadtápszervezetek, elsősorban gépesített lövész-, harcokcsi- és légvédelmi tüzérezred *a tábor hadtápbjektumait példás rendben telepítették és teremtettk meg a működés feltételeit.* Ezeknél az egységeknél szinte a tökörképet láhattuk a nagyatádi bemutatonak, ahol a hadtáp minden elme a kiadott vázlat és bemutató követelményei szerint települt. A 14. gépesített lövészrezred edwárdhegyi táborhadtápját megtekintette az államtitkár elvtárs, nemzeti helyettesei, a Zala megyei Párthizottság első titkára, más párt-, állami és katonai vezetők, akik a végzett munkáról, a személyi állományról való gondoskodásról elismeréssel szóltak. Ez jó érzéssel töltött el hennünket, mert nem volt hiábavaló a hadtápszervezetek, hadosztály-, ezredhadtáp-törzsek által végzett sokrétű, aprólékos felkészítés.

Érdemes hangsúlyoznom, hogy az alárendelt csapatok, sőt egy-egy megerősítő gépesített lövész-, harcokcsiszázóalj a gyakorlatvezetőség elgondolásának megfelelően térben és időben a hadosztály harcadataihoz igazodva más és más tényleges harcfeleladatot oldott meg, amelyre az adott harci kötelek és *annak hadtápjai* fel kellett készíteni.

Talán nem szükségtelen megemlíteni, hogy e tekintetben a Varsói Szerződés legkorszerűbb, az új szályzatokon alapuló elvek gyakorlati megvalósítását kellett mint általános gyakorlatot érvényesíteni. Következésképpen a hadosztály-hadtáptörzsek a csapatok előtt álló konkrét feladatokra kellett a felkészülési követelményeket meghatározni. A részt vevő csapatok pedig szinte zászóaljhadtáp alegységenként gyakoroltatták a végrehajtásra kerülő harcfeleladat hadtápbiztosítását. *Csak néhány példát említek:* a határbiztosítás, majd a betört ellenség védelemmel történő megállítása, ezt követően éleslövészettel egybekötött támadásba való átmenete kérdéseit a 14. gépesített lövészrezred; az áttörés, az erőszakos folyóátkelés hadtápbiztosítása kérdéseit a 33. gépesített lövészrezred-hadtáp és az egyes részfeladatokat megoldó zászóaljhadtápnak, illetve a kapcsolódó pontokon a harcokcsiezred-, a tüzérség-, illetve a hadosztályhadtápnak kellett megoldani.

A feladat jellege megkövetelte, hogy az egyes hadtápszervezetek a hadtáp-egységparancsnokok, illetve az EPK HTPH által kidolgozott összekovácsolási tervek, az alegységparancsnokok által elkészített foglalkozási jegyek alapján szakharcászati alakí, majd összefüggően a csapatokkal együtt gyakorolva szakharcászati *komplex foglalkozások során kellett a feladatokra az érintett szervezeteket felkészíteni.*

Ha végiggondoljuk, hogy pl. a 14. gépesített lövészrezrednek a két táborhadtáp működtetése mellett egy védelemben levő zászóaljhadtápjával – a teljes körű műszaki munkák elvégzése mellett – *be kellett gyakorolni:* a rajállásokból a kiépített sebesültgyűjtő fészkekhől a sebesültek harcserű hátraszályítását, az állásokban felhasznált lőszer, egyéb anyag – kiépített század lőszerfelvételező helyek rendszerének működtetésével – történő utánpótlását, a zászóaljhadtáp minden elemének működtetésével az EPK HTPH és törzse nem volt könnyű helyzetben.

Összességében úgy ítéltető meg, hogy a hadtáptörzsek eredményesen megbírkóztak a több irányú és sokrétű feladattal. Néhány kérdésben azonban mégis voltak visszatérő gondjaink. Általánosságban tapasztalható, hogy a táborokban a hadtápbjektumok telepítésének rendjét a fiatal hadtáptisztek és tiszthelyettesek nem kellően ismerték. Ismereteik a bemutatók során szerzett egyedüli tapasztalatokra korlátozódtak. A legtöbb hadtáptörzsnél a fantáziaszegénység volt tapasztalható.

A feladatokra történő begyakoroltatás során általános tapasztalatként említhetem, hogy *a fiatal korosztály a hadtáp speciális feladatokra való felkészítő munkát hiányosan ismeri*. Szinte mindenütt a feladatok leegyszerűsítésére törekedtek, mert ezt szokták meg. Számomra megdöbbenést okozott, hogy a hadtáptisztek, -tiszthelyettesek hiányosan ismerik a szakasz, század hadtápbiztosításának elvi kérdéseit, és végtelenül bízagos az ismeret a zászlóaljhadtáp működésének rendjét illetően a zászlóalj védelmi harcában. Különösen ismeretlenek számukra mindazok a gyakorlati módszerek, amelyek a sebesültek harcmezőn történő összegyűjtése, a tüzelőállásokban felhasznált lőszer pótlása, a rajállásban levő katonák ellátása vonatkozásában. Mi a magunk részéről levontuk a következtetéseket, és napirendre tűztük ezen gond megoldását.

3. A harc hadtápbiztosítása megtervezésének, megszervezésének és vezetésének tapasztalatai:

A harc megvívása, és a harc hadtápbiztosítása megtervezése és megszervezése, vezetése során a hadtáptörzseknek, a hadtápcapatoknak minden helyzetben egy időben több irányú és sokrétű feladatokat kellett megoldani. A gyakorlat csupán három mozzanatban épült fel, de az egyes mozzanatok színültig voltak megtöltve gazdag tartalommal.

a) *Első mozzanatként bajtoltuk végre a batárbiztosító csoportosítás fedezete alatt a hadosztály mozgósításának befejezését, magasabb harcászaltságba helyezése, hadműveleti átcsoportosítása, szétbontakoztatása, a betört ellenség védelemmel történő megállítása és a támadásba való átmenet hadtápbiztosítását.* Az elmodottakból kitűnik, hogy a feladat rendkívül összetett és több új elméleti kérdés gyakorlati megvalósítását tűzte napirendre, amelyre érdemes odafigyelni.

Lényeges kérdés – a mozzanatok alap gondolatát képezte –, hogy az ellenség hadműveleti, harcászati kezdeményezésben megelőzött bennünket. A magyar összefegyvernemi hadsereg, amely később kiegészült szovjet gépesített lövész-, csehszlovák harcokcsihadosztállyal nem az erősebb, hanem a kezdeményezést átmenetileg elvesztett pozíciójából törekedett az erőviszonyok megváltoztatására, a kezdeményezés megragadására, amely a *hadtápbiztosítás eddigi rendszerét új tartalmi vonásokkal gazdagította.*

A csapatok mozgósítása a békehelyőrségekben került végrehajtásra, a határbiztosító ezred fedezete alatt. A THKSZ elérésével együtt megkezdődött a határbiztosító csoportosítás megerősítése, a csapatok átcsoportosítása és a *békeben kidolgozott* védelmi – hadműveleti tervnek megfelelően a hadosztály főerőivel, első lépcsőben két gépesített lövészezreddel, második lépcsőben a harcokcsiezreddel védelmi terepszakaszainak elfoglalása.

Hadtáptörzseinket váratlanul érte, hogy a békehelyőrségben kellett a hadiállományra feltöltött ezredek ellátását, előrevonásának hadtápbiztosítását megszervezni.

A csapatok nem foglalták el a kijelölt és begyakorolt körleteiket, így a hadtápbiztosítást az új belyeztetnek megfelelően kellett igazítani, és haladéktalanul meg kellett szervezni új, az előljáró által kijelölt, a hadosztály által kezdeményezett ismeretlen népgazdasági, laktanyai és Központhadtáp raktárakra támaszkodva az előrevonás és a védőkörlet elfoglalása hadtápbiztosítását.

A harcokcsiezred és a tüzérezred az „M” befejezése után a kombinált átcsoportosítási tervnek megfelelően a kijelölt körletbe lábon került előrevonásra a kijelölt védelmi terepszakaszra, illetve a határbiztosító csoportosítás kijelölt tüzelőállásaiba.

A hadosztályhadtáp a kialakult helyzetet felismerte és időben intézkedést fogantatosított az „M” és előrevonás hadtápbiztosítására, az ellátó zászlóalj kijelölt erőinek gyors ütemű előrevonására, és az első lépcső ezredek beérkezése sorrendjében feltöltési terepszakaszon történő feltöltésére, felhasznált készletei kiegészítésére.

Elhatározásunk helyességét alátámasztotta, hogy a tervezett terepszakaszon a harcokcsiezred és a tüzérezredet üzemanyag és egyéb anyaggal, a jóváhagyott biztosítási tervnek megfelelően ténylegesen és szervezeten feltöltöttük töltősorok alkalmazásával éjjel 21 tonna gázolajjal, 7 tonna

benzinnel. Magabiztosan állíthatjuk, hogy ezzel a módszerrel mindenkor megteremthetők a feltöltés magabiztos, szilárd keretei, és elérhető, hogy a csapatok a védőkörletekbe teljes mozgó és kiegészítő készletekkel érkezzenek be, amely a harci és hadtáp készenlét elérését kedvezően befolyásolja és leegyszerűsíti, egyértelműbbé teszi.

A hazai területen folytatott védelmi harc során egy sor sajátos kérdéssel találtuk magunkat szembe, amelyek figyelemreméltóak és további lépésekre készítetnek bennünket. Ezek közül a legfontosabbnak tűnőket emelem ki:

- a kialakított helyzetben a kezdeményezés az ellenség kezében van, s erről egy pillanatig sem szabad megfeledkezni. Ez alapja és kiinduló pontja kell, hogy legyen a hadtáp megszervezésére vonatkozó elhatározásnak;

- a lakosság pánikszerű menekülése következtében feszes forgalomszabályozást kell bevezetni, tartalék utakat kell kijelölni;

- a kijelölt források igénybevétele mellett az ellenség térnyerésével számolva a hátrább levő forrásokat is igénybe kellett venni;

- a szállító eszközök egy részét fel kellett készíteni az ellenség betörése esetén a sebesültek hátraszállítására, a nemzeti értékek kimentésében való részvételre, illetve osztagokat szervezni a nem szállítható készletek megsemmisítésére;

- a polgári lakosságot, a helyszíni erőket, eszközöket, építő-műszaki anyagokat be kellett vonni a műszaki munkák elvégzésébe, kézi és gépi rakodási feladatok végrehajtásába;

- a hadosztályhadtáp feladatává vált a szomszéd hadtáptörzsszel való együttműködés megszervezésének, a megerősítő és támogató erők hadtápbiztosításának koordinálása, amelyet első esetben gyakoroltunk.

Az újszerű ellátási elvek gyakorlati megvalósításából eredően a hadtáp megszervezése során kiemelt figyelmet fordítottunk a *hadosztályhadtáp együttműködés megszervezésére*. Az együttműködés megszervezése magabiztos kereteket ad a feladatok végrehajtásához. Ez az együttgondolkodás alapja, a cselekvés kiinduló pontja. Újszerűen vetődik fel az együttműködés fontossága a megerősítő és támogató csapatok hadtáptörzseivel. Lényeges kérdésként tekintettük a csehszlovák harcoksihadosztály-hadtáppal való együttműködés és együttműködési híradás megszervezését, amelyet a csehszlovák Hadtáp Vezetési Ponton vezettünk le. Megítélésünk szerint célszerű módszernek tekinthető az együttműködés térképen történő megszervezése, vagy ha erre nincs lehetőség, a PK HTPH elhatározásának vázlaton, összekötő tiszttal való eljuttatása és rádióforgalmi adatok kicserélése. Örömmel töltött el bennünket, amikor a támadás megindulását követő percekben a csehszlovák hadosztály Hadtáp Vezetési Pont rádióan adott közlését első esetben meghallottuk. Úgy tűnik, az ilyen jellegű együttműködés tekintetében még az út elején járunk, de máris felvetődik hazai területen a polgári közigazgatási és pártszervekkel való ezred-, hadosztályhadtáp együttműködés fontossága, ellenséges területen pedig ugyanezen szerveknek a követelmények meghatározása. A helyes ösvényt ez irányba kell kitaposni.

Egy dologban magabiztosak lehetünk, egyre több a felhasználás, állandóan növekszik az után-szállítási feladat. Nyugodtan állíthatjuk, a hadtáp ezeket a feladatokat saját erejéből megoldani nem képes. Felvetődik a kérdés, hogyan tovább? Szinte elképzelhetetlennek tartjuk, hogy harcoló csapatokat rakodási feladatokra igénybe vegyünk. Összefgyvernemi parancsnokokkal egyeztetve nézeteinket, az a véleményünk, a hadosztály-, ezredhadtápot meg kell erősíteni összefgyvernemi alcségekkel, a hadtápharcbiztosítása, a szállítmányok, sebesültszállító oszlopok kísérése, utak, műtárgyak őrzésére, védelmére, a rakodás érdekében pedig igénybe kell venni a polgári lakosság erőit, eszközeit egyaránt. S ez új módon veti fel az „*együttműködés*” kérdéseit a polgári közigazgatási szervekkel.

Következtetésként úgy ítélték meg, hogy a betört ellenség elhárítása hadtápbiztosítására hozott elhatározás soha nem olyan szilárd, mint a támadásé. Számos befolyásoló tényezővel kell számolni az ellenség térnyerését, az ellátás forrásaira gyakorolt hatásait figyelembe véve.

b) A második mozzanatban került sor az ellenség fő ellenállási vonala áttörése, a siker kifejlesztése, az ellenség ellencsapásának elhárítása hadtápbiztosítására.

A mozzanat legfontosabb sajátos vonásait képezték, hogy a „fogható” erőkkal, a csehszlovák hadosztállal együttműködésben, a betört ellenség bekerítésével, majd a főellenállási vonalra való kijutással párhuzamosan készítettük elő közös áttörési szakaszon szovjet hadosztállal együttműködve az áttörést. A hadtápbiztosítás tekintetében meghatározó kérdésként kellett figyelembe venni, hogy a hadosztály 4-5 napja harcban állt és jelentősek, 30-35%-os veszteségeink és a hadtápoknak ellenséges területen kell működni.

Az elhatározás lényegét képezte, hogy a fő ellenállási vonal előtt a tűzelőállásokba kiegészítő löszerkészleteket baltoztunk fel, az áttörésben részt vevő csapatokat tehermentesítettük, a hadtáp első lépcsőket előrevonuk, a második lépcsőket felkészítettük az áttelepülésre.

A tervezett löszterfelhasználás meghaladta az 1500 tonnát és a napi össz anyagfelhasználás elérte a 2300 tonnát.

Öszintén meg kell mondani, ez a feladat most is, és éles helyzetben is szinte megoldhatatlan feladatok elé állíthatja a hadosztályhadtápok. Ezért egyes időszakokban szinte minden eszközt a löszerszállítás szolgálatába állítottunk, széleskörűen alkalmaztuk a tranzitálást, az irányzállítványokat, a csapatok szállító eszközei bevonását.

A viszonylag keskeny áttörési szakaszon az ESH-t telepítettük, tartalék SH-t készítettünk fel. A hadosztály egészségügyi zászlóalj az áttörés főirányába telepítettük. Az egészségügyi zászlóalj ténylegesen is települt és fogadta a magyar, szovjet, csehszlovák hadosztályok imitált sérültjeit, amelyet az államtitkár elvtárs és nemzeti helyettesei is megtekintettek.

Ilyen helyzetben kiemelt figyelmet kell fordítani a sebesültkiürítés megszervezésére, a megerősítő erők és tartalékban levő hadosztály típusú segélyhely kiürítő eszközeinek együttes felhasználására, az áttörés megkezdése előtt az ESH-re történő előrevonásra.

Amikor a HDS egy 6-8 km keskeny szakaszon két hadosztály főerőivel hajtja végre az ellenség fő ellenállási vonalának áttörését, elgondolkodtató, van-e lehetőség, egyáltalán szükség van-e az áttörési szakasz kiszélesítése és mélységben történő kifejlesztése előtt 6 km-es terepszakaszon 5-7 ESH, dd. SH mögött két hadosztály típusú segélyhelyet telepíteni.

Ebben a helyzetben az áttörést végrehajtó csapatok egészségügyi biztosítására előbb a tü., létü. ESH, DSH-t, a mélységben az egyik hadosztály felelősségével a megerősítésként kapott ö. eü. o.-t célszerű telepíteni.

Az áttörés sikeres végrehajtását követően – a harc helyzet, a sebesültek számának, a már települt segélyhelyek terheltségének figyelembevételével kell telepíteni az áttörést végrehajtó gl. és hk. ezredek segélyhelyeit és újabb ö. eü. o.-kat (HSH-kat).

A mozzanaton belül kellett megszervezni az ellenség nagy erejű ellencsapásában való részvétel hadtápbiztosítását és a TÖPFE állandó veszélyének alkalmazása mellett.

Kiemelten fontos feladatnak tekintettük a hadtápok felzárkózását, figyelembe véve a TÖPFE alkalmazásának veszélyét, de számolva a támadás felújításának tényével is.

Ilyen esetben a hadtáp fő erőfejlesztését három fontos kérdésre célszerű összpontosítani. *Nemzetközi:* az ezredek feltöltésére, kiegészítő készletek létrehozásával; a tömeges sérülési gócok felszámolására; a hadtáp élet- és működőképességének helyicállítására. Már az elhatározás megalkotása során a PK HTPH-nek előre kell tekinteni, gondolatban le kell játszódni a harc kimenetele elkép-

zelhető változásainak és abban mi lehet a hadtáp tevékenysége, a vezetés helyreállítása után: a harcot tovább folytató egységek azonnali feltöltése; a tömeges sérülési göcök felszámolásában való részvétel; a hadtápot ért csapás felszámolása során.

Összességében úgy ítéltető meg, hogy a PK HTPH-ek hadtáptörzsek helyesen értelmezték a feladatokat. Szinte mindenütt a tényleges végrehajtás visszatükrözte a megalapozott elhatározások lényegét, az újszerű megoldások keresését.

c) Harmadik mozzanatként bajlottuk végre a támadás felújítását, a Dunán való átkelés és a sikerkifejtés hadtápbiztosítását és a hadosztály harcából való kivonását.

Fontos tapasztalatként szeretném közreadni, hogy ilyen helyzetben jól meg kell választani a fő erőnkifejtés irányát. Melyek lehetnek ezek:

- a légi rohamcsoporthoz, deszantok hadtápfelkészítése;
- a visszavonuló ellenséget pusztító csapatok teljes feladatra való megerősítése anyagi készletekkel, hadtáperőkkel és -eszközökkel;
- a csapások eredményeit kihasználva előretörő, az átkelést végrehajtó csapatok feltöltési terepszakaszon való feltöltése a folyó előtt;
- a segélyhelyek rendszerének kiépítése az innenső és a túlsó parton;
- végül a hadtáp átkelésének megszervezése két ütemben deszant eszközökön, majd hídon.

A felsorolt fontos feladatok zömét a hadosztály és a kijelölt csapatok hadtápjá ténylegesen is végrehajtotta. Összességében azt tapasztaltuk, hogy a csapások eredményeit kihasználva előretörő csapatokat a közbeszó feltöltési terepszakaszon nemcsak löszrel, hanem különösen üzemanyaggal és más anyagokkal is fel kell tölteni.

Az átkeléshez előre ki kell vinni az ezred típusú ÁSH-eket, és az „első hullám”-ban már át kell juttatni egésszésgyűri erőket, *amely végül is ezred segélybellyé duzzad, kapacitását, az ellátás mérvét állandóan növelve.*

A légi rohamcsoporthoz tehermentesíteni kell, ugyanakkor egyes anyagokból tartalék készleteket kell létrehozni. Lényeges kérdésnek kell tekinteni, hogy orvost biztosítsunk, teremtsük meg az első orvosi segély beszűkített formájú feltételeit.

Összességében úgy ítéltető meg, hogy a hadtáptörzsek, hadtápegységek szilárdan helyt álltak, szervezeten végezték a törzsmunkát és tényleges ellátási feladatokat. Külön is hangsúlyt érdemel, hogy a bemutató jelleggel ténylegesen is végrehajtott feladatok minden esetben és minden helyzetben alapvetően összhangban álltak a tényleges ellátással és beépültek a PK HTPH elhatározásába, és megjelentek a biztosítási térben.

Számos tapasztalatot szereztünk a batárbiztosító csoportosítás, a mozgósítás, főerők készenlét elérése sorrendjében történő előrevonása hadtápbiztosításának egyidejű tervezése területén. Tapasztalatainkat új vonásokkal gazdagította a hadműveleti mélységbe betört ellenség megállítása, a kezdeményezés megragadása hadtápbiztosításának megtervezésében, megszervezésében. Számos új elemet tartalmazott az áttörés, az erőszakos folyóátkelés és az ideiglenes harcrendi elemek hadtápbiztosításának vezetése. Tovább léptünk és új vonásokkal gyarapítottuk a hadtáp együttműködést más nemzetiségű hadosztállyal, a hadosztály sávjában levő polgári közigazgatási és pártszervezetekkel, és újszerűen valósítottuk meg a hadosztály sávjában levő batárőrök, megerősítő és támogató erők hadtápbiztosítása hadosztály szintű összefogását és koordinálását.

A gyakorlat összegezett tapasztalatai azt bizonyítják, hogy a hadtáptörzsek, hadtápegységek képesek háborús feladataik megoldására, egy időben több irányú tevékenység hadtápbiztosításának vezetésére.

A hadtáptörzsek reálisan ítélték meg a kialakult összefegyvernemi és hadtáphelyzetet, *képese- nek bizonyultak az újszerű elméleti kérdések kezdeményező megvalósítására.* Jó irányba haladnak előre az ideiglenes és új harcrendi elemek hadtápbiztosításának megszervezésében, *a szállítások összefüggésé- ban, az együttműködés végrehajtásában.*

Azt is tapasztaltuk, hogy hadtáptörzseink az érvényben levő növekvő számú hadtáp vezetési okmányokat az *elvárásoknak megfelelő mélységben nem voltak képesek kimunkálni,* a számítástechnikai eszközöket kihasználni. Nem került teljes mélységben kimunkálásra a szállítások megnyugtató megszervezése és hiányosak a szállítás vezetésének módszerei is.

Az összegzett tapasztalatok alapján végkövetkeztetésként megállapíthatjuk:

1. Az e-, ho.-gyakorlatok hadtáp anyagi-technikai feltételeit a korábbi hazai és külföldi gya- korlatok tapasztalatai alapján éves gazdálkodási célkitűzésként kell megvalósítani, tartalékokat képezni pénzben, anyagban, szolgáltatásokban.

2. A harcászati, szakmai továbbképzéseket, törzsgyakorlásokat, módszertani hemutató foglal- kozásokat, a hadtápegységek szakharcászati foglalkozásait, szakharcászati gyakorlatait a tervezett ezred-, hadosztálygyakorlat témakörének alárendelve kell megszervezni.

3. Tovább kell növelnünk a PK HTPH-ek jártasságát, a fiatal ellátó-szállító tisztek számára pedig megfelelő alapokat, módszereket kell adni a csapatok vasúti szállításának megszervezéséhez, a gyakorlati munkához.

4. A kialakított és jól bevált csapatok komplex anyagi feltöltés rendszerét, módszereit – az új harcászati, szakharcászati elvekkel összhangban – célszerű kifejlesztenünk a hadosztály megerősí- tésként és támogatásként kapott csapataira is.

5. Elméletileg is korszerűbb alapokra kell helyezni *a szállítás, az anyagmozgatás tervezését,* amelyhez meg kell találni a formalitásoktól mentes hatékony rendszert és a gyakorlati módszereket. El kell érnünk, hogy az egység és maeg. hadtáptörzsek képesek legyenek a harcnapí anyagszállítások teljes mélységű megbízható megszervezésére és végrehajtásának feszes kézben tartására.

6. Tovább kell lépünk, *elfogadhatóbbá kell tennünk a sebesültek harcmezőn történő összegyűjtésének,* a rajzálás és a zászlóalj ellátó tagozat közötti ellátási feladatok és a kereskedelmi kiszolgálás korszerű módszereit.

7. A gyakorlati tapasztalatok és az MN FVTFCSE-MNHF együttes intézkedése alapján ki kell munkálni a *hadtáp technikai eszközök technikai biztosításának rendjét.* Meg kell teremteni a végre- hajtásának tárgyi feltételeit.

8. Korszerű, *reális alapokra kell helyezni a hadtápbiztosítás tervezését.* Olyan vezetési okmányokat kell kidolgozni, amelyekre a hadtáptörzsek harc körülmények között képesek. Vissza kell szorítani a bürokratikus, idejét múlt vezetési okmányok visszaállítására irányuló törekvéseket. *A hadosztá- lyoknak, a HDS-nek, a tanintézeteknek egységesen fel kell lépni a vezetési okmányok korszerűsítése és egysé- ges követelményrendszere érvényesítése érdekében.*

9. Nem lehet tovább halogatni, *új alapokra kell helyezni az FVTSZ és a hadtáp együttműködésének rendjét,* le kell szabályozni a harci-technikai anyagi hirtosítás rendszerét.

10. Tovább kell tökéletesíteni a hadtáp együttműködés jó irányba előrehaladó rendjét, tartal- mást, a szomszéd hadosztályokkal való kapcsolat tartását, a hadosztály sávjában levő átalárendelt, megerősítő, támogató csapatokat HOPK HTPH által megvalósuló hadtápbiztosításának koordi- nálását és végül hazai és ellenséges területeken a közigazgatási szervekkel való együttműködés terü- leteit, s polgári lakosság, ellátó források, erők, eszközök igénybevételeének lehetőségeit.

Befejezésként hangsúlyozni szeretném, a „Duna-85” hadműveleti-harcászati gyakorlaton csak elemeiben, s nem igazi klasszikus formájában valósult meg a hadosztály harcászati gyakorlat. Ezzel

számolni kell a tapasztalatok felhasználása során. Emellett a feldolgozott témák felölelték a legkorszerűbb harcászati elveket, gyakorlati módszereket és tiszta forrását képezték a hadtápbiztosítás kapcsolódó elméleti fejlesztésének és gyakorlati módszerek megvalósításának.

A hadosztályhadtáp erőfeszítéseket tesz az elkövetkezendő években az ezred harcászati gyakorlatok, a törzsek felkészítése során a tiszta forrásból meritett tapasztalatok hasznosítására, a hadosztályra tartozó kérdésekben az ellentmondások feloldására. A hadtápbiztosítás új elvei gyakorlati megvalósítása általánosítása érdekében levontuk a szükséges következtetéseket és alkotó módon felhasználjuk az 1986. év legjelentősebb hazai, nemzetközi gyakorlatán a katonaelet sűrűjéből meritett tapasztalatokat.

Az „ORION-85” egészségügyi rendszergyakorlat főbb tapasztalatai

Dr. Villányi Ferenc orvos alezredes

Az 1985. június 18-28. között levezetett „ORION-85” egészségügyi együttműködési komplex rendszergyakorlat tudatos folytatása volt az 1970-es években megkezdett egészségügyi rendszergyakorlatoknak. Ezek a gyakorlatok – méretüket, a feldolgozandó kérdéseket illetően – fokozatosan szélesedtek, általában az adott ötéves tervidőszakot zárták le és megalapozták a következő ötéves tervidőszak fejlesztési és háborús feladatokra történő felkészítési elveit, gyakorlati módszereit.

Az első „ORION” gyakorlaton tanulmányoztuk a katonaegészségügyi ellátási rendszer hátszági tagozatának feladatait, problémáit, az állami egészségügyi szolgálattal történő együttműködés kérdéseit a hadművelti területről a hátszágba szállított sérültek ellátásának megszervezése érdekében.

A következő „Orion” gyakorlaton az elvonuló szárazföldi hadsereg egészségügyi biztosítása érdekében működő gyógyító-kiürítő ellátási rendszer korszerű összetételének vizsgálata volt az alapvető célunk. Vizsgáltuk a vegyeskórház bázisok és a hátszági ellátási rendszer egymáshoz kapcsolódó működését, valamint a tábori kórházak és hátszági szükségkórházak szervezeti felépítése egységesítésének lehetőségeit.

A távlati fejlesztési célok pontosítása érdekében tanulmányoztuk az állami és katonai egészségügyi szolgálatok összehangolt vezetés-irányítási rendszerének kialakítását is.

Az ezt követő „ORION-79” gyakorlat célja volt felmérni a honi területen működő katonai kiürítő és szükségkórházak szervezetének működési feltételeinek, valamint anyagi-technikai ellátási eszközeinek meglétét. Ezen a gyakorlaton sikerült olyan kísérleti szervezésű egészségügyi alegységeket, segélyhelyeket kialakítani a csapattagozatban is, amelyek jobban megfelelnek a korszerű háború követelményeinek.

A fentiekből látható, hogy az „ORION-85” egészségügyi komplex rendszergyakorlat előtt levezetett három gyakorlat méretét tekintve nem fogta át teljes vertikumában az MN és az állami egészségügyi szolgálat valamennyi ellátó tagozatát, a háborús csoportosítás felvétele a védelmi és a támadó hadművellet időszakában. Továbbá nem került elemzésre az országhatár közelében diszlokáló és megalakuló katonai és polgári kórházak kitelepítésének megszervezése, a tömeges hagyományos, illetve a tömegpusztító fegyverek által keletkezett nagyszámú sérült ellátásának, a veszteséget szenvedett egészségügyi szervezetek pótlásának lehetőségei és rendszere.

A levezetett három gyakorlat tapasztalatai, valamint a harcászati, hadművelti és hadászati elvek továbbfejlődése felvetette egy olyan komplex együttműködési egészségügyi rendszergyakorlat levezetésének gondolatát, mint az „ORION-85”, amely teljes vertikumában – a harcmezőtől a hátszágig – az egészségügyi szolgálat valamennyi ellátó tagozatát átfogja.

E gyakorlat keretében olyan kérdések feldolgozását tűztük ki célul, melyek megvizsgálása eredményeként értékes tapasztalatokat szereztünk:

- az MN Egészségügyi Szolgálatfőnökség, az Egészségügyi Minisztérium, az MN Hátországi Egészségügyi Alakulatok Parancsnoksága, a Polgári Védelem Országos Parancsnoksága és a Központthadtáp Előretolt Lépő egészségügyi vezető és középírányító szervei feladataival, együttműködési rendjével és módszereivel kapcsolatban a Magyar Népköztársaság és az MN mozgósításának, az MN csapatai és intézetei háborús csoportosítása felvételének időszakában;

- az egészségügyi csapatok és intézetek mozgósításában, összekovácsolásában, háborús csoportosítása felvételének megtervezésében és végrehajtásában;

- az összpontosítási körletekben tartózkodó csapatainkra az ellenség által mért csapások következményeinek felszámolásában;

- a Magyar Népköztársaság területén, koalíciós front kötelékében, az MN csapatai által vívott védelmi hadművelet időszakában keletkezett sérültek ellátásának megszervezésében, valamint a támadó hadművelet végrehajtása során keletkezett sérültek ellátásában;

- a hadművelti területen települt segélyhelyek és intézetek tevékenységének, a sérültek különböző típusú szállításcsökkentőknél történő nagy távolságú hátraszállításának megtervezésében, megszervezésében és végrehajtásában;

- az egészségügyi csapatok és intézetek minden oldalú biztosításának megtervezésében és végrehajtásában;

- az egészségügyi dandárok alkalmazásában, a határbiztosítás, a védelmi és támadó hadműveletek végrehajtásának időszakában;

- az MN Hátországi Egészségügyi Alakulatok Parancsnoksága helyének, szerepének és feladatainak meghatározásában;

- a biztosítási övben diszlokáló és „M” útján megalakuló egészségügyi intézetek kitélepítésének megtervezésében;

- a tömeges hagyományos és a tömegpusztító fegyverek csapásaitól keletkezett nagyszámú sérült ellátásának megszervezésében;

- a járványos megbetegedések továbbterjesztésének megakadályozásával, a járványgócok felszámolásával kapcsolatos feladatok megszervezésében;

- a felhasznált egészségügyi anyagok tömeges utánpótlásának megtervezésében és megszervezésében;

- az MN egészségügyi csapatok és intézetek, továbbá a középírányító szervek vezetésének megszervezésében és végrehajtásában;

- a hátszágban tevékenykedő csapatok segélyhelyei, illetve az egészségügyi intézetek maximális leterheltségének vonatkozásában;

- az egészségügyi csapatok és intézetek pártpolitikai munkájának megtervezésében és végrehajtásában.

Az „ORION-85” gyakorlat levezetésére a VI. ötéves tervidőszak utolsó évében akkor került sor, amikor alapvetően befejeztük a katonaeegészségügyi szolgálat erőinek és eszközeinek átszervezését és korszerűsítését. A gyakorlat végrehajtása után, ma már bizvást állíthatjuk, hogy a végrehajtott korszerűsítések alapvetően sikeresek voltak, kiállták a gyakorlat próbáját.

A szervezeti korszerűsítések eredményeként valamennyi tagozatban növekedett a kiürítő, a sérültellátó kapacitás, javultak a működtetés, a vezetés, a - hadművelti tagozatban - a fentiekben túlmenően az oszthatóság, a manőverezés, a minden oldalú biztosítás feltételei. A hátszágai (hadászati) tagozatban, javult az Egészségügyi Minisztérium és az MN csapatai és intézetei egészségügyi szervezetei közötti együttműködés feltételei, jöhhán összekapcsolható az állami és a katonaeegészségügyi szervek tevékenysége a közös feladatok megoldása érdekében.

Mindezek már ezen a gyakorlaton is bizonyították eredményességüket és jó alapot szolgáltatnak a gyakorlat elé tűzött célok sikeres megvalósítására.

A gyakorlatok koncepciójának, az oktatási kérdéseknek és a kiűzött feladatoknak a meghatározása után került sor a gyakorlat tárgyának és céljának részletes megszabására, hogy azok biztosítsák az elérendő célkitűzéseink végrehajtását.

A gyakorlat tárgya volt:

Az MN haderőnemei, fegyvernemei és szakcsapatai egészségügyi biztosításának megtervezése, megszervezése, az MN hadiállományra történő áttérésének és háborús tevékenységének időszakában, mind hagyományos, mind tömegpusztító fegyverek alkalmazásának körülményei között.

A gyakorlat céljait szabtuk meg: gyakoroltatni a seregtesteket, a központhadtáp alárendeltségében működő, valamint az állami egészségügyi intézetek a HKSZ- és „M” feladatok végrehajtásában a háborús csoportosítás felvételénél, a sérültek és betegek ellátására irányuló tevékenységük megtervezésében és irányításában. Vizsgálni a háborús egészségügyi biztosítás rendszere továbbfejlesztésének lehetőségeit.

Ezen belül is differenciáltan kerültek a feladatok meghatározására minden egyes gyakorló számára a csapatoktól egészen az Egészségügyi Minisztérium és az MN Egészségügyi Szolgálatfőnökség Operatív csoportjág.

Összességében: a gyakorlatra meghatározott főbb célkitűzések és követelmények eredményes végrehajtásával több évre meg kívántuk alapozni az MN egészségügyi csapatai és intézetei hadiállományra történő áttérésének, a háborús csoportosításuk felvételének szervezett végrehajtását, alkalmazásának és vezetésének elveit, az Egészségügyi Minisztérium szervezeteivel történő együttműködésben.

A gyakorlat *hat alapvető mozzanatban* került levezetésre, melyhez szorosan kapcsolódott az Egészségügyi Minisztérium és szerveinek rendszergyakorlata. A negyedik és ötödik mozzanatban kerültek feldolgozásra a védelmi, illetve támadó hadművelet egészségügyi biztosításának kérdései kezdetben hagyományos, majd tömegpusztító fegyverek alkalmazásának körülményei között. A többi mozzanat a HKSZ és „M”, a háborús feladatokra történő felkészülés, az összekovácsolás, a háborús csoportosítás felvételének és a leszerelés kérdéseinek feldolgozását tartalmazta. Mindezen túlmenően az ötödik mozzanaton belül sor került a kijelölt csapatsegélyhelyek, tábori intézetek, sebesültszállító vonat és az Egészségügyi Minisztérium által kijelölt kiegészítő és katonai kiűrtő kórház reális tevékenysége megszervezésének, végrehajtásának bemutatására.

Részleteiben:

- a különböző szállítóeszközökön érkező sérültek fogadása az előlfekvő kiűrtési szakaszokról, valamint az egészségügyi dandár állományába tartozó Osztályozó Kiűrtő Állomás tevékenysége;
- a Többprofilú Tábori Belgyógyászati Kórház és a Vérellátó Állomás tevékenysége, a sérültek hátsországba történő hátraszállításának megszervezése és előkészítése, különböző szállítóeszközökbe való berakása;
- a hátsországi intézetekbe hátraszállított sérültek átvétele, a kiegészítő és katonai kiűrtő kórház tevékenységének megszervezése.

A gyakorlat során az egészségügyi szolgálat vezetése nagy figyelmet fordított arra, hogy:

- felmérje az egészségügyi törzsek és szakcsapatok hivatásos és tartalékos állományának kiképzettségét, hadrafoghatóságát és alkalmazási készségét;
- gyakoroltassa a seregtestek operatív csoportjait, az egészségügyi ezred törzsét, az egészségügyi dandárok vezető állományát és kijelölt intézeteit a sérültek és betegek ellátásával és kiűrtésével kapcsolatos vezető, szervező és végrehajtó munkában, mind védelmi, mind támadó hadművelet egészségügyi biztosításában kezdetben hagyományos, majd tömegpusztító fegyverek alkalmazásának viszonyai között;

- tapasztalatokat szerezzen az MN Hátországi Egészségügyi Alakulatok Parancsnoksága vezető-irányító és koordináló tevékenységéről;
- vizsgálja az együttműködés kérdéseit a katonaegészségügyi szolgálat és az állami egészségügyi szolgálat szervei között;
- ellenőrizze a korszerűsített gyógyító-kiürítő ellátás szervezetének hatékonyságát, az egészségügyi szolgálatfőnök, illetve egészségügyi egység- és alegységparancsnokok, operatív csoportok vezetői és koordináló tevékenységét.

A gyakorlat főbb jellemzői és körülményei az alábbiakban összegezhetők:

- harcászati gyakorlatra ráépülő, egyoldalú, többfokozatú törzsvezetési, összekovácsoló és bemutató jellegű egészségügyi rendszergyakorlat, katonai és állami egészségügyi vezető szervek, valamint tábori és hátországi egészségügyi intézetek és egységek bevonásával terepen, híradó eszközök alkalmazásával;
- a gyakorlat lefolyása előre tervezett volt, aminek következtében a részt vevő állományt végrehajtandó feladataira jobban, körülményekintőbben lehetett felkészíteni;
- a végrehajtás nyári időszakban történt;
- a különböző szintű települtek és ellátási szakaszok, illetve bemutató helyek aránylag kis területen, egymáshoz közel települtek, következképpen az irányítói, ellenőrző munka könnyebben kivitelezhetővé, egyszerűbbé vált;
- a gyakorlat folyamán kiemelt figyelmet kapott az egészségügyi veszteség nagyságrendjének, a harcászati és hadműveleti helyzetnek változása;
- alkalmazásra és kimunkálásra kerültek a VI. ötéves terv során korszerűsített szervezetek, melyek a megváltozott, a korszerű háború követelményeihez jobban alkalmazkodó körülmények maximális figyelembevételével kerültek kialakításra, mind a szervezeti, mind a kapacitás változásokat figyelembe véve.

A gyakorlat kidolgozása során elkészített okmányok biztosították a gyakorlat zavartalan levezetését, tartalmazták azokat a helyzeteket, amelyek arra kényszerítették a végrehajtókat, hogy az eddigi megoldásokat felülvizsgálva, korszerűbb módszerekkel tervezzék meg az MN csapatai háborús egészségügyi biztosítását, vegyék figyelembe azt is, hogy az állami egészségügyi szolgálat lehetőségei sem végtelenek, és ha a helyzet megköveteli, a katonai egészségügyi erőknél és eszközöknél - legalább is egy részüknek - készen kell állni az állami egészségügyi szolgálat ideiglenes megsegítésére, hátországi feladataik közös, együttes erővel történő megoldására.

A gyakorlaton részt vett operatív törzsek a gyakorlatra alapvetően jól felkészültek, működőképességüket időben elérték. A kiadott feladat alapján alapvetően sikeresen dolgozták fel a HKSZ és „M”, valamint a háborús csoportosítás felvételével, a határbiztosítás időszakában az MN csapatai és intézetei egészségügyi biztosításával kapcsolatos feladatokat. Az eredményes tevékenység mellett az operatív csoportok nagy részénél azonban tapasztalható volt a határmenti övezetben folyó tevékenység egészségügyi biztosításával kapcsolatos elméleti kérdések ismeretének hiánya. Az együttműködést a seregtestek, illetve a középírányító szervek nem az elvárt színvonalon hajtották végre, annak ellenére, hogy a partnerek állandóan rendelkezésre álltak. Az MN Egészségügyi Szolgálatfőnökség és az Egészségügyi Minisztérium operatív csoportjai között viszont jó és tartalmas együttműködésre nyílt lehetőség, melynek során tisztázásra kerültek az alábbiak:

- az MN részéről igényelt ágyak számával, megoszlásával, felállítási helyével kapcsolatos kérdések;
- az egészségügyi szakdolgozói igény összességében kielégítést nyert, az orvos igény az össz-dolgozó orvosok 16,6%-a, gyógyszerészekből 10%, egészségügyi szakdolgozókból 4%, de a szak-képzettségi hontásban az össz sebészek 52,6%-át, a traumatológusok 25,7%-a, az idegsebészek 33,8%-a, a mellkassebészek 28,1%-a, teszi ki. Ezek a számok egyben jelzik azokat a gondokat is, hogy „M” után az állami egészségügy egyes szakmákban nagyfokú hiányt szenved és szükségmeg-

oldásokra, kompromisszumokra kényszerül. A tapasztalat az, hogy ezt a helyzetet tovább bonyolítja az orvosveszteségek pótlásának további káderigénye.

A gyakorlat felszínre hozta azt is, hogy további pontosításra szorul az igények területi megoszlása, a nő egészségügyi szakdolgozók aránya.

Az egészségügyi anyagi biztosítás elemzése során megállapításra került, hogy a *gyógyszerek utánpótlása vonatkozásában nehézségek adódnak* néhány igen fontos gyógyszer, vérpótszerc, illetve altatógáz alapanyagával kapcsolatban, hiányként jelentkezik néhány fontos felszerelés, kézműszer, szintetikus varróanyag, bizonyos tűk, orvosi gumiáruk és különböző savók. A gyakorlat tapasztalatai ráirányították a figyelmet arra, hogy ezekben a kérdésekben további közös feladataink vannak a megoldás útjait keresve. Az együttműködés során feltárt nehézségek még akkor is gondot okoznak, ha hosszabb veszélyeztetettségi időszak áll fenn, és a „Számítási Év” terveit időben sikerül beindítani.

A gyakorlat második mozzanatában az operatív csoportok és törzsek a kialakított helyzet alapján, az állami egészségügyi szolgálat szervezetével együttműködve megtervezték a védelmi hadművelet egészségügyi biztosítását. ebben a mozzanatban a résztvevőket olyan feladat elé állítottuk, hogy erőiket és eszközeiket a védelmi hadművelet igényeinek megfelelően csoportosítsák át. A mozzanat keretében első alkalommal törekedtünk összefoglalni azokat a feladatokat, amelyek a katonai és állami egészségügyi szolgálatra hárulnak abban az esetben, amikor az ország területének egy részét az ellenség ideiglenesen elfoglalta. A résztvevőket helyzetközlésekkel a kijelölt erők és eszközök feszített, maximális igénybevételére készítettük, annak előrelátásával és igényével, hogy a legszükségesebb erők és eszközök rendelkezésre álljanak egy későbbi támadó hadművelet végrehajtására is. Mindezen túlmenően, a beállítás lehetőséget adott arra is, hogy együttműködésben az állami egészségügyi szolgálattal, először gyakoroljuk a lakosság egy részének, illetve a különböző gyógyintézeteknek kiürítésével kapcsolatos egészségügyi biztosítási és együttműködési feladatokat.

A védelmi hadművelet egészségügyi biztosításával kapcsolatos kérdések feldolgozásánál azt tapasztaltuk, hogy még a legjobban dolgozó csoportoknál is érződött az elméleti és gyakorlati ismeretek hiánya. Az adott hadszíntéri körülmények, a ma meglévő erőviszonyok mellett nem is egyszerű feladat a védelem gyakoroltatása hadműveleti méretekben. Erre vezethetők vissza a sablonos, rutinszerű megoldások, amelyek nem vették figyelembe a konkrét hadműveleti-harcászati helyzetet, az erőkkel és eszközökkel való ésszerű takarékoskosságot, az ellencsapásokkal kapcsolatos egészségügyi biztosítási feladatokat, valamint a valójában várható nagyszámú egészségügyi veszteséget, a helyszíni erőforrások ésszerű felhasználásának lehetőségeit, helyette az előljáró által a támadó hadműveletre tartalékoltt erők és eszközök igénybevételét szorgalmazták.

A védelmi hadművelet során az MN várható egészségügyi vesztesége mintegy 20%-ot tett ki, melyből az elvonuló szárazföldi csapatoknál 19,2%-ot, a hátszági csapatoknál 14,4%-ot prognosztizáltunk. Ezen prognosztizált adatok magukban foglalják az ellenség által esetlegesen alkalmazott tömegpusztító fegyverektől keletkezett egészségügyi veszteséget is. A Magyar Népköztársaság lakossága körében a várható egészségügyi veszteség csak hagyományos fegyverek alkalmazása esetén napi 0,2-0,4%, ami 220-260 ezer sérültet jelent, a kezdeti időszakban hagyományos, majd tömegpusztító fegyverek alkalmazásával megvívásra kerülő hadművelet esetén egyes számítások szerint elérheti az 1,2-1,3 millió főt.

Ha ezekből az adatokból indulunk ki, formálisnak kell itélni a veszteségek, sérülési göcök felmérésének, minősítésének sablonos módszereit, a csapást szenvedett egészségügyi szervezetek megalapozatlan helyreállítására való törekvést, a sérülteknek hátszágba történő kiürítésével kapcsolatos elgondolásokat is.

A gyakorlatnak ehhez a szakaszában az Egészségügyi Minisztérium operatív csoportja a helyszínen is bekapcsolódott az együttműködésbe, mely nagymértékben elősegítette a tájékozódást, az eddigi helytelen elképzelésekkel való szakítást, a további jobb eligazodást.

Tisztázásra került az, hogy az állami egészségügyi szolgálat biztosítani tudja hagyományos fegyverek alkalmazása esetén az összes sérült és beteg részére az elsősegélynyújtást, míg tömegpusztító fegyverek alkalmazása esetén az első tömeges csapás napján csak mintegy 90%-ban. A védelmi hadművelet időszakában a tömegpusztító fegyverek alkalmazása esetén a kórházi ellátást a sérültek mintegy egyharmadának képes csak biztosítani, de ez a segítségnyújtás mérvének beszüktetésével több mint kétharmadára növelhető. Az állami egészségügyi szolgálat bázis-kórház kiegészítő kórházrendszer és sürgősségkórházak felállításával ki tudja elégíteni az MN részéről igényként jelentkező kapacitásokat.

Mindezek figyelembevételével, a védelmi hadművelet egészségügyi biztosítására elhangzott különböző szintű egészségügyi szolgálat főnöki és parancsnoki jelentések hozzájárultak, hogy a gyakorlat résztvevői szélesebb összefogásban is megismerjék a háborús katonai és állami egészségügyi ellátás működését, kapcsolódását, szervezeti, káder, anyagi-technikai korlátainkat, a háborús ellátásra való áttérést valós gondjait.

A gyakorlat következő mozzanata a támadó hadművelet egészségügyi biztosításából az egészségügyi szolgálatra háruló feladatok megtervezése és megszervezése volt, a védelmi hadműveletben kialakított helyzetre épülve. A tervezésnél számolni kellett mind hagyományos, mind tömegpusztító fegyverek alkalmazásával. Mivel a védelmi tevékenység igen feszített volt, a támadó hadművelet egészségügyi biztosításának megszervezése mindenkiel szemben igen nagy követelményeket támasztott a veszteségek pótlása terén és a támadóhadművelet sérültjeinek ellátásához legszükségesebb kórházi ágyszám különböző tagozatokhoz történő felszabadítása érdekében. A kidolgozott tervek jóváhagyását követően egy közléssel igen bonyolult helyzet került kialakításra, melynek az volt a lényege, hogy a szemben álló félnek a részünkről megtervezett támadó hadműveletét a kialakult erőviszonyok mellett csak harcászati és hadműveleti atombeszakozók alkalmazásával volt esélye feltartóztatni. A tömegpusztító fegyverekkel mért kölcsönös csapásokat követően a Magyar Néphadseregben és az ország területén összességében olyan jelentős veszteségek keletkeztek, melyek elfogadható szintű felszámolása és a Néphadsereg jelentős veszteségeket szenvedett hadrendi elemei harcképességének helyreállítása minden fellelhető tartalék igénybevételét és szükségmegoldások sorát igényelte.

A támadó hadművelet egészségügyi biztosításának megtervezését és megszervezését az operatív csoportok alapján véve eredményesen hajtották végre. Helyes törekvés volt tapasztalható az igénybevételre tervezett intézetek mielőbbi felszabadítására, az erőknél és eszközöknél a támadó hadművelet feladatainak megfelelő átcsoportosítására, a megerősítések végrehajtására, az anyagi-technikai eszközök és a személyi állomány kiegészítésére.

Az elkészített tervek alapvetően valósan tükrözték a hagyományos, illetve a tömegpusztító fegyverekkel vívott támadó hadművelet egészségügyi biztosításával kapcsolatos elgondolást és a feladatok végrehajtásának rendjét. A gyakorlaton szerzett tapasztalatok alapján tovább kell keresni a nagytömegű sérültáramlás esetére az osztályozás célszerűbb módszereit, az áteresztő kapacitások növelését, a katonai és polgári intézetek befogadóképessége ideiglenes növelése lehetőségei megteremtésének útjait.

Ha a két alapvető mozzanat tapasztalatait levonjuk, összességében megállapítható, hogy az operatív csoportok a kiadott feladatokat alapvetően eredményesen dolgozták fel, a jelentések együttes megtétele lehetőséget adott az egyes bonyolult kérdések tisztázására, az együttműködési kérdések megoldási lehetőségeinek és módszereinek kimunkálására.

Tapasztalatként az is levonható, hogy nem sikerült megbízhatóan tisztázni a Vegyes Kórház Bázisok belső vezetési rendjét, az állami egészségügyi szolgálat részére nyújtandó segítség érdekében a katonai egészségügyi erők és eszközök felhasználásának helyes arányát és az együttes alkalmazás rendjét, a hátországi rendeltetésű csapatoknál és intézeteknél keletkezett nagyszámú sérült ellátásának koordinálását, a sebesültszállító vonatok kombinált felhasználásának lehetőségeit. További kutatást igényel a polgári kórházakba került katonasérültek egészségügyi alkalmassági

elbírálásának vezetés-irányítási, szervezési és végrehajtási rendje, valamint a katonai kiürítő kórházak vezetés-irányítási rendszere.

Az elméleti kérdések feldolgozásán túlmenően, a gyakorlat szerves részeként került végrehajtásra az egészségügyi szakharcászati bemutató is, mely a kidolgozott egészségügyi biztosítási terv egy részének a valóságban történő megszervezését és végrehajtását jelentette.

A bemutató sikeres végrehajtásánál ki kell hangsúlyozni az alábbiakat:

- megvalósítottuk a települt tábori intézeteknél az előírt kiüti szakaszokról légi kiüti eszközökkel, valamint sebesültszállító gépkocsikkal és autóbusszokkal, illetve univerzális sebesültszállító hordágyfüggesztővel ellátott általános rendeltetésű és azzal el nem látott gépjárművekkel érkező nagytömegű imitált sérült fogadását, osztályozását, ellátását és továbbszállításra történő előkészítését;

- első alkalommal hajtottuk végre a feltételezett sérültek tömeges, valós, nagytávolságú hátraszállítását sebesültszállító vonattal, illetve sebesültszállító autóbusszokkal;

- sikerült bemutatni és működtetni az új fejlesztéseink eredményeként rendszeresített, illetve rendszeresítésre javasolt egészségügyi technikai eszközöket, azon belül is: - az öt féle infúziós oldatot készítő napi 1000 liter teljesítményű tábori infúziós állomást, egy 300 ágyas tábori kórház sterilizációs és sótanított melegvíz igényeit kielégítő eszközt;

- a jelenleg rendszerben levő mozgó laboratórium felváltására kialakított és nagyobb teljesítményt nyújtó, a korábbinál több funkciót biztosító egészségvédelmi laboratóriumot;

- az eddig hiányolt és az egészségügyi, valamint orvostechnikai eszközök javító-karbantartó tevékenységére kifejlesztett mozgó egészségügyi műhely-gépkocsikat;

- a csapatpróbán levő és a transzfúziót meggyorsító, a vér összeférhetőségét kimutató műszert, valamint a száraz reagensekkel történő vércsoport meghatározó serotestet;

- kipróbáltunk az ipar által gyártott több eszközt, amelyek alkalmasak lehetnek az MN tábori egészségügyi szervezeti részére történő adaptálásra és rendszeresítésre, a fejlesztés alatt álló klinikai laboratóriumnál, valamint a Tábori Többprofilú Belgyógyászati Kórház lehetőségét bővítő funkcionális laboratóriumoknál. Ezek sorába tartoznak például a hazai ipar által gyártott különböző EKG-k, EEG-k, labordiagnosztikai és regisztráló eszközök, valamint a gyorsdiagnosztikai tesztek.

A gyakorlat minden oldalú biztosítása során nyert főbb tapasztalatok az alábbiakban összegezték:

A gyakorlatvezetőség tervének és intézkedésének megfelelően a gyakorlók minden oldalú biztosítása mindvégig jó színvonalon került a csapatok által végrehajtásra. Biztosítva volt a hadtáp, fegyverzettechnikai, pénzügyi és személyi feladatok végrehajtása. Ezen gyakorlat kapcsán újlag bebizonyosodott az egészségügyi csapatok egészségügyi biztosítása megszervezésének szükségessége és fontossága, de ugyanúgy a technikai zárórészlegek működtetése is. A gyakorlaton először került sor a pénzügyi szolgálat háborús tevékenységének gyakoroltatására, melyet eredményesen oldottak meg a gyakorlók. A gyakorlat teljes időszakában az összeköttetés a csapatokkal biztosítva volt, külön ki kell emelni a menetek rádióhíradása megszervezésének mintaszerűségét, mely teljes mélységben átfogta a csapatok és a közutak komendáns zászlóalj által telepített ellenőrző-áteresztő pontokat.

A pártpolitikai munka a gyakorlat során mindvégig átfogta az egész állományt, sikerült megértetni és elfogadtatni a gyakorlat célkitűzéseit. A személyi állomány mozgósításában nagy szerepet kapott pártunk XIII. kongresszusa és a felszabadulási évforduló kapcsán, valamint az Országgyűlési és Tanácsválasztások során megnövekedett politikai aktivitás.

A gyakorlat során a pártpolitikai munka konkrétta vált, kézzelfoghatóan segítette a soron levő feladatok előkészítését és végrehajtását. A bevonult tartalékos állomány, a megalakított törzsek és intézetek személyi állománya a kezdeti bizonytalanságot hamar leküzdve megértette a felelősségét, helyét és szerepét, többségében fegyelmezten, felkészültségének és gyakorlati jártasságának mértékében igyekezett eleget tenni feladatának.

Összegében megállapítható: hogy a gyakorlat az alapvető célját elérte. A gyakorlaton értékes tapasztalatokat szerezünk az egészségügyi csapatok és tisztek HKSZ, M és összekovácsolási feladatainak megtervezésében, megszervezésében és végrehajtásában, a mindemoldalú biztosítás feladatainak feldolgozásában, a nagy távolságú menetek előkészítésében. Szélesedett látókörünk a „Számítási Év” tervébe betervezett egészségügyi anyagi igények gyártási és átvéti lehetőségeivel kapcsolatban.

Növeltük felkészültségünket és jártasságot szerezünk az ország területén folyó védelmi harctevékenység egészségügyi biztosításában, ezt megelőzően a biztosítási övben diszlokáló és „M”-kor megalakuló egészségügyi intézetek kitelepítésében, együttműködve az állami egészségügyi szolgálattal szerveivel.

Tovább fokoztuk felkészültségünket a védelemből indított támadó hadművelet egészségügyi biztosítási kérdéseinek feldolgozásában.

Egyeztetünk elképzeléseinket a Magyar Néphadseregben belül és az MN, valamint az Egészségügyi Minisztérium vonatkozásában mind a hagyományos, mind a tömegpusztító fegyverekről keletkezett nagy számú sérült ellátásával kapcsolatban.

Ismereteket szerezünk az MN egészségügyi erőinek és eszközeinek a Magyar Népköztársaság lakossága körében keletkezett tömeges sérültek ellátásában való közreműködés kérdésében.

Tisztázásra kerültek az Egészségügyi Minisztériummal kapcsolatos együttműködés területei és ezek megvalósításának lehetséges változatai.

Előreléptünk a sebesültszállító vonatok többirányú felhasználásával kapcsolatos kérdések feldolgozásában.

Kirajzolódtak a kontúrjai a Vegyes Kórház Bázisokon belüli vezetés-irányítási, ellátási rendszernek és az ezekkel kapcsolatos további feladatainknak.

Meggyőződünk arról, hogy a VI. ötéves tervidőszakban végrehajtott szervezeti változások, melyek kapcsán rendszerbe állítottuk az egészségügyi ezredet, az egészségügyi dandárokat és az MN Hátszági Egészségügyi Alakulatok Parancsnokságát, indokoltak voltak.

Az Egészségügyi Minisztériumi és a megyei egészségügyi operatív csoportok igazolták létfontosságukat, de tevékenységük értékelése egyben arra is felhívta a figyelmet, hogy az Egészségügyi Minisztériumban dolgozó, az MN érdekeit képviselő operatív csoportot hivatásos állományú orvosokból célszerű létrehozni. A vezetés-irányítás és működés feltételeit tekintve a gyakorlat igazolta az újonnan kialakított összefgyvernemi típusú szervezeteink nagy előnyét a régebbiekkel szemben. Az egységek és intézetek törzsei az újonnan kialakított szervezetek előtt álló feladatokat alapvetően megismerték, kezdeti jártasságot szereztek szakfeladataik végrehajtásában. A tartalékosok felkészítési rendszerének tökéletesítése terén azonban további feladatain vannak. A megyei operatív csoportok hatáskörét ki kell terjeszteni a megye területén tartózkodó alakulatoktól minden típusú polgári kórházba érkező saját és szövetséges sérült, beteg nyilvántartására, továbbirányításuk vagy felülvizsgálatuk intézésére.

A bemutató ráirányította a figyelmet arra, hogy tovább kell fokozni erőfeszítéseinket a Szakorvosi Megerősítő Zászlóalj és egyes tábori intézetek funkcionális részlegeinek korszerűsítésére, egyes egészségügyi-technikai eszközök rendszerbe állítása terén.

A hátszági rendeltetés csapatoknál keletkezett sérültek ellátását vizsgálva, olyan kérdések vetődtek fel, hogy a jövőben nagy jelentőségű lehet a gyógyító intézetek 150–200%-os leterheltségre való felkészítése.

Az Egészségügyi Minisztériummal és a megyei egészségügyi szervekkel folytatott közös munka lehetőséget nyújtott arra, hogy a tervezésben, szervezésben és irányításban együttműködésünk minden lényeges kérdését feltárjuk és az eddig megoldatlan gondok és problémák többségére választ találjunk. Mindkét részről megnyilvánult a további közös együttműködés, együttgondolkodás igénye, mind a felkészítés mind a fejlesztés terén.

A TRANZIT-85 közlekedési rendszergyakorlat tapasztalatai

*Sáfró Bálint ezredes,
Szűcs László alezredes*

A honvédelmi miniszter elvtárs által jóváhagyott elgondolás alapján 1985. 09. 04-11 között végrehajtásra került a TRANZIT-85 közlekedési rendszergyakorlat, amely szervesen illeszkedett a Varsói Szerződés Egysített Fegyveres Erőinek felkészítési rendszerébe és fontos részét képezte az MN hadtáp felkészítésének is. A gyakorlat koalíciós összetételben, az MN, a Közlekedési Minisztérium (KM) és a Szovjet Hadsereg kijelölt erői részvételével került végrehajtásra, olyan nemzetközi körülmények között, amikor a szélsőséges imperialista körök tevékenysége, a fegyverkezési verseny fokozódása, a helyi fegyveres konfliktusok kiszélesedésének lehetősége súlyos veszélyeket rejt magában. Külön veszélyt rejt magában az új amerikai közepes hatótávolságú nukleáris fegyverek nyugat-európai telepítésének folytatása, a nyolcvanas évekre szóló komplex hadászati program kidolgozása, az űrfegyverek kifejlesztése, ezzel a világűr militarizálása.

Az ellenségnek az általános és a hadászati erőfölény megszerzésére irányuló törekvései és tevékenysége a béke és a Varsói Szerződés államai biztonsági érdekei mellett egyre súlyosabb fenyegetést jelentenek hazánk lakosságára és gazdaságára is. A már végrehajtott és tervezett pusztító eszköz fejlesztések következtében növekszik hazánk közlekedési rendszerének veszélyeztetettsége, ezáltal a katonai közlekedés megbénításának lehetősége.

Sokoldalúan fel kell készülnünk tehát a közlekedési hálózat, a szállítóeszközök megővésének, gyors helyreállításának biztosítására az MN, a szövetséges erők és a népgazdaság szállítási, a katonai mozgások feltételei fenntartása érdekében. Ezt szolgálta a TRANZIT-85 közlekedési rendszergyakorlat, amelynek tárgya volt: *Az MN haderőnevei és az MNK közlekedési biztosításának megtervezése, megszervezése, az MN hadállományra történő feltöltésének és háborús tevékenységének időszakában, valamint a szövetséges csapatok érdekében végzendő közlekedési biztosítás megszervezése hagyományos és tömegpusztító fegyverek alkalmazásának körülményei között.*

A gyakorlaton 75 katonai szervezet, 5000 fő és 1000 db technikai eszköz vett részt.

A Szovjet Hadsereg részéről a Közlekedési Főcsoportfőnökség, a Közúti Csoportfőnökség és a DHDSCS állományból létrehozott operatív csoport, valamint a Vasúti Csapatok Parancsnoksága (Főcsoportfőnökség) alárendeltjei állományából kijelölt erők REM-500 és SZRP-33 vasúti hidkomplexummal vettek részt a gyakorlaton.

A gyakorlat módszere: építési feladatokkal egybekötött egyoldalú, többfokozatú parancsnoki és törzsvetési rendszergyakorlat terepen, híradó eszközök alkalmazásával.

A gyakorlat főbb célkitűzései közül a következők emelhetők ki:

- egységes rendszerben gyakoroltatni a különböző tárcákhoz és tagozatokba tartozó közlekedési szervezeteket, azok egymáshoz kapcsolódó tevékenységét;
- pontosítani a háborút megelőző időszak feladatait a közlekedési rendszer élet- és teljesítőképességének növelése érdekében;
- vizsgálni a közlekedési rendszer funkcionálását az MN és a szövetséges csapatok különböző tevékenységei biztosítása érdekében.

A gyakorlat részeként alegységszintű összekovácsoló kiképzések keretében 60 m³t termelési értéket hoztunk létre iparvágány és rakodó megépítésével, valamint vasútvonal-szakaszok karbahe-lyezésével.

A gyakorlat keretében a MAHART a *Dunán közúti uszályhidat épített* a dunai és tiszai TS uszá-lyok kombinált alkalmazásával, amely egyben azok csereszabotosságának gyakorlati próbájául is szolgált. Az építést a korábbi hasonló feladatokat végrehajtó állomány részbeni lecserélése miatt, nagyjából első alkalommal összevont polgári személyzet kiváló normaidővel hajtotta végre.

Az ideiglenes átrakóköri elemenként a stratégiai pontos dandár *60 tonnás PMP hidat épít-ett*, színlelt híd és kompátkelőhely, sodorakna elleni védmű és infracsapda telepítésével. A teljes egészében tartalékos állomány kiváló normaidővel, magasfokú szervezettséggel és fegyelemmel hajtotta végre az építést.

A vasúti pálya feltételezett rombolása miatt nyíltvonali *kényszerkirakást hajtott végre egy harc-ko-csi-alegység a pórkocsikról való „leugrással” és egy kerekesszállítvány a hídvető harcokcsi bűdja bomlókra-ko-dóként való felhasználásával*. Az MN Közlekedési Szolgáltatónökség által kezdeményezett megoldá-sokat az összefegyvernemi parancsnokok felkarolták, kidolgozták a végrehajtás módszereit és kivá-lóan, látványosan hajtották végre.

Meg kell azonban jegyezni, hogy a nyíltvonali kirakás ezen módszereinek ismerete elenged-he-tetlen az összefegyvernemi parancsnokoknál és nem a látványosságot szolgálta, hanem az ilyen hely-zetekben alkalmazható konkrét példaként szolgált.

Berendezésre került lőszer-, üzemanyag- és sebesültátrakó-állomás. A *lőszerrakodás különböző módszerei* bemutatása mellett véglegesnek tekinthető az egységakományolt lőszerrakodás eszköz-rendszerének kialakítása.

Gyakorlási céllal és a bemutató érdekében katonai gépkocsit került berendezésre több tago-zatba tartozó közúti komendáns erővel.

A bemutatóról dokumentum és oktatási célú videófilm készült. A bemutatót magas beosz-tású párt-, állami- és katonai (köztük szovjet) vezetők is megtekintették.

A szovjet vasúti csapatok *REM-500 és SZPP-33 hidanyag felhasználásával ideiglenes vasúti hidat építettek* a Tiszán, kiváló normaidővel. A hídépítéssel kapcsolatos járulékos feladatokat (bekötő vasútvonalszakaszok, hídfők, szerelővágányok stb.) az MN HÁVP közlekedési csapatai, egyéb elő-készítő feladatokat (talajmechanikai vizsgálatok, mederszelvény felvétele, az árterület megtisztítása stb; illetve a bontást követően a töltés helyreállítása, a mederből a cölöpök eltávolítása) a kijelölt MN erők és polgári szervek végezték az MN KSZF-ség irányításával.

A törzsvezetési gyakorlaton nagyszámú, zászlóalj tagozatig bezárólag minden vezetési szintet átfogó operatív csoport vett részt.

Külön figyelmet érdemel a katonai közlekedési felsőszintű vezető szerveinek (MN KSZF-ség, KM, Szovjet közlekedési operatív csoport), valamint a velük együtt működő HM-szervek (MN MÚF-ség, VSZF-ség, FVF-ség) és PVOP képviselőinek részvétele és tevékenysége.

A gyakorlat három mozzanatban került levezetésre.

Az *ELSŐ MOZZANAT* tartalmát a háborús feszültség időszakában tervezett rendszabályok feldolgozása, a közlekedési szervezetek magasabb harcckészültségbe helyezése, mozgósítása, össze-kovácsolása, háborús csoportosításának felvétele, illetve az MN hadműveleti szétbontakozása köz-lekedési biztosításának és a hadászati készletek széttelepítésének megszervezése képezte. Ebben a mozzanatban kiemelten vizsgáltuk:

A háború kitörését megelőző háborús feszültség időszakában, amely mintegy 3 hónapot ölelt fel, a SZ. É. Tervben és a részleges gazdaságmegmozgítás rendszabályaiban rögzített, a katonai közle-kedési rendszer élet- és teljesítőképessége növelését szolgáló feladatok végrehajtásának egy válto-zatát dolgoztuk ki – a valóság helyzetből és a gyakorlatra számvetett közlekedési szükségletekből

kiindulva. A feltételezett 3 hónap alatt – a KM és a kijelölt MN erők a katonai igénybevételre tervezett közlekedési hálózat fejlesztésére tervezett feladatokat mintegy 70%-ban teljesítették, a vasúti és közúti technikai bázis az elvonuló közlekedési csapatok részére megfelelő induló készletet gyártott le közúti és vasúti hídanyagból, valamint kötőelemekből. Szükségesnek látszik – a feladatok mércéi és a háborús feszültség időtartamának bizonytalan megítélhetősége miatt – a katonai erők nagyobb arányú bevonása a hálózat előkészítésébe, amely egyben biztosítaná megbízható összekovácsolásunkat is. Különösen fontos kérdést képezett a végrehajtandó feladatok sorsolása a rendelkezésre álló erők, anyagi eszközök és az idő szempontjából. A sorsolásra az MN KSZF-ség tett javaslatot a KM-el együttműködésben, az MNVK felé.

Kiemelt jelentőséggel bírt ebben az időszakban a tiszai TS közúti uszályhidak anyagát képező TTS uszályok átjuttatása a Tiszára, mert békében a Dunán vannak alkalmazva, illetve a dunai TS uszályok begyűleltetése az alkalmazási körletekbe. Ebben az időszakban már megkezdődött a különböző szállító eszközök előkészítése a katonai szállítási feladatok végrehajtására.

A harcászati feladatok és az „M” elrendelése időszakában feldolgoztuk a közlekedési szervezetek megalakításának, háborús csoportosítása felvételének, valamint az MN csapatai hadművelleti szétbontakozása, a hadászati és hadművelleti anyagkészletek széttelepítése közlekedési biztosításának kérdéseit, amely összetett, bonyolult feladat elé állította főként a felső és középipar-nyitó közlekedési vezető szervezeteket. Megállapítható, hogy a közlekedési szervezetek harcászati és mozgósítási tervei megfelelőek, diszlokációjuk sem igényel számottevő korrekciót. A hadászati készleteket széttelepítéskor – tekintettel a határ menti ütközetek kimenetelének bizonytalanságára – úgy célszerű elhelyezni, hogy az ellenség nagyobb mélységű betörése esetén se kelljen azokat átcsoportosítani.

A hadászati készletek egyrészt – a vasúti és földön történő ideiglenes tárolás mellett – célszerű a Dunára, vízi szállító eszközökre telepíteni olyan mennyiségben, amely kielégíti a Duna menti irányban tevékenykedő csapatok szükségleteit.

A *MÁSODIK MOZZANAT* tartalmát a közlekedési biztosítás megszervezése a koalíciós front védelmi hadműveletének időszakában, az ellenség nagyhatású hagyományos fegyverekkel mért csapásait követően a közlekedési hálózat helyreállításának megszervezése, átrakókörlet, ideiglenes átrakókörlet működtetése, szövetséges seregetest MNK területén történő előrevonásának közlekedési biztosítása, dublórhidak alkalmazása, kiürítési szállítások megszervezése képezte.

A védelmi hadművelet 13–15 napos időtartamra lett tervezve, olyan hadászati-hadművelti helyzetből kiindulva, amelyben az erőviszonyok alapján a határ menti találkozóütközetek kimenetele egyértelműen nem volt megítélhető.

A védelmi hadművelet közlekedési biztosításának tervezése során a hagyományos területek mellett előtérbe kerültek olyan kérdések is, mint a részleges kitelepítés, a katonai és polgári közlekedési szervek kivonása a határ menti körzetekből, a közlekedési vonalak működőképtelenné tétele (műszaki zárása) stb.

A védelmi hadművelet közlekedési biztosításának tervezése mellett kiemelt feladat volt az ellenség hagyományos eszközökkel mért csapásai következményeinek felszámolása, a közlekedési hálózat helyreállítása, amelyet a KM, a PVOP rombolt objektumokhoz közeli erői és az MN bátor-
szági és elvonuló közlekedési csapatai erőivel terveztük végrehajtani. Megállapítást nyert, hogy a hagyományos, nagy pontosságú fegyverekkel nagymérvű rombolás érhető el, a helyreállítás azonban jelentősen egyszerűbb, mint TÖPFE csapások esetén (eredeti nyomvonalon vagy tengelyben lehet helyreállítani).

A Duna hidak rombolása miatt működtetni kellett az ideiglenes átrakókörletet, egy dunai közúti TS uszályhidat. A nagy hidakon okozott sérüléseket 6–8 nap alatt lehetett helyreállítani, azonban ismételt rombolás miatt a dunaföldvári híd a védelmi hadművelet alatt nem került használható állapotba. Ködképző eszközök és szögviszazverők együttes alkalmazása megfelelő álcázást

képes biztosítani az állandó hidaknál is. Célszerű lenne ilyen eszközökkel felszerelni ezen objektumok őrzésére tervezett alegységeket.

A hadművelet során nagymérvű diverziós tevékenységgel számoltunk, az ellenük folytatott harcra, az objektumok védelmére kellő figyelmet fordítottunk. Megállapítható azonban, hogy a közlekedési szakcsapatok könnyű fegyverzete (géppisztoly, illetve géppuska) nem biztosít kellő önvédelmi képességet ezeknek az alapvetően önállóan tevékenykedő elemeknek. Újszerű feladatként jelentkezett a betört ellenség előtt a közlekedési hálózat zárása. A közutak zárását az MN műszaki csapatai végezték az általános zártlepipítés rendszerében, a kijelölt vasútvonalszakaszokat pedig az elvonuló vasúti dandár tette működésképtelenné – az MNKSZF-ség által meghatározott műszaki mutatókkal.

A betört ellenség elől kivonásra kerültek a katonai és polgári közlekedési erők és eszközök, illetve egy sor kiürítési szállítást kellett végrehajtani a határ menti körletekhől a Dunántúl eleve túlszűfolt középső és keleti területeire.

Különös problémát jelentett a kiürítési szállítások kezdetének eldöntése. Értékelésünk szerint – ha komoly veszélye van az ellenség betörésének – a kiürítést a csapatok hadművelési szétbontakozását megelőzően kellene megkezdeni.

A védelmi hadművelet alatt felhasználásra került a KM helyreállító anyagkészleteinek 30–40%-a, ennek egy része azonban pótlásra került a SZÉ. Terv alapján gyártott anyagokkal. Az ország területén a helyreállításba bevont elvonuló közlekedési csapatoknak meg lett tiltva a Közúti és Vasúti Technikai Bázis által legyártott anyagok felhasználása a további feladatokra való tartalékképzés igényével.

A közlekedési hálózaton okozott rombolások a Dunántúlra telepített hadászati készletek csapatokhoz való közelsége eredményeként nem akadályozták jelentős mértékben az utanszállítást.

Önálló feladatként feldolgozásra került egy szövetséges seregtest előrevonásának közlekedési biztosítása, amelynek irányítási rendje egy változatát a felsőszintű operatív csoportok közösen alakították ki.

E feladat során tovább fejlesztettük a katonai gépkocsitak gyors előkészítésének és herendezésének rendszabályait, a végrehajtó erők tevékenységének tartalmát.

A **HARMADIK MOZZANAT** tartalmát az MN csapatai tevékenysége közlekedési biztosításának megszervezése képezte a koalíciós front támadó hadművelete időszakában, hagyományos és tömegpusztító fegyverek alkalmazásának viszonyai között, tömegpusztító fegyverekkel mért csapások következményeinek felszámolása, átrakó-, ideiglenes átrakókörletek (ÁK, IÁK) működtetése, vasúti és közúti dublőrhidak üzemeltetése a szállítások folyamatosságának biztosítása érdekében képezte.

A *támadó hadművelet* közlekedési biztosítása megszervezésének egyik alapvető sajátossága az volt, hogy hadművelati szünet nélkül került sor a támadásba való átmenetre. Ennek érdekében áttekervezésre került a közlekedési hálózat egy része és a közlekedési csapatok csoportosításai is módosításra kerültek. Újszerű feladatot jelentett az ellenségtől visszafoglalt területen a rombolt hálózat helyreállítása, amelyet az MN elvonuló és hátországi közlekedési csapatai, valamint a KM erői részvételével terveztük. Nagy figyelmet fordítottunk a várható hadszíntéren a helyszíni anyagok és munkaerő igénybevételére. Ennek érdekében elvonuló közlekedési csapatainknál létre kell hoznunk a megfelelő keretszerveket, mert jelenleg ezekkel nem rendelkezünk. E keretszervekbe tartalék gépjárművezetők, munkagépkezelők, nagy teljesítményű darabolóeszközök, rakodógépek, nehéz szállítótechnika és őr alegységek szükségesek.

A várható ellenség harcmodóját figyelembe véve vizsgáltuk a közlekedési elemek önvédelmi képességét és a szállítmánykísérés hatékonyságát. A rendelkezésre álló információk, köztük az afganisztáni tapasztalatok és saját értékelésünk alapján növelni szükséges a közlekedési csapatok a páncélselhárító és közeli légvédelmi képességét. A szállítmánykísérő alegységek alkalmazása rajkö-

telékben volna célszerű, ehhez könnyű szállító harcjármű biztosításával, a vasúti szállítmánykísérő őrségek fedett kocsiját belülről páncéllemezekkel lenne célszerű beborítani (az odalfalakat megfellelő magasságig).

A tömegpusztító fegyverek alkalmazására való áttérés során, amely egybeesett a támadó hadművelet kezdetével, a felek hadművelleti és harcászati eszközöket alkalmaztak, így a rombolások mérve viszonylag kisebb volt. Nagy jelentősége volt ebben a helyzetben a békeidőben előkészített kerülő irányok aktivizálásának, illetve a helyreállítandó objektumok sorolásának. A meglevő kerülő irányok figyelembevételével első ütemben csak a rövid idő alatt (3 nap alatt) végrehajtandó helyreállítási feladatokat kezdtük meg, főként az objektumhoz közeli helyi erőkkel, megfelelő tartalékokat képezve a hadászati eszközökkel várható csapások esetére. Ugyanakkor – az alárendelt törzsek és operatív csoportok gyakoroltatása érdekében – gyakorlatilag minden katonai helyreállító erő részére sahtunk meg feladatot. Ebben az időszakban szükségessé vált az elvonuló közlekedési csapatok készletében levő helyreállító anyagok felhasználásának engedélyezése is – a feladatok végrehajtásának meggyorsítása érdekében.

A szállítások folyamatosságát 2 közúti, 1 vasúti és 1 vasúti-vízi irányban 3 nap alatt sikerült helyreállítani. A csapások következményei felszámolását követően felújított támadó hadművelet anyagszállításai – a készletek csapatokhoz való közelsége miatt – lényegében nem szakadt meg.

Összegezett következtetések

A gyakorlat előkészítése széles körű együttműködés eredménye, amelyben fontos szerepe volt az MN Vezérkara segítségnyújtásának, a KM és szervei segítőkész, alkotó hozzáállásának.

Közreműködtek a HM fegyvernemi és szolgálatfőnökségei, a PVOP kijelölt szolgálati személyei. Ennek megfelelően a levezetési tervek tükrözték a korszerű hadművészet és a minden oldalú biztosítás terén bekövetkezett változásokat. A jövőben nagy számú alárendelt, több tagozathoz tartozó gyakorló törzs esetében nagyobb hangsúlyt kell adni a dinamikának (és nem a hadművelet közlekedési biztosítása tervezésének), mert csak így biztosítható a megfelelő gyakoroltatás.

A gyakorló törzsek és csapatok javuló eredményességgel, elkötelezett helytállással végezték feladataikat, esemény, rendkívüli esemény nélkül. A tartalékos vezető állomány célirányos követelménytámasztás esetén képes volt magasszintű szakmai munkát végezni. A gyakorlat jó lehetőséget biztosított a törzsmunka gyakorlásához, szakismereteik bővítéséhez.

Tovább mélyült és a bonyolult gyakorlati feladatok végrehajtása során a próbát is kiállta az MN és a Szovjet Hadsereg közlekedési csapatai, szervei fegyverbarátsága, amelyek az együttes tevékenység során hasznos tapasztalatokat szereztek egymástól.

Indokolt és szükséges volt a felsőszintű közlekedési vezető szervek (HM, KM, szovjet közlekedési szervek) operatív csoportjainak működtetése, amely biztosította együttműködésük tartalmának pontosítását, a felmerült problémákra együttes javaslatok kidolgozását, a felelősségi határok egyértelműbb kialakítását. Együtt dolgozásuk magasfokú operativitást, problémamegoldó készséget eredményezett.

A közlekedési biztosításban együttműködő szervek tevékenysége HM–KM együttműködési megállapodásban keretszerűen szabályozott. Szükséges azonban a részletes szabályozás a közös szakfeladatok végrehajtásának megszervezéséhez és irányításához – az Együttműködési Megállapodás alapján.

A közlekedési csapatok teljesítőképessége, technikai felszerelése nem mindenben felel meg a feladatnak. Az elvonuló és háttországi rendeltetésű közlekedési csapatok csak kisebb részben csere-szabatosak, alkalmazás szempontjából ez kívánatos lenne.

Az MN közlekedési szolgálat csak részben illeszkedik az MNK közlekedési rendszerébe. Konkrétan: csak a MÁV területi szerveire épült rá a szolgálat, a megyei Szállító Szolgálatoknál és a Közúti Igazgatóságoknál megfelelő szervezet hiányában nem rendelkezik képviselőkkel (össze-

kötőkkel) és ez nagymértékben csökkenti a helyi erők igénybevételének lehetőségét a szállítási feladatok megoldása és a hálózat helyreállítása érdekében.

A katonai közlekedés szervezete, irányítási rendje működőképes, azonban helyenként sok áttétellel, bonyolult szervezeti struktúrára épülve valósul meg. Az érvényben levő szabályozások és a katonai és polgári közlekedési szervek között kialakult korrekt kapcsolatok eredményeként az országos és területi hatóságok, különösen a MÁV széles körű intézkedésekre képesek a katonai feladatok végrehajtása érdekében, ezekre felkészültek.

A hátszági közlekedési rendszer, állományában az új összetételű közlekedési dandárokkal, első alkalommal gyakorolt teljes vertikumában. Ezek a szervezetek jól megállták helyüket a törzsvezetési gyakorlaton, a sokirányú tevékenység azonban nagyfokú figyelem megosztásra kényszerítette, ennél fogva lehetőségeit esetenként meghaladó bonyolult feladatok elé állította a dandártörzseket. Célszerűnek látszik a következő időszakban megvizsgálni egyszerűbben vezethető tiszta-profilú szervezetek kialakításának lehetőségét.

A gyakorlat igazolta, hogy a katonai közlekedési rendszer hadászati jelentőségű, mert fontos elemet képez az országon belül a katonai és általános kommunikáció fenntartásában, illetve biztosítja a hadászati erő- és anyagtartalékok időben történő előrevonását.

A gyakorlat összmutatóiban az eddigi közlekedési gyakorlatok között a legnagyobb méretű és jelentőségű, ezért a tapasztalatok hasznosítása hosszabb időszakot és átfogó munkát igényel, ennek érdekében feladatterv került kidolgozásra. E cikk terjedelme miatt is, lényegében csak összefoglalót ad a legfontosabb tapasztalatokról, néhány következtetéssel együtt.

A gyakorlat egyes mozzanatait illusztráló fényképek a folyóirat végén találhatók.

A csapatok hadtápbiztosításának feladatairól

Bakodi Zoltán alezredez

Az utóbbi időkben egyre többször hallani olyan megjegyzéseket mind a „bivatalos” fórumokon (értekezleteken, továbbképzéseken stb.), mind szolgálati és magánjellegű beszélgetések, eszmecsere alkalmával, hogy ha a mai kedvezőtlen gazdasági helyzetet még tetéző egyéb gondokat, problémákat sürgősen nem oldjuk meg, akkor bizonyos területeken, a hadtápszolgálat által, korábban nagy áldozatok árán elért színvonal csökkenésével kell szükségképpen számolni, miközben más területeken a kitűzött célok, megszabott feladatok végrehajtása kerülhet veszélybe. Ha a felvetett kérdésre – amennyiben egy rövid tanulmány keretei között ez lehetséges – válaszolni akarunk, mindenekelőtt az említett gondok, problémák némelyikének „együttthatását” kell szemügyre venni. Másfelől viszont azt a körülményt kell megvizsgálni, hogy néphadseregünkben – ezen belül hadtápszolgálatunkban – milyen mértékben van a számítástechnika elterjedve, a személyi állomány – elsősorban a vezetőállomány – mennyire tette magáévá a meglevő számítástechnika által biztosított lehetőségeket és egyáltalán hol tart a gépi adatfeldolgozásra való átállás folyamata. Természetesen nem célunk, de lehetőségünk sincs rá, hogy egyfajta parancsnoki beszámoló követelményeinek megfelelő mélységig hatoljunk be a téma elemzése során.

Rátérve az időszerű gondok, problémák kérdésére, talán célszerű abból kiindulni, hogy azok – nem csak viszonylag hirtelen, néhány év alatt merültek előtűnk fel – hanem ráadásul még olyan tekintetben sem kíméltek bennünket, hogy szakaszosan, részenként keletkeztek volna, hanem – hogy úgy mondjam – „csőstől szakadtak a nyakunkba”. E nehézségeink legfőbb jellemzői tehát, hogy összetettek, komplex módon és egyidejűleg hatnak ránk, illetve ezáltal egyik nehézség, gond felfokozza a másik hatását. Komplex, összetett jellegük abból fakad, hogy megtalálhatók benne a káderproblémák, méghozzá úgy is, mint a beosztási helyek feltöltetlensége és úgy is, mint a régi kádereket felváltó fiatalok felkészültségének fogyatékosságai és – ami természetes – tapasztalataik elégtelensége, áldozatvállalásuk hiányai.

Megtalálhatók további gondjaink között a hosszú idő alatt bevált és mind vezetőállományunk, mind a végrehajtók által egyre jobban megkedvelt pénz-, pénzkeret-gazdálkodás sikeres folytatását gátló, akadályozó tényezők, és azoknak a feltételeknek egyre gyakoribb hiánya, amelyek korábban lehetővé tették, hogy hadtápszolgálatunk az akkor természetesnek vett, magas színvonalon tevékenykedjen.

Mivel nézeteimet egy úgynevezett „vitacikkben” fejtem ki, ez a körülmény nemcsak megengedi, hanem egyenesen megköveteli, hogy őszintén szóljunk a dolgokról anélkül persze, hogy „vészharangot kengelnénk”, vagy a képtelenségig felfokoznánk a realitásokat. Először is szembe kell nézni azzal a körülménnyel, hogy – bár tisztí, sőt tiszthelyettesi iskolákra is kezdetben túljelentkezések, esetenként többszörös túljelentkezések tapasztalhatók – a beiskolázott hallgatók a képzés és csapatgyakorlatok folyamán visszariadnak a katonai szolgálatról, s emiatt évről-évre kevesebb fiatal tiszt, tiszthelyettes kerül felavatásra, hovatovább manapság már annyi sem, hogy a szolgálatból távozó, vagy elhalálozó kádereket számszerint pótolni lehessen. Másodszor látnunk kell, hogy –

bár vezető szerveink minden tőlük telhetőt elkövettek azért, hogy polgári állományunk részére vonzóvá és „kifizetődővé” tegyék a honvédségi polgári alkalmazottak státusát -, a népgazdaságban és a költségvetési szervekben bevezetett olyan gazdálkodási formák, mint pl. a GMK, továbbá a mindenféle állami rendszabály ellenére sem csökkenő munkaerő kereslet, különösen a szolgáltató szektorban, s nem utolsósorban a magánszektorban, vagy az úgynevezett bérleti-rendszerben kínálkozó lehetőségek fokozatosan „csábítják el” tőlünk a saját pénzünkől és eszközeink amortizációjából nagynehezen a jártasság és készség szintjére felkészített - és éppen a legügyesebb - polgári dolgozóinkat.

Harmadszor, -úgy tűnik - most jutott el néphadseregünk oda, hogy az 1930 év körül született és az 1950 év körül avatott, minden áldozatra kész, éjt nappallá téve dolgozó és tanuló káderek néhány év alatt történő eltávozása olyan űrt hagy maga után, amely egysapásra sem helytállás tekintetében, sem szaktudásban és tapasztalatokban nem tölthető ki. Ha a megfelelő felkészültséggel kerülnének is ki a beiskolázott káderek a tisztí, tiszthelyettesi iskolákról, az akadémiáról, türelmi időre akkor is szükség lenne, mint ahogy a szervei határozványok szerint van is. A többé-kevésbé igaznak elfogadható tény viszont éppen az, hogy megengedhetetlenül sok a hiányosan felkészült káder, miközben időt a parancsnokok - mondhatni úgy is, hogy „objektív okokból” - ha akar-nának sem tudnak adni, mert őket is szorítja a tervezett és jóváhagyott feladat. A hadtápszolgáltat-ban különben is illuzórikus dolog türelmi időről beszélni. E szolgáltatba becsappenne, a fiatal tiszt-nek, tiszthelyettesnek, akadémiát végzett hadtáphelyettesnek már aznap gondoskodni kell arról, hogy a légénység érkezzen, ruházati szolgáltatásokban részesüljön, a gépjárművek fel legyenek tan-kolva, a beteg katona gyengélkedőre kerüljön stb., s mindez a normák, pénzkeretek és más szabá-lyozók alapján, tisztán elszámolva történjen. Nem is szólva a harcckészültségi, mozgósítási problé-mákról, kiképzési feladatokról, gyakorlatokról, ellenőrzésekről.

Van olyan eset, melynek során nemhogy a Szolgálati Szabályzatban előírt átvételi mód és határidő biztosítva lett volna egy fiatal, az akadémiáról éppen csak bevonult tiszt részére, hanem egy hirtelen elrendelt harcckészültségi ellenőrzés után, a már hosszú ideje máshová helyezett elődjé-nek rendetlen hagyatéka miatt, rögtön őt fenytették meg. A személyi feltétletlenségből és a meg-levő állomány felkészületlenségéből eredő hiányosságok, gondok, problémák csak akkor táruko-znak fel a maguk valódiságában, ha összevetjük őket a hadtáp-szolgálatiágak és az általános hadtáp egyes területein megmutatkozó hatásokkal. Mindnyájan tudjuk, hogy az éleződő nemzetközi hely-zetben a harcckészültségi követelmények - ha lehet - még az eddigieknél is kevesebb időt biztosí-tanak, miközben a feladatok terjedelme és sokrétűsége állandóan fokozódik. A gazdaságirányítás mai rendszerében viszont egyre nehezebb a mozgósítási feladatok megnyugtató lerendezése a nép-gazdasági és egyéb szervekkel. A bevonuló katonaállomány életszínvonala, otthonról hozott igé-nyessége, évről-évre nő, hovatovább meghaladja a néphadseregünk által biztosítható szolgálati-, munka- és életkörülmények lehetőségeit. Akár egy évtizeddel korábban, még büszkén mutattuk ki magasabb parancsnokainknak és a pártfórumoknak azokat a sikereket, amelyeket a körülmények állandó javítása terén elértünk. Persze ez akkor sem ment áldozathozatal nélkül, mert miközben a személyi állomány életkörülményei javultak, ezen belül a htp. állományé - ezzel egyenes arányban - romlott, mert ugyanannyi embernek kellett egy bonyolultabb, méreteiben és sokrétűségében megnövekedett ellátási, gazdálkodási rendszert működtetni. A hadtáphiztosítás - békében és háborúban egyaránt - fokozott áldozathozatalt igényel, s az ezzel járó felelősségérzet előbb-utóbb öntudatos, pozitív erkölcsi-politikai és pszichológiai tulajdonságokat fejleszt ki abban a személy-ben, aki ezt bármely szinten gyakorolja. Ha ez nem következik be, akkor a személy összeroppan, elbukik. Leher-e vitatkozni a kellő hivatástudaton, ha tudjuk, mert nap mint nap tapasztalhatjuk, hogy amikor már a laktanya elcsendesül, esetleg csak a klubból kiszűrődő kultúrműsor, vagy a tele-vízió hangjának foszlányai jutnak el az örök füleibe, a konyhán szorgos kezek készítik a meleg ételt vagy büfészerű élelmiszer adagok választékát, a kazánházban melegítik a vizet azért, hogy a katona vacsorázzon, fürödni tudjon, a raktárakban előkészítik a mindennapi élelmiszer nyersanyagokat, a

tisztá fehérenmút, ágynemút a másnapi cseréhez. A gondoktól és a sok számonkéréstől fiatalon „megkomolyodott” hadtáphelyettesnek hány hajnali alvást, esti szórakozást, családi kört kell feláldozni azért, hogy a fáradt szakács lássa előljáróit, aki ott van vele, a későn beérkező vételező tudatában legyen annak, hogy várják, ellenőrzik, számonkérik azt, hogy mit és mennyit hoz he a laktnyába. Mindez fokozottan érvényesül a gyakorlatokon. Tudjuk, hogy a csapatok és törzsek is éjjelnappal tevékenykednek annak érdekében, hogy az elhatározás időhöz megsejlessen és kulturáltan formábaöntve eljusson a végrehajtókhoz, a harcokcsi, a PSZH vagy BMP, a rakéta páncéltörő eszköz, a löveg és megannyi más harcitechika időben a helyén legyen. Mégis, akarva akaratlan szemünkbe tűnik, hogy a harcállásponton, fásasztó áttelepülés után, a törzsbeli tiszt beérkezve, kicsit letisztálkodva, netán lepihelve, derűsen elindul az étkezősátor felé, ahol jóízűen elfogyasztja az illetményes ebédjét, vacsoráját, felveszi az éjjeli pótlékát. Ki gondol ilyenkor arra, hogy akik ezt szervezték, időre elkészítették, szintén menet után vannak. Hasonló a helyzet a legénységi állománynál is. A katona a gépjárművön menet közben „bóbiskolhat”, de a kijelölt körletbe való beérkezés után rendszerint az első dolog az élelemért való sorakozás. lehetővé vált ez azért, mert a hadtápos katona – nem tudni mikor és hogyan – meghámozta a burgonyát, feldolgozta a zöldséget, az előírt módon tárolta, feldarabolta, megfőzte, megsütötte a húst, felszeletelte a kenyeret.

Mint a felsorolt példákbl látható – ezek a feladatok már akkor is jelentős áldozatokat követeltek a hadtápszolgáltatól, amikor a normagazdálkodásról fokozatosan áttértünk a pénz-, pénzkeret-gazdálkodásra. Pedig akkor még „lassúbb volt a tempo” és hosszabb a katonai szolgálat időtartama. A népgazdaság sem gyakorolt olyan direkt hatást a csapatok gazdálkodására. Ma tulajdonképpen a rutinos, idős hadtápkáderek számára is bonyolultabb lenne a helyzet, amelybe néhány év alatt kerültünk, bár az is igaz, hogy az elméleti felkészítés terén viszont ez a korosztály hagyott maga után némi kívánnivalót. Mindenesetre azok az ellentmondások amelyek egyfelől a káderproblémák, másfelől az árszínvonal folyamatos növekedésében, a megnövekedett és felgyorsult olyan követelményekben, mint pl. a 3x6 hónapos kiképzés, az energiamérlegben, a szolgáltatások minőségében, a javítóanyagok és alkatrész hiányokban és más, a néphadseregbe gyakorolt negatív gazdasági hatásokban nyilvánulnak meg, egyre nagyobb feszültségeket idéznek elő. Következésképpen ezek az ellentmondások ráirányítják a figyelmet azokra a területekre, amelyekre a rendelkezésre álló erőket, eszközöket és energiát célszerű és kell fordítani. Bár az előzőekben zömében a csapathadtápot elemeztük, nem feledkezhetünk meg a középszintű és a HM vezetőszervek munkájáról sem. A hadtápszolgálat és hadtápvezetés valamennyi szintjének munkáját az teszi bonyolulttá, hogy nincs olyan hadtápfeladat – mivel ezek elemi szükségleteket elégítenek ki – amelyet el lehetne ódázni, átutemezni vagy elhagyni. Legfeljebb annyit lehet a feladatokon „manipulálni”, hogy egyes módszerrel oldjuk meg, mint azt pl. az új legénységi ruházat esetében tettük. Az illetményes anyagokat és szolgáltatásokat azonban halasztást nem tűrő módon biztosítani kell.

E halasztást nem tűrő feladatok végrehajtására mindenképpen megoldást kell keresni és találni, mégpedig nem mindegy, hogy milyen megoldást. A problémát, ha csak „mennyiségileg” vizsgáljuk, akkor csupán az tűnik ki, hogy szolgálatunk az MN költségvetésének valamivel több mint 10%-át igényli. Ha viszont minőségileg, tehát a harcászútségre, az erkölcsi-politikai és pszichés állapotra gyakorolt hatását vizsgáljuk, akkor semmiképpen sem beszélhetünk az említett arányokról, mert az élelmezés, ruházat, tisztálkodás, gyógyítás-megelőzés, mind-mind sorsdöntő szükségletek az ember életében, az üzemanyag pedig a technika igénybevételében. Amikor annak idején áttértünk a pénz-, pénzkeret-gazdálkodásra, vezetőink vállalták a kockázatot, hogy azoknak a heszerzési és ellátási feladatoknak a zömét, amelyeket addig a központi szervek útján ők végeztek, rábízák a csapatokra. Majdnem hasonló volt a kockázat is, amikor a mindig kevés hadtápirónoki állomány és az akkori elhelyezési szolgálat terhére az első csapatszámviteli részlegek felállításához, illetve később a mozgósítási-ellátási tervek központban történő gépi adatfeldolgozásához hozzájárultak. Talán úgy is kifejezhetjük magunkat, hogy egyfelől a harcászútség-mozgósítás hadtápbiztosításának, illetve a hadtápok mozgósításának bonyolultabbá váló tervezésének levétele

a csapatok válláról, másfelől a számviteli részlegek egyre olajozottabb működése energiákat szabadított fel az új típusú gazdálkodási műveletek számára.

Ezen a ponton érkeztünk el vitacikkünk mondanivalójának másik, lényegesebb részéhez. A számítógép – ha nem is a mai viszonylag korszerű formájában, hanem Ascota könyvelő gépekkel és első generációs elektronikus eszközökkel – egyszer tehát már csatát nyert. Miután azóta a számítástechnikai eszközök és módszerek fejlesztése terén hatalmas lépéseket tettünk előre, bár ezeket a lépéseket semmiképpen sem akarom eltúlozni – a kérdés mégis önkénytelenül úgy merül fel, hogy miért ne nyerhetnénk meg a segítségükkel egy másik csatát is, avagy az előzőekben vázolt ellentmondások közül miért ne oldhatnánk fel néhányat a számítógép segítségével. Felmerül azonban rögtön egy olyan kérdés is, hogy csakugyan tartunk-e már ott, hogy a számítógépektől reális segítséget várhatnánk-e a manuális munka felváltása terén, vagy netalán még tovább bonyolódnak a problémáink, súlyosbodnak a gondjaink? Ez ma az úgynevezett „kardinális kérdés”! Miután a VI. ötéves terv végére érve egyébként is számot kell vetni, ezt a számadást megkíséreljük úgy elvégezni, hogy egyben a cikkünk címében felvetett kérdésre is választ keressünk. Természetesen ez a cikk csak nagy vonalakban informálja az érdeklődőket, de nem pótolja a részletes elszámolást és a megalapozott javaslatokat.

A hadtáp-rendszer-szervezés és gépi adatfeldolgozás folyamatával kapcsolatos tevékenységünket az elmúlt öt évben a dinamizmus és az erőteljes fejlesztés jellemezte. Néphadseregünk hadtápszolgálatának egészét átfogó számítógépes információ- és adatfeldolgozó rendszerek épültek és váltak, illetve válnak egyes átfogó és szakterületeken a tevékenység szerves részévé. Ezt bizonyítja alapvetően az a tény, hogy az 1981–85. tervidőszak munkájának eredményeként az MN hadtápszolgálatára béke és háborús alaprendeltetéséből fakadó fő feladatai, a gazdálkodás, a hadtáp „M” anyagi-technikai ellátás folyamatai, a hadtáphiztosítás fő ágazatainak kiemelt munkálatai, valamint a háborús htp. vezetés meghatározó elemei, számítógép alkalmazására alapozva kerülnek megoldásra. A számítógépes rendszerek célirányosan kerültek kidolgozásra és elsősorban a végrehajtás szintjén jelentkező, egyre bonyolultabb körülmények közötti feladatokat támogatják, egyidejűleg jó alapot képeznek a vezetés-irányítási folyamatok információ ellátásához.

Ennek megfelelően a csapatgazdálkodás, a csapatok tevékenységének szerves részévé váltak az SZR-ek, amelyek már meghízhatóan átfogják az MN htp. gazdálkodása csapatszintjének egészét, és kiterjednek a politikai-nevelési, kiképzési és elhelyezési anyaggazdálkodás számviteli rendjére, hogy csak már az élő és bevált htp. programok alkalmazási területeket említsen.

A központi htp. gazdálkodás végrehajtás szintjén 10 helyőrségben, 14 központi raktárnál, 24 számlázó-könyvelő automata alkalmazásával, öt htp. szolgálati ágat átfogóan, nagy meghízhatósággal funkcionál a rendszer anyagnyilvántartási, megrendelési folyamata, amely felelősséggel ellátja alaprendeltetését, egyidejűleg megbízható információbázist képez a központi htp. gazdálkodás – feltucat írásos jelentést is kiváltó – többi folyamataihoz és szintjeihez, valamint a htp. „M” ellátás, a felső szintű htp. vezetés számítógépes információrendszeréhez. Mintegy 15-re tehető azoknak az egyedi számítógépes feladatoknak a száma, amelyek szerves részét képezik az ágazati gazdálkodási és szolgáltatási, a kórházi osztályok gyógyító és tudományos, a HÜTI szolgálat és más szervek (pl. MNHF) gyakorlati tevékenységének. Ezek közül a TJÜ anyaggazdálkodás feladatai méreteinél és szolgáltatásainál fogva a rendszerkritériumoknak is megfelelnek.

A hadtáp „M” ellátás komplex rendszere valóban alapját képezi a hadtáp „M” anyagi-technikai biztosításának, így a végrehajtásban működők feladata az ellátás szervezésére, anyagok meglétének ellenőrzésére, a rendszerváltozásokhoz történő igazításra terjed ki.

A végrehajtást támogató számítógépes szolgáltatásokra alapozódtak a felső hadtápvezetési szintek feladatai. Így kerül kidolgozásra és 1986. január 1-vel bevezetésre az üzemanyag-tervezés és elszámolás rendszere, amelyben átfogott információ tömeget manuálisan már képtelenség követni és kezelni. Ezek szolgáltatására épül a hadtápfőnöki információrendszer (HÖFIR) is, amelyből a

felsőszintű költségvetési gazdálkodás és hadtáp „M” ellátási összesített információkat már tudjuk szolgáltatni. A rendszer keretében a következő évben aktivizáljuk a 5. HDS számítógépes hadtáp-adattár szolgáltatásait és vizsgáljuk kiterjesztését más seregtestek hadtápvezetési szintjére.

Jelentős – az egészségügyi megelőző, gyógyító tudományos munkát és felsővezetést támogató – célkitűzés valósul meg a komplex egészségügyi rendszerépítésben. Azt akarjuk elérni az eddigi eredményekre alapozva, fokozatosan – a 2. sz. KK-nál már jövőre –, hogy az ESZG érezhetően segítse a gyógyító orvos munkáját, az eü. adminisztráció korszerűsítését, az ápolás színvonalának emelését, az életmentő, sürgősségi ellátást és a diagnosztikai tevékenység támogatásának előkészítését.

A béke feladatok mellett fontos helyet kapott a háborús htp. vezetést szolgáló feladatok – teljes vertikumban történő – kidolgozása és alkalmazása. A csapatok ho. és e. szintre kidolgozott gépi nyilvántartások, számvetések bebizonyították létfontosságukat. A HDS HVP számítógépes feladatai beépültek a htp. törzs munkájába, amelyek egy része 1986-ban már korszerű MR-11 ESZG-en kerül megoldásra.

A tervidőszakban megindult, tartalmasabbá vált a hadtápvezető-állomány – számítástechnikai alkalmazására történő – célirányos felkészítése. Ez is hozzájárult ahhoz, hogy elfogadják, támogatják és igénylik is azt.

Ehhez a munkához kapcsolódik a tanintézetekben folyó oktatás rendszeres támogatása és kiszolgálása.

A jövőben folytatni akarjuk e munkát, mégpedig úgy, hogy a békében történő hadtápvetés érdekében tervezzük befejezni az SZR-ek hálózatának előirányzott kiépítését, a gazdálkodási rendszer valamennyi moduljának rendszerhegelyítését. Tovább tökéletesítjük a hadtáp „M” anyagi-technikai tervezési rendszerét. Jelentős lépést teszünk az MNHF-ség össz-szolgálati, jóváhagyott adatbázisra épülő rendszerének kiépítése terén. A meglevő egészségügyi rendszerek tökéletesítése mellett megkezdjük a szakosított és sürgősségi orvosi ellátás folyamatát támogató számítógépes rendszer kimunkálását. Vizsgálat tárgyává tesszük a közlekedési szolgálat időszerű rendszerépítési feladatait és a lokális rendszerek beépítésének lehetőségeit az átfogó rendszerekbe.

A felvázolt eredmények és biztató elgondolások ne tévesszenek meg senkit abban az értelemben, hogy témánkat illetően a legnagyobb rendben mennek a dolgok. Az elmúlt 5–10 évet semmiképpen sem lehet valamiféle „diadalmenet”-hez hasonlítani. Ha hasonlattal akarunk élni, akkor sokkal inkább azt lehet mondani, hogy „göröngyös úton” jártak mindazok, akik e területen munkálkodtak. Így az elért eredményeink csupán egyfajta „mérsékelt optimizmus”-ra jogosíthatnak fel bennünket. Tanulmányunk első részének eszmei mondanivalója az, hogy ha valahol szükség van az elhivatottság érzésére, akkor erre – ha lehet – még inkább szükség van a hadtápszolgálatban. Ez az a terület, ahol a kudarc azonnal megmutatkozik a ritka – de annál becsebb – sikerélmény, mert a megelégedettség látványa mindenért kárpótol. Ugyanezek a megállapítások vonatkoznak a hadtápszolgálatban tevékenykedő számítástechnikai szakemberekre is. Amikor az első gépek és programok megjelentek a szolgálatban, vezetőktől kezdve az irnokokig, senki sem rejtette véka alá – enyhén szólva – az „idegenkedést”, mely különösen az idősebb korosztálynál – még ma is tapasztalható. Azt hiszem, hogy ezen semmi csodálkoznivaló nincs, mert az újtól való idegenkedés – legtöbb esetben – természetes emberi tulajdonság, hiszen minden új jelenség megkérdőjelezi a régit, azt amit eddig alkottunk, továbbá az újat el kell sajátítani, ami jelentős többletenergiát követel. Úgy tűnik, hogy ma már más a helyzet. Bár a „frontális áttörés” csak akkor következhet majd, amikor a számítástechnikai eszközök és módszerek egyértelművé teszik, hogy a korábbi manuális munka eredményességét és hatékonyságát – időben és megbízhatóságban – sokszorosan felülmúlják, ami ma még korántsem mondható el. Ma még nap mint nap felmerül a kérdés: hasznos-e a számítógép, vagy alkalmasint csak fokozza a gondokat? De a progresszív gondolkodású emberek már ma sem lehetnek meg a rendelkezésükre álló számítógépek nélkül. A számítógép előnyeit, hasznos voltát aligha kell ma már bizonygatni, mert azt a mindennapi élet gyakorlatban bizonyítja. Viszont

bölcsen látni kell azt a rendkívül nagy felelősséget, amit e terület szakirányítóit, szélesebb értelemben pedig a szolgáltatás igénybe vevőinek parancsnokait terheli. Nyugodt lelkiismerettel kimondhatjuk, hogy a jövő – a nem is olyan távoli jövő – a számítógépeké. A bevezetőben felvázolt ellentmondásokat viszont ma „*kell*” megoldani. Ezért a legfrekvenciáltabb területeken már ma úgy kell hozzálátni a feladatokhoz, a számítógépet úgy kell alkalmazni, hogy ne fokozza, hanem enyhítse, csökkentse a problémákat. A hatékony hadtáp munka a napok, gyakran az órák célszerű kihasználásának eredményeként következik be. Ha rövid tanulmányom mondanivalóját a megírás szándékának szellemében fogjuk fel, akkor úgy kezeljük a számítógépet, hogy alkalmazásával – megfelelően kiépített rendszereken belül – a napok órákká, a több óra néhány órává zsugorodjon, miközben a munka hatékonysága növekedjen.

A HARCKOCSIHADSEREGEK ANYAGI BIZTOSÍTÁSÁNAK TAPASZTALATAI A NAGY HONVÉDŐ HÁBORÚBAN

Csabai György őrnagy

„A hadtűp sokoldalú tevékenysége kérdései megoldásának tudományos-gyakorlati megközelítésével kapcsolatban az elmúlt háborúban felhalmozott gazdag tapasztalatok napjainkban is érvényesek.”

(I. Golusko: Tanulmányozni, kutatni, alkalmazni.)

A Nagy Honvédő Háború alatt, különösen annak második és harmadik időszakában kiteljesedett a harckocsihadsergek (már hat harckocsihadserg tevékenykedett) alkalmazása a frontok támadó hadműveleteiben.

Tevékenységsüket elsősorban a magas támadási ütem – különösen a hadművelleti mélységben –; másodsorban a támadási irány gyakori megváltoztatása, módosítása; harmadsorban a feszített és a manőverező harctevékenység; negyedsorban pedig a nagy mennyiségű anyagi eszközfelhasználás jellemezte.

Ezért az utóbbiból kiindulva ennek az írásnak az a célja, hogy bemutassa a harckocsihadsergek anyagi biztosításának leglényegesebb tapasztalatait.

AZ ANYAGI BIZTOSÍTÁS SAJÁTOS VONÁSAI

A harckocsihadsergek támadó hadműveleteinek az anyagi eszközszükségletét rendszerint az alábbi tényezők határozták meg:

- a) A harckocsihadserg állománya, összetétele.
- b) A támadó hadművelet mélysége, időtartama.
- c) A támadás üteme, a harctevékenység körzete, az évszak stb.

Az anyagi biztosításon belül meghatározó szerep jutott a lőszer és az üzemanyag folyamatos ellátásának, a harckocsihadsergek hadtűpbiztosítása keretében.

Tapasztalati adatok alapján megállapítható, hogy a lőszerellátás során az egyes lőszerfajták átlagos felhasználása nem haladta meg:

- lövészlőszerből: az 1,2 javadalmazást,
- aknavető lőszerből: a 3,7 javadalmazást,
- tüzérségi lőszerből: az 1,6 javadalmazást,
- harckocsilőszerből: az 1,9 javadalmazást.

Ezért a támadó hadművelet kezdetére lövészlőszerből 1,5–1,7 javadalmazást, tüzérségi és harckocsilőszerből pedig 1,9–3,6 javadalmazást hoztak létre.

Következőképpen elmondható, hogy a harckocsihadsergek lőszerrel való ellátására az volt a jellemző, hogy azok a támadó hadművelet feladatai teljesítéséig biztosításra kerültek.

Ugyanakkor az *üzemanyag-felhasználás* a következőképpen alakult:

- gázolajból: 1,7 és 8,6 javadalmazás között (232–1920 tonna),
- benzinből: 2,6 és 11,2 javadalmazás között (56–3519 tonna),
- repülőbenzinből: (kb-70) 2,0 és 9,8 javadalmazás között (39–392 tonna).

Az üzemanyag-felhasználást tehát a széles határok közötti ingadozás jellemezte. Ez a nagymértvű ingadozás visszavezethető a hadműveletek eltérő időtartamára, a harci technika (mindenekelőtt a harcokcsik) változó számára, a megtett utak hosszára, a harcokcsivezetők kiképzettségére stb.

A támadó hadműveletek kezdetére üzemanyagból a magasabbegységeknél 2,5–3,0. hadsereg-raktárakban pedig 2,0 javadalmazást alakítottak meg. Ezáltal különösen fontos feladatot képezett az üzemanyagok átvétele a frontheadtáptól, illetve annak a harcolókhöz történő időbeni eljuttatása, a harcokcsik feltöltése, hiszen az üzemanyag a harcokcsicsapatok ellátásának egyik alapvető és döntő tényezője volt és jelenleg is az.

A folyamatos *élelmiszerellátásra*, a személyi állomány időben történő és minőségi élelmezésre nagy figyelmet fordítottak a haditanácsok tagjain túl a parancsnokok és a pártpolitikai szervek is.

A harci egységek normája elérte a napi 3450 kilokalóriát. A PAH-kemencékkel felszerelt tábori sütőde nehézsége, terjedelmessége miatt a Peyer-féle kemencék kerültek rendszeresítésre és alkalmazásra, melynek következtében egyenletessé vált a jó minőségű és friss kenyérrel történő ellátás.

A napi két-háromszori melegítelt a megbízhatóan álcázott és védett zászlóalj- és századkonnyakban készítették el. A szükséges kalóriatartalom, a napi többszöri melegítelt és melegítő ital biztosítása, az ételkoncentrátumok alkalmazása jelentősen hozzájárult a katonák harc-képességének folyamatos fenntartásához és a fizikai erejük regenerálódásához.

A *ruházati anyagellátás* folyamatában a személyi állomány teljes mértékben ellátásra került ruházattal, lábbelivel és más napi használati cikkekkel. Fontos feladatot képezett télen a meleg ruházattal, lábbelivel való ellátás is. A hideg ellen vattakabátot, vattanadrágot, nemezcizmát, téli-sapkát és meleg alsóneműt adtak ki a harcosoknak.

A hadseregheadtápban a ruházati javítóműhelyek rendszeresítésével lehetővé vált a ruházati cikkek kihordási idejének a növelése, a ruházati anyagok gyártásával kapcsolatban pedig az anyagfelhasználás és -szállítás volumenének a csökkentése is.

Természetesen fontos szerep jutott a más anyagi eszközökkel, így a harcokcsi technikai, műszaki, híradó stb. anyagi eszközökkel való ellátásnak is. Speciális szerepük és jelentőségük miatt célszerű feldolgozni azok tapasztalatait egy különálló tanulmányban.

A háború egész időszakában, de különösen a távolkeleti hadjáratban, igen nagy jelentőséggel bírt a harcokcsi- és a gépesített csapatok *ivó- és technikai tüzrel történő ellátása*, vagyis a folyamatos vízigény kielégítése. A vízlelő helyek felkutatása, a vízellátás megszervezése, megvalósítása, a vízfelhasználás egészségügyi ellenőrzése, a műszaki és a hadtápcsapatoktól megfeszített és összehangolt munkát igényelt.

A HADTÁP FELÉPÍTÉSE

A harcokcsihadsereg támadó hadműveletének folyamatos ellátása megkövetelte a csapat- és a hadseregheadtáptól, hogy a harcolókkal kerüljenek előrevonásra.

A csapatheadtáp lépcsőzetének sajátosságai:

1. A zászlóaljhadtápok követték a saját harcoló alegységeiket.
2. A dandárok és a hadtestek hadtápjait általában két lépcsőre osztották fel. Az első lépcső a harcálláspont közelében, a második lépcső pedig a hadtáphezvezetési pont körletében tartózkodott és került előrevonásra a tervek, illetve a kialakult harc-helyzetnek megfelelően a csapatok harcrendjében.

A hadsereg-hadtáp felépítése:

A harcokcsihadseregek hadtápiját rendszerint két lépcsőre osztották, nevezetesen a hadsereg-hadtáp első és a második lépcsőjére.

A *hadsereg-hadtáp első lépcsőjébe*, az úgynevezett *mozgékony lépcsőbe* az alapvető hadtápegységek és -intézetek tartoztak. Így az előretolt raktárrészlegek (anyagi eszközökkel), a tábori sütőde kijelölt részlegei, a szállító, közúti, a javító és az egészségügyi egységek. A mozgékony lépcső rendeltetése volt a csapatok biztosítása a hadművelet során, oly módon, hogy ez a lépcső követte a csapatokat.

A *hadsereg-hadtáp második lépcsőjébe* azokat a hadtápegységeket és -intézeteket jelölték ki, amelyek nem voltak képesek saját anyagi eszközeik felemelésére és szállítására. Ezért ezek a hadművelet végéig a hadsereg bázis (anyagi alap) települési körletében maradtak. A hadművelet végén pedig felzárkóztak az első lépcsőre. Ezáltal a teljesítő- és a működőképesség jelentősen fokozódott.

A CSAPAT- ÉS HADSEREGKÉSZLETEK ÉS LÉPCSŐZÉSÜK

A Nagy Honvédő Háború éveiben a harcokcsihadseregeknél meglevő anyagi eszközöket *csapat- és hadseregkészletekre* osztották fel. A készletek akkori lépcsőzését és azok megoszlását az *alábbi táblázat mutatja be:*

Anyagi eszközök megszervezése	Csapatkészletek					Hadsereg-készletek
	Harcjárműn (katonánál)	Alegység szállító-eszközön	Dd.-nál	Hdt.-nél	Összesen	
Lőszer	1	0,25	0,25	0,25	1,75	1,0-1,5
Benzin	1	0,5	0,5	1	3	2,0-4,0
Gázolaj	1	0,5	0,5	1	3	1,0-2,0
Élelmiszer	2	3-4	3-4	4-5	11-14	15-20

Az anyagi eszközök ilyen arányú és mértékű lépcsőzése ellenére is előfordult, hogy a meglevő eszközök nem mindig biztosították a kitűzött feladatok időbeni teljesítésének anyagi feltételeit. Ezért elsősorban üzemanyaggal és lőszerrel megrakott gépkocsioszlopokat alakítottak meg, melyeket *hadseregmanőver tartaléknak* neveztek. A hadseregmanőver tartalék feladatát az első vagy második lépcső azonnali feltöltése képezte, és rendszerint a hadálláspont közelében helyezkedett el készen a feladat végrehajtására.

AZ ANYAGI ESZKÖZÖK SZÁLLÍTÁSA

Az anyagi eszközök szállítását a támadó hadműveletek folyamán a konkrét helyzettől és a szállítóeszközök számától, meglététől függően, komplex módon hajtották végre.

Ha a harcokcsihadsereg magasabbegységei a hadsereg-bázistól száz kilométernél nagyobb távolságra távolodtak el, akkor a szállítást a magasabbegységek gépkocsijai végezték, a hadsereg-szállítóeszközöket pedig megerősítésre alkalmazták. Gyakran szállították az anyagi eszközöket a front- vagy a hadsereg-raktárhoz, a hadtestek ellátó pontjaira, néha pedig *közvetlenül a csapatokhoz*. Az utóbbi módszernek a pozitív tapasztalatai mellett arra is példával szolgált, hogy esetenként sok időt fordítottak az ellátandó alegységek és egységek felkutatására, megkeresésére.

Egészében véve az anyagi eszközök szállításának döntő részét a harcoksihadsergek szállítóeszközei bajtolták végre. Ezt támasztja alá a Visztula-Oderai hdművelten végrehajtott üzemanyag-szállításról készült alábbi táblázat is.

Gépkocsi szállítóeszköz hovartozása	1. g. HK HDS		4. HK HDS	
	tonna	‰	tonna	‰
FRONT	420	12	572	24
HADSEREG	2041	65	1755	74
CSAPAT	743	23	56	2
ÖSSZESEN	3184	100	2383	100

A gépkocsiszállítás eredményes végrehajtása azonban minden egyes esetben megkövetelte a jól funkcionáló közúti és a komendáns szolgálatot.

Az anyagi eszközök szállítására a gépkocsin túl, a vasút, sőt a légi szállítás is alkalmazásra került. Például a Belorusz hadművelten a 2. és az 5. gárda harcoksihadsergeknek légi úton juttattak el 1240 tonna lőszert, 1182 tonna üzemanyagot és 1000 tonna technikai anyagot. Ugyancsak az 5. gárda hadseregnek a Dnyeszter folyóhoz való kijutása után ejtőernyővel dobtak ki 15 tonna üzemanyagot, mert az első lépcsőben levő 20. harcoksihadtest harcoksihajának tartályaiban mindössze 20-40 liter üzemanyag maradt.

Az anyagi eszközök légi utánszállításának tapasztalatai azt húzzák alá, hogy nagyon magas a harcoksi- vagy a gépesített csapatok előremozgási üteme, és nagymértékű az utánszállítási útvonalak megrongálódása, járhatatlanná válása.

Ugyancsak fontos tanulság az is, hogy az anyagi eszközkészleteket a szállítás folyamatossága útján mindig a meghatározott szinten kell tartani, a csapatok harctevékenysége folyamatos ellátása érdekében, még akkor is, ha a hadsereg főerői bármilyen manővert hajtanak végre.

A ZSÁKMÁNY ÉS A HELYSZÍNI ANYAGOK SZEREPE. FELHASZNÁLÁSA

A háború folyamán gyakran kerültek a harcoksihadsereg magasabbegységei és egységei a váratlanul gyors előretörésük következtében olyan helyzetbe, hogy elfoglalták az ellenség raktárait, ellátó pontjait.

A zsákmányolt anyagi eszközöket, elsősorban az üzemanyagokat és az élelmiszereket bevonták a csapatok azonnali ellátásába. A gyors előremozgások folyamán így az ellátás szilárdabbá, megbízhatóbbá vált. Az alábbiakban a felhasznált és a zsákmányolt üzemanyag arányát mutatja be a táblázat, melyből érzékelhetővé válik az, hogy egyes esetekben a zsákmányolt üzemanyag felhasználása a hetven százalékot is elérte.

A helyszíni anyagi eszközök mind intenzívebb felhasználása érdekében például a hadseregek élelmezési szolgálatainál élelmebegyűjtő tiszteket, a hadsereg-hadtáptörzsekben pedig kiürítő osztályokat szerveztek.

Hadműveletek megnevezése	Hadseregek megnevezése	Összes üzemanyag-felhasználás tonnában	Ebből zsákmányolt üzemanyag tonnában	Zsákmányolt üzemanyag ⁰⁰⁰ -a
Belgorod-Harkovi	1. HK HDS	2961	692	23
Lvovi-Szandomiri	1. HK HDS	5015	94	1,8
Lublin-Breszti	2. HK HDS	3015	921	30,5
Jassi-Kissmyov	6. HK HDS	1800	1288	71,5
Visztula-Oderai	2. gd. HK HDS	4285	822	25
Berlini	1. gd. HK HDS 2. gd. HK HDS 5. gd. HK HDS	1865 3106 2517	840 568 386	15,5 18 15,8

A zsákmányolt anyagok között a harcokcsi- és a gépesített csapatok az ellenségtől sok, a szovjet földön elrabolt ipari berendezéseket, értékes fémeket, műalkotásokat, kulturális értékeket stb. is visszaszereztek.

Sajátos feladat elé állította a hadtápszolgálatot az európai országok gazdasági lehetőségeinek, különösen az élelmiszerek felvásárlása módjainak, elszámolásainak és lebonyolításainak a nem ismerete.

A HADTÁPVEZETÉS

A harcokcsihadseregek hadtápjának a vezetése a hadsereg hadtápvezetési pontjáról (a vezetés második lépéséből), esetenként pedig a hadtápvezetési operatív csoportból valósult meg. Az utóbbi alatt azt kell értenünk, hogy a harcokcsihadsereg-parancsnok hadtáphelyettes operatív csoporttal ideiglenesen a harcálláspontra települt, ahonnan irányította a hadtáp mozgékony első lépcsőjét, a hadsereg manőver tartalék alkalmazását, felhasználását. Ehhez az operatív csoporthoz érkeztek be a legfontosabb és legfrissebb információk a harcokcsicsapatok anyagi biztosításának helyzetéről összekötő tisztek és a híradó eszközök útján. Az operatív csoport elhelyezkedésének alapján azonnal értesül a hadseregparancsnok elhatározásáról is.

A csapatoktól beérkező jelentések, információk, adatok alapján a hadseregparancsnok hadtáphelyettese meghatározta a csapatokhoz történő utanszállítási, az ellenőrzési és más feladatok végrehajtásának sorrendjét is. A hadtápvezetés sajátosságának kell tekintenünk azt is, hogy az operatív csoport a harcokcsihadsereg hadtáparancsnok naponta jelentést terjesztett fel az anyagi eszközökkel való ellátás helyzetéről és a szükségleteiről. Ebben, a fentebb vázolt vezetési rendszerben az előny volt, hogy a hadsereghadtáp vezető szervei fő figyelmüket a csapatok folyamatos anyagi biztosítására és az anyagi eszközök előírt norma szerinti fenntartására fordíthatták, így erőfeszítéseik és figyelmük nem került elaprózódásra, sokadrendű feladatok lekötésére.

Gyakran a harcocsihadsseregek hadtáptörzseinek egy időben több, azonos értékű feladatot kellett végeznie, ugyanis gyakran alakult ki olyan helyzet, hogy a) *biztosítania kellett*:

- az átcsoportosítást végrehajtó alárendelt harcocsí- és gépesített magasabbegységeket;
- a harctevékenységet folytató csapatokat.

b) *Végre kellett bajtania*:

- a saját áttalépülését, az új felépítés kialakítása érdekében.

c) *Elő kellett készíteni a közlekedési utakat*. Mindezek a feladatok összhangban a támadó hadművelet elgondolásával, az alárendeltek harcfeladataival és a hadműveleti felépítéssel valóstították meg.

Egyértelműen pozitív tapasztalatokat hozott az a később jól bevált gyakorlat, hogy a harcocsihadssereg vezető beosztású hadtáp személyeit időben és teljes mértékben tájékoztatták a várható feladatokról és bevonásra kerültek a tervezés egész folyamatába. A harcocsihadsseregek magas fokú mozgékonyasága, manőverező képessége folytán gyakran elszakadt a front főerőitől, ezért különös jelentőséggel bírt a hadszíntér gazdasági értékelésének időbeni és teljeskörű elvégzése is.

TAPASZTALATOK ÖSSZEGZÉSE

Befejezésül azok a következtetések, vagy inkább az összegezhető tapasztalatok maradtak, amelyek alapján egyértelműen érzékelhető, hogy a harcocsihadsseregek hadműveleti anyagi biztosítása gyökeresen eltért az összefegyvernemi hadsseregétől. *Ezek megítélésém szerinti a következők:*

1. A harcocsí- és a gépesített magasabbegységek gyakran jelentős távolságra eltávolodtak a hadssereg anyagi alapjától, mely az eltérő gépesítettségi fokra, így a mozgékonyaságra vezethető vissza. Ezáltal jelentősen megnyúltak a hadssereg után- és hátraszállítási útvonalai, amelyek az ellenség területén helyezkedtek el, ezért az ellenség részéről könnyen sebezhetők voltak.

2. A harcocsihadssereg hadtápjai nem minden esetben rendelkeztek önálló hadtápkörletekkel és az első pontban foglaltak alapján az önálló után- és hátraszállítási útvonalakkal, hiszen azokat a front főerői előretörésük folyamán is használták.

3. A harcocsihadssereg hadtápjára rendkívül összetett és nagy munka hárult, különösen akkor, ha az ellenség hadműveleti mélységében megváltoztak a támadási irányok.

4. A támadási irányok, gyakori megváltoztatása, a harcocsí- és a gépesített magasabbegységek sűrű átcsoportosítása következtében egyenetlenül alakult az üzemanyag- és a lőszerfelhasználás az alárendelteknel, a hadműveletek különböző időszakában.

5. Az anyagi biztosítás egész rendszerének hatékony működésére fékezőleg hatott a hadssereg- és az alárendelt magasabbegységek gépkocsiszállító eszközei által felemelhető és elszállítható készletek behatárolt mennyisége. Ezért a szünet nélküli szállítás érdekében a hadssereg szállító gépkocsijaira kétfő vezetőt rendszeresítettek.

6. A hadtápvezetés és -felépítés alkalmazott rendszere növelte annak rugalmasságát, állhatatosságát, operativitásával magas szintre emelte a beavatkozó, a felmerült ellátási „problémamegoldó” képességét.

7. A bemutatott és megoldott szakfeladatok az erkölcsileg szilárd, katonailag és szakmailag jól felkészített, összeszokott vezető és végrehajtó állomány munkáját dicséri, mindez a felkészítés komplexitására, a konvertálható ismeretek oktatására hívja fel a figyelmet.

A hadtáp mai építése és tevékenysége *törvényszerűségeinek tanulmányozása*:

a) a Nagy Honvédő Háború;

b) a helyi háborúk;

c) a hadügy mai állapotának;

d) és az országunk népgazdaságának teljes körű elemzése alapján történik. Ezért a céltanulmány az a) pontban foglaltaknak kívánt megfelelni úgy, hogy az olvasók a számukra kevésbé ismert hadtörténeti tényekkel, tapasztalatokkal, így a harcocsihadsseregek anyagi biztosításával is megismerkedjenek.

Felhasznált irodalom:

1. G. K. Zsukov: Emlékek, gondolatok. Kossuth Könyvkiadó-Zrínyi Katonai Kiadó, 1970.
2. P. A. Rotmisztrov: Az idő és a harckocsik. Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1975.
3. Harckocsik és harckocsicsapatok. Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1982.
4. A Szovjet Fegyveres Erők hadtája, a Nagy Honvédő Háborúhan. Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1980.
5. A. I. Radzievskij: Tankovij Udar. Voennoje Izdatyelsztvo, MO. CCCP, Moszkva - 1977.
6. Generalleutnant F. S. SAUSCH IN: Soldatenbrot, Militärverlag der Deutschen Demokratischen Republik (VEB) - Berlin, 1984.

A CSAPATGAZDÁLKODÁS ELMÉLETE, ELLÁTÁS, GAZDÁLKODÁS, KATONAI KÖZLEKEDÉS

A diéta szerepe a magas vérnyomás eredményes kezelésében

Dr. Sarkadi László o. százados

A fejlett egészségügyi szervezettel rendelkező országokban végzett felmérések egyértelműen azt mutatják, hogy a szív és érrendszeri betegségek az összes halálozás közel feléért tehető felelőssé és az elváltozások többségében tartós magasvérnyomás (hypertonia) is kialakul. Becslések szerint a lakosság 10–20%-a szenved magas vérnyomásban.

A magas vérnyomás idejében elkezdett gyógykezelésével meg lehet előzni a sokszor végzetes szövődmények egy részét. E betegek gyógykezelésénél szerzett kétéves tapasztalatom szerint a gyógyszeres kezelést eredményesen lehet kiegészíteni diétás módszerekkel.

Úgy gondolom, a diétás táplálkozás tudnivalói még nem kaptak elég nyilvánosságot, ezért ebben a cikkben ezeket a hasznos ismereteket szeretném közzétenni.

Mit nevezünk diétának? (1)

Számos betegség gyógyításához hozzátartozik a táplálkozás módosításával történő kezelés. A diéták és a diétával történő kezelés tudománya a diétetika vagy gyógyélelmezés. A diéta a hagyományos táplálék változata. Ez a változat kétféle lehet: összetétel szerinti változat és ételkészítés szerinti változat. A diéta az egészséges ésszerű táplálkozáshoz közelítő ételekből, ételféleségekből áll, amelyekkel gyakran éppen a helytelen táplálkozás követelményeit kell korrigálni. A diétás táplálkozással a helyes táplálkozás szabályai is megismerhetők, azaz a diétázás ideje alatt megtanulható a diéta utáni egészséges, betegségmegelőző táplálkozás módja.

A sóbevitel káros hatását a szívre és pulzusra már kétezer évvel ezelőtt ismerték Kínában. (2) Európában csak századunk elején gondoltak először a sófogyasztás és a hypertonia kapcsolatára. A betegség kialakulásában jelentős része van a helytelen táplálkozásnak. A leglényegesebb negatív tényezők: a bőséges étkezés, az energiadús ételek, italok fogyasztása, a következményes elhízás és a túlzott só, azaz nátrium fogyasztás. A sóérzékenység szempontjából hypertóniások két csoportra oszthatók: sóérzékeny és nem sóérzékeny hypertóniásokra. (3) Kísérleti adatok szerint az emberek mintegy 40%-a érzékeny a sóbevitelre, sőt kísérleteken igazolták, hogy fokozott sóbevitellel hypertóniássá tehető. (4) Nem mindenkinek a veséje képes kiválasztani a szükségletet meghaladó mennyiségben felvett nátriumot.

A sózás, mint káros népszokás

A nátrium legnagyobb mennyiségben a konyhasóval kerül a szervezetbe. Minden ételünkbe, táplálékunkba teszünk konyhasót. A sózás nem a szervezet igénye, hanem szokás, amelyhez a szoptatás befejezése után kezdjük hozzászoktatni a csecsemőt. Tehát kisgyermekkortól kezdve szokunk hozzá a sós ízű ételhez és tartjuk természetesnek, holott éppen nem ez a természetes íz.

Az élelmiszerek természetes nátriumtartalma

Az élelmi anyagok, nyersanyagok nátriumtartalma különböző, rendszerint elfogadhatóan alacsony. Ha nem sóznánk meg őket táplálékkészítés közben, akkor épp elegendő nátrium kerülne szervezetünkbe. A növényi eredetű nyersanyagokba (zöldség- és főzelékfélék, gyümölcsök, burgonya, rizs, liszt) jóval kevesebb nátrium van mint az állati eredetűekben. 100 g liszt nátriumtartalma 3 mg, 100 g száraztészta 200 mg, 100 g kenyér 800 mg nátriumot tartalmaz. Tehát nem mindegy, hogy milyen módon dolgozunk fel egy nyersanyagot. Több mint kétszázszorosa a kenyér nátriumtartalma a nyetsanyagként felhasznált lisztének. Az állati eredetű élelmi anyagok közül 100 g csirkehúsban 50 mg, 100 g marhahúsban 100 mg, 100 g sertéshúsban 130 mg, 100 g marhamájban 120 mg nátrium van.

1 dl tej nátriumtartalma 50 mg, 1 db tojás 40 mg nátriumot tartalmaz. Megsózás nélkül ezek tehát beilleszthetők a diétába.

Az ételkészítés, tartósítás során, az élelmiszerek előállításakor jelentős mennyiségű só kerül az élelmiszerekbe. 100 g csahai kolbász 1700 mg, 100 g lecsókolbász 1000 mg, 100 g olasz szalámi 1700 mg nátriumot tartalmaz. Hasonlóan százszorosára dúsul fel a zöldség- és főzelékfélékből készült konzervek nátriumtartalma. Ezért, ha konzervet használunk a diétás étel készítéséhez a levét mindig leöntjük.

A nátriumszegény étrend jelentősége, alkalmazása

A magas vérnyomás betegség diétás kezelésének lényege a nátriumszegény ételek alkalmazása. Ez kétféleképpen valósítható meg:

1. A táplálékaink közül a nátriumszegény élelmiszereket használjuk fel.
2. Az ételkészítéshez nem használunk sót.

A magas vérnyomás betegséget ma elsősorban vízhajtókkal kezeljük. A vízhajtók elsősorban azért hatnak, hogy a nátriumot kiűzik a szervezetből, elősegítik a vesék nátriumkiválasztó tevékenységét. Ha a szervezeten csökken a nátrium mennyisége, csökken a kötött víz mennyisége is, növekszik az ürített vizelet mennyisége. Felmerül a kérdés, nem lenne egyszerűbb és főként célzerűbb a felesleges nátrium kiűzésének erőltetése helyett a nátriumbevitt csökkenteni, azaz sószegényen étkezni.

A magas vérnyomás kezelésére alkalmas diéta legfeljebb 1500 mg nátriumot tartalmazhat, gyakoribb azonban az 1000 mg-os diéta. A konyhasó 40%-a nátrium, ha ezt a mennyiséget konyhasóban akarnánk kifejezni, ez csaknem 2-3 g konyhasónak felelne meg.

A meghatározott nátriumtartalmú diéta összeállításához arra van szükség, hogy lemérjük az élelmiszerek súlyát és a tápanyagtáblázathoz kikeressük a nátriumtartalmat. Ez a munka az első héten okoz több gondot, de aztán megismerjük az élelmiszereket és ránézésre megtudjuk állapítani, hogy mennyi 100 g rizs vagy 100 g paradicsom. Ilyenkor már ritkán van szükség mérésre. A nátriumtartalmakat is előbb-utóbb megtanulja az ember és egyszerűvé válik a diétatervezés. A hozzászokás miatt a só hiányát a beteg kezdetben nehezen viseli el. Helytelen ha a megszokott ételleket só nélkül készítjük el, helyesbb ha a sótlan húshoz kevés só tartalmazó mártásokat adunk (meggy, alma, paradicsom, uborka, kapor). Jól beváltak a hússal töltött főzelékfélék (paradicsom, burgonya, karalábé), valamint a lazítóanyagokkal (áztatott zsemle, főtt rizs) összekevert vagdalthúsok, ha megfelelően ízesítjük őket. Ezeket az ételleket a legtöbb beteg szívesen fogyasztja és a konyhasószegénységet sem kifogásolja. A kevés sóval készült főzelékek sószegénységét más fűszerekkel (kömény, kapor, paradicsom) kell elfedni, és a természetes ízanyagokat a főzelékek zsírban pirításával fokozva, könnyebben elfogyaszthatóvá tenni. A könnyű tészták közül sószegény is jóízú és népszerű fogások a piskótatészták gyümölccsel vagy mártásokkal, öntetekkel (vanília).

A sítlanccág leplezésére szolgáló fűszerek, élelmianyagok (1):

petrezselyemzöld	majoranna	zellerlevél
gyömbér	kakukkfű	zelligumó
gomba	szerecsendió	sárgarépa
szerecsendió-virág	zöldpaprika	borókabogyó
paradicsom	rozmaryn	citrom
köménymag	babérlevél	narancs
kapor	vanília	vörösbagyma
póréhagyma	snidling	fokhagyma
ecet	cukor	karamell
fahéj	szegfűszeg	paradicsom-,
vöröshagyma-,	zellerlevél-,	zöldpaprika-főzelék
paradicsom-,	paradicsomfőzelék	petrezselyemlevél-,
zöldpaprika-főzelék	kakukkfű-babérlevél-	sárgarépa-
gyömbér-szerecsendió	szerecsendió	főzelék
keverék	keverék	fahéj-szegfűszeg-citromhéj
		keverék

100 g tisztított élelmianyag, élelmiszer nátriumtartalma mg-ban (1)

<i>Élelmiszer</i>	<i>Nátrium (mg)</i>	<i>Élelmiszer</i>	<i>Nátrium (mg)</i>
búza liszt (főző)	3	uborka	13
rizs (csiszolt)	6	zöldbab	1,3
édes kétszersült	270	csirkehús	50
fehér kenyér (finom)	808	marhahús (sovány)	100
félbarna kenyér	825	sertéshús (közepes)	129
kalács	682	sertéshús (sovány)	148
keksz (finom)	260	sertésmáj	338
keksz (háztartási)	392	sertésnyelv	127
kifli (tejes)	345	csabai kolbász	1605
száraztészta (2 tojás)	210	disznósajt	1750
zsemle	630	gépsonka	855
burgonya	4,5	májpástétom	970
céklarépa	98	párizsi, krinolin	910
fejes saláta	15,8	étk. tehéntúró (sovány)	910
főzőtök	1,2	joghurt, kefir	120
karalábé	53,1	kemény sajt	800
karfiol	30,1	kenhető ömlesztett sajt	1200
fejes káposzta	23,4	tej	50
káposzta (nyári)	12	tejföl	35
kelkáposzta	17,2	vaj	11
paraj	22,4	alma	3,9
petrezselyemgyökér	33,4	banán	22
rebarbara	2	cseresznye	8
retek (hónapos)	58,5	egres	5,8
sárgarépa	125	körte	2,3

<i>Élelmiszer</i>	<i>Nátrium (mg)</i>	<i>Élelmiszer</i>	<i>Nátrium (mg)</i>
málna	3,9	borsó	9,5
meggy	4,7	lencse	10
narancs	2,6	ribizke	7,5
őszibarack	3,6	dió	10,5
zöldborsó	7,1	mák	16,5
zöldpaprika	3,2	csokoládé (főző)	250
bab	7,8	kakó	40

Bemutatónak egy-két mintaétrend, mely alapján később önállóan lehet megtervezni a diétát (1)

1000 mg nátriumot tartalmazó étrend

I.	tejföl 20 g
<i>Reggeli</i>	tojás 1/2 db
Tejes tea	sertéshús 50 g
tej 1 dl	napraforgóolaj 7 g
cukor 10 g	Fejes saláta
Lágytojás	<i>Uzsonna</i>
Zsemle 2 db	Kapuciner (pótkávéból)
<i>Tízórai</i>	tej 1 dl
Lángolt karaj 40 g	cukor 15 g
Margarin 5 g	Margarin 5 g
Zsemle 1,5 db	Császárszemle 1 db
Zöldpaprika 150 g	<i>Vacsora</i>
<i>Ebéd</i>	Natúrselet
Sóskaleves	sertéshús 70 g
napraforgóolaj 5 g	napraforgóolaj 5 g
liszt 5 g	Párolt vegyes köret
tejföl 15 g	napraforgóolaj 7 g
sóska 60 g	ízesítők
Rakott burgonya	sárgarépa 150 g
burgonya 250 g	zöldborsó 100 g
	Narancs 100 g
II.	
<i>Reggeli</i>	<i>Tízórai</i>
Malátakávé	Soványtúró 40 g
cukor 15 g	Tejföl 10 g
Gépsonka 40 g	Sószegegy zsemle 1 db
Sószegegy zsemle 2 db	Zöldpaprika 100 g
Margarin 5 g	
Paradicsom 50 g	

Ébéd

Gombaleves
 tisztított gomba 100 g
 napraforgóolaj 5 g
 tejföl 10 g
 liszt 10 g

Rostonsült sertésszelet
 sertéshús 70 g
 napraforgóolaj 5 g
 ízesítők

Zöldborsófőzelék
 zöldborsó 150 g
 liszt 10 g
 napraforgóolaj 7 g
 tej 0,5 dl
 ízesítők

Uzsonna

Gyümölcs tejjel
 narancs 50 g
 tej 1 dl
 cukor 5 g
 Keks 30 g

Vacsora

Csirkebecsinált
 csirkehús 70 g
 tisztított vegyes zöldség 100 g
 zöldség
 napraforgóolaj 8 g
 liszt 10 g
 ízesítők
 Piskótateker 50 g

*1500 mg nátriumot tartalmazó étrendminta**I.**Reggeli*

Almalé (250 g almából)
 Hideg sült
 sertéshús 50 g
 napraforgóolaj 5 g
 ízesítők

Sószegegy zsemle 1/2 db
 Zöldpaprika 100 g

Tízórai

Gyümölcsjoghurt 200 g

Ébéd

Zöldborsóleves
 zöldborsó 50 g
 liszt 5 g
 napraforgóolaj 5 g

cukor 3 g

Töltött burgonya
 tisztított burgonya 200 g
 sertéshús 50 g
 napraforgóolaj 7 g
 ízesítők
 tejföl 20 g
 tojás 1/2 db
 Gyümölcs 100 g

Uzsonna

Tojássaláta
 tojás 1 db
 ízesítők
 tejföl 15 g
 Sószegegy zsemle 1 db
 Limonádé

*II.**Reggeli*

Tea
 cukor 10 g
 Házi túró 60 g
 Tejföl 10 g
 Sószegegy zsemle 1,5 db

Tízórai

Sonkakrém
 gépsonka 30 g
 Rama margarin 5 g
 ízesítők
 Sószegegy zsemle 1 db
 Gyümölcs 100 g

Ebéd

Gyümölcsleves

liszt 5 g

tejföl 20 g

cukor 5 g

Rostonsült sertésszelet

sovány sertéshús 70 g

napraforgóolaj 6 g

liszt 5 g

ízesítők

Zöldbabfőzelék

tisztított zöldbab 200 g

liszt 10 g

napraforgóolaj 5 g

tejföl 10 g

ízesítők

Uzsonna

Tejeskávé

tej 1,5 dl

cukor 15 g

Margarin 5 g

Sószegegy zsemle 1 db

Vacsora

Natúr halszelet

sovány hal 100 g

liszt 10 g

napraforgóolaj 7 g

fűszerpaprika

Zöldséges rizs

rizs 60 g

napraforgóolaj 6 g

vegyes zöldség 60 g

szerecsendió-reszelék

Fejes saláta 50 g

Irodalomjegyzék

1. Dr. Zajkás G.-Gaálné Póda B.: Diétáskönyv. Medicina Könyvkiadó, Budapest 1981.
2. Swales J. D.: Sodium Metabolism in Disease Lloyd-Luke, Medical Books, London 1975.
3. Dr. de Chatel Rudolf: Hipertónia. Medicina Könyvkiadó, Budapest 1983.
4. Dahl, L. K., Heine, M., Tassinari, L.: Nature 194:480 1962.
5. Ambard, L., Beaujard, E.: Arch. gén. Med. I. 520. 1904.

Összefoglalás

A cikk célja a hipertónia diétás kezelésének ismertetése. A szerző eredményesnek tartja a gyógyszeres terápia mellett a sószegegy diétát a hipertónia gyógyításában. Célszerű lenne a nagy számú hipertóniás beteg étkeztetésére való tekintettel a sószegegy diéta bevezetése a tisztí étkezdékben. Ezzel egyidejűleg az ételmezési szakkáderek képzésében, a tananyag diétás étkeztetéssel foglalkozó részét - jelentőségének megfelelően - bővíteni kellene.

Egészségügyi anyagellátás rendszere békében

Dr. Hangay Géza gy. őrnagy-Mészáros Péter gy. százados

Az egység és magasabbegység számára szükséges egészségügyi anyagok és szakfelszerelések biztosítása, az ellátás megszervezése, és a felszerelés használható állapotban tartása az egészségügyi szolgálatfőnök feladata. Az egészségügyi anyagellátás az egészségügyi biztosítás szerves részét képezi.

A hadseregben az egészségügyi anyagellátás szélesebb területet ölel fel, mint a gyógyszer-kötészer ellátás. Ezen túl magába foglalja a gyógyító-megelőző biztosítás és a közegészségügyi-járványügyi tevékenység elvégzéséhez szükséges egészségügyi anyag (reagensek, kéziműszerek, orvosi készülékek, fertőtlenítőszeres stb.) a szükségletnek megfelelő minőségben és kellő mennyiségben történő biztosítását.

A felhasználás szerint megkülönböztetünk:

- fogyó egészségügyi anyagokat,
- nem fogyó egészségügyi anyagokat (értékcsoport szerint is).

1. Egészségügyi anyagellátás rendje

A Magyar Néphadseregben a természetbeni ellátási rendszert alkalmazzák. Az anyagok kiutalása és kiadása a Magyar Néphadsereg Hátországi Egészségügyi Alakulatok Parancsnokság Áruforgalmi Osztályán keresztül valósul meg (MN HEAP).

A csapatok közvetlenül az MN Egészségügyi Anyagraktárból vagy decentralizáltan, a seregtestek és a magasabbegységek útján kaphatják meg az anyagigénylésük alapján kiutalt anyagaikat. Az ellátás rendjét az 1. számú ábra tartalmazza.

Fogyó anyagellátás

A csapatok ellátása központi készletből norma alapján történik. A fogyó anyag szükséglete „létszám” alapján számolható ki. A csapatrendelők egészségügyi anyagi normáját ötévenként korszerűsítik. A nem fogyó anyagigénylést a csapatorvosi rendelőnként évenként készítik el.

A fogyó egészségügyi anyagokat számítógépen tartják nyilván, ehhez nélkülözhetetlen volt megalkotni az egészségügyi szolgálat „Néphadseregi Termék Kód”-ját (NTK).

Egészségügyi anyagok Néphadseregi Termék Kód száma 10 pozícióból áll. Ez a termékeket kifejező számcsoport két csoportrészből tevődik össze. Ezek: osztályozó rész (6 pozíció), azonosító rész (4 pozíció).

A Néphadseregi Termék Kód teljes száma a kódot kidolgozó ország jelével és az azt ellenőrző számmal kibővítve 13 számjeggyel fejezhető ki.

Az egészségügyi anyagok *Néphadseregi Termék Kód jegyzéke 4 kötetből és 2 pótkötetből áll.*

I. kötet: gyógyszerek, vegyszerek.

II. kötet: kötszerek, általános egészségügyi fogyóanyagok.

III. kötet: orvosi kéziműszerek, betegápolási anyagok, laboratóriumi, gyógyszer-tárolási, fogorvosi és fogtechnikai eszközök, egészségügyi felszerelési anyagok.

IV. kötet: gyógyászati készülékek, berendezések.

1., 2. számú pótkötet mind a négy kötethez tartalmaz kiegészítéseket.

A *fogyó egészségügyi anyagok* körébe tartoznak:

- gyógyszerek, vegyszerek;
- szrobakteriológiai készítmények;
- kötszerek;
- kiképzési anyagok.

Azoknál a fogyóanyagoknál, ahol a norma 100 fő/1 év illetményes mennyiséget határoz meg, az anyagszükségletet a létszám és a tényleges felhasznált anyagok mennyiségének figyelembevételével kell meghatározni.

Fogászati fogyóanyagokkal történő ellátás rendje

„A” típusú norma illetményes ott, ahol főfoglalkozású fogorvos napi 6 órában rendel.

„B” típusú norma illetményes ott, ahol részfoglalkozású fogorvos rendel.

A *nem fogyó egészségügyi anyagok* körébe tartoznak:

- orvosi kéziműszerek és műszerkészletek;
- csipeszek;
- érfogók, tűfogók;
- műtőkések;
- sebészeti ollók;
- terpesztők (száj és orr);
- transzfúziós műszerek.

Nem fogyó fogászati anyagokkal való ellátás rendje

A nem fogyó fogászati anyagok ellátásakor nem teszünk különbséget az „A” illetve „B” típusú fogászati rendelők alapfelszerelése és berendezése között!

Az *igénylést* a „Számadási Igénylési Kimutatás”-on (SZIK) készítik az alábbi formában:

A fogyó egészségügyi anyagok SZIK-jét évente kétszer, március 15., illetve szeptember 15-ig készítik el az egységek. A nem fogyó egészségügyi anyagok SZIK-jét évente kell elkészíteni, s a tárgyév március 15-ig felterjeszteni az MN HEAP-hoz.

A SZIK alkalmas az egységek, magasabbegységek anyagigénylésének és kiutalásának számító-gépes feldolgozására.

Az ellátási rendszer előnyei:

- lehetőség van az anyagok szükséglet szerinti igénylésére;
- lehetőség van továbbá a készletben nem levő gyógyszerek vényen történő rendelésére.

Hátrányai: egyszerre kapják meg a csapatok a félévi anyagmennyiséget.

Intézetek

Fogyó anyagellátás az MN HEAP Áruforgalmi Osztálya által jóváhagyott keretutalvány terhére történik. Az anyagot a szükségletnek megfelelően évi 10 alkalommal az MN Központi Egészségügyi Anyagraktártól hívják le.

Központi készletben nem tartott anyagok beszerzésére hitelkeretet az MN Egészségügyi Szolgáltatfőnökség hivatásítja, amelyről az intézetek a tárgyévet megelőző utolsó negyedévben értesítést kapnak. Az egészségügyi anyag igénylésének útját a 2. számú ábra tartalmazza.

2. *Egészségügyi anyagátviteli szabályai*

Az egészségügyi anyagok átvételét, tárolását és karbantartását az Eü/13. számú utasítás szabályozza.

Helyszíni átvételkor minőségi és mennyiségi ellenőrzést kell végrehajtani, meggyőződve arról, hogy az utalványon feltüntetett anyagok értékszoportja megfelel-e az előirtaknak.

Vasúton (postán) érkezett egészségügyi anyagok átvételére bizottságot kell kijelölni és az átvételkor jegyzőkönyvet kell készíteni. Ha külsérelmi nyomot észlelnek a küldeményen, akkor a jegyzőkönyvet a fuvarozóval alá kell iratztatni. Azt a tényt is jegyzőkönyvezni kell, ha semmiféle eltérés nincs a küldeményben. Ezeket a jegyzőkönyveket meg kell küldeni a feladónak, rendszerint az MN Központi Egészségügyi Anyagraktárnak.

3. Az egészségügyi anyagok cseréje

A csapatok egészségügyi szolgálatainak feladata, hogy a meglevő készleteket állandóan olyan állapotban tartsa, ami biztosítja az azonnali felhasználás és alkalmazás feltételeit.

Ismert tény, hogy a gyógyszerek és egyéb egészségügyi anyagok felhasználását tekintve, nem tárolhatók a végletekig. Ezért frissítése, cseréje fontos feladat.

3.1. Gyógyszercsere, -leadás

„MZ” egészségügyi készletekben levő *lejáratos gyógyszerek* cseréjét elsősorban a béke készlet terhére – ha erre nincs mód – akkor a decemberben lejárókat az év március 1-15. között, júniusban lejárókat előző év szeptember 1-15. között, (tehát 9 hónappal a lejárát előtt) szérumokat a lejárát hónapjában 1-15. között, cserére kell bevinni az MN Központi Egészségügyi Anyagraktárba.

A gyógyszerkivonási értesítő alapján, amelyet az MN Egészségügyi Szolgalátfőnökség Anyagi Osztálya, illetve az MN HEAP Áruforgalmi Osztálya küld meg a csapatoknak és intézeteknek, a kivonást azonnal végre kell hajtani és a gyógyszereket be kell szállítani az MN Központi Egészségügyi Anyagraktárba.

3.2. Orvosi műszerek, készülékek cseréje

Azokat a nem fogyó anyagokat, amelyek megnevezése után a normában „E” betű szerepel csak az MN HEAP engedélye alapján cseréli az MN Központi Egészségügyi Anyagraktár.

A leadás, illetve csere előtt 15 nappal egy kérelmet kell felterjeszteni az MN HEAP Áruforgalmi Osztályára. A kérelem tartalmazza az anyag NTK számát, megnevezését, mennyiségét. Csatolni kell a készülék teljességi jegyzékét és törzslapját.

A csere engedélyezésére az MN HEAP utalványt ad a kérelmezőnek, mely tartalmazza, hogy mikor lehet a cserét, leadást végrehajtani.

3.3. A többi anyag cseréje (gyógyszer, élesműszer, hőmérő stb.) az MN Központi Egészségügyi Anyagraktárban közvetlenül lehet végrehajtani, minden hónap 1-15 között, két példányban kiállított utalvánnyal, amelyet a cserét végrehajtó alakulat, intézet állít ki.

Gumi-, műanyag- és üvegeszközöket selejttíteni kell, ezek pótlásáról a következő SZIK-ben kell gondoskodni.

4. Javítás megszervezése és végrehajtása

A csapatsegélyhelyek orvosi készülékeit az MN Központi Egészségügyi Anyagraktár Javító Osztálya a helyszínen is karbantarthatja. Más esetben a készüléket a Javító Osztály műhelyébe kell beszállítani, a műhely cserekészüléket a lehetőségei függvényében biztosít a javítás idejére.

Meghibásodás esetén a beépített, illetve nagyméretű készülékek javítását az MN Központi Egészségügyi Anyagraktár Javító Osztálya a távbeszélőn (géptávíró) való bejelentés alapján lehetőség szerint a helyszínen végzi. A bejelentésnek tartalmaznia kell a készülék típusát és a hibára utaló rendellenesség meghatározását is.

5. Egészségügyi anyagok nyilvántartása

A nyilvántartás az anyaggal való elszámolást, a gazdálkodást, a visszaélések gyors felismerését teszi lehetővé.

Nyilvántartási okmányok

5.1. Csapatoknál:

A csapat számviteli részlegek (CSSzR) rendszerbe állításával gördülékenyebbé és naprakészebbé vált az egészségügyi anyagok „B” és „M” nyilvántartása. Meggyorsult a kiadott és bevételezett anyagok mennyiségének nyomonkövethetősége. A CSSzR-ek és az egészségügyi szolgálatok jó együttműködésén megvalósulhat a naprakész és pontos nyilvántartások lehetősége.

5.1.1. Raktárban:

- okmánynaplót „B”-„M” (évente zárni);
- anyagnyilvántartási könyvet kell vezetni.

Fogyó egészségügyi anyagokat csak mennyisége szerint kell nyilvántartani.

Nem fogyó egészségügyi anyagokat *értékcsoport szerint* is nyilvántartják.

„M” anyagra:

- gyártási szám nyilvántartás („MZ” gyógyszerekre és oxigénre);
- hiány-nyilvántartás;
- lejáratos gyógyszer- és kábítószer-nyilvántartással (ún. „térkép”) kell rendelkeznie az alakulatoknak, intézeteknek.

5.1.2. Csapategység helyeken (rendelőben):

Anyagnyilvántartást kell készíteni a nem fogyó egészségügyi anyagokról (értékcsoport nélkül).

Fogyó anyagokat nyilvántartani nem kell.

A dokumentációt, ambuláns naplót, kórlapot, gyógyszerkiadási füzetet, kábítószer-felhasználási füzetet úgy kell vezetni, hogy azokból a felhasználás kimutatható legyen.

5.2. Decentrumoknak rendelkezniük kell:

- okmánynaplóval;
- keretnyilvántartó könyvvel (fogyó);
- nem fogyó anyag nyilvántartó könyvvel;
- „MZ” anyag nyilvántartó könyvvel;
- hiány-nyilvántartó könyvvel.

6. Ellenőrzési kötelmek

Az egészségügyi szolgálatfőnök ellenőrzési kötelmeit az érvényben levő MN EüSzF-i intézkedések, a Csapatoktatási Szabályzat IV. rész határozza meg.

Ellenőrizni kell:

- szűrőpróbaszerűen a raktár rendjét, erős hatású gyógyszerek, kábítószer tárolását, meglétét tételesen. Az ellenőrzés tényét a „Raktár ellenőrzési füzet”-ben rögzíteni kell;
 - a kábítószer felhasználását és azok dokumentálását havonta;
 - a csapatszámviteli részlegen fogyó egészségügyi anyagi nyilvántartást negyedévente;
 - az alárendelt alakulatokon fogyó egészségügyi anyagi munkát évente kétszer;
 - teljeskörű egészségügyi anyagi leltárt kell végrehajtani évente egyszer.
- (Az 1., 2. számú ábra a folyóirat végén található.)

A szállítások gazdaságosságának fokozása a konténeres szállítások teljeskörű^x bevezetésével

Szűcs László alezredes

Az energiahordozókkal, elsősorban a hajtóanyaggal való takarékoság nem kerül le napi-rendről a következő tervidőszakban sem. A szállítások terén elérhető energiamegtakarítás egyik alapvető lehetősége a vasútra terelés, mert a vasúti szállítási ágazat energiaigénye a közúti szállításhoz viszonyítva 25–30%. A vasútra tereléshez megfelelő feltételek szükségesek, mert csak ezek megléte esetén lesz ésszerű és gazdaságos a tevékenység. A konténeres szállítás elvileg bármely szállítási ágazaton megvalósulhat, hazai viszonylatban a vasúti és közúti szállítási ágazat használható fel alapvető hordozóként. Célszerű tehát a vasútra terelést összekapcsolni a konténerizációval, amely így élenjáró szállítási technológiát eredményez.

Elvégeztük az MN anyagszállítási elemzését, annak érdekében, hogy körülhatároljuk a korszerűsítés irányait. Az elmúlt évben átfogó témavizsgálat került lefolytatásra az MN kijelölt katonai szervezeteinél. A tényvizsgálat, valamint a határidős jelentések adatai alapján az MN szállítási feladatainak 35%-a közúti (gépkocsi-) szállítással valósul meg, amelyből 15% központi (MN és népgazdasági) eszközökkel, 8% közúti konténeres szállítással, 12% pedig a csapatok saját szállító eszközeivel történik. A korszerűsítésnél elsősorban ezt a 12%-ot kell célbavennünk, amely 14 millió km éves ráfordítást igényel. Vasútra kell még terelni a központi eszközökkel végrehajtott (15%) és a konténeres szállítások (8%) egy részét is.

Megvizsgálva az egyes anyagfajtaikat, megállapítottuk, konténerizálhatók és vasútra terelhetők azok az anyagok, amelyek nem igényelnek őrzést, szállítmány kísérést, illetve minőségük és állaguk megővése indokolja a konténer által nyújtott fokozott védelmet.

A vasútra terelhető közúti szállítások nagysága gépjármű-kilométer alapján mintegy 20 millió km/év. Az elemzések szerint ennek 20–25%-a terelhető vasútra – alapvetően konténeres szállítások formájában. A gépkocsiszállítás és konténeres szállítás költségkülönbözete adja a megtakarítást, amely 10 mFt-ra tehető évente (5 t. konténer szállítási költsége 100 km-re 700, a 20 t. konténeré 1190 Ft, az 5 t. MN szállítójármű 100 km-es szállítási forduló költsége á. 10 Ft/km – 2000 Ft). A zárt konténerben való anyagszállítás során az anyagmegővésből származó megtakarítást csak az anyagnem-felelős szolgálatok ítélik meg, ha rendelkeznek a „hagyományos” szállítás alatti törésből és „eltűnésből” származó károkról vonatkozó adatokkal. Az élelmezési anyagellátásban alkalmazott konténeres kiszállítás e téren is igen jelentős eredményeket hozott. Közvetett haszon keletkezett még abból is, hogy kevesebb gépjármű kerül kirendelésre, ezzel csökken a baleseti veszély és a gépjárművezetői állomány, valamint a gépkocsi parancsnoki feladatokat ellátók leterheltsége.

Az előzőek a vasúti konténeres szállítások széleskörű bevezetésének indoklását, igazolását szolgálták. A következőkben a konténeres szállítások *feltételrendszere* kerül ismertetésre.

^x Teljeskörű bevezetésen azon szállítások körét értjük, amelyek a szállítandó anyag mennyiségi és fajta-beli tulajdonságai alapján konténerek felhasználásával gazdaságosan és célszerűen végrehajthatók.

A konténeres szállítási technológia lényege az, hogy az anyaggal rakott konténert „egy fogással” kell a szállító eszközre ráhelyezni vagy arról levenni (átrakni egyik eszközfajtáról a másikra), illetve biztosítani kell az üres konténerekkel való ellátást – az üres konténereket is szállítani kell. Ez utóbbi képezi a konténeres szállítás egyik alapvető hátrányát. Az üres konténerek szállításának minimálisra csökkentése érdekében olyan szállítási viszonylatokat kell megválasztani, amelyeknél a szállítandó anyag mindkét irányban viszonylag egyenlő (pl. étellel a göngyöleg visszaszállítása 50–70%-os kiterhelést biztosít). Ebben az esetben célszerű cserekonténeres megoldást alkalmazni. Ez azonban eszközigényes, mert 1 viszonylat 2 konténert köt le. Az ilyen állandó viszonylatokban célszerű saját konténerparkot létesíteni, mert a beruházást követően egyéb kiadások (bérleti díj, üres konténerek mozgatása) elmaradnak. Másik alapvető módszer, főként az egyenetlenül jelentkező szállítási feladatoknál a konténerek „sokszög” alkalmazása, amely kölcsönkonténerekkel célszerű megoldás, mert alkalomszerűen, csak egy-egy feladatra vált azokat bérbe venni. Az üres mozgatás úgy csökkenthető, hogy a konténerkölcsönző az üressé vált konténert a kirakás helyéről a *legközelebbi* berakóhelyre irányítja. Hazánkban van általános rendeltetésű konténerkölcsönzési lehetőség, amelyet bárki igénybe vehet és vannak *társulások alapon* létrehozott konténerkölcsönzők, amelyek tagjainak kedvezményes, másoknak teljes térítés ellenében kölcsönöznek. A „sokszögös” alkalmazás nagy előnyt jelent a valamely polgári, vagy katonai szervezet állományába tartozó szállító gépjárművel szemben, amelynek a szállítás befejezését követően vissza kell térni telephelyére, függetlenül attól, hogy a vissza útra találtak-e rá fuvar.

Az MN konténeres szállításait részben saját, részben pedig bérelt vagy kölcsön konténerekkel tervezzük megoldani. A konténerek mozgását, amelyek szabvány feliratokkal vannak ellátva, (közük a tulajdonos szerv nevével is) a diszpécserszolgálat tartja nyilván.

A konténeres vasúti szállítás feltételei között alapvető a *konténeremelő-szállító kapacitás megléte*. A népgazdasági szállítások biztosítására egyes vasútállomásokat *konténerkezelő* állomásokká nyilvánít és *rendez* be a MÁV, alapvetően az ipari központokban. E vasútállomások vonzáskörzetében 50 km-en belül biztosítja a konténerek vasútra, és vasútról való elszállítását. (Ez a kapacitás beruházási lehetőségek hiányában lassan fejlődik). Az MN helyőrségeinek jelentős része kívül van a fentebb említett körzethatárokon, illetve a népgazdasági konténermozgató kapacitás összességében elégtelen.

Annak érdekében, hogy az MN közúti szállításai 20–25%-át konténerben vasútra tereljük, biztosítanunk kell helyőrségeinkben a konténermozgató-szállító kapacitást. Biztosítani kell a konténerek elindítását az ellátó raktárból a vasútra történő rászállítással, illetve azok fogadását a vasútról történő beszállítással. (Fordított a sorrend a raktárba történő anyagleadásnál.)

Felmérésünk alapján helyőrségeinkben a *következő lehetőségek* vannak a konténermozgató szállító kapacitás biztosítására:

1. A polgári kapacitás igénybevétele, ahol ezt fontos népgazdasági érdekek nem zárják ki. (5 t. kapacitás 9–10, 20 t. kapacitás 4–5 helyőrségben lehetséges.)
2. Az MN központi és területi raktárainál rendszeresített (jelenleg meglévő) konténerszállító eszközök *helyőrségi szintű* igénybevétele (5 t. 10 helyőrségben, 20 t. 6 helyőrségben vehető igénybe).
3. A központi szállító zászlóaljnál meglévő konténerszállító eszközök egy részének (8 db 5 t. és 8 db 20 t. jármű) ideiglenes megoldásként való vezénylése a kijelölt helyőrségekbe, illetve 2–3 db 5 t. konténeremelő-szállító jármű átcsoportosítása azon raktáraktól, amelyeknél kapacitásfelesleg mutatkozik – más helyőrségekbe.

A következő feltétel, amelyet biztosítani szükséges, hogy a helyőrségben vagy annak közelében levő vasútállomás *konténerkezelő állomása legyen minősítve*, mert ellenkező esetben a konténer csak tengelykilométer díjszabású vagonra rakható, amely 1–2 db 5 t. konténer esetében nem kifizetődő.

A konténeres szállítások zökkenőmentes biztosításához még néhány feltétel kialakítása szükséges.

Az adott objektumban (raktárban vagy laktanyában) megfelelő méretű *szilárd burkolatú rakodóterek* kellenek, amelyekre a konténerek berakáshoz (kirakáshoz) lehelyezhetők, továbbá megfelelő közlekedési utak a 20 t. emelő-szállító szerelvények mozgásához.

A konténerekben az anyagokat elmozdulás ellen biztosítani kell, erre több módszer és eszköz is alkalmazható (rögzítő hevederek, raklapra pántolás, hégagkitöltő légszakok stb.).

Bérelt konténert a legrövidebb idő alatt ki kell rakni, ehhez a megfelelő rakodóeszközt (vagy rakodóerőt) készenlétben kell tartani a konténer jelzett érkezéséhez.

A konténeres szállítások feltételrendszerének létrehozása nagyjából már megtörtént, ennek ellenére a teljeskörű bevezetés még várat magára objektív és szubjektív okok miatt. Objektív okok közül a legfontosabb, hogy a meglévő készletek nagy része nem ott van, ahol a legjobban kihasználható lenne. Szubjektív ok: nem készült elgondolás és intézkedés (vagy útmutató), a szállítatóknak nem áll érdekükben a gazdaságosabb megoldás (nincs közvetlen gazdasági kényszer) sőt, a raktáraknak az áll érdekükben, hogy a csapatoktól gépkocsit és rakodóerőt vonjanak be az anyagok kiszolgálásakor.

A szükséges feltételek teljes körű kialakítása érdekében az MN Közlekedési Szolgálat Főnökség a következőket tervezi:

- az illetékes HM-szervekkel együttműködve intézkedünk a központi konténerszállító eszközök kijelölt katonai szervezetekhez való vezénylésére, ottani igénybevételük, üzemeltetésük és fenntartásuk rendjére;
- megállapodást kötünk a MÁV-val konténermozgató kapacitásaink viszonyossági alapon, térítés ellenében történő igénybevételére és a konténerkezelő vasútállomások körének bővítésére;
- diszpécserszolgálatot felkészítjük a konténeres szállítások irányítására;
- az MN anyagnem-felelős főnökségeit tájékoztatjuk a konténermozgató kapacitással rendelkező helyőrségekről, biztosítjuk részükre a szükséges konténereket;
- az érintett HM-szervekkel egyetértésben intézkedünk alárendelt raktárainknál levő konténerszállító eszközök általános jellegű helyőrségi szintű igénybevételére.

A felsoroltakat közelebbi feladatoknak tekintjük annak érdekében, hogy a takarékoság és a hatékonyság fokozása jegyében a meglévő népgazdasági és MN eszközöket a jelenleginél sokkal jobban kihasználjuk. Az elkövetkező 1-1,5 évet kísérleti időszaknak tekintjük (az eszközök egy részének ideiglenes telepítése is ezt indokolja), majd az elemzett gazdasági mutatók alapján a következő szervezési időszakban teszünk javaslatot az eszközök végleges rendszeresítésére.

Az 5 t. konténeremelő-szállító gépkocsikat - amelyeket a háborús szállítási láncban is alkalmazni kívánunk - békében a nagyobb helyőrségekbe (laktanyákba) tervezzük rendszeresíteni, amelyekkel a szemetes konténerek szállítását és ürítését is megoldanánk (erre a célra kialakított megfogószerkezet segítségével) M-re pedig a gépesített lövész, harckocsi- és tüzezeredekhez, magasabbegység ellátó zászlóaljához. Megítélésünk szerint az egyszerre szállítandó anyagmennyiségek alapján békében az 5 t. konténerrel oldható meg a szállítások 60-70%-a.

A 20 t. konténerszállító eszközöket békében az ellátó raktárakhoz és a körzetszerű kiszolgálás elve alapján az erre alkalmas helyen diszlokáló katonai szervezethez (elsősorban ellátó zászlóaljhoz) valamint a központi szállítóegységhez tervezzük rendszeresíteni - elsősorban az élelmezési és technikai anyagok, illetve alkalomszerűen más anyagfajták szállítására is. „M” esetén ezeket az eszközöket a központi szállítóegységhez vonnák össze. MN reális szükséglete 20 t.-s konténeremelő-szállító járműből a jelenleginél 60-70%-kal több.

Felmerülhet a kérdés, hogy mi lesz a többi helyőrséggel? A konténerizáció terén fokozatos fejlesztést tervezünk, ennek keretében további helyőrségekre is kiterjesztjük, de csak azokra, amelyeknél ezt az anyagforgalom indokolja.

Végezetül az ellátó szolgálatok, raktárak meggyőzése érdekében is hangsúlyozni kívánom a konténeres szállítás azon előnyét, amelyet a raktári munkaerő *egyenletes* foglalkoztatása nyújt, mert a rakodási munkákat folyamatosan és biztonságos technológiával lehet végezni.

Döntő jelentőségűnek ítéltető, hogy az anyagnem-felelős HM-szervek, középírányító szerveik és az anyagellátás teljes vertikumában dolgozók elfogadják és támogassák elgondolásunkat, amelyek megvalósítása jelentős mértékben segítené a takarékos gazdálkodást.

Az anyagi eszközszállítások szervezésének célszerű módszerei haditevékenységek esetén

Dr. Dobó Ferenc alezredes, a hadtudományok kandidátusa

Az anyagi eszközök utánszállításának a megszervezésénél fontos követelménynek kell tekinteni, hogy azok lehetőleg a legrövidebb idő alatt érjenek rendeltetési helyeikre és növekedjék az anyagáramlás sehsége.

A tömegpusztító fegyverekkel, illetve a nagypontosságú és hatékonyságú fegyverrendszerek alkalmazásával megvívásra kerülő hadműveletek dinamizmusa, a csapatok mozgékonyága, a támadó harc magas üteme által támasztott követelmények mind azt követelik, hogy megfelelő formában és ütemben fejlődjön a szállítási tevékenység és annak hatékonysága.

A korszerű eljárások fejlesztését, illetve az új utak keresését lassítják a szállítás terén az új módszerektől való idegenkedés mellett az egyéb, a szállítási tevékenységre ható tényezők is. Így az egyik ilyen ok az ellátási rendszer nem kellő rugalmassága. Az anyagi biztosítás jelenlegi rendszerében elnyúlik a felhasználóig történő „anyagátfutási” idő, kedvezőtlen a menet- és a rakodási idő aránya.¹ Az alegységkészletek, egységcsomagok hiányában, továbbá az igénylésekhez való ragaszkodás miatt úgyszólván minden ellátási tagozatban ismételtlen készletezni kell az anyagokat. Ez többszöri rakodást igényel, és nem teszi lehetővé, hogy a járművek maximális mértékben ki legyenek használva. Példaként érdemes megemlíteni, hogy amíg az anyag a hadseregtől 80–100 kilométer távolságról eljut a felhasználókhoz, háromszor kerül átrakásra.²

Mindez együttesen eredményezi, hogy az anyagáramlás sehsége igen alacsony. Az előzőekben clemzett dolgok együttesen mind hozzájárulnak az állásidő aránytalanul nagy hányadához. Márpedig az anyagáramlás sebességének számszerű értékét igen érzékenyen hefolyasolja az állásidő nagysága.

Az anyagi eszközök utánszállításának gyorsítása, az anyagáramlás sebességének növelése a központhadtáptól a várhatóan több nemzetiségű front állományába tartozó nemzeti seregtesthez különböző célszerű változatú megoldással segíthető elő. Részletes kimunkálásuk és széles körű előterjesztésük jelentősen hozzájárulhat a jelenleg is fennálló nehézségek megoldásához. Az anyagi eszközök utánszállításának a megszervezésénél ezeket mindinkább figyelembe kell venni.

A legfontosabb korszerűnek ítéltető szállításszervezési módszereket a következőkben lehet összefoglalni.

1. *Közheeső tagozat kiiktatásával,* a lehető legalacsonyabb számú átrakással érjenek az anyagi eszközök, szállítmányok a központhadtáptól a nemzeti hadsereghez. Ez a módszer önmagában is, de természetesen egyéb módszerekkel (pl. mélységben megalakított egységakományokkal stb.) együttesen még hatékonyabban hozzájárulhat az anyagáramlási sebesség növeléséhez.

¹ Varga J.: Az összefegyvernemi hadsereg első támadó hadműveletének anyagi biztosítása (a közelebbi feladatig). H/143314-ZMKÁ.

² Dr. Lapos M.: Az anyagi eszközök utánszállításának megszervezéséről. Hadtápbiztosítás, 1978. 1. szám, 17. old.

A központhadtápból a hadsereg ellátó dandárig történő beérkezésig az anyagok jelentős része nem kíván ártrendezést, készletcést. De ugyanezen viszonylatban történő szállításoknál a szállítóeszközök hatótávolsága sem teszi indokolttá egy közbenső tagozatnál az anyagok átadását, ismételt szállításszervezést és a járművekre rakodás utáni továbbítást. Emellett a közbenső tagozatok jelentős szállítóteret is lekötnek.

Hasonló törekvések tapasztalhatók a baráti hadseregekben és a főbb imperialista hadseregekben is.

A központhadtáp bázisaitól a több nemzetiségűfront állományába tartozó nemzeti hadsereghez történő szállításokat olyan módszer szerint célszerű megszervezni és végrehajtani, hogy az a különböző szállítási ágazatok komplex alkalmazásával egységes szállítási láncban valósuljon meg.

Olyan irányba célszerű folytatni a szállításszervezési tevékenységet, hogy lehetőség szerint a központhadtáp bázisaitól a hadsereg ellátó dandárig történő szállításnál járműről-járműre történő átrakás legyen csak a különböző szállítási ágazatok találkozási pontjainál.

Hogyan valósítható meg a fentieknek megfelelő szállítás a nemzeti hadsereghez. A következő megoldási séma látszik célszerűnek.

A központhadtáp kijelölt bázisaitól az anyagok vasúti szállítással érkezzenek a kirakó állomásokra. A napi mennyiség 10–12, vagy még több vonattal továbbítható. Ennek megfelelően, valamint a rakodási szabályok betartására 4–5 kirakó állomást célszerű kijelölni és üzemeltetni. A támaszkodás téynyérével úgy szükséges – a vasútvonal helyreállítási ütemének megfelelően – a kirakó állomásokat a hadművelet folyamán 2–3 esetben előre telepíteni, hogy a hadsereg ellátó dandártól 150, maximálisan 200 km távolságnál jobban ne maradjanak le. Ez biztosítja a gépkocsik napi egy fordulóját. A kirakó állomástól a hadsereg ellátó dandárig az anyagi eszközök továbbszállítását a központhadtáptól kikülönített (előretolt) gépkocsiszállító-erők végzik.

Ebben a rendszerben ezen gépkocsiszállító egységek a kirakó állomások körletében helyezkednek el, és innen hajtják végre a szállításokat. Ebben a körzetben alapvetően kétnapi készlettel számolhatunk a hadsereg számára olyan megoszlással, hogy az egyik a szállító zászlóaljokban van, a másik a kirakó állomásokon.

Az előző változat természetesen alapváltozatként tekintendő. Ez az ellenség behatása, rombolása következtében változhat. Ilyen esetben a szállítás végrehajtásához különböző rendszabályokat kell még foganatosítani.

2. Az átrakások számának csökkentése miatt további feladat a *rakodási idő mérséklése* megfelelő *rakodástechnológiai folyamatok* kidolgozásával, *rakodógépek*, *-eszközök* alkalmazásával. A nagy tömegű anyagáramlás gyorsítása szempontjából alapvető az anyagmozgatás, az anyagrakodás gépesítésének ütemes megvalósítása és ezen eszközök szakszerű alkalmazásának elsajátítása. Bár a rakodási művelet nem önálló, fontosságát mutatja, hogy a szakemberek a szállítási lánc összefogásának egyik neurálgikus pontjaként tekintik.

Haditevékenységek esetén a rakodási munka előnyösen gépesíthető a hátszorból a több nemzetiségű front állományába tartozó nemzeti seregesthez történő szállításnál. A rakodás gépi eszközeinek centralizált alkalmazása lehetővé teszi a rakodógépek jobb hatékonyságának a biztosítását. Mindezeknek megfelelően célszerűnek látszik a rakodógépekkel felszerelt kiszolgáló alegység szervezése a központhadtápban és a hadsereg ellátó dandár közelében azzal a céllal, hogy a nagy volumenű átrakási munkákat rugalmasan támogatni lehessen.

Mindemellett figyelembe kell venni, hogy a haditevékenységek esetén alkalmazható rakodógépek és -eszközök csak korlátozott mértékben állnak az MN-ben és a népgazdaságban rendelkezésre. Az MN békeszükségletének feltöltésével csak a következő években lehet számolni, míg a háborús szükséglet kiegészítéséhez a népgazdaság a bázis. Kevés a tábori körülmények között

alkalmazható gép. A javítóbázis megteremtése csak a kezdeti szakaszról tart. Mindez indokoltta teszi, hogy a meglevő eszközök koncentráltan, a legfontosabb feladatoknál kerüljenek alkalmazásra.

3. *Egységcsomagok, komplettek, különböző készletek* kialakítása és alkalmazása a szállítási tevékenységben.

A rakodások gépi alkalmazásának egyik feltétele a különböző egységcsomagok, készletek kialakítása és megfelelő területen való alkalmazása.

Nehézséget jelent, hogy az egységcsomagok kialakítása vontatottan halad és a közeljövőben nem lehet számolni általános elterjedésükkel.

4. A rakodógépek alkalmazásának, a rakodási idő csökkentésének igen hatékony módszere a különböző *szállítótartályok, konténerek* használata.

Ezen eszközök alkalmazásának egyre nagyobb a jelentősége a népgazdasági szállításokban és természetesen a katonai szállításokban is.

A konténeres szállítást a szakirodalomban sokan „a közlekedés forradalmá”-nak nevezik, mert a rakományok útjának egész – több szállítási ágazatot felölelő – láncolatában egységes technológiai folyamat alkalmazását teszi lehetővé, illetve szükségessé. A konténerek alkalmazása összetett hatást gyakorol a katonai közlekedésre is.

Ezen eszközök alkalmazása magába foglalja:

- az anyagi eszközök csomagolásának szabványosítását;
- a készletezési egységek halmazhatóságát, illetve bonthatóságát;
- rakodólapok tárolási célokra való felhasználását;
- a rakodási munkák megfelelő gépesítését az egyes hadtáptagozatok biztosítási sajátosságainak megfelelő eszközök igénybevételével.

A gyakorlati tapasztalatok és számítások szerint a gépi anyagraakodás és konténeres szállítás nyomán a szállítóeszközök állásideje jelentősen csökken.

A konténeres szállítás térhódításáról mind a harati, mind a nyugati hadseregekben igen sok példa található.

A szállítótartályok és az egységcsomagok alkalmazásánál – a fenti előnyök mellett – nem szabad figyelmen kívül hagyni azt a nagy előnyt, jelentős tényezőt, hogy hozzájárulnak a szállítandó anyagok károsodás és tömegpusztító fegyverek alkalmazása esetén azok sugárszennyezés elleni védelméhez.

A szállítótartályok, konténerek használatának általánossá tételével csak perspektívában lehet számolni. Igazolja ezt, hogy a népgazdaságban, de az MN-ben is az ehhez szükséges eszközök korlátozott számban állnak rendelkezésre. Ugrásszerű fejlődéssel a jövőben sem lehet számolni és egyéb feltételek is hiányoznak, mint az előzőekben is említett rakodásgépesítés, egységcsomag stb. Az MN-ben jelenleg néhány konténerrel kísérleti jellegű kiszállítás folyik. A népgazdaságban a jelenleg közép- és nagykonténerben megmozgatott árumennyiség – a nemzetközi konténerbérleti lehetőségek felhasználásával – nem éri el az egy év alatt a közlekedés által megmozgatott árusúly 1%-át sem.

5. Feltétlenül ki kell emelni a *gépkocsicserés anyagátadási módot* (mint a korszerű szállításszervezés egyik területét), amikor az anyagi eszközökkel megrakott gépkocsikat kicserélik üres gépkocsikkal. Ezen módszer alkalmazásával mindkét irányba a járművek késedelem nélkül folytathatják menetüket és nem válik szükségessé az anyagok átrakása, ami jelentős időmegtakarításhoz vezet.

A gépkocsik cseréje történhet egység, alegység méretben azok szervezetszerű parancsnokaival és ellátó szerveivel együtt is. Ez a módszer azonban még igen sok megoldatlan kérdést hordoz magában.

Az eddigi tapasztalatok szerint a gépjárműcserés módszer alapvetően néhány járműre terjed ki, amelyeket besoroltak az alárendeltek felé történő szállítások végrehajtására képzett szállítóoszlopokba.

A tapasztalatok azonban igen hasznosak és megítélesem szerint célszerű tovább kutatni ezen a területen, vagyis nem szabad lemondani e módszerről. Feltétlenül szükséges a további részletes kimunkálás és kísérletezés.

6. A koalíciós front állományába tartozó nemzeti seregesthez történő szállításoknál célszerűnek tekinthető a központhadtápból a *pótkocsis gépkocsivontatók* alkalmazása, a tiszta, vagy vegyes profilú szállítmányok képzése, továbbá az anyagoknak olyan rakománycsoportonkénti készletezése, átrakása amely megfelel az alárendeltek ellátási tervekben rögzített szükségleteinek.

Természetesen ez a módszer megalapozott együttműködést kíván, ugyanis nagy feladatot ró az anyagellátásra, mert a szállító szervezetek egymagukban erre nem képesek és a szállításra fordítható idő jelentős részét lekötne a különböző anyagellátási kérdések.

7. A korszerű módszerek alkalmazásánál célszerű, sőt szükséges megemlíteni – a fejlődés szempontjából figyelemre méltó módszert – a *cserélhető felépítmények* alkalmazását.³

A cserélhető felépítmény lényege, hogy a rakfelület (szállítótér) a gépkocsi saját rakodóberendezésével az alvázra emelhető, és onnan lerakható. A rendszer egyik fő vonása, hogy a különféle szállítási célokra kialakított, lábakon álló, vagy lábak nélkül talajra helyezhető felépítmények rakományainak ki- és berakodását térben és időben a szállító járműtől függetlenül le lehet bonyolítani.

Fontos tényező, hogy a felépítmény cseréjét a gépkocsi vezetője külső segédeszköz nélkül, egyedül el tudja végezni.

A cserélhető felépítmény alkalmazása a szállítás gyorsítását, gazdaságosabbá tételét szolgálja. Az állásidők rövidülésével fokozódik a jármű kihasználtsága. A katonai szállítási szükségletek kielégítése vonatkozásában ez azt jelenti, hogy növekszik az anyagáramlás sebessége.

A központhadtápból a seregestraktárakhoz történő szállításnál nem kis jelentőséget lehet tulajdonítani e módszernek, megfelelő számú cserélhető felépítmény alkalmazásával, amely a gépkocsik állását követelő hosszú rakodási időket kizárja.

Ismételten hangsúlyozni kell, hogy ez a módszer a távlati fejlődés lehetőségét hordja magában. Közelebbi időben történő alkalmazásával nem lehet számolni.

Az előzőekben összefoglaltak nem adhattak teljes áttekintést a szállításszervezési módszerek összességéről. A legfontosabbnak és legeredményesebbnek tartottak kerültek kiemelésre, amelyeket zömükben a távlati lehetőségek függvényében hasznosan és hatékonyan lehet és célszerű alkalmazni a központhadtápból a több nemzetiségű front állományába tartozó nemzeti seregesthez történő anyagi eszköz utanszállításoknál.

Összegezőként néhány következtetést lehet levonni:

1. A haditevékenységek koalíciós jellege jelentős hatást gyakorol a nemzeti országok területén történő szállításokra. A hatás különböző mértékben érvényesül a nemzeti seregesthez történő szállításoknál is.

2. A korszerű haditevékenységek esetén a nemzeti seregesthez szállítandó anyagok mennyisége állandóan növekszik. A szállítási lehetőségek ezzel szemben korlátozottak. Szállításszervezési módszerekkel is kell segíteni a feszültség feloldásánál. A szállításszervezési módszerek azonban nem tartanak teljes mértékben lépést a követelményekkel. A szállítások megszervezésétől jelentős mértékben függ a szállítások végrehajtása, amely feszített lesz. Az anyagáramlási sebesség alacsony. Meghatározó ok ennél: a rakodásra hosszú időt vesznek igénybe. Új módszereket kell keresni és alkalmazni a szállítás szervezésénél.

³ Onozó Gy.: Cserélhető felépítmények a közúti szállítás rendszerében. Közlekedési Közlöny, 1979. 6. szám, 98–101. old.

3. A nemzeti seregtest felé történő szállítások nagy távolságra történnek. Megszervezésüknél és a végrehajtásnál kiemelt jelentőségű a szállítási ágazatok komplex alkalmazása. Eredményes tevékenységük érdekében különböző rendszabályok szükségesek.

4. Fontos követelményként kell tekinteni az anyagáramlás gyorsítását. Ehhez az egyéb rendszabályok mellett a különböző szállításszervezési módszerek is hozzájárulhatnak. Elsőséget élvezhetnek a hagyományosnak tekinthető módszerek, így a tagozatkihagyás, az átrakások számának csökkentése. Egyéb perspektív módszerekkel csak a jövőben, a technikai alap megteremtésével számolhatunk.

A népgazdasági termékvezeték és a tábori csővezeték együttes alkalmazása a fegyveres erők üzemanyag-ellátása érdekében

Zsidákovits Nándor alezredes és Lantos Imre mk. százados

A csővezeték szállítás, a folyadékok gyors, folyamatos és legkisebb költségű szállításának módja, mely abban az esetben alkalmazható, amikor nagy folyadékmennyiségek továbbítására van szükség. Ilyen gondok a kőolajiparban már a kialakulás időszakában a múlt század közepén jelentkeztek.

Az első 90 km hosszú öntöttvas csővezeték 1867. évi üzembehelyezését követően a csővezetékes szállítás rohamos fejlődésnek indult. A századforduló idején már mintegy 65 ezer km csővezeték volt a világon és napjainkra ez 2,5 millió km-re futott fel.

Az ilyen ütemű rohamos fejlődést egyrészt a kőolaj- és földgáztermelés növekedése, valamint a nagymértékű motorizáció miatt megnövekedett üzemanyag-felhasználás, másrészt a csővezetékes szállítás olyan előnyei mint a gazdaságosság, a zárt szállítási rendszer, valamint a külső körülmények (évszak, napszak, időjárás) hatásainak jelentős kiküszöbölhetősége magyarázza.

A csővezetékek az ásványolajipar területén a bennük szállított anyagok fajtája szerint alapvetően három fő csoportra oszthatók kőolajvezetésekre, gázvezetésekre és kőolajtermék-vezetésekre.

A fegyveres erők üzemanyag ellátásában a felsorolt vezetékek közül a termékvezetékek játszanak igen jelentős szerepet. A meglevő állandó vezetékek azonban csak részben tudják biztosítani az igények kielégítését elsősorban térbeli elosztás szempontjából. Ezen kívül, bár a csővezetékek föld alatt húzódnak, az üzemeltetés jelentős objektumai, mint a szivattyúállomások, tároló telepek föld felettiek és így egy háborús konfliktus esetén bekövetkező rombolásuk megszüntetheti a szállítást az egyébként ép föld alatti vezetéseken.

Az állandó vezetékek helyhezköthetőségéből és földfelszíni objektumaik sebezhetőségéből adódó problémák jelentős mértékben megoldhatók, ha ezeket a vezetéseket gyorsan telepíthető mobil eszközökkel, tábori csővezetékkel együtt közös rendszerben üzemeltetjük.

Cikkünkben célul tűztük ki megismertetni az MNK termékvezeték hálózatát, a tábori fővonali csővezetékét, és a rendszerek együttműködésének lehetőségét a Magyar Néphadsereg és a szövetséges hadseregek üzemanyag-ellátásának érdekében.

I.

Hazánkban a csővezetékes üzemanyag-szállítás 1965. január 22-én indult meg, a 122 km hosszú 150 mm átmérőjű Százhalomhattyú Dunai Kőolajipari Vállalat (DKV) és Szajol ÁFOR-telepet összekapcsoló termékvezeték üzembehelyezésével.

A jelenlegi termékvezeték rendszer teljes hossza mintegy 1600 km-t tesz ki (1. sz. ábra). Üzemeltetését az ÁFOR végzi.

A termékvezeték rendszer csöveinek átmérője 150–300 mm, a csővezeték nyomvonalán öt telepen összesen tíz beépített szivattyú segítségével történik a kőolajtermékek továbbítása. A csővezetékhez a szivattyúházak tolózár rendszerek segítségével csatlakoznak, ami lehetővé teszi a szállítási technológiák szükségleteknek megfelelő kialakítását.

A csővezeték rendszer jelentős részén a megengedett nyomás 64 bar, ami annyit jelent, hogy a szivattyúháznak kimenő oldalán a maximális nyomás 64 bar lehet, amely a szivattyúháztól a folyadék áramlási irányába távolodva fokozatosan csökken a surlódási veszteség következtében.

A termékvezeték különböző szakaszain a névleges szállítási mennyiség változó, a szivattyúházakba beépített szivattyúk típusának különbözőségéből adódóan.

A névleges szállítási mennyiség a termékvezetékben 75–400 m³/ó között változik.

II.

A néphadseregben a nagy mennyiségű üzemanyag-szállítás korszerű eszköze a PMTA-150 típusú tábori fővonalai csővezeték. A PMTA-150 csővezeték alapvető rendeltetése nagy mennyiségű üzemanyag nagy távolságra történő szállítása.

A csővezeték-készlet alapvetően 150 mm átmérőjű, 6 m hosszúságú alumínium csövekből áll, amelyek a terep különösebb előkészítése nélkül kerülnek telepítésre. A készlet hossza 150 km. A 6 m-es csöveken kívül a készlet tartalmaz különböző hosszúságú közdarabokat, csőidomokat, valamint tolózáratokat és egyéb szerelvényeket, amelyek a szükséges szállítási technológia kialakítását teszik lehetővé.

A csővezeték készletbe tartozik 16 db PNU-100/200 M típusú mobil szivattyúállomás, ezek segítségével történik az üzemanyag továbbítása a csővezetékben.

A csővezeték telepítése előtt el kell végezni a hidraulikus számvetést, amelyben meghatározásra kerül a nyomvonalon telepítésre kerülő szivattyúállomások száma és ezek pontos telepítési helye.

A szükséges szivattyúállomások számát alapvetően a nyomvonal hossza és a szállítandó üzemanyag mennyisége határozza meg. E két tényezőtől kívül a szükséges szivattyúállomás szám függ még a szállított üzemanyag fajtájától és a terepviszonyoktól is.

A PMTA-150 csővezeték szállítási teljesítménye 80–100 m³/ó (1500–2000 t/nap), a csővezetékre megengedett maximális nyomás 38 bar, üzemi nyomás 24 bar.

A PNU-100/200 M szivattyúállomások nem önfelszívóak, ezért a szivattyúállomások bemenő oldalán minimum 2 bar előnyomást kell biztosítani. A csővezeték kezdőpontján elhelyezett PNU-100/200 M szivattyúállomás előnyomását PSZG-160 szivattyúállomás biztosítja, a további szivattyúállomások 2 bar előnyomása úgy kerül biztosításra, hogy a csővezetéknek arra a pontjára kötik rá a szivattyúállomást, ahol a megelőző szivattyúállomás által biztosított üzemi nyomás a surlódási veszteség következtében a csővezetékben 2 bar-ra csökken.

A PMTA-150 csővezeték készlet telepítésével és üzemeltetésével kapcsolatos feladatokat a tábori csővezetéképítő zászlóalj állománya végzi.

III.

Az állandó népgazdasági termékvezeték és a PMTA-150 tábori fővonalai csővezeték együttes alkalmazása egy technológiai rendszeren belül, az alábbi változatokban lehetséges:

1. A termékvezeték meghosszabbítása tetszőleges irányba, a termékvezeték nyomvonalán telepített tároló telepektől a tábori csővezeték hatótávolságán belül telepített tábori üzemanyag-raktárig.

2. A termékvezeték bármely pontjáról leágazás a tábori csővezeték hatótávolságán belül telepített tábori üzemanyag-raktárig.

3. A termékvezeték nyomvonalán telepített szivattyúállomások kiváltása PNU-100/200 M mobil szivattyúállomásokkal.

E három változat bármelyikének realizálása szoros együttműködést követel meg a csővezeték-építő zászólaj és az ÁFOR szakállománya között.

A termékvezeték meghosszabbítása a tárolótelepektől (1. változat) tábori csővezetékkel nem jelent különleges feladatot a zászólaj üzemeltető szolgálata részére, mivel e változat nem tér el a zászólaj rendeltetésének megfelelő alkalmazási változattól. A tábori csővezeték kezdőpontja speciális csőszűkítő közdarabbal csatlakoztatható a tárolótelep technológiai rendszeréhez.

A termékvezetékéről történő leágazás (2. változat) bonyolultabb feladatot jelent mind a termékvezeték, – mind a tábori csővezeték üzemeltetői részére.

A kijelölt rácsatlakozási ponton speciális réselő berendezéssel leágazást kell készíteni a tábori csővezeték részére, majd meg kell határozni a termékvezetékben uralkodó nyomást a rácsatlakozási ponton:

$$P_r = P_0 - L \cdot i + \Delta z,$$

ahol P_r – a termékvezetékben uralkodó nyomás a rácsatlakozási ponton (bar)

P_0 – a rácsatlakozási pontot megelőző szivattyúállomás kimenő nyomása (bar)

L – a rácsatlakozási pont és a megelőző szivattyúállomás közötti távolság (km)

i – surlódási nyomásvesztés a termékvezetékben (bar/km)

Δz – a megelőző szivattyúállomás és a rácsatlakozási pont szintkülönbségéből adódó hidrosztatikus nyomás (bar)

Amennyiben a folyadék nyomása a leágazásnál meghaladja a a tábori csővezetékre megengedett maximális nyomást (38 bar), nyomáscsökkentő berendezést kell a rácsatlakozási ponton a tábori csővezeték elé beépíteni.

A rácsatlakozási pont után a leágazó vezetéken az első mobil PNU-100/200 M szivattyúállomást olyan távolságra kell elhelyezni, hogy előnyomása 2 bar legyen:

$$L_1 = \frac{P_r + \Delta z - \Delta p}{i},$$

ahol L_1 – a rácsatlakozási pont és az első PNU távolsága (km)

P_r – a folyadék nyomása a rácsatlakozási pontnál a tábori csővezetékben (bar)

Δz – a rácsatlakozási pont és az első PNU közötti szintkülönbségből adódó hidrosztatikus nyomás (bar)

Δp – a PNU szivattyúállomás előnyomása (bar)

i – surlódási nyomásvesztés a tábori csővezetéken (bar/km)

A további szivattyúállomások számának és telepítési helyeinek meghatározása a tábori csővezeték hidraulikus számvetése alapján történik.

A termékvezetékéből a tábori csővezetékbe kiadott üzemanyag-mennyiség függvényében csökken a leágazási pont utáni szállított mennyiség a termékvezetékben, aminek következtében a termékvezetékben telepített szivattyúállomások előnyomása a leágazási pont után lecsökken. A szállított mennyiség lecsökkenésének előnyomást csökkentő hatását, vagy a termékvezeték leágazási pontja utáni keresztmetszetének tolózáruk segítségével történő lecsökkentésével, vagy a leágazási pont utáni szivattyúállomások fordulatszámának csökkentésével lehet kompenzálni.

E változat alkalmazása során a tábori csővezeték és a termékvezeték diszpécser szolgáltatának folyamatos együttműködése különös fontossággal bír, amennyiben bármelyik csővezeték üzemeltetési paramétereinek változása visszahat a másik csővezeték üzemeltetési paramétereire.

A termékvezeték nyomvonalán telepített szivattyúállomásokkal történő kiváltása (3. változat) jelenti a legösszetettebb feladatot mind a tervezés, mind a kivitelezés vonatkozásában.

E változat jelentősége rendkívül nagy termékvezeték életképességének fokozásában, mivel a szivattyúállomások rombolása, vagy működőképességének egyéb okból történő elvesztése esetén biztosítja a termékvezeték további üzemeltethetőségét.

A beépített stacionális szivattyúállomásokat kiváló mobil PNU-100/200 M szivattyúállomások száma függ a szállítandó üzemanyag mennyiségétől, aállítás távolságától, a csővezeték-szakasz kezdő és végpontja közötti szintkülönbségtől, a csövek átmérőjétől és a szállított üzemanyag fajtájától. A bekötésre kerülő mobil szivattyúállomások számának meghatározása során célszerű még figyelembe venni bizonyos gazdaságossági megfontolásokat is. Általában az állandó vezeték teljes szállítási teljesítményének visszaszállítása csak jelentős számú mobil szivattyúállomás egyidejű üzemeltetésével lehetséges, különösen a nagyobb átmérőjű csővezetékknél. Az eddig elvégzett műszaki és gazdaságossági számítások eredményei azt igazolják, hogy a hazai termékvezeték szivattyúállomásainak öt db mobil PNU-100/200 M szivattyúval történő kiváltása lehetővé teszi a termékvezeték üzemeltetésének fenntartását az eredeti teljesítmény 60-70%-ával.

Az ország területén a jelenlegi termékvezeték hálózaton négy heépitett szivattyúállomás valamelyikének kiválasztásával lehet számolni (Leninváros, Szajol, Százhalombatta, Kápolnásnyék).

IV.

A népgazdasági termékvezeték és a tábori fővonalai csővezeték egy közös rendszerben való alkalmazásának változatai közül tehát az 1. és 2. számú különösebb előkészítést nem igényel. Ezek a változatok a korábbi években, valós szállítási feladatok végrehajtása során kipróbálásra kerültek, az így létrehozott közös rendszer megbízhatóan működött.

Az alkalmazás harmadik változata – a stacionális szivattyúállomások kiváltása mobil szivattyúkkal – a gyakorlatban ezideig nem került megvalósításra.

Az eddigi elméleti vizsgálódások során világossá vált, hogy a tényleges megvalósítást megelőzően megfelelő mélységben ki kell dolgozni a feladat végrehajtásához nélkülözhetetlen hadművelleti és műszaki-technológiai elveket, továbbá ezeknek megfelelően elő kell készíteni a termékvezeték.

Hadművelleti szempontból figyelembe kell venni, hogy a stacionális objektumtól a csatlakozási pont olyan távolságra legyen, ami kizárja egyidejű megsemmisülésüket egy ellenséges csapás következtében.

A műszaki-technológiai elvek kidolgozása során meg kell határozni a szükséges mobil szivattyúállomások darabszámát és technológiáját, valamint az így elérhető optimális szállítási teljesítményt – a kiváltandó szivattyúállomások mindegyikére külön-külön.

A termékvezeték előkészítésére a stacionális szivattyúállomások mobil szivattyúállomásokkal történő kiválasztásához a műszaki technológiai tervek elkészítése után kerülhet sor. Az előkészítés magába foglalja a mobil szivattyúk bekötési helyének berendezését, beleértve a csatlakoztathoz szükséges szerelvények beépítését is.

E cikk keretében azon aktuális feladatokról írtunk, amelyek adandó alkalommal megvalósításra kerülhetnek és kiemelt jelentőséggel bírhatnak a háborús vagy rendkívüli időszak üzemanyag-szállítási és ellátási rendszerében. Ennél fogva a téma további részletesebb kidolgozását egyik alapvető feladatnak tekintjük.

A melléklet a folyóirat végén található.

Az MN egészségügyi szolgálatának két újonnan kifejlesztett tábori egészségügyi technikai eszköze

Mészáros Gyula mérnök alezredes

Az MN egészségügyi Szolgálatfőnökség 1984. évben *két új egészségügyi technikai eszközt* állított a rendszerébe (mindkettőt KF-2 típusú konténer jellegű zárt felépítményben kialakítottnak):

- Demineralizáló Sterilizáló Berendezést (DSB) és
- az Infúziós Laboratóriumot (IFL).

Az eszközök mindegyike alapján véve régóta várt igényeket elégít ki, mivel a magasabbegység segélyhelyeknél, valamint a különböző tábori egészségügyi intézeteknél, raktáraknál az infúziós oldatok előállítása eddig csak magisztrális jelleggel történhetett, illetve a jelenleg rendszerben levő tábori sterilizáló berendezés (AKVA) által nyújtott szolgáltatások (sterilizálás, desztillált víz készítés) távolról sem elégítették ki ezen egészségügyi katonai szervezetek szükségleteit.

Demineralizáló sterilizáló berendezés

A DSB a magasabbegység segélyhelyeknél, valamint mindazon tábori egészségügyi intézeteknél, raktáraknál került rendszeresítésre, amelyek AKVA-val rendelkeznek, mivel ezek leváltására került kifejlesztésre, illetve azon katonai szervezeteknél is, amelyek IFL-el ellátottak, ugyanis az IFL-el együtt letelepülve az infúziós oldat előállítás zárláncú technológiájában a kezdő és befejező (a közbenső az IFL) fázisokban van szerepe.

Önállóan települve képes bármely 300 ágyas tábori kórház részére:

1. A sérült-, illetve betegellátás folyamán szükségessé váló infúziós oldatok, gyógyszerek, egyéb folyadékok készítéséhez, valamint a különböző mosások, öblítések, testfelület tisztítások végzéséhez a megfelelő minőségű és mennyiségű *demineralizált víz* előállítására.
2. Az orvosi kéziműszerek, orvosi textiliák, kötszerek és a magisztrális úton előállított infúziós oldatok *vízgőzös sterilizálására*.
3. Különböző orvosi kéziműszer tisztogatások, folyadékos fertőtlenítések, mosások, felmosások stb. véghezviteléhez igényként jelentkező *meleg víz* biztosítására.

Az IFL-el együtt települve:

- biztosítja a demineralizált vizet (kezdő fázis);
- sterilizálja és felcímkezi a kiszerelt infúziós oldatokat (befejező fázis), végül
- szolgáltatja az IFL működéséhez szükséges elektromos energiát, gőzt és meleg vizet.

A DSB alapvetően három egységből tevődik össze:

- magából a felépítményben kialakított berendezésből;
- egy, a folyamatos vízigényt biztosító vízszállító gépkocsiból, valamint
- az elektromos energiát szolgáltató HAD-16-3/400/U (vagy azonos teljesítményt nyújtó más) típusú áramforrás aggregátból.

A felépítményben kialakított berendezés – eltekintve az energia- és vízellátó rendszertől – az alábbi *báron főbb egységből áll:*

1. a gőzfejlesztő egységből
2. a sterilizáló egységből és
3. a demineralizált víz egységből.

A *gőzfejlesztő egység* fő eleme a gőzkazán, amely csőkígyós, víztér nélküli, kényszeráramoltatásos megoldású.

E gőzkazánnak az alkalmazása az általánosan használt hagyományos gőzkazánokhoz viszonyítottan több jelentős előnyt eredményezett.

A hivatkozott előnyökre utaló egy-két jellemző adat:

- a) a 4,0 bar nyomásra való felfűtési idő kb. 6 perc (a hagyományosé ennek a többszöröse),
- b) rendkívül gazdaságos az energiahordozó (gázolaj) vonatkozásában, mivel üzemszünet esetében leállítható a rövid felfűtési idejéből eredően (nem kell a nyomástartás miatt „takarékon” dolgoznia),
- c) a tápvíz utántáplálása nem igényel különleges technológiai megoldásokat,
- d) nem tartozik kazánbiztosítási felügyelet alá.

A *sterilizáló egység* 3 db Ø500x700 mm névleges méretű – automatikus üzemű – autoklávból áll.

Az autoklávoknak *négy sterilizálási programjuk van:*

- orvosi kéziműszer;
- orvosi textília, illetve kötszer;
- üvegpalackos infúziós oldat;
- műanyagzsákos infúziós oldat.

A vezérlés meghibásodása vagy egyéb indok fennállása esetén az autoklávok átállíthatók kézi vezérlésre.

Az infúziós oldatok különböző méretű és kialakítású rekeszekben elhelyezve kerülnek sterilizálásra.

Egy-egy autoklávba 3 db palackos vagy 4 db zsákos rekesz helyezhető el.

A rekeszekbe 20 db üvegpalack vagy műanyag zsák tehető.

A *demineralizált víz (sótalanító vagy ioncserélő) egység* automatikus üzemű (üzem-regenerálás-üzem). Az ioncserélők után egy UV lámpás csírátlanító van a rendszerbe beépítve, amely gyakorlatilag teljes egészében elpusztítja az ioncserélt vízben levő csírákat.

A felépítmény menetirány szerinti jobb oldalán levő oldalsátorban a kiegészítő tevékenységek folynak (anyagfogadás, mosogatás, törlés, textília hajtogatás, előkészítés sterilizálásra, infúziós oldat címkézése, anyagkiadás stb.).

A DSB főbb barátszati műszaki jellemzői:

- össztömege	4650 kg
- személyi állomány	4 fő
- telepítési-málházási ideje	60 perc
- felfűtési idő 4,0 bar nyomásra	6 perc
- üzemanyag-fogyasztás	20 liter/óra
- demineralizált víz mennyisége	5 liter/perc
- meleg víz mennyisége
(313 K = +40 °C)	5-7 liter/perc
- autoklávok száma	3 db
- oldalsátor alapterülete
(3,5 m x 4,5 m)	15,75 m ²

Tájékozottságunk szerint a VSZT-hadseregek egészségügyi szolgálatai nem rendelkeznek hasonló kialakítású, összetett, több funkciót is egyidejűleg végezni tudó, kis energiaigényű, de ugyanakkor nagy teljesítményű eszközzel.

Az IFL a vérellátó állomásoknál, kiszolgáló és ellátó zászlóaljknál, valamint a tábori egészségügyi anyagraktáraknál került rendszeresítésre.

Rendeltesére az infúziós oldat előállítása zártláncú technológiájában – közbenső fázisként – az oldatok előállítása és kiszérése, valamint üvegpalackok esetében azok tisztázása, mosása, öblítése.

Az IFL képes napi 16 óra munkaidő alatt 1000 liter – ötféle – különböző oldatféleség előállítására.

A zártláncú technológia a két felépítmény hátfallal való összekapcsolódásával és azt követően a demineralizált víz, meleg víz, valamint gőz csővezetékeivel, illetve az elektromos tápkábelrel való összeköttetéssel érhető el.

A technológiai folyamat üvegpalackos kiszérés esetén a következő:

- üvegáru fogadás (IFL oldalsátor),
- zárókupak levétel (IFL oldalsátor),
- áztatás-mosás-ivóvizes öblítés (IFL oldalsátor),
- demineralizált vizes öblítés (IFL felépítmény),
- infúziós oldat elegyítés (IFL felépítmény),
- infúziós oldat kiszérés (IFL felépítmény),
- zárókupak feltétel (IFL felépítmény),
- infúziós oldat sterilizálás (DSB felépítmény),
- címkézés (DSB oldalsátor).

Műanyag zsákos kiszérés esetében az üvegpalackok előkészítő technológiai sora elmarad.

A felépítményben került elhelyezésre a demineralizált vizet fogadó 125 literes gyűjtőtartály, a 2 db ugyancsak 125 literes duplafalú keverőtartály, a szűrő-kiszűrő egység, a pneumatikus kupak-záró berendezés, a demineralizált vizes öblítő, a mosószert tároló-adagoló egység, valamint a demineralizált vizet szívó-nyomó szűrőlevegős légkompresszor.

Az oldalsátorba kerül kitelepítésre a pneumatikus kupaknyitó berendezés, az áztatókád, a kefés üvegmosó, valamint az ivóvizes öblítő.

Az eddig nem említett berendezési műszaki jellemzői:

- össztömege	4300 kg
- személyi állománya	3 fő
- telepítési-málházási ideje	60 perc
- oldalsátor alapterülete (3,5 m x 4,5 m)	15,75 m ²
- demineralizált víz igény	min. 240 liter/óra
- meleg víz igény (313 K = + 40 °C)	6000 liter/16 óra
- gőz igény	min. 30 kg/óra

Az IFL fogyóanyag készlete 3 napos folyamatos munkavégzést biztosít.

Az IFL kizárólag infúziós oldatok előállítására specializálódott. Ennek megfelelően jelentős mértékben nagyobb a teljesítménye a VSZT-hadseregek egészségügyi szolgálatainál alkalmazott infúziós oldatot előállító eszközöknél, mivel ezek egyéb feladatokat elvégzésére is alkalmasak.

Tájékoztottságunk szerint ezek a teljesítmények az alábbiak:

- NDK NN 4-500 liter/16 óra
- LCS és CSSZSZK 160-200 liter/16 óra

A jugoszlávnéphadsereg laboratóriumának teljesítménye 300 liter/16 óra.

Mindkét felépítmény szállítható mindazon katonai vagy polgári konténer szállító keresztartóval ellátott, illetve síklapos 5,0 tonna hasznos teherbírású tehergépkocsival, amelyek egyébként is alkalmasak a KF-2 felépítmény szállítására.

Az ábrák, funkciók a folyóirat végén találhatók.

A textiltisztítás mint a szükségletek kielégítésének egyik forrása hadművelleti tevékenységben

Semperger Imre százados

A hadtörténelem során kedvező és kedvezőtlen tapasztalatok sokasága halmozódott fel a ruházati biztosítás terén is. Ezek a tapasztalatok cáfolhatatlanul bizonyítják, hogy adott körülmények között (-40 °C-os hideg, a személyi állomány egészségügyi állapotának fenntartása) a megfelelő ruházat a harc, a győzelem egyik elengedhetetlen feltétele.

A korszerű háborúban – a korábbi háborúktól eltérően – a tömegpusztító fegyverek alkalmazásával állandóan számolni kell. A harctevékenységek nagy szélességben és mélységben, különböző földrajzi-éghajlati körülmények között, szélsőséges időjárási viszonyokban bontakozhatnak ki. Ebből az alapvető tényből kiindulva egyenesen következik, hogy a ruházati biztosítás is új értelmet, más tartalmat kap.

A felsorolt kedvezőtlen tényezők – a fegyveres harc megvívásának bonyolult körülményei – előtérbe helyezik a csapatok megővását, ehhez alapvető követelmény a megfelelő ruházattal történő ellátás is. A fentiekből következik, hogy a ruházat funkciójában új elemeket is figyelembe kell venni (sugárzás, vegyi, bakteriológiai védelem, tűzállóság, járművekben való mozgékonyosság stb.).

Törvényszerű, hogy a ruházattal és a ruházati ellátással szemben támasztott követelmények a jövőben csak növekednek.

A hadműveletek minden oldalú biztosításában a hadtápbiztosítás részeként a ruházati biztosítás alapvető feladata, hogy a szükséges ruházati anyagok a hadművelleti tevékenységre hozott elhatározásnak megfelelően, a meghatározott helyen és időben felhasználható állapotban rendelkezésre álljanak. Az itt jelentkező szükséglet kielégítésére megfelelő készletek megalakításával, különböző szintekre történő lépcsőzésével, a felhasználási területekre történő időbeni eljuttatásával, továbbá a helyszínen történő helyreállításával (mosásával, javításával, mentesítésével) valósítható meg.

A hátszínről történő utánszállítás mellett – a tömegpusztító fegyverek alkalmazása esetén – a hadművelleti területen történő ruházati anyag feldolgozás és visszaáramoltatás a harcolókhoz a korszerű háborúban fokozottan előtérbe kerül, újszerűen jelentkezik. A ruházati biztosításban jelentkező új elem – a személyi mentesítés ruházati igénye – növeli az ellátás szükségletét, lényegesen megváltoztatja az ellátás eddigi kialakult rendjét. A szakaszos ellátást egyre inkább a folyamatos ellátási mód váltja fel, a személyi állomány tömeges mentesítésének gyakorisága (állandósulása) miatt.

A ruházati biztosítás feladataiban a szükséges (előírt) készletek megalakítása, lépcsőzése, utánszállítása már korszerűen kialakított rendszer. Viszont a ruházati anyagoknak a helyszínen történő helyreállítása kevésbé kidolgozott – úgy a szükségletek felmerülésében, mint azok kielégítési lehetőségeiben beállt változások hatására –, ezért szeretném ráirányítani a figyelmet.

A) A hadműveleti tevékenységben részt vevő csapatok ruházati szükséglete:

- Az elrendelt készlet és ennek szintentartása.
- A fogyás.

A fogyás összetevői:

1. Továbbhasználatra alkalmatlan ruházat:

- vissza nem térülő személyi veszteség ruházati anyagai;
- megsemmisült, elveszett, természetes elhasználódás következtében selejtté vált stb. anyagok.

A továbbhasználatra alkalmatlan ruházat pótlása részben nem ebben a tagozatban történik, másik része a megalakított (előírt) készletekből az ellátás rendszerében pótolható.

2. További használatra alkalmassá tehető ruházat:

- a) A természetes szennyeződés következtében mosással.
- b) Az egészségügyi szennyezett ruházat mosásával, fertőtlenítésével.
- c) A tömegpusztító fegyverek által szennyezett ruházat mentesítésével.
- a) A természetesen szennyeződött ruházat mennyisége:

A természetes szennyeződés következtében létrejött mosatási igény rendszeresen 7-10 naponként jelentkezik, amikor a személyi állomány fehérnemű váltását és fürdetését végre kell és lehet hajtani. Ezt az élettani higiénias követelmények mellett esztétikai igények is alátámasztják. A szennyezett fehérnemű elveszti az időjárás elleni védő- és nedvszívó képességét, kellően nem biztosítja a test hőanyagcseréjét, szellőzését. A ruházat alatti mikroklíma kedvezőtlené válik, megnő a betegség, fertőzés veszélye és kedvező feltételt teremthet a férgek elszaporodásához, járványok kialakulásához is.

A háborúban - a fegyveres harc során - a tisztálkodás korlátozott lehetősége, a személyi állomány fokozottabb igénybevétele következtében a szennyeződés üteme és mértéke felgyorsul, nő a bakteriológiai, vírusos fertőzés veszélye, ez is indokolja a fehérnemű csere gyakori végrehajtását.

A fehérnemű váltások közötti időszak hosszát, a fehérnemű váltás lehetőségeit - sok más tényező mellett - a kialakult helyzet, a csapatok tevékenységének körülményei, a meglevő cserkészletek nagysága, a rendelkezésre álló textiltisztító és javító kapacitás határozza meg. A fürdetéssel egybekötött fehérnemű váltást csak a harcból kivont, nyugalomban levő magasabbegységeknél (egységeknél) lehet végrehajtani.

Az 1. sz. táblázat az egy főre mért ruházati mosatási szükséglet súlyadatait tartalmazza.*

1. sz. táblázat

Megnevezés	Időszak	Súly	Megjegyzés
fehérnemű	nyáron	0,70 kg/fő	
	télcn	1,50 kg/fő	
felsőruházat	nyáron	1,20 kg/fő	gyak. öltöny
	télen	2,20 kg/fő	csak kabáthuzattal számolva

* Az adatok az MN KRAR súlytáblázata alapján

A fehérnemű és felsőruha mosatási cseresükségletet egy gl. ho.-ra számítva a 2. sz. táblázat tartalmazza.

Kimutatás

a várható mosatási szükségletről (7-10 naponként)
14 ezer fő fehérnemű, 3-4 ezer fő felsőruházat
csereszükséglettel számolva (ezer kg-ra kerekítve)

Megnevezés cikksorozat	Évszak	Várható mosási csereszükséglet (ezer kg-ban)	Megjegyzés
fehérnemű	nyáron	10	
	télen	21	
felsőruházat	nyáron	4-5	gyak. öltöny
	télen	7-9	gyak. kabáthuzattal számolva

A várható mosatási szükségletet (fehérneműre és a felsőruházatra) az alábbi képlettel célszerű megállapítani:

$$M_{sz} = (L - V) \cdot \dot{A}_{cs} \cdot \dot{E}_{t, ny}$$

Ahol: M_{sz} - Mosatási szükséglet (kg-ban)

L - Létszám (fő)

V - Összes veszteség (fő)

\dot{A}_{cs} - Cserébe bevonható állomány együtthatója - 1

$\dot{E}_{t, ny}$ - Évszaknak megfelelő ruházat súlya egy főre (kg/fő) az 1. sz. táblázat alapján

b) Az egészségügyi szervezeteknél keletkező szennyezett ruházat mennyisége:

Először határozzuk meg a ruházat szennyeződésének helyét, körülményeit.

Ez lehet:

- műtétéknél;
- kórházi ágyakon fektetés során;
- a szakállomány ruházatának használatakor.

Az eu. dd. szervezetét, lehetőségeit figyelembe véve a műtétek, a fektetés és a szakállomány ruházatának mosatási, fertőtlenítési szükséglete mintegy 75-80 ezer kg (esetenként több) szennyes ruha az alkalmazási időszak tíz napjára.

Az egészségügyi mosatási, fertőtlenítési szükségletet az alábbi képlettel célszerű megállapítani:

$$M_{sz} = (M \cdot n \cdot R_m) + (S_f \cdot R_f) + (E \cdot e)$$

Ahol: M_{sz} - Mosatási szükséglet (kg-ban)

M - A végezhető műtétek száma naponta

n - A tervezett napok száma (n 10 nap)

R_m - A műtéthez szükséges ruházat (kg-ban) a 3. sz. táblázat alapján

S_f - Fektetett sérültek száma (fő)

R_f - A fektetés ruházati csereszüksége (kg/fő)

E - A szakállomány ruházati csereszüksége (kg/ellátóhely)

e - Ellátóhelyek száma

Az eü. ruházat mosatási, fertőtlenítési igényét a 3. sz. táblázatban foglalhatjuk össze.

3. sz. táblázat

Kimutatás

az eü. ruházat mosatási, fertőtlenítési szükségleteiről

Esetek	Anyag megnevezése	Mennyisége	Súlya	Megjegyzés
Műtétenként a sérültek után	lepedő	5 db	3,75 kg	-
	fehér köpeny	5 db	2,40 kg	-
Fektetéshez a sérültek után	lepedő	5 db	3,75 kg	2,5 váltás
	fehérnemű	2,5 db	1,75 kg 3,50 kg	2,5 váltás
	törülköző	1 db	0,13 kg	1 váltás
Szakállomány részére ellátóhelyenként	fehér-színes köpeny	60 db	48 kg	2 váltás
	törülköző	60 db	7,8 kg	2 váltás
	sapka-fejkendő	60 db	1,8 kg	2 váltás
	fehér nadrág	30 db	15 kg	2 váltás
	fehér ing	60 db	18 kg	4 váltás

A jelentkező szükségletek kielégítését a továbbiakban dolgozom fel.

c) A mentesítés ruházati szükséglete:

Atomfegyverek alkalmazása esetén - elsősorban a sugárszennyezettség ruházati mentesítési szükséglete:

A tervezéséhez mindenképp az ellenség tömegpusztító fegyverek alkalmazásának elveiből, eszközeinek számából, a saját alkalmazott eszközök környezetszennyező hatásából kell kiindulnunk. A csapások várható száma, a szennyezett (fertőzött) zónák kiterjedése, méretei, a saját erők szétagolt elhelyezkedése figyelembevételével, megbízhatóan kielégítő pontossággal megállapítható a mentesítésre szoruló katonák száma, és ezzel lehetőség nyílik a mentesítés ruházati szükségletének megállapítására.

Az ismert adatok alapján mentesítéssel általában csak azoknak a személyeknek a harcképességét (hadrafoghatóságát) lehet visszaállítani, akik a csapást a vv. szakutasításokban megadott értékek és körülmények között vészték át.

Sugárszennyezést szenvedhet a személyi állomány akkor is, ha a sugárszennyezett zónák megkerülésére nincs lehetőség, illetve a robbanás felhőjének kiszóródási sávjában tevékenykedik. Ezekben az esetekben a sugárszennyezés nem éri váratlanul a csapatokat. Folyamatos felderítéssel,

figyeléssel, gyors értesítéssel, továbbá az észlelt robbanás bemérésével, értékelésével lehetőség van arra, hogy a személyi állomány a tömegpusztító fegyverek elleni védelemre a rendelkezésre álló védőeszközöket hatékonyan felhasználja, alkalmazza.

A külföldi szakirodalomban leírtak alapján a hadsereg (seregtest) hadművelete során előfordulhat, hogy a hadműveleti terület mintegy 80-100%-a időlegesen sugárszennyezetté válik az atomcsapások következtében. Ebből adódik az a következtetés, hogy a személyi állomány minden tagja szennyeződhet, egy része többször is. A végzett számítások a sugárszennyezettség együtthatóját átlagosan 1,5 körüli értékben állapítják meg. A terep, a harcjárművek, az objektumok védőképességének, az egyéni védőeszközök használatának eredményeként azonban az általunk ismert adatok alapján egy gl. ho.-nál a személyi állomány 8-10%-át, mintegy 1100-1400 főt szükséges teljes átöltöztetéssel sugármentesíteni. Mindezek alapján a sugármentesítés ruházati szükségletének meghatározását a következő összefüggés alapján célszerű elvégezni:

$$R_s = (L - V) \cdot M_s + \hat{A}_m \cdot \hat{E}_{t, ny}$$

Ahol: R_s - a sugármentesítés ruházati szükséglete (kg-ban)

L - létszám (fő)

V - össz veszteség (fő)

M_s - a mentesítésre szoruló állomány, sugárszennyezettség valószínű átlagos együtthatója - 1,5

$\hat{E}_{t, ny}$ - évszaknak megfelelő ruházat súlya (1. sz. táblázat kg/fő)

\hat{A}_m - a teljes átöltöztetés valószínű létszáma (fő)

A sugármentesítés ruházati szükségletének meghatározásakor nem tekinthetünk el attól - az időjárástól is függő - tényről, hogy a személyi állomány a védőeszközök több órai használata során erősen megizzad, ezért a harcfeleladat befejezése után a feladatban résztvevők fürdetésével, fehérnemű cseréjével - a védőöltözet elhanyagolható szennyezettsége esetén is számolni kell. Ekkor a mentesítés (R_s) és a fehérnemű csere ruházati szükséglete (M_{sz}) együttesen jelentkezik. Ebben az esetben célszerű a fehérnemű cserét (M_{sz} -re), a felsőruházatot (R_s -re) kiszámított értékkel biztosítani.

Az ellenség a hadműveleti tevékenység során, egyes hadműveleti irányokban vegyifegyvereket alkalmazhat. Az ellenség vegyicsapásai számottevő veszteséget (sérülést) okozhatnak a védelmi rendszabályok ellenére is. Ezért a vegyimentesítés ruházati szükségletének megállapítása bonyolult feladat. A szükségletet az érvényes vegyivédelmi szakutasítások alapján lehet kiszámítani. Ebből megállapítható, hogy a csapást szenvedett személyi állomány ruházatának teljes cseréjét 8-25%-ánál egy gl. ho.-nál mintegy 1000-3500 főnél végre kell hajtani.

A mentesítés során a közbimbősítéshez használt vegyszerek általában maró hatásúak, ezért a csapást szenvedett állomány teljes ruházatát le kell cserélni. Mindezek figyelembevételével a vegyimentesítés ruházati szükséglete czzel az összefüggéssel határozható meg:

$$R_v = (L - V) \cdot M_v \cdot \hat{E}_{t, ny}$$

Ahol: R_v - a vegyimentesítés ruházati szükséglete (kg-ban)

L - a létszám (fő)

V - az összes veszteség (fő)

M_v - a vegyileg szennyezett állomány együtthatója (0,08-0,25)
 $\dot{E}_{t,ny}$ - az évszaknak megfelelő ruházat súlya egy főre (kg/fő) 1. sz. táblázat

Az ellenség bakteriológiai fegyvereinek (eszközeinek) alkalmazásával is számolni kell.

A bakteriológiai fegyverek alkalmazása esetén a személyi állomány átlagosnál gyakoribb fehérnemű cseréjével kell számolni. Ebben az esetben a fehérnemű csere mellett a nagyobb tömegű felsőruházat fertőtlenítését is meg kell oldani. A szükséges csere mennyiségét az (M_{sz}) megállapításával a fehérneműre és a felsőruházatra külön-külön meghatározhatjuk.

B) A Tábori Textiltisztító és Javító Üzem alkalmazásának módjai: a belszínen történő ruházat feldolgozásának és felhasználásának lehetőségei: a szükséges cserékészletek nagysága:

a) A korszerű háborúban a csapatok a hátsországtól nagy távolságra is alkalmazásra kerülhetnek, ahol a harcukat különböző időjárási, földrajzi és egyéb bonyolult körülmények között vívják. A csapatok ellátása, a hátsországból történő utanszállítással egyre nagyobb nehézségekbe ütközik. Ezért előtérbe kerül a ruházati anyagok helyszínen - hadműveleti területen - történő feldolgozása, újra felhasználása. Erre a feladatra alkalmas szervezet - Tábori Textiltisztító és Javító Üzem - a szükséges személyi állománnyal és a rendszeresített korszerű technikai eszközökkel rendelkezésre állnak. Ezért a hadműveleti tagozatban felmerülő szükségletek kielégítését a Tábori Textiltisztító és Javító Üzem (a továbbiakban TTJÜ) célszerű, hatékony alkalmazásával kell elsősorban megoldani.

A TTJÜ a rendszeresített erőivel és eszközeivel képes a hadműveleti területen történő mosás, fertőtlenítés, és a ruházati anyagjavítás végrehajtására.

A TTJÜ szervezeti felépítése több irányú alkalmazást tesz lehetővé. Szervezetében kettő mosoda század, századonként egy-egy mosoda gépszakasza és öt-öt polgári mosodát működtető részleg van szervezve.

A tábori mosoda gépszakasza erőivel és DEVA típusú mosoda eszközeivel képes tábori körülmények közötti alkalmazásra.

A „DEVA” gépesített mosoda gépegység három konténerből áll. Az egyik konténerben a mosoda, amely dobos centrifugás mosógépből és tartozékaiból, a másikban a szárító berendezés, a harmadikban anyagraktár található, melyben az üzemeléshez szükséges vegyszerek, mosószer, a védő, kenő- és üzemanyagok, továbbá a raktársátrak és álcázó eszközök tárolására van lehetőség. A gépesített mosoda gépegység főbb harcászati-műszaki jellemzőit a 4. sz. táblázat tartalmazza.

4. sz. táblázat

Harcászati-műszaki jellemzők:

Megnevezés	Körülmény	Adatok	Megjegyzés
Készlet kapacitása	mentesítésnél	120 kg/h	száraz ruha
	mosásnál	80-120 kg/h	száraz ruha
	kombinált kikészítés	25 kg/h	rúzállóság + vízállóság
Mosószer klt.		100 h üzemeléshez	
Kenő- és üzemanyag klt.		20 h üzemeléshez	
Vízfogyasztás		3000 l/h	
Új. fogyasztás		55 kg/h	gázolaj
Telepítési idő		60 perc	
Lebontási idő		60 perc	
Kezelőszemélyzet		1+6 fő	egy váltás
		1+1+14	ruházat mentesítő szakasz

A tábori automatizált mosoda sokoldalúan felhasználható a sugár-, a különböző mérgező anyagokkal szennyezett egyéni vegyvédelmi eszközök és ruházati sugár-, vegyi és biológiai mentesítésre, a ruházat és fchérnemű mosására, továbbá lehetővé teszi a ruházat tűzállóságának és vízhatlanságának helyreállítását. A berendezés konstrukciója lehetővé teszi a mosoda üzemeltetését gépkocsikon i, ezáltal a telepítéshez – áttelepítéshez szükséges idő jelentősen lerövidült, a készenléte megnőtt.

A zárt szerkezet és az önálló energiaforrás alkalmassá teszi arra, hogy a *légköri* viszonyoktól és külső energiaforrásoktól függetlenül is üzemeltethető. A rendszeresített csatlakozó szerelvények és szivattyúk alkalmasak arra, hogy a telepítés körzetéből természetes, vagy mesterséges forrásból, illetve s rendszeresített vízszállító tchergépkocsik nagyobb távolságról is (20–40 km) folyamatosan biztosítsák a szükséges vizet.

A programvezérlésű mosógépben (manuálisan is kezelhető) a ruházat mosási folyamat automatizáltan megy végbe. A kezelőszemélyzet a szennyezett ruházattal csak a mosógépbe helyezés-kor érintkezik. A mosási technológiában előírt mosás és centrifugálás a háromrekeszes dobban történik.

A polgári mosodát működtető részlegek képesek a hadművelleti területen felderített polgári mosodák irányításának átvételére, az üzemeltetésének – polgári lakossággal vagy hadifoglyokkal történő – megszervezésére. Ezen mosodák kapacitás adatait és alkalmazásuk körülményeit a helyzetmegítélés során értékelni kell.

b) A TTJÜ alkalmazásának módjai:

A TTJÜ alkalmazásának lehetőségeit, lehetséges változatait a várható szükségletek, a DEVA mentesítési, mosási *adott* kapacitása és a meglevő cserekeszletek számbavételével határozhatjuk meg. A helyzetmegítélés során a TTJÜ alkalmazására az alábbi lehetséges főbb változatokra építve lehet elhatározást hozni:

- *Együttműködéssel*: A TTJÜ összpontosított alkalmazása az MN Központhadtáp Előretolt Lépcső (továbbiakban KHEL) részeként a (hadtest) második lépcső mögött telepítve, a tiszta ruha kiszállításával, a szennyes ruházat saját erővel és eszközzel történő hátraszállításával a KHEL-parancsnok elhatározásának megfelelően.

- *Megosztva, irányokba*: Mosoda gépszakaszonként (5-5 klt. DEVA) hadművelleti irányokba történő megosztásával a KHEL-parancsnok elhatározásának megfelelően önállóan, *vagy a hadseregek* átalárendelve.

- *Részenként, vagy megerősítésre*: Kettő-három gépegység kiküldésével a harcból kivont ho. (dd.) körletébe mentesítésére, fchérnemű csere végrehajtására.

A TTJÜ szakmai irányításával (a TTJÜ állományán felül) az eü. dd.-ba szervezett kettő-kettő gépegység alkalmazásával az eü. dd. ruházati mosási, fertőtlenítési szükségletének biztosítására.

A leírt változatok a konkrét körülmények figyelembevételével kombináltn is alkalmazhatók. Az egy DEVA gépegység részleg alkalmazása – a hadművelleti tagozatban jelentkező nagyobb szükségletek miatt – csak rendkívül feszített körülmények között, nagyritkán kerülhet előtérbe.

A TTJÜ és az eü. dandárok mellett üzemelő mosoda gépegységek alkalmazása során szoros együttműködést kell szervezni a hadművelleti területen tevékenykedő vegyvédelmi, egészségügyi és a hadtáp (ruházati) szolgálat szerveinek működésében. Az együttműködést a hadsereg- (hadtest-) törzs és a KHEL-parancsnok között a hadseregcsoport parancsnoka és törzse szervezi meg.

A TTJÜ felkészítésével, mozgósításával, megalakításával, alkalmazásával, működtetésével kapcsolatos kérdéseket a következő munkában részletesen tervezem feldolgozni.

c) A cserekeszlet nagyságának és teljes felhasználás idejének megállapítása:

A hadművelleti tagozatban jelentkező szükségletek és meglevő mosási, mentesítési kapacitás különbségét (hiányát) cserekeszletek megalakításával pótolhatjuk.

A behatárolt szállítási kapacitás és a véges anyagi lehetőség miatt célszerű a szükséges csere-készlet optimális nagyságát és felhasználódásának idejét – a biztonságos ellátás érdekében – tervezni, meghatározni.

A szükséges cserekészlet nagysága az alábbi képlettel határozható meg:

$$K = C_{sf} \cdot (S_{zn} - C_n)$$

Ahol: K – a cserekészlet szükséges nagysága (kg)

C_{sf} – a cserekészlet felhasználódás ideje (nap)

S_{zn} – a napi mentesítési, mosatási szükséglet (kg/nap)

C_n – a napi mentesítési, mosatási kapacitás (kg/nap)

Egy példán keresztül vizsgáljuk meg egy *eu. dd. ruházati ellátásához szükséges cserekészletek nagyságát az alkalmazás első 10 napjával számolva:*

– A felhasznált ruházat a műtétek során fokozatosan a műtétek számával egyenes arányban szennyeződik az 1-7 napban a legintenzívebben, ezután a műtétek száma csökken.

– A fektetéshez felhasznált ruházat szennyeződése, csere-szükséglete szakaszosabban következik be, a legtöbb sérült a 10. napon van az *eu. dd.* alkalmazott szervezeteinél.

– A szakállomány ruházata a tíz napon keresztül egyenletes időközökben szennyeződik és válik szükségessé a csere.

A fentieket mérlegelve megállapíthatjuk, hogy a tíz napban szennyeződő 75-80 ezer kg ruházatból az *eu. dd.-hoz* szervezett kettő darab DEVA mosógép már az első alkalmazási nap 3-4. órájától teljes kapacitással üzemelhet.

A példánk alapján: $C_{sf} = 10$ nap

$S_{zn} = 7500-8000$ kg/nap

7800 kg/nap

$C_n = 4800$ kg/nap

Tehát $K = 10$ nap $(78000 \text{ kg/nap} - 4800 \text{ kg/nap}) = 30\,000$ kg.

Ez a 30 000 kg összetevőkből:

20 000 db törülközőből

3500 db fehér és színes köpenyből

1000 db fehér ingből

1500 db fehér nadrágból

10 000 db fehérneműből

22 000 db lepedőből, amit az előírt készletek fedeznek.

A tizedik nap a legkisebb felhasználható készlet, legtöbb a szennyes ruházat, melyet a műtétek csökkenő száma miatt a rendszeresített DEVA gépek fokozatosan fel tudnak dolgozni.

A teljes felhasználódás idejét az előbbi képlet átrendezésével határozhatjuk meg:

$$C_{sf} = \frac{K}{S_{zn} - C_n}$$

Amennyiben a mentesítést a fehérneműváltással egyidőben hajtjuk végre, a cserekészlet felhasználódás ideje növelhető.

X

Összegezve, a ruházati biztosítás a harcoló csapatok tevékenységének egyre inkább szerves részévé válik. Ezért tartottam szükségesnek e szerte ágazó feladat egyes – általam fontosnak vélt – kérdéseinek a feldolgozását. Abból a tényből indultam ki, hogy a harc feszítettsége, a tömegpusztító fegyverekkel mért csapások követelményei, a megnövekedett távolságok azt követelik, hogy a szakaszos ruházati ellátás mellett a hadműveleti területen történő helyreállítás és visszaáramoltatás a felhasználókhoz fokozottabban kerüljön előtérbe. A ruházati anyag biztosítás folyamatosan, megszakítás nélkül történjen.

A táblázatokat – egy változatként – kiindulási alapnak tekintem. A kimunkált képleteket arra is alkalmasnak tartom, hogy azokat továbbfejlesztve gépi adatfeldolgozásra is felhasználjuk.

A helyszínen történő ruházat feldolgozásának és felhasználásának természetesen más formái és lehetőségei is vannak. Én a jelenlegi ismereteim alapján a vizsgált kérdéseket tartom reálisnak, a további munkámhoz kiinduló alapnak. Az általam ismertebbnek tartott anyagrészt rövidebben, a teljeseen újnak vélt ismereteket (pld. DEVA) részletesebben próbáltam kifejteni.

HASZNOS TAPASZTALATOK

Nap mint nap gondoskodjunk a harcosok életkörülményéről

ALTUNYIN Pjotr Ivánovics ezredes,
a „Til i Szvabzsenyije Szovjetszkib Vooruzsennih Szil”
című folyóirat főszerkesztője

A szovjet emberek nagy politikai lelkesedéssel és agilitással készülnek a párt XVII. kongresszusára, amelyen az ország gazdaságának és társadalmi fejlődésének legfontosabb kérdéseiben fognak dönteni.

M. Sz. Gorbacsov elvtárs az SZKP KB főtitkára, az SZKP KB áprilisi plénumán elmondott beszédében ismertette országunk által az utóbbi időben a gazdaságban és a társadalmi életben elért eredményeket. Ezek az eredmények igazolják a szocializmus fölényét, tanúsítják népeink magas fokú hazafias beállítottságának, azoknak az új társadalom felépítésére vonatkozó lenini eszmék megvalósítására irányuló törekvését.

Napjaink szovjet társadalma – egy igen fejlett gazdaság társadalma. A háború előtti színvonalhoz képest az ország nemzeti jövedelme több mint 16-szorosára, az ipari termelés 24-szeresére nőtt. A nyersvas és acél, kőolaj és gáz, cement és műtrágya, szerszámgép, traktor, mezőgazdasági kombájn-gyártás vonatkozásában első helyre kerültünk a világon. Országunkban épült fel az első atomerőmű és az első atommeghajtású jégtörőhajó, bocsátották fel az első mesterséges holdat.

A szovjet társadalom – az állandóan növekvő jólét társadalma. A nemzetközi helyzet bonyolultságának ellenére ez a lenini elv megingathatatlanul valósul meg az ember érdekében, az ember javára. Az emberek életének anyagi és kulturális színvonala évről évre nő, javulnak azok munka- és életkörülményei. Csak a társadalmi fogyasztási alapról eszközölt kifizetések és nyújtott kedvezmények napjainkban átlagosan 75 Rubel fizetéspótlékot jelentenek a munkások és alkalmazottak számára. Az élelmiszer program megvalósítása folyik. A lakásépítés vonatkozásában a világon egyetlen egy ország sem ért el ilyen magas ütemet. Bővül a kórházak, rendelőintézetek és gyermekintézmények hálózata.

A kommunista társadalmat rendkívül bonyolult nemzetközi helyzetben kell építenünk. A Szovjetunió és a szocialista közösség országai elleni úgynevezett „keresztes badjárt” szervezői készek bármilyen áron is katonai fölényre szert tenni, hogy ránk erőszakolhassák akarataikat. Amíg fennáll a katonai és politikai feszültség, az új világháború kirobbanásának a veszélye, kénytelenek vagyunk eszközeinknek egy részét elvonni országunk védelmi képességének erősítésére, a fegyveres erők harci erejének növelésére.

Ismeretes, hogy a hadügyben bekövetkezett gyökeres változásoknak következtében megváltozott az alkotó munka jellege is. A katonai szolgálat a békés napok alatt is jelentős fizikai és pszichológiai megterheléssel jár. Természetes, hogy a megszabott feladatok megoldásában azok egységek és hajók érnek el magasabb eredményeket, ahol elérték a személyi állomány harc- és politikai kiképzésének feszes és minden oldalú biztosítását, ahol teljes mértékben a harcosok anyagi-szolgálati és kulturális szükségleteit.

Ez év decemberének végén megtartásra kerül a csapatok életkörülményének javításával foglalkozó összhadseregi értekezlet. Ez még egy bizonyítéka a pártnak a haza fegyveres védőiről való nagy fokú gondoskodásának. Az értekezlet összegezi a parancsnokok, politikai szervek, pártszervezetek, hadtáptisztek által az egységek és hajók személyi állománya anyagi és kulturális-szociális biztosítása korszerűsítésével kapcsolatosan elvégzett hatalmas munkát, lehetővé teszi a legjobb csapat (hajó) és pénzügyi gazdaság, egészségügyi intézet és kereskedelmi-szolgáltató vállalat cím elnyeréséért folyó versenyek során felhalmozódott tapasztalatok kicserélését, a hiányosságok feltárását és azok megszüntetése útjainak kijelölését, a hadtáp szakemberek alkotó aktivitása további fellendülését elősegítő új konkrét javaslatok megtételét.

Az elmúlt összhadseregi értekezlet napjától hét év telt el. Ez alatt az idő alatt sok minden történt. A körzeteknél, hadseregcsoportoknál és a flottáknál sok új és hasznos kezdeményezés történt, az anyagi, egészségügyi és kereskedelmi szolgáltató biztosítással kapcsolatosan. A versenyek azt bizonyítják, hogy eredményt az a parancsnok ér el, aki kezdeményező a gazdasági tevékenységben, állandóan támaszkodik a párt- és komszomol szervezetekre, a hadsereg és flotta társadalmára. Itt nem tétlenkednek maguk a harcosok sem, tovább nő érdekelttségük abban, hogy otthonosabbá, kényelmesebbé, csinosabbá tegyék a laktanyákat.

A „minden helyőrségben példás életkörülményt” mozgalom ezen alapon született meg és vált igazi hazafias tömegmozgalommá. A személyi állománynak ez a kezdeményezés képezte a laktanyák és helyőrségek arculatában az utóbbi években bekövetkezett minőségi változások megbízható eszközét, azok valamennyi hadtápbiztosítási ágazat vonatkozásában való önállóságáért folyó harc komoly ösztönző eszközét.

Vegyük például a Magyar Népköztársasággal határos területen fekvő Kárpátmelléki Katonai Körzetet. A csapatok életkörülményeinek javításával foglalkozó összhadseregi értekezlet óta eltelt 7 év alatt itt nagyon sok mindent csináltak. Az egységeknél összkomfortos, új mintájú bútorrattal berendezett legénységi körleteket építettek. A szigorú enteriőröket nagyon jól egészítik ki az ablakpárkonyokon levő élővirágok és a falakon levő festmények megteremtve az otthonosságot, a kedvező munka- és pihenés feltételeinek atmoszféráját.

A körzetnél az utóbbi évek során több tucat laktanyát építettek, új tiszti szállásokat, lakóházakat, fürdőket építettek, v. újítottak fel. Átépítették a korszerű követelményeknek megfelelően a gazdasági szobákat, száradraktárakat, ruházat és lábbeli szárítókát.

Hogyan is fogtak hozzá a körzetnél a lakó- és szolgálati helyiségek átalakításához? Voltak akik kétségekbe vonták ennek az ügynek a sikerét. Az első laktanyák azonban elkészültek és azok szépek, kényelmesek, összkomfortosak. Azt hihetnénk, hogy minden kétely eloszlott. Amikor az átalakított legénységi körleteket hemutatták az ezred szintű vezetőknek, akadtak kételkedők. Egyesek azt hajtogatták, hogy csak minta, élenjáró helyőrségekben, nem minden alakulatnál lehet. Mások azt kérdezték, szükséges-e a katonák részére üvegházi körülményeket létrehozni.

Igen heves ellenállásba ütközött a kisállattartó sarkok létrehozásának a gondolata a körletekben. Egyesek vállvonogatva kérdezték – minek?

Mit lehet mondani az ilyen és hasonló álláspontot elfoglaló parancsnokokról. Ezek nem értették meg azonnal, hogy a személyi állomány életkörülményének és pihenésének megszervezése elválaszthatatlan a magas fokú harcckészültség és a szilárd katonai fegyelem fenntartásáról való gondoskodástól. Ezért nem is akarták magukat a laktanyák kényelmessé tételével járó, szerintük felesleges veszélyekkel megterhelni. Ugyanakkor a legélenjáróbb tisztek keresték az alárendeltek életkörülménye továbbjavításának útjait.

A mintaszerű (példás) életkörülményekért folyó mozgalom élenjárói közé a Szamaro-uljanovszki gépesített lövész, a berdicsevi vasútépítő hadosztály parancsnokai, politikai munkásai, hadtáp szakemberei, párt és komszomol szakemberei tartoznak. Éppen erről a polgár- és a Nagy Honvédő Háború éveiben híressé lett hadosztálynál a körzetben honosították meg elsőként a legénységi körletekben a „fedélköz” rendszert, alakítottak ki jól felszerelt legénységi étkezdét, téli-

kerttel, gyönyörű sportkomplexumot, pihenő zónákat az egységek területén és pihenő sarkokat a laktanyákban. Magától értetődik, hogy a körzetparancsnokság, a katonai tanács támogatta ezt a kezdeményezést.

Ezen hacosztály gépesített lövészezredénél, ahol a parancsnok hadtáphelyettese A. Ziborov őrnagy példásan rendben tartják a lakó és szolgálati helyiségeket, az épületek homlokzatai gondosan le vannak meszelve. A karbantartott alakulótér, sportpályák, pihenőzónák szemet gyönyörködtetők. A laktanyában sok a zöld ültetvény, átgondoltan és ízletesen készítették el a szemléltető agitációt. Az egyes objektumokat aszfaltutak kötik össze egymással. Berendezését és esztétikai kiképzését illetően a legénységi étkezde egyike a legjobbaknak a körzetnél: hatszemélyes asztalok, melalít edény, dekoratív falak, képek, virágok, mindenütt rend és tisztaság.

Nagy gondot fordítanak az egységnél a szézaggazdaság erősítésének. Az alegységraktárak, a csapatok életszínvonalának javításával foglalkozó összhadseeregri értekezlet javaslatainak megfelelően lettek berendezve. A katonák és tisztesek ruházatát zárt szekrényekben tárolják, az szépen rendbe van hozva, ki van vasalva, rendesen össze van rakva. A gazdasági szobákat átalakították a legutóbbi követelményeknek megfelelően, feltöltötték szerszámokkal, fogyó- és nem fogyó anyaggal. A bűrt megőrzésre kiadták az alegységeknek, annak használatát és javítását állandóan ellenőrzik.

Jellemző, hogy az életkörülmények javítását nem kiegészítő (pót) eszközök kiutalásával, hanem az anyagi és a termelési erőforrások ésszerű felhasználásával, az egység teljes személyi állományának céltudatos munkájával érték el. Példaként említem meg, hogy a javítást saját erővel végzik. Az építkezés saját erővel történő végzése lehetővé teszi egyrészt az anyagi és pénzeszközök intenzívebb felhasználását, másrészt nem várva az építő szervezetekre, maguknak kell a lakó- és szolgálati épületek átadásának időpontját szigorúan meghatározni, azaz idejében kell a gazdasági tervek által előírt összes rendszabályokat végrehajtani.

A katonai életkörülmény nevelő szerepe óriási. Íme egy példa. A körzet nagyon sok alakulátánál hozzákezdtek a hálók és más helyiségek padlójának padlóbeeresztő pasztával való felkenéséhez. Voltak akik bizalmatlanul fogadták ezt az intézkedést mondván, hogy a terepfoglalkozásokról visszatérő katonák mindent összetaposnak, hiába pazaroljuk az erőket és eszközöket. *És mi történt?* Türelmesen el kellett beszélgetni a személyi állománnyal, meg kellett értenni, hogy a parancsnokok a katonák kedvéért vállalták a sok veszélyt, hogy szebb legyen a katonaház. És az emberek értettek a szóból. A továbbiakban senki sem vett magának bátorságot, hogy belépjen a helyiségbe anélkül, hogy cipőjét előzőleg le ne tisztítaná. Ha akadtak is rendetlenek, azokat mindjárt rendre is utasították.

Most sok alakulatlánál padlópasztával törlik fel a padlót és hozzá kell tenni, hogy példás rend és tisztaság uralkodik. Az ilyen helyzet fegyelmezi, visszatartja az embereket, rendre szoktatják azokat.

Ottbonosságról akkor beszélhetünk, amikor környezetünk nemcsak kényelmes, hanem szép is. Az életkörülmény javítására való törekedés utat nyitott a katona kollektívában a legkülönbözőbb tehetségek, – amatőr művészek, ezermesterek – előtt. Szabadidőben a harcosok élvezettel dolgoznak a festővásznakon, foglalkoznak faragással, fémdobormű készítéssel. Az emberek kezdeményezése valójában a katonai kollektívák lehetőségeinek kimeríthetetlen tartaléka. Azt tudni kell idejében felkarolni és hagyni kell érvényesülni. Ez nem kevés önkéntest szerez a közös ügynek és ami a legfontosabb – lehetővé teszi a sablonok, utánzások elkerülését a lakó és szolgálati helyiségek berendezésében.

A közelmúltban a körzet egyik távoli helyőrségében kávézó nyílt. A kávézót – belső kiképzését – A. Ivanov tiszt nagyon ízlésesen megcsinálta. Egy másik helyőrségben V. Prijmak és Sz. Potapov ercdeti világítótestek készítésével tette hangulatossá a legénységi teázót.

Ilyen és hasonló példákat vég nélkül lehet sorolni. A laktanya kényelmessé tételén részt vevő emberek megtanulják értékelni, igazi gazdáivá válnak a laktanyának.

A versenyeken már huzamosabb ideje szilárdan tartják az első helyet azok az egységek, ahol a hadtápszolgálat élén V. Mukamolov és V. Bajko tiszt (belorusz katonai körzet) áll. Ezekben a helyőrségekben úgyszintén megteremtették minden előfeltételét a katonai állományú személyek és azok családtagjai anyagi, egészségügyi és kereskedelmi-kommunális biztosításának, szükségleteik maximális kielégítésének. A laktanyák élő zónáinak rendezettségén munkálkodó parancsnokok, hadtáptisztek nem feledkeznek meg a többi objektumról sem. Itt többek között jól dolgozik a legénységi szolgáltató kombinát, komplex kisegítő-gazdaságok működnek, a kereskedelmi központban nyílt meg az új „Gyerekvilág” üzlet. Ezen egységek tapasztalataiból nagyon sokat tanultak a többi hadtápszakemberek.

Elegendő csak futólag ránézni a földrajzi térképre, hogy elképzelésünk legyen a Szibériai Katonai Körzet méreteiről. Különböző éghajlati zónákat felőlel minél közelebb érünk az északi Jeges tengerhez, annál kevesebb lakott területet, utat találunk a térképen. Katonák azonban a nehezen megközelíthető helyeken is laknak. Bármennyire távoliak is legyenek a helyőrségek, a személyi állomány semmissen sem szenvedhet hiányt: jól kell étkeznie, melegen kell pihennie, magasan kvalifikált segélyben kell részesülnie.

A körzet megfelelő anyagi-technikai bázissal rendelkezik. Ehhez nagymértékben hozzájárult a csapatok életkörülményeinek javításával foglalkozó korábbi összhadseregi értekezlet javaslatainak a végrehajtása, a raktárgazdálkodás korszerűsítése, a terhek átvétele, mozgosítás, továbbítás korszerű módjainak alkalmazásával. Sok minden történik napjainkban is. Az üzemanyag, élelmiszer és egyéb terhek csapatokhoz és alegységekhez való kiszállításának tapasztalata lehetővé tette a csapatok anyagi, technikai, egészségügyi, kereskedelmi és szolgáltató biztosítása egységes rendszerének kiválasztását.

A hadtáp szolgálati ágak előtt álló kulcsfeladatoknak egyike az anyagi eszközök kiszállítása a távoli északon fekvő helyőrségekbe. Ennek végrehajtása csak a rövid nyári időszakban lehetséges, a vízi szállítás felhasználásával. Itt azonban van egy probléma. Mondjuk, hogy a hajózási idő 60-80 napig tart, amiből 25-30 viharos. *Hogyan birkózzanak meg ilyen rövid idő alatt a sokféle technika, élelmiszer, ruházati, egészségügyi, üzem- és tüzelőanyag előkészítésével és elszállításával?*

Minden a precíz tervezéstől, a sokrétű előkészítő munkától és a végrehajtás jól megszervezett ellenőrzésétől függ. Ha szorít az idő, akkor a legkisebb fennakadás is zavart okozhat a feszesen megszervezett munkában. Tudott dolog, hogy a hajózási szervek a rakományokkal szembeni követelményeket illetően nem hajlandók kompromisszumra: ha azokat nem csomagolod be, nem rakod konténerbe, nem veszik át tőled. A múltban az anyagi eszközök hajóra történő berakásához való előkészítés sok időt vett igénybe. Az élelmezési anyagraktár beosztottjai mondhatni éjt nappallá téve dolgoztak és még úgy sem tudták megoldani feladataikat, és még csak számon sem lehetett tőlük kérni, hogy miért nem volt sem elegendő gépkocsi, sem elegendő munkaerő. Megpróbálták pótlólagosan gépkocsikat, személyi állományt kijelőlni, az eredmény jelentéktelennek bizonyult.

A raktár parancsnoka A. Lescsenko őrnagy, V. Telegin őrnagy kitartóan keresték a fel nem használt tartalékokat. A becsomagolt élelmiszereket nem a raktárban, ahogy azt korábban tették, hanem közvetlenül a kikötőben rakták 20 tonnás konténerekbe kikötői gépesítési eszközök segítségével. Új grafikon szerint kezdtek dolgozni a helyi gépkocsioszlopok vezetői is. Korábban ők csak a raktárig szállították a konténereket. Ott azokat lerakták, telerakták, ismét gépkocsira rakták és szállították a kikötőbe. Mennyi sok felesleges munka volt. Most már élelmiszer előre történő becsomagolásának és a gépesítési eszközök intenzív alkalmazásának következtében a 20 tonnás konténerek berakása rövid időt vesz igénybe és azokat nem kell a gépkocsiról leemelni.

Az anyagi eszközök beszállítása, a készletek létrehozása a következő hajózási időszakig azonban a hadtápszakemberek munkájának csak a felét teszi ki. Ezeket a készleteket épségben is kell tárolni, hogy az egyes katonai állományú személyek maradéktalanul megkapják mindazt, ami az ellátási normák szerint nekik jár. Ebben a vonatkozásban a csapatoknál nagyon sok minden törté-

nik. Folytatják a raktárgazdálkodás korszerűsítését. 1985 végére a raktárkapacitás szükséglet egy sor helyen az anyagi-életkörülmények szerinti legjobb helyőrségért folyó összhadseregi versenybe bekapcsolódó hadtápszakemberek tipikus tervek alapján új tárolókat emelnek úgy, hogy azokban minden anyagot feltétlenül konténerekben lehessen tárolni. Ennek megfelelően újítják fel a korábban épült raktárakat is. Egy évvel ezelőtt pl. a ruházati anyag tárolására készítettek kb. másfélezer konténert, aminek következtében a rakodási munkák gépesítése elérte a 75 százalékot. Napjainkban ez a mutató még magasabb lett, ami nem kis szerepet játszik a szolgálat harcászati szükségének növelésében.

Legeredményesebben oldják meg a csapatgazdálkodás, köztük a raktárak és tárolók további korszerűsítésének feladatait azoknál a kollektíváknál, ahol V. Iszanov és Sz. Maszlov tiszt szolgál. Itt valamennyi ruházati anyagot konténerekben tárolják, testmagasság és alkat szerinti komplettekben. Jól berendezett az a századgazdaság, amelyért A. Hacsaturján a felelős.

Itt az örök fagy is az embereket szolgálja: jégvermeket építenek. Mindez hozzájárul ahhoz, hogy a harcosokat az év folyamán ellátják teljes értékű étellel, burgonyával és zöldséggel.

Amikor távoli helyőrségekben járás, különösen érzékeled a parancsnokoknak, politikai munkásoknak, pártszervezeteknek és hadtápszakembereknek a harcosok életkörülményéről, azok ételmezésének javításáról való gondoskodását. Azok nemcsak tudják, hogy az ételmezés ki lesz szállítva bármilyen körülmények között, hanem maguk is kezdeményezik, megszervezik a vadon növény zöldségek, bogyófélesek, gombák gyűjtését. Ez jelentős hozzájárulás az ételmezés feljavításához. Annál az egységnél, ahol a parancsnok hadtáphelyettese A. Poriszenkov alezredes, évente 2-3 tonna bogyóféleseket gyűjtenek össze, mintegy 1,5 tonna vadon növény zöldséget konzerválnak és több tonna gombát sóznak be. A tajga ajándékának gyűjtését főképpen a hadtápolegységek harcosai végzik, az ételmezési szolgálatfőnök irányításával. Ez a feladat már megszokottá vált számunkra. Még kisebb fajta gépesítést is meghonosítottak – a bogyófélék gyűjtését észrevehetően gyorsító, házilag készített kaparókat alkalmaznak. Nem tétlenkedik az egység komszomol szervezete sem. Időközönként a vadon termő zöldség, bogyófélék, gombák tömeges gyűjtésének érdekében önkéntes vasárnapi munkát szerveznek. Azok feldolgozásával és tárolásával természetesen a hadtápszakemberek foglalkoznak. Azok fagyasztták az áfonyát, a vörösfölyt, a kányafát, a homoktöviszt, üdítőket, kompótokat, befőtteket készítenek. A bogyófélék egy részét káposzta savanyításához használják. A vadon növény zöldséget (sóskát, havasi hagymát stb.), valamint a sóskát besózzák. A zöldséget az első fogások feljavítására, zakuszka készítésére használják. Az egységnél tehát a tavaszi-téli időszakban vitaminokban gazdag pótlék kerül a katona asztalára.

Egyes egységek és alegységek többszáz kilométerre állomásoznak a lakott helyiségektől. A helyszíni segély terjedelmének bővítésére egy sor ilyen helyőrségben nem rendszeresített klinikai laboratóriumokat, funkcionális diagnosztikai, fizioterápiai rendelőket rendeztek be. A legtávolabbi helyőrségekben megszervezték az orvosok 24 órás ügyeletét, ami nagyon fontos a katona állományú személyek és azok családtagjai azonnal segélyben való részesítésének szempontjából.

Íme egy néhány példa. Az utóbbi két évben a távoli helyőrségek segélyhelyen a laboratóriumi vizsgálatok száma 4,5-szörösére, a fizioterápiás kezeléseké majdnem háromszorosára nőtt. Ez jelentős mértékben javította az orvosi diagnosztika minőségét a csapattagok között.

Ebben az évben a Vörös Zászló érdemrenddel kitüntetett Közép-Ázsiai Katonai Körzet személyi állománya nem rossz eredményeket ért el a harc és politikai kiképzésben. Jelenleg a parancsnokok, a politikai szervek, a párt- és komszomol szervezetek, a hadtáp szolgálati ágak tisztjei a fő figyelmet arra összpontosítják, hogy az elért eredményeket megtartsák, a katonák újabb mesterségbeli tudásra tegyenek szert. Felelősségteljes feladatokat kell nekik megoldani a csapatok életszínvonalának javításával foglalkozó összhadseregi értekezletre való felkészülés folyamán. Milyen problémákat is kell megoldani a hadtápszakembereknek ezen fontos eseménynek az előestéjén. Mindeleelőtt a harc kiképzés idejében való és sokoldalú híztoztítását.

A gépesített lövészek, a harcokocsizók, a rakétások, a tüzerek és a többi szakképzettségű harcosok a kiképzés befejező nyári időszakában is terepen – gépkocsi- és harcokocsi gyakorló pályákon, szakharcászati és harcászati gyakorlatokon és foglalkozásokon töltik idejüknek jelentős részét. Megtanulnak korszerűen harcolni, nagy elánnal sajátítják el az aktív és döntő harctevékenységek hegyes-sivatagi terepen történő – megvívásának nehéz művészetét. A hadtápszakemberek erőfeszítései az emberek alkotó aktivitása, emocionális hangulata, munkaképessége növeléséhez szükséges feltételek megteremtésére irányulnak. Nagyon sokat tesz a tábori életkörülmények javításáért V. Jevtusenko, A. Kornjev, B. Pavlov tiszt és mások. Azoknál az egységeknél, ahol ők szolgálnak, a harcosok részére tábori foglalkozásokon és gyakorlatokon rendszeresen biztosítják a háromszori melegtételt. A kisegítő gazdaságok termékeiből jut az ételmeztetés feljavítására is. Többnapos lőtéren, kiképző központban való tartózkodás esetén, kiképző központban való tartózkodás esetén a személyi állományban lehetősége van a fürdő igénybevételére.

Minden terepfoglalkozást megelőz egy alapos, sokoldalú felkészülés. Példaként megemlíti, miképpen szervezik meg ezt a munkát annál a katonakollektívánál, ahol V. Popelnjuk alezredes szolgál. Itt a hadtápszakemberek szoros kontaktusban állnak a törzs tisztjeivel, rendszeresen kiszállnak azokkal a küszöbön álló gyakorlatok körleteibe, részt vesznek a terepszemrevételezésen. Ennek következtében jól ismerik azokat a feladatokat, amelyeknek végrehajtásával a terepfoglalkozás alatt a személyi állomány foglalkozni fog, következésképpen saját munkájuk terjedelmét is. Ezért a tervek konkrétan, mozzanatonként tartalmazzák a harcosok ételmeztetése, az alegységek egészségügyi és kereskedelmi-kommunális biztosítása megszervezésének kérdéseit.

Gyakorlat előtt a hadtápszakemberek részére kiegészítő foglalkozásokat tartanak, amelyeken azok gyakorolják a hadtápvezetési pontok, Zelmelloh, Tüztűz, a segélyhelyek telepítését, a feladatok és a normatívák végrehajtásával kapcsolatosan versenyeket szerveznek. A gyakorlatra való felkészülés ellenőrzésére az alaki szemle szolgál, amit rendszerint a harci alegységek alaki szemléjével együtt tartanak. Ez fokozza a hadtápszakemberek technikai eszközök, a kiszállítandó ételmeztetési készletek és más terhek állapotáért, a csomagolásáért, való felelősségérzetét.

Az előkészítő időszakban az élelmiszeri szakemberek bemutató foglalkozásokat tartanak az alegységek személyi állománya részére. Gyakoroltatják az étel hidegétel adagból történő készítését. Különös gondot fordítanak a gyakorlaton alegységeitől leszakadva tevékenykedő kis alegységek és csoportokra – híradókra, felderítőkre, forgalomszabályozókra stb.

Hozzáértően szervezi meg alárendeltjeinek munkáját a gyakorlat minden szakaszában G. Kezanszkij százados, egység ételmeztetési szolgálatfőnök. A terepfoglalkozás előestéjén aprólékosan eligazítja a zászlóalj ételmeztetési ellátóhelyek személyi állományát, összeállítja az étlapot olyképpen, hogy az étel változatos és ízletes legyen. A kiszállítandó készletek összeállításakor nagy jelentőséget tulajdonít a megfelelő ételmeztetési és zöldségfajták kiválasztásának. Védelmi harcban v. a támadás előtt egyhét-három órával a melegtételt rendszerint friss ételmeztetésekből és zöldségekből, a gyakorlati ételmeztetésekkel összefüggő harctevékenység folyamán pedig hús-növényi és más konzervekből, süteményekből készítik.

A hadtápszakemberek által megoldandó egyik legfontosabb feladat – az alegységek ivóvízzel való ellátása hegyes-sivatagi terepen. A sokéves gyakorlat során a körzet egységei sok tapasztalatot szereztek a közegészségügyi vonatkozásban megfelelő vízforrások felderítésének, a víz tárolásának és szállításának vonatkozásában. Ezeknek a kérdéseknek gyakorlása a tábori foglalkozásokon és gyakorlásokon állandóan folyik.

A katonák életkörülményének tábori viszonyok közötti megszervezése sok munkát ad a ruházati szakembereknek. Emlékszem, hogy a harcokocsi ezred két nap és két éjjel majdnem megállás nélkül folytatott aktív harctevékenységet. A gyakorlat első szakaszában elkeseredetten tartotta vissza a túlerőben levő „ellenség” nyomását, majd pedig maga lendült támadásba. A harcosok becsülettel teljesítették a megszabott feladatot. És amikor a páncélozott járműoszlop beérkezett a gyülekezési körletbe a harcokocsizókat egy kellemes meglepetés várta – V. Kinzibulatov százados

alárendeltjei közvetlenül a terepen szervezték meg a személyi állomány fürdetését, fehérmemű cserével. A megfeszített rohamokért, az álmatlan éjszakákért fürdő volt a fizettség. Milyen kellemes érzés!

Ennél az egységnél hosszabbideig tartó tábori kihelyezések idején különösen rossz időjárás idején elmaradhatatlan szabállyá lett a tábori szárítók berendezése, azok feszes működésének megszervezése. Ez hozzájárult a harcások egészségének megóvásához, javítja azok hangulatát. Ugyanakkor a fedezékek és melegedő helyek berendezése a személyi állomány részére lehetővé teszi annak teljes kizárását, hogy erre a célra harci technika, szállítójármű, vezetőfülkéket vegyenek igénybe.

Hegyes-sivatagi terepen a harc kiképzési feladatok sikeres megoldása normális feltételeinek megteremtésében közel nem utolsó szerepet játszik a katonai kereskedelem. Az A. Rogyinov és A. Gyekalov vezetése alatt álló katonai kereskedelem beosztottjai állandó gondot fordítanak a személyi állomány kereskedelmi és szolgáltató ellátása korszerűsítésére a harcászati gyakorlatok ideje alatt. A hadtáp szolgálati ágak szakemberei is idejében elvégzik a minden oldalú előkészítést. A gyakorlatok résztvevőinek ellátásába bevonják a közétkeztetés és a kereskedelem legjobb szakembereit, bőséges élelmiszerválasztékot biztosítanak, ami lehetővé teszi azt, hogy a tábori tisztí étkezdében jó minőségű és változatos ételt készítsenek. A közelmúltban levezetett harcászati gyakorlaton pl. a törzsek tisztjei a katonai kereskedelem étkezdéiben étkeztek és mindnyájan őszinte köszönetet mondtak a szakácsoknak a lelkiismeretes munkáért.

A legjobb katonai kollektívák tapasztalata például szolgálhat a többiek részére. Tudni kell azonban, hogy az élet nem áll meg, az életszínvonallal szemben támasztott követelmények állandóan nőnek. Figyelemmel kell lenni a hadsereghe és a flottához bevonuló ifjúság megnövekedett általános műveltségi és kulturális színvonalára, valamint arra, hogy a haza védőinek soraiba lépett fiataloknak többsége összkomfortos lakásokban lakott. És jó, hogy a laktanyák, ahol azokat elhelyezik, szellősek, világosak, kényelmesek lesznek, ahol a nehéz munkanap után le lehet zuhanyozni, rendbe hozhatják ruházatukat, TV-t nézhetnek. Ilyen kényelmes laktanyákból napjainkban már sok van. Egy sor egységnél, többek között a tantemirovski gárda hadosztálynál eredményesen valósítják meg az elmúlt összhadseregi értekezlet javaslatait. Olyan laktanyákat építenek, ahol a személyi állomány alegységként van elhelyezve, az étkezdében hatszemélyes asztalok vannak, a laktanya minden emeletén van zuhanyzó stb.

A laktanya – a katona háza. A harcosnak örömteli érzéssel kell ide belépnie tudatában annak, hogy a kegyetlen hidegben az ő házában meleg van. Innen kipihenten, frissen kell harci ügyeletbe, a harcokosi gyakorlópályára, a repülőtérré, tábori foglalkozásokra elvonulnia.

A jó, esztétikai követelményeknek a figyelembevételével épült laktanya, ahol szigorú rend és tisztaság uralkodik, hozzájárul a harcosok különleges érzelmi állapotának kialakulásához, azok egészségének megóvásához, tehát összességében az alegység és egység harc készségének fokozásához.

Az utóbbi években észrevehetően javult a tiszteknek, zászlósoknak, tengerész zászlósoknak és azok családtagjainak lakással való ellátása. A katona állományú személy kényelmesen berendezett lakása – lényeges ösztönzés a szolgálat eredményes ellátására. A fiatal tiszték részére a helyőrségekben nőtlen tisztí szállásokat építenek, ahol van hely pihenésre és önképzésre.

A katonai élet körülmény – tag fogalom. Az nem korlátozódik a laktanya kereteire. A gondos parancsnokok, politikai munkások, hadtáptisztek nagy gondot fordítanak arra, hogy a gyakorlótereken, harcászati gyakorlatokon, tengeri utakon kedvező feltételeket teremtsenek a harc kiképzési feladatok végrehajtására. Több katonai kollektívánál különböző bútorokat, előregyártott elemekből, a személyi állomány melegedésére szolgáló helyiségeket, mozgó szárítókat, fedezék berendezési tárgyakat alakítottak ki és alkalmaznak eredményesen. Sőt egyes alakulatoknál az ágynemű kinéletes használatának következtében a megállapított normákon felül matracokat, párnákat, lepedőket, plédeket halmoztak fel. Ezeket a tárgyakat akkor használják, amikor az alegységek kiképző központokba és gyakorlóterekre, harcokosi gyakorlópályákra vonulnak.

A parancsnokok, politikai munkások, pártszervezetek, hadtápszakemberek állandó gondoskodásának tárgya a személyi állomány ételmezésének a megszervezése. Helyes az a megállapítás, hogy a legénységi étkezde – a különös figyelem (figyelmesség) objektuma napjainkban. A mi alapvető gondjaink mind választékukat, mind kalóriaértéküket illetően lehetővé teszik a harcások energiavesztésének teljes pótlását. Most a parancsnoknak és a hadtápszakembereknek nem kell bizonygatni annak szükségességét, hogy bővíteni kell az étkezdék, konyhák és előkészítők, mosogatók és más helyiségek területét, be kell rendezni a legénységi étkezdéket új berendezéssel és bútorral. Ezt ők maguk is megértették. Évente több tucat étkezdét építenek és több százat rekonstruálnak, fiatalos külsőt adva azoknak. Most a legfőbb feladat az ételkészítés minőségének javítása, mind stacioner, mind tábori viszonyok között.

Ezen feladatok megoldásának útjai közismertek – széles ételkészítési választék készletek létrehozása, jó gazdához hasonló viszonyulás annak tárolásához, a kenyérrel, más ételkészítéssel, burgonyával és zöldséggel való takarékoskodás, az étkezdévezetők és szakácsok tervszerű szakmai kiképzésének megszervezése az ételminőség és kiosztás a parancsnokok, egészségügyi szolgálatfőnökök, hadtápszakemberek általi szigorú ellenőrzése.

Meg kell jegyezni, hogy az elmúlt évek során az ételmezési szolgálat anyagi-technikai bázisát lényegesen felújították. Egy sor körzetnél és hadseregszervezetnél majdnem megszüntették a raktári kapacitás és a hűtőtér hiányát. Sok tároló építése annak figyelembevételével történik, hogy az ételkészítést, burgonyát és zöldséget a közeljövőben egységcsomagokban és konténerekben fogják tárolni, maximálisan tudják alkalmazni a rakodásgépesítési eszközöket.

Külön szeretnék szólni a szakácsok és a hajószakácsok szakmai kiképzéséről. Azok mesterségbeli tudásától, erkölcsi tulajdonságaitól és szakmai felkészültségétől nagymértékben függ az, hogy hogyan készítik az ételt stacioner étkezdékben és terepen, tengeren. Tudott dolog, hogy ezen kategóriájú középkáderek szakmai mesterségbeli tudásának alapjait a szakácsiskolákban kell lerakni. Jól áll ez az ügy a Kijevi, az Észak-Kaukázusi és más katonai körzeteknél. Itt nemcsak a korszerű kiképzőbázis létrehozásáról, hanem a jövő szakácsainak a kiegészítő parancsnokságok útján való kiválasztásáról is állandóan gondoskodnak. Jól halad maga a kiképzés is, aminek eredményeképpen a csapatok szakmájukat értő és szerető szakembereket kapnak.

Pozitív eredményeket adnak az ételmezéssel foglalkozó körzeti értekezletek is. Ez egy új munkamódszer, ami gyorsan meghonosodott a gyakorlatban is. Nem olyan régen az ilyen konferenciákat sok helyen a körzetparancsnokok irányítása alatt folytatták le. Azokon mélyrehatóan elemezték az eredményeket, megjelölték az újat az ételmezési szolgálat valamennyi tagozata tevékenysége megjavításának, azon kívül koordinálták a parancsnokság, politikai szervek, hadtáp szolgálatfőnökök folyó és küszöbön álló kérdések megoldására irányuló erőfeszítéseit.

Az összhadseregi értekezletre való felkészülés során nagy fejlődésnek indultak a kisegítő gazdaságok. Ez a munka jelentős minőségi változásokon ment keresztül. Amíg korábban az ezred elhelyezési területének egyik félreeső részén a konyhai hulladékok felhasználásával egynéhány sertést tartottak v. volt egy kisebb üvegház és ezt nagy eredménynek tartották, ma már teljesen más a helyzet.

Lapozgatom az utóbbi évek feljegyzéseit:

... A gazdasági munkáért felelős Hajtász F. tiszttel járjuk a Kijevi Katonai Körzet egyik helyőrségének tágas gyakorlóterét. Az UAZ egyszercsak befordult egy kis völgybe. Előttünk megjelent egy állattenyésztő telep. Minden egyszerű és izléses volt. Az ügyet szívükön viselő emberek a szabadság alatt fémből megépítettek egy hosszú etetővályút. A két oldalához növendék bikák voltak kikötve. Összesen harminckét darab van – mondta a tiszt. Most istállóztatjuk őket. Gyorsított ütemben folytatjuk feljavításukat. A legelőn tizenöt fejőstehén van. Tejfel teljes mértékben ellátjuk a betegeket, a gyerekeket az óvodában.

Az UAZ egy keskeny úton egy tölgyesen halad keresztül (ez már egy másik alakulat területe). Egy alacsony épület tűnt elő a cserjésből libagógás hallatszott: rengeteg liba igyekezett a kis víztárolóhoz. I. Voronics zászlós fogadott bennünket. Vele volt a libagondozó is. Itt rend és tisztaság uralkodik.

Jövedelmező befektetés – mondta Iván Fedorovics. A hús a személyi állománynak, a tollat eladjuk az államnak, a pénz felhasználásra kerül a gazdaság bővítésére.

Annál a gépkocsiszállító zászlóaljnál vagyunk, amelynek parancsnoka A. Komarov alezredes. A telephelyen többszáz óriási KAMAZ és ZIL gépkocsi áll, amelyeknek műszaki állapota kifogástalan. A zászlóalj harcászultságát az utóbbi időben többször is ellenőrizték. És nem volt rá példa, hogy a gépkocsizók ne teljesítették volna a feladatot, ne juttatták volna el a rakományokat idejében rendeltetési helyeikre.

Van a zászlóaljnál még más valami is. Kint hideg van, de a sertésfarmon, ahol V. Szablin százados és N. Cap kíséretében beszélgetünk, meleg és kényelem van. A fa ropog a vaskályhákban. Az elkülönített ketrecekben, friss fűrészporon jól táplált, ápolt sertések vannak. Az egyik helyiségben található a hizláló részleg, ahol a malacokat kéthónapos koruktól felhizlálják száz kilogrammra, a másikkal az anyaállat istálló. Egy-egy koca átlag tizenkét szaporulatot ad. Az állatokat nagyon gondosan ápolja Mihail Jercsev és Vjacseszlav Agapov katona. Most a sertésgazdasághoz 513 sertés van.

A. G. K. Zsukov marsall nevét viseli a Katonai Légvédelmi Parancsnoki Akadémia. Három évvel ezelőtt itt még nem gondoltak a kisegítő gazdaság létrehozására.

Voltak emberek akik azt kérdezték, mi közünk nekünk tulajdonképpen ehhez? Az ügyben bizakodók azonban nem kételkedtek. Felszántották az elhagyott földeket, bevetették zabbal, árpával és lett takarmány az állatoknak. Szabadidőben állattenyésztő gazdaságot létesítettek. Ma annak 650 sertése, 326 szarvasmarhája, 400 tyúka, négy ló van. 1985-ben ki tudják elégíteni a teljes zöldségszükségletet.

A jegyzetfüzetben levő bejegyzések elvezetnek a Távols-Keletre, a BAM-ra is, ahol a vasutas katonák dolgoznak. Az évszázad vasútjának építői nem feledkeznek meg a Szovjetunió élelmezési programjának végrehajtásából rájuk háruló feladatairól sem.

A helikopter negyven fokos hidegben szállt le Alonban. Közvetlenül a domb mögött 1000 darabos baromfitelepet találunk. N. Abasszov őrnagy mosolyog: nő a baromfi száma, javul a háromfiktetrecs tartás minősége. Az elmúlt két hónap eredménye – harmincezer tojás. A tojás a fiatal BAM-isták, az óvodák és bölcsődék ellátására szolgál. Ami illetményes, azt a katonák kapják meg. Négyhavi hús-normát a saját sertésgazdaságuk biztosítja.

Északon, ahol a hadtápszolgálat élén A. Cvetkov áll, több tejfeldolgozó üzem működik. Ide nem kell tejet szállítani.

A fegyveres erőknél a kisegítőgazdaságok erősödnek, anyagi-technikai bázisaik fejlődnek, ahol nincsenek, újakat hoznak létre. Az utóbbi években több helyen hozzákezdtek a lótenyésztéshez is.

Az egységek eredményeinek sajátos szemléje lett a kisegítő gazdaságok évente megrendezésre kerülő kiállítása. A rakétások kisegítő gazdaságai által 1982-ben rendezett kiállítás volt az első, melyet a tisztiház parkjában rendeztek meg. Ezen a szemlén az első helyet az az alegység nyerte el, ahol N. Nyicseglod tiszt szolgál, aki elmondta, hogy az alegység sikere nem véletlen, köszönhető a parancsnoknak, a párt- és komzszomolista aktivisták jó szervezői-politikai-nevelőmunkájának.

A hadseregben és a flottánál a kisegítő gazdaságok évről évre bővülnek. Jelentőségük az egységek és hajók személyi állományának életében érezhető. Minden, amit az erődparcellákon, farmokon, baromfitelegeken, üvegházakban csinálnak, nagyban hozzájárul az ország élelmezési programjának megvalósításához.

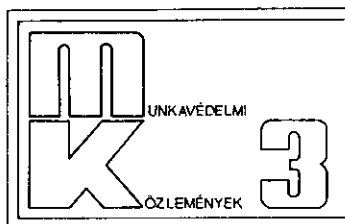
Az élelmezési megtakarítás, a kisegítő gazdaságok, katonai szovhozok produktivitásának növelése – az állategészségügyi és egészségügyi szolgálat beosztottjaival szoros kontaktusban – hozzájárul az életkörülmények növeléséhez.

A minta csapat (hajó) gazdálkodás létrehozásával növelték azok önállóságát. Ezt a fontos feladatot sok helyen állhatatosan és tervszerűen végzik.

A csapatok életkörülményeinek javításával kapcsolatos, küszöbön álló összhadseregi értekezletnek az a célja, hogy elemezze az elérteteket, pontosan szabja meg a következő évek feladatait. Ezért az arra való felkészülés nemcsak a ma, hanem a holnap szempontjából is történik. Résztvevői már most gondolnak az aktuális problémákra, azok megoldásának útjaira.

Az összhadseregi értekezletre való felkészülés során széleskörűen felhasználják a VSZ-hadseregek életkörülményeinek javításával kapcsolatos tapasztalatokat. Nagyon sok tanulságot hoznak magukkal ezzel kapcsolatosan a hadtápfőnökség baráti hadseregeknél megfordult tábornokai és tisztjei. Pozitív visszhangra találnak a baráti hadseregek hadtáptisztjeinek és tábornokainak folyóiratunkban közölt cikkei. Így többek között felhasználtuk Szórádi Zoltán vezérőrnagy: „A kisegítő gazdaságok tapasztalatai az MN-ben” és dr. Lapos Mihály vezérőrnagy: „A rakodási munkák gépesítése – tapasztalatok és feladatok” címmel készült nagy érdeklődésre számotartó cikkeket.

A mintaszerű katonai életszínvonalért folytatott harcot szetvesen össze kell kapcsolni a személyi állománynak alakulata szeretetére, a Szovjetunió fegyveres erőihez való tartozásért való büszkeségre történő nevelésével, a magas fokú kultúra, fegyelmezettség, a katonai kötelesség maradéktalan végrehajtására vonatkozó belső igény kialakításával.

**Összeállította a Honvédelmi Minisztérium
MN Pénzügyi Szolgálat Főnökség
Baleset-elhárítási és Munkavédelmi osztálya**

Tartalom

1. Középfokú munkavédelmi szakképesítő tanfolyam a néphadseregben.
2. Tájékoztató a gépjárműjavítás és -karbantartás közben történt balesetekről.
3. Tájékoztató oktatási segédletről.

**1. Középfokú munkavédelmi szakképesítő tanfolyam
a néphadseregben**

Farnadi Tibor mk. alezredes

A néphadsereg katonai szervezeteinél kijelölt baleset-elhárítási és munkavédelmi megbízottak számára a szükséges munkavédelmi szakismeretek elsajátítása, a katonai feladatokkal összefüggő munkavédelmi tennivalók részletes megismerése érdekében 1985. augusztus 21-től az Országos Munkavédelmi Képző és Továbbképző Intézet kihelyezett tagozataként, a Zalka Máté Katonai Műszaki Főiskola bázisán munkavédelmi szakképesítő tanfolyam került megszervezésre. Az MN Pénzügyi Szolgálatfőnökség által megszervezett kb. 6 hetes, bentlakásos tanfolyam előadói az intézet tanárai, valamint az MN PÜSZF-ség Munkavédelmi Osztályának munkatársai voltak.

A tanfolyam anyaga két főrészből állt: a tanulmányi idő kétharmada a munkavédelmi tevékenységhez szükséges főbb műszaki szakismeretek elsajátítására, majd a munkavédelem néphadsereg-i szabályrendszerének megismerésére, az eredményes munkához szükséges főbb gyakorlati tudnivalók ismertetésére került sor.

A tanfolyam tananyaga a következő volt:

Gépek biztonságtechnikája	18 óra
Hegesztés biztonságtechnikája	5 óra
Nyomástartó berendezések biztonságtechnikája	6 óra
Vegyianyagok biztonságos felhasználása, tárolása	4 óra
Létesítés, telepítés biztonsági előírásai	6 óra
Környezetvédelem alapjai	3 óra
Tűzvédelem alapjai	2 óra
Munkabiztonság pszichológiája	6 óra
Foglalkozási ártalmak	6 óra
Egyéni védőfelszerelések	4 óra

Szellőzéstechnika	5 óra
Világítástechnika	6 óra
Zajelhárítás	6 óra
Rakodás, szállítás, tárolás biztonságtechnikája	8 óra
Villamos berendezések biztonságos üzemeltetése	12 óra
Közlekedésbiztonság alapjai	4 óra
Katonai munkavédelmi tevékenység irányításának főbb területei	4 óra
A feladatteljesítés biztonságára vonatkozó néphadserei szabályok	10 óra
A munkavédelmi kiképzés és a propaganda	13 óra
Balesetek, szolgálati megbetegedések kivizsgálása	7 óra
Katonai Általános Baleset-elhárító és Egészségvédő Szabályzat	7 óra
A biztonságos és egészséges környezet fenntartásával kapcsolatos mérések és műszerek	6 óra
Mérési gyakorlatok	12 óra
Gyakorlati foglalkozások	10 óra

A tanfolyamon 18 fő az MN 5232, 5 fő pedig az MN Légvédelmi és Repülőparancsnokság állományából vett részt összhangban a katonai szervezeteknél meglevő igényekkel és az egyéb lehetőségekkel.

Az előadásokat követően a délutáni órákban, valamint a vizsga előtti napokon egyéni tanulásra volt lehetőség. A hallgatók a hétvégeket otthon tölthették, tanítási napokon pedig az esti órákban szabadon rendelkeztek szabad idejükkel.

Az állami szakképesítő vizsgára október 3-án került sor. A bizottság elnöke Sircz János, az Országos Munkavédelmi Képző és Továbbképző Intézet igazgatója, társelnöke Kürti Imre mk. ezredes, az MN PÜSZF-ség Baleset-elhárítási és munkavédelmi osztály vezetője volt, a bizottság tagjai pedig a két szervezet tanárai, illetve tagjai voltak.

A hallgatók – a színvonalas előadások, a jól megszervezett tanulási lehetőségek és a szerzett ismeretek fontosságának felismerése következtében – igen jól felkészültek, jó vizsgaeredményeket értek el.

A vizsgázók közül Staudt Antal fhdgy. (MN 4891 Zalaegerszeg) kitűnő (5) eredményt ért el és dicsérethen részesült, ugyancsak kitűnő (5) eredményt ért el Böröczky Zoltán szds. az MN 6904 Tapolca egység baleset-elhárítási és munkavédelmi megbízottja is. 4 fő jeles, 13 fő jó és 4 fő közepes osztályzatot kapott. A vizsgázók tanulmányi eredményének átlaga 4,09 volt, ami az intézet gyakorlatában is kiemelkedő eredménynek számít. A vizsgázottak középfokú munkavédelmi szakképesítő oklevelet kaptak.

A munkavédelmi szakemberek tevékenységére vonatkozó fokozódó igények, valamint a tanfolyam kedvező tapasztalatai alapján, az intenzív középfokú munkavédelmi szakemberképzés 1985. évben kialakított gyakorlatát a következő években is célszerű folytatni. Ennek megfelelően – hasonló időben és körülmények között – 1986. évben is tervezzük kb. 25 fő olyan baleset-elhárítási és munkavédelmi megbízott tanfolyami beiskolázását, akik műszaki főiskolai, vagy középfokú műszaki képesítést adó szakközépiskolai végzettségűek, illetve – indokolt esetben – akik gimnáziumi érettségivel és szakmunkás bizonyítvánnyal rendelkeznek.

A tanfolyammal kapcsolatban a továbbiakban még részletes tájékoztatást adunk.

2. Tájékoztató gépjárműjavítás és -karbantartás közben történt égési balesetekről

Folytatva a korábbi gyakorlatot, hogy a súlyos kimenetelű, de tanulságaiban széles körben hasznosítható balesetekről kiadott központi tájékoztatókat kivenatosan közreadjuk, jelenleg a gépjárműjavítás közben történt égési balesetek megelőzésének feladatait tartalmazó tájékoztatót ismer-tjük.

„Az MN 9935 egységnél a gépkocsi-javítóműhelyben egy UAZ-469 gépkocsi javítását végezte B. A. honvéd gépkocsiszerelő, Z. J. örvetető a gépkocsi vezetője, valamint P. J. örvetető, szerelő rajparancsnok. A leszerelő sebességváltóról a ráakódott olajsárt – az üzemanyagraktárból utalvány nélkül felvett – mosóbenzinnel a gépkocsi-vezető szabálytalanul a szerelőaknában mosta le. A hibás, robbanásvédő búra nélküli szerelőlámpa csatlakoztatásakor a szerelőaknában összegyűlt benzingőz belobbant. Mindhárman megsérültek, P. J. örvetető az égési sérülés következtében a kórházban meghalt.

A baleset bekövetkezéséhez a műhelyben folyó munkák folyamatos ellenőrzésének hiánya mellett hozzájárult az is, hogy a tiltó rendelkezések ellenére megtörték a műhelyben a javítandó fődarab mosóbenzinnel való mosását, a szerelőaknában a szabványtól eltérő dugaszoló aljzatokat, a hibás, cserére szoruló szerelőlámpa használatát és a javítási munkák előtt elmulasztották a szere-lőakna szellőztetését.

Hasonló szabálytalanságok miatt súlyos sérülést okozó balesetek ezt megelőzően is történtek.

Az MN 4730 egységnél H. O. honvéd a PSZH motortér tisztítását mosóbenzinnel végezte. A mosóbenzint tartalmazó fémdobozt az akkumulátorra helyezte. A zárlat következtében a belob-banó benzingőz a mosóbenzint meggyújtotta. H. O. honvéd másodfokú égési sérüléseket szenved-tett.

A baleset bekövetkezésének alapvető oka a mosóbenzin használata, a karbantartási munkák irányításának, ellenőrzésének elmulasztása.

Az MN 7341 egységnél egy UAZ-69 gépkocsi kipufogócsövét akarta a szerelőaknából hegesz-teni M. J. honvéd. A hegesztőpisztoly hegyűjtásakor az ott összegyűlt benzingőz helobbant. M. J. honvéd súlyos égési sérülést szenvedett.

A baleset bekövetkezésében közrehatott a műhelyben folyó munkák ellenőrzésének elmu-lasztása, nem a kijelölt helyen végzett hegesztés, a szerelőakna szellőztetésének elmulasztása.

Az MN 3930 egység telephelyén a telephely-ügyletes H. L. zászlós jelenlétében az URAL típusú gépkocsi motorját úgy indították be, hogy előzőleg a szívótorokba benzint öntöttek. Indítás közben a dús keverék belobbant és a kiáramló láng meggyújtotta Sz. Gy. szakaszvezető kezében levő benzinnel telt poharat. Az égő benzin H. L. zászlós ruhájára ömlött, aki másodfokú égési sérü-lései következtében meghalt, Sz. Gy. szakaszvezető súlyos égési sérülést szenvedett.

A baleset közvetlen oka, hogy a tiltott módon történt motorindítást a jelenlevő H. L. zászlós nem akadályozta meg, ezzel hozzájárult a kimenetelében súlyos szabálytalanság elkövetéséhez.

Az ismertetett balesetekből levonható az a következtetés, hogy a gépjármű-javítóműhelyek-ben a javítási, valamint a telephelyeken a gépjármű-karbantartási munkáknál nem mindig veszik figyelembe, illetve nem mindig követelik meg a szabályzatoknak, szabványoknak azon előírásait, amelyek szerint:

A javítási, karbantartási munkákhoz, tisztításra, mosásra tilos olyan anyagot felhasználni, amely az egészségre ártalmas, vagy a legkevésbé robbanóképes deget képez. (KÁBESZ 246. pont.)

Gépjárműmotor, -fődarab lemosására petróleumot szabad használni. (Gjmű. Karb. Ut. 20. oldal 1. pont.)

A feladatok végrehajtását irányító közvetlen előjáró, vagy munkabehí vezető váltásonként, illetve műszakonként (szükség esetén többször is) köteles személyesen meggyőződni arról, hogy a körülmények a biz-

tomsági követelményeknek megfelelnek-e. A rendszeres ellenőrzés gyakoriságát és módját a Parancsnoki Munkavédelmi Utasításban kell szabályozni. (KÁBESZ 17. pont.)

Villamos berendezést az e szabvány hatálya alá tartozó helyeken (tehát a gépjármű-javítóműhelyben is) úgy kell létesíteni, hogy az megfeleljen az MSZ 1600/1 előírásain túlmenően:

- a belyíségek rendeltetése és a villamos berendezés elhelyezési magasságától függően az MSZ 1600/8 vonatkozó előírásainak. (MSZ 1600.)"

A hasonló balesetek megelőzése érdekében több figyelmet szükséges fordítani a javításra, karbantartásra vonatkozó technológiák, munkavédelmi utasítások szigorú érvényesítésére.

3. Tájékoztató oktatási segédletről

Az MN PÜSZF-ség Baleset-elhárítási és Munkavédelmi osztálya segédletet adott ki a sorállományú katonák általános munkavédelmi oktatásához. A segédlet egységes formában tartalmazza a munkavédelemmel kapcsolatos tudnivalókat és követelményeket, megismerteti a balesetek, egészségkárosodások megelőzésének néphadseregi előírásait. A segédlet anyagát a minél szélesebb körben történő megismerés céljából fejezetenként folyamatosan közöljük.

Tudnivalók baleset esetén

A szabályok ismerete és azok következetes betartása kizárja vagy jelentősen lecsökkenti a balesetek bekövetkezésének lehetőségét. Nem becsülhető le azonban azon okok száma – kezdve a hézagos ismeretektől, a baleseti veszélyek semmibe vételén keresztül a mások által elkövetett mulasztásokig – amelyek miatt számolni kell a balesetek bekövetkezésével. Erre tekintettel mindenkinck ismernie kell, hogy mi a teendője baleset esetén, milyen jogosultságok illetik meg, illetve milyen kötelezettségei vannak.

Ha a katonát baleset éri, tűnjön az bármilyen jelentéktelen sérülésnek is, köteles azt a lehető legrövidebb időn belül jelenteni közvetlen előjárójának. Ha erre állapotánál fogva képtelen, akkor az köteles a jelentést megtenni, aki a balesetet látta, vagy észlelte. Baleset fogalma alatt azt az emberi szervezetet ért egyszeri, külső hatást kell tekinteni, amely a személy akaratától függetlenül hirtelen vagy aránylag rövid idő alatt következik be és sérülést, mérgezést, vagy más egészségkárosodást, illetve halált okoz. Nem tekinthető balesetnek tehát az a sérülés, amelyet bárki, saját magának, szándékosan okoz.

A baleseteket nyilván kell tartani. Minden baleset legfontosabb adatait, akár okoz a sérülés szolgálatképtelenséget, akár nem, be kell jegyezni a Baleseti naplóba. Erre azért van szükség, hogy ha a későbbiekben a balesethez kapcsolódóan valamilyen szövődmény keletkezne, annak eredete bizonyítható legyen. Például, ha valaki konyhai munkán megszúrja késsel, vagy más hegyes tárggyal a kezét és az később begyullad, vagy éppen csonthártyagyulladásba megy át, a szabályszerű jelentésnek köszönhetően meg lehet állapítani, hogy a szövődmény az elszenvedett, bár lényegileg nem jelentős sérülés következménye. Ha azonban a jelentéstétel elmarad, és a szövődmény fellépését megelőzően a katona kimaradáson, eltávozáson is volt, a bizonyítás nehezé válnak, és ennek hátrányait a jelentés elmulasztójának vállalnia kell.

Ha a baleset következtében a kiesett szolgálatképtelen napok száma meghaladja a 3 napot, akkor a sérülés bekövetkeztétől számított 30 napon belül a balesetről fel kell venni a II. sz. Adatlapot. A II. sz. Adatlapon, – amely megfelel a polgári életből ismert üzemi baleseti jegyzőkönyvnek – rögzíteni kell a baleset minősítése szempontjából minden lényeges körülményt. A ténymegállapítást tartalmazó pontok (2–11 pontok) helyességét a sérült maga is köteles aláírásával igazolni az adatlapnak erre a célra szolgáló (24. pont) helyén. Ha a sérült a megállapításokkal nem ért egyet, köteles eltérő véleményét jelenteni és ha véleményét nem méltányolják, jogában áll eltérő véleményét írásba foglalni. Írásba foglalt észrevételeit a II. sz. Adatlap első példányához kell csatolni.

A II. sz. Adatlap a baleset alapvetően fontos dokumentuma, amely ha a sérült kártérítési igényt érvényesíthet, akkor az egyik legfontosabb bizonyíték a baleset bekövetkezésének idejéről, helyéről és körülményeiről, ezért a sérültnek is alapvető érdeke, hogy a II. sz. Adatlap elkészüljön és az minden vonatkozásban a valóságnak megfelelő adatokat tartalmazza.

A sorállományú katonák balesetét a Honvédelmi Törvény végrehajtására vonatkozó jogszabályok alapján az állományilletékes parancsnok – a baleset bekövetkezésében közreható okok gondos mérlegelésével – minősíti. A baleset minősítése lehet *„honvédelmi kötelezettség teljesítésével összefüggő”* vagy *„honvédelmi kötelezettség teljesítésével nem összefüggő”*.

A balesetet a sorállományú katonák esetében csak akkor lehet honvédelmi kötelezettség teljesítésével összefüggőnek minősíteni, ha az *szolgálati kötelezettség teljesítése vagy szolgálati jog gyakorlása kapcsán következett be*. Ebből a szempontból szolgálati kötelezettség teljesítésének számít az a tevékenység, magatartás, amelyet a katona a jogszabályban, szabályzatban, parancsban vagy más rendelkezésben meghatározottak alapján, vagy azok szerint elvárhatóan végez vagy tanúsít. *Honvédelmi kötelezettség teljesítésével összefüggő az a baleset is, amelyet a katona (szabadság, eltávozás, kimaradás alkalmával a laktanyából lakására menet vagy a laktanyába jövet, útközben szenved el.* (Úti balesetek.)

Szolgálati jog gyakorlásának kell tekinteni az előzőekben felsorolt rendelkezésekben meghatározott, vagy megengedett szolgálati helyen tanúsított magatartást, továbbá szolgálati helyen kívüli rendezvényen való szervezett részvételt, valamint társadalmi munka végzését.

Mindazok a balesetek, melyek az előbb említett fogalomkörbe nem sorolhatók, *honvédelmi kötelezettség teljesítésével nem összefüggő* minősítést kapnak. Ugyancsak *nem összefüggő minősítést kapnak azok a balesetek, amelyeket a katona a tiltó rendszabályok súlyos megszegésével idézett elő*. Így például, ha egy katona szolgálati gépjárművet ittasan vezet és megsérül, balesetét a tiltó rendszabály súlyos megszegése miatt honvédelmi kötelezettséggel nem összefüggőnek kell minősíteni. Ugyanez az eljárás akkor is, ha a katona a lövészeten biztosított zavjvédő eszközt önkényesen mellőzi, és halláskárosodást szenved. Minthogy kedvező baleseti ellátásban csak a honvédelmi kötelezettséggel összefüggő balesetek sérülteje részesülhetnek, így a példákban említett katona súlyos szabályszegésével kirekeszti magát a kedvező ellátás lehetőségeiből. A balesetek megelőzésén túl azért is nagy a jelentősége az előírások következetes betartásának.

A balesetek minősítésénél szólni kell a sporthalesetek minősítéséről. Ha a katona a testnevelési kiképzés keretében vagy a laktanyában szervezett, illetve szabad időben folytatott sportolás közben sérül meg, balesetét honvédelmi kötelezettség teljesítésével összefüggőnek kell minősíteni. Ha azonban valamelyik katonai sportegyesület tagjaként akár sportversenyen, mérkőzésen, akár edzésen szenved sérülést, balesetét honvédelmi kötelezettség teljesítésével nem összefüggőnek kell nyilvánítani, minthogy az aktív sportolás veszélyeit és esetleges balesettel járó következményeit is önszántából vállalta. Ezt a gyakorlatot a Legfelsőbb Bíróság Polgári Kollégiumának 1983. évi 17. sz. határozata alapozza meg.

A baleset minősítéséről a sérültet írásban tájékoztatni kell. Ha a sérült a minősítéssel nem ért egyet, joga van fellebbezést benyújtani. A fellebbezést a minősítés kézbevételeitől számított 15 napon belül miniszter elvtársához címezve, az első fokú minősítést kiadó parancsmokhoz kell benyújtani.

A szolgálati viszony keretében balesetet szenvedett katonát (kivéve az úgynevezett úti baleseteket, a sporthaleseteket és a tiltó rendszabály súlyos megszegése miatt nem összefüggő minősítésű baleseteket sérülteit,) írásban kell tájékoztatni arról, hogy a balesettel kapcsolatos kárigényt milyen módon érvényesítheti.

Ezzel kapcsolatban helyes tudni, hogy kártérítési igényének elbírálásánál mérlegelésre kerül mennyiben hatott közre a kár keletkezésének a sérült magatartása és ennek megfelelően állapítható meg a kártérítés mértéke.

A sorállományú katona kárigényét a leszerelés napjáig, a katonai szervezet parancsnokához nyújthatja be. Leszerelés után a kárigényt az állandó lakhely szerinti megyei (fővárosi) M és Hadkiegészítési Parancsnoksághoz kell benyújtani. A hadkiegészítési parancsnokságon érdekvédelmi tisztek tevékenykednek, akikhez a baleset miatt leszerelt katonák balesetükkal kapcsolatos ügyeik elintézése céljából közvetlenül fordulhatnak.

ВОЕННАЯ МЫСЛЬ

FOLYÓIRATSZEMLE

A gépkocsiszállítási ágazat a csapatok harc alatti biztosításában

*Írta: V. P. Petrov vezérőrnagy
és*

I. Sz. Kapusin ezredes, a hadtudományok kandidátusa, docens

(Megjelent: „Vojennaja Mysl” c. folyóirat 1983/9. számában.)

(Részlet)

A működő hadsereg hadtápbiztosítási rendszerében különösen fontos szerepet játszott az anyagi eszközök utánszállítása, aminek végrehajtásában részt vett valamennyi szállítási ágazat. A fő terhet azonban a gépkocsiszállító alegységek, egységek és magasabbegységek viselték, mivel a vasúti szállítási ágazat ki volt téve az ellenség állandó támadásának, a vasútak helyreállításának üteme pedig elmaradt a csapatok támadásának ütemétől.

A Nagy Honvédő Háború tapasztalatainak elemzéséhez nem szabad elhallgatni azt, hogy a háború első időszakában a gépjárműtechnika hiánya miatt a gépkocsiszállító csapatok nem fejlődtek megfelelőképpen. A gépkocsi hiánya negatívan hatott egy sor hadművelet kimenetelére. Ezért 1942. februárjában az Állami Honvédelmi Bizottság mellett megalakították a Közlekedési Bizottságot, amelynek a feladata az összes szállítási ágazat munkájának a koordinálása volt. Ennek a Bizottságnak az állományába a Honvédelmi Népbizottság hadtápfőnöke és katonai közlekedési csoportfőnöke tartozott.

Az Állami Honvédelmi Bizottság, a Legfelső Főparancsnokság főhadiszállása határozott intézkedéseket fogantatott a gépkocsiszállító csapatoknak minden oldalú megerősítésére, különösen azoknak technikával való felszerelésére. A működő hadseregénél a járművek száma az 1942. évi 25 ezerrel 1945-ben 100 ezerre nőtt. Ez lehetővé tette azt, hogy a befejező hadműveletekben a front három-öt gépkocsiszállító ezreddel (3,5–4,5 ezer gépkocsi), a hadsereg három-négy gépkocsiszállító zászlóaljjal (600 gépkocsi), a hadosztály gépkocsiszállító századdal (45 gépkocsi) rendelkezzen.

A gépkocsiszállítási ágazat szerepe és működése volumene növekedésének jellemző példája a Visztula-Oderai hadművelet. Annak előkészítése igen rövid ideig tartott, amikor a Visztulán keresztül haladó vasútak és hidak még nem voltak teljesen helyreállítva. A hadművelet előkészítése ilyen viszonyok között azért vált lehetővé, mert a frontok már rendelkeztek eléggé erős gépkocsi-parkkal. Így pl. az 1. Belorusz Front rendelkezett 3749 front, 4407 hadsereg és 3019 hadosztály, azaz összesen 20 ezer tonna teherbírású 11 175 gépkocsival. A front gépkocsi-parkja a csapatok napi 12–15 km támadási üteméhez, 500–600 km-ig biztosította a tartalékok felhalmozását.

A támadás folyamán a front és a hadsereg gépkocsijai rendszerint a front raktárából szállították a terheket, kiiktatva a hadseregházisokat. Amikor azután szállítás távolsága elérte és meg is haladta a 300–400 km-t, a front gépkocsiszállító eszközei ráálltak az anyagi készleteknek a mélységi hadtápkörzetekből a frontraktárak földre települt részlegeibe való szállítására, a csapat és a hadsereg gépkocsiszállító eszközöket felhasználták az anyagi eszközöknek a hadsereg és frontraktárak elrészlegeiről a „magamhoz” történő szállítására.

A berlini hadműveletben a gépkocsiszállítások elérték a maximumot: pl. az 1. Belorusz Frontnál az egész hadművelet alatt 469 900, az 1. Ukrán Frontnál a 391 000, a 2. Belorusz Frontnál pedig a 372 300 tonnát. Tehát a berlini hadműveletben a front és a hadsereg gépkocsijaival végzett anyagi eszközszállítások mennyisége meghaladta a 1,2 millió tonnát. Ugyancsak ebben a hadműveletben érték el a gépkocsiszállításoknak a legmagasabb hatékonyságát. A gépkocsik átlagos napi futása elérte a 450 km-t. Jellemző, hogy az előkészítő időszakban a gépkocsiszállítások volumene felülmúlta a vasúti szállítások volumenét. Így pl. az 1. Belorusz Frontnál a hadművelet előkészítő időszakában fronton belüli szállítások keretében vasúton elszállítottak 238 400, gépkocsikon pedig 333 300 tonna anyagi eszközt.

A berlini hadműveletben a szállítások megszervezése és a gépkocsik felhasználásának elvei különbözőek voltak. Az 1. Belorusz Frontnál a szállítási távolságok viszonylag kisebbek voltak. Itt széles körben alkalmazták azt a gyakorlatot, hogy a front és a hadsereg-szállítóeszközök közvetlenül az egységekhez és alegységekhez, sőt mi több a tüzelőállásokba szállították a rakományt. A front szállítóeszközeinek egy részével megerősítették a hadseregeket. Az 1. Ukrán Frontnál a csapatok és az ellátóállomások közötti távolság vasúton elérte a 400–500 km-t. A front-szállítóeszközök a frontraktárak földretelepült előretolt részlegig szállították az anyagi készleteket, ahonnan a csapatok saját szállítóeszközein szállították azokat tovább.

A hadművelati felépítésben a frontgépkocsik rendszerint két lépcsőben helyezkedtek el. A berlini hadműveletben az elsőlépcső az arcvonaltól 40–50, a második lépcső 140–160 km távolságra helyezkedett el. A gépkocsioszlopok állományába 15–300 gépkocsi tartozott, a szállítások végrehajtása 50–300 km távolságig történt.

Figyelemreméltóak a következő adatok is. A hadsereg és a csapatgépkocsi-szállítóeszközök egy fordulóval csak az üzemanyag és lőszerjavadalmazásnak egy részét tudták feleltetni, ami az összefegyvernemi hadseregnél csak azok összszúlya 35, a harcokcsihadseregnél pedig 60 százalékának felelt meg.

A hadsereg alárendeltségébe tartozó tartálygépkocsik teherbíró-képessége a száraz terhet szállító teherbíró-képességével szemben 7,7, a front alárendeltségébe tartozóké pedig 12,3 százalék volt. Ez elegendőnek bizonyult az utánszállításra a hadművelet folyamán. A hadsereg gépkocsiszállító zászlóaljakat az előkészítő időszakban gyakran felhasználták a terheknek a frontraktártól és azok részlegeiktől a hadsereg felvételező-helyekig való szállítására (a távolság 50–60 km között mozgott).

A hadműveletek előkészítése és megvívása alatt a gépkocsiszállítási ágazat munkájával kapcsolatosan nagy gondot fordítottak a gépkocsik műszaki karbantartására és javítására. A seregtestek megfelelő mértékben el voltak látva javítóeszközökkel. Az 1. Belorusz és az 1. Ukrán Front teljesítőképessége megfelelt havi 2–2,5 ezer motor nagyjavításának és 700 gépkocsi javításának. A javítóegységek (köztük a front javítóegységei is) a peremvonaltól olyan távolságra helyezkedtek el, hogy javítani tudják a gépkocsikat a csapatoknál, és csökkenteni tudják az áttelepülések számát a hadművelet alatt.

Egy gépkocsi nagyjavítására 10, középjavítására 6–7 napra volt szükség. A javítás szakosodását betartották. A front-alárendeltségű javító-helyreállító zászlóaljok pl. legfeljebb kettő-három gépkocsimárka javítását végezték, ami lehetővé tette 360 középjavítás elvégzését naponta. A mozgó gépkocsijavító üzem (MGKJÜ) elvégzett 200 gépkocsi nagyjavítást, gépkocsialkatrészeket készített és

állított helyre, a mozgó vasúti gépkocsijavító-műhely pedig elvégzett 290 gépkocsi-középjavitást v. 300-400 motornagyjavítást havonta.

A hadsereg közvetlen javító-helyreállító zászlóalj (ö. jav. h. z.) havonta elvégzett 260-290 gépkocsi-középjavitást, a mozgó-gépkocsijavító bázis (MGKJB) pedig kb. 90 javítást. Azok magas teljesítőképességét a frontraktárhólból beérkezett fõdarabok szállítása útján biztosították.

A gépkocsiszállító egységeknek voltak saját javítóegységei (a gépkocsiszállító ezrednek volt folyó és középjavitást végzõ javító-helyreállító százada, a gépkocsiszállító zászlóaljnak - javítószakasza).

A Nagy Honvédõ Háború befejezõ hadmûveletei közlekedési biztosításának elemzése azt mutatja, hogy a létrehozott gépkocsiszállító magasabbegységek és egységek minden hadtáptagozatban méreteiket illetõen nagy és gyors lefolyású, az ellenség megsemmisítésére irányuló támadó hadmûveletek fontos tényezõjévé lettek. A háború folyamán a szállítóeszközök teherbíró-képessége a gépkocsiparkkal arányosan nõtt és a háború végére elérte a hadosztályoknál az 1,5-2 ezer, hadseregeknél a 2,5-3 ezer, a frontnál 5-7 ezer tonnát. A gépkocsiknak zömét a hadmûveleti tagozatban összpontosították.

Korszerû hadmûveletekben a szállítási feladatok méretei hirtelen megnõttek. Ennek okai a csapatok növekvõ anyagi eszközszükséglete, az ellenség valamennyi szállítási (fõleg a vasúti) ágazat elleni támadásainak fokozódása, továbbá annak valószínûsége, hogy az agresszió a fejletlen infrastruktúrájú hadszíntéren veszi kezdetét.

Napjainkban az anyagi eszközszükséglet nagymértékben befolyásolja a csapatok technikai felszereltsége, azok egy fegyverzet egységre való névleges felhasználásának állandó növekedése.

A fejlett országokban folyó katonai építés azt igazolja, minden új fegyver és harcitechnika nemzedék mind több üzemanyagot, lõszert, technikai anyagot igényel, amelyeket idõben ki kell szállítani a bázisokra, a harctevékenység helyére. Következésképpen tehát korszerû hadmûveletekben a gépkocsiszállítási ágazatra háruló feladat volumenének meg kell felelnie a gépkocsiszállítási ágazat azon lehetõségeinek, amelyek növekedhetnek, mind a gépkocsipark száma növelésének, mind a gépkocsik teljesítőképességének vonatkozásában.

A másik irányzat gazdaságilag sokkal célszerûbb, mivel a gépjármûtechnika teljesítőképessége javult. Itt fontos a gépkocsik teherbíró-képességének a struktúrája. Napjainkban a világ sok országában túlsúlyban vannak a közepes teherbírású gépkocsik, ami meghatározott nehézségeket okoz a gépkocsiszállító egységek megalakításában. Több országnak és azok hadseregeinek a gyakorlata azt mutatja, hogy a tehergépkocsi-park irracionális struktúrájának következtében a szállítással kapcsolatos ráfordítási költségek jelentõsen nõttek, vezetõre is sokkal többre van szükség mint kellene az egyes volumenû munkák végrehajtásakor.

A nyugati szakemberek megjegyzik, hogy a gépkocsipark kialakítását befolyásolják egyéb más tényezõk is. Az autópark struktúrájának kis részét képezõ általános rendeltetésû gépkocsik központosítása pl. nem megfelelõ. A gépkocsiknak a kis gépkocsi-gazdaságok közötti „felaprózása” gyakran eredményezi azt, hogy azokat megfelelõ mûszaki karbantartás és javítás nélkül üzemeltetik.

A Szovjetunióban a tizenegyedik öt éves tervben irányt vettek az ország gépkocsiparkja struktúrájának korszerûsítésére; az 5 tonnánál nagyobb gépkocsik arányának 17,5 százalékról 33,3-ra kell nõni, a közepes teherbírású gépkocsik arányának megfelelõ csökkenése mellett; nõ a dízel gépkocsik száma és az általános rendeltetésû szállítóeszközök aránya, folytatódik a gépkocsiszállító eszközöknek nagy gépkocsi-gazdaságokba való koncentrálása. Ezeket a kérdéseket tartalmazzák a Szovjetunió gazdasági és szociális fejlõdésének fõbb irányvonalai.

A gépkocsiszállítási ágazat anyagi-technikai bázisának alapját a gépkocsik, pótkocsik és utánfutók alkotják. Azok paramétereinek tökéletesítése a gépkocsiszállító eszközök teljesítőképessége

növelésének elengedhetetlen feltétele. A legfontosabb paraméterek főképpen a motor teljesítőképességétől, a födarábok, a felfüggesztés, a gépkocsik tartósságától függő teherbíró-képesség és a rakfelület térfogatától függő teherbefogadó képességtől függ.

Egy sor országban elvégzett kutatások azt bizonyítják, hogy a gépkocsiknak a gyárak által meghatározott névleges teherbíró-képességét egyelőre még nem sikerül realizálni. Ennek az a fő oka, hogy annak a motor teljesítmény, az alváz stb. alapján történő növelését nem mindig követi a karosszéria belső méreteinek növekedése. Ezért a különböző rakományok szállításakor a szállítóeszközöket nem használják ki mindig hatékonyan.

Íme egy néhány számítási példa. Ha a rakodóterek oldalfalainak magassága 500–700 mm és a karosszéria fajlagos térfogata 0,75–1,1 m³/t, akkor azoknak kihasználtsága a névleges teherbírásnak 40–60 százaléka; ha az oldalfal magassága 900–1050 mm, a karosszéria fajlagos térfogata 1,3–1,9 m³/t, akkor a kihasználási tényező 60–70%, azokat a gépkocsikat és tehergépkocsi vontatókat, amelyeknek rakodófelülete felett 1700 mm magas ponyva van, a karosszéria 2,5–3 m³/t, fajlagos térfogata esetén ki lehet használni a névleges teherbírás 85–100 százalékaig.

A számvetések azt bizonyítják, hogy a gépkocsiszállító eszközök a rakodótér több mint 2,5–3 m³/t fajlagos térfogata esetén tudják maximálisan kihasználni teherbíró-képességüket.

Az egységcsomagok és a konténerek meghonosítása meggyorsítja a be- és kirakás egész folyamatát, növeli a szállítóeszközök kihasználásának hatékonyságát, híztoítja a rakományok megővését, csökkenti a zárt raktárhelyiség-szükségletet, egyszerűsíti a dokumentációt, a nyilvántartást és az elszámolást. Erre a célra a NATO hadseregekben külön konténerparkot hoztak létre, nem csak az anyagi eszközök szállítására, hanem azok tárolására is. A sajtóban az olvasható, hogy az ilyen mobil raktárak meglelte a gazdasági célszerűségén kívül lehetővé teszik szükség esetén azok bármely pontra való gyors áttelepítést.

A csapatok ellátó rendszerében az anyagi eszközök szállítására használnak polgári rendeltetésű konténereket is. Ezen szállítások hatékonysága növelésének céljából bővítik a konténerpályaudvarok hálózatát, folyik azok rakodásgépesítési eszközökkel való felszerelése. A nyugati szakemberek véleménye szerint a konténerek alkalmazása célszerű valamennyi hadtáptagozatban, beleértve a csapattagozatot is.

A gépkocsik hatékonyabb kihasználásának fontos tényezője – azok irányításának korszerűsítése. Ezt a folyamatot célszerű az ésszerű központosítás, valamennyi szállításban részt vevőnek a hadtápvezetési rendszerbe való bekapcsolása, az automatizálási és gépesítési eszközök széles körű alkalmazása elvének alapján felépíteni.

A harctevékenységek dinamikusságának viszonyai között tehát a csapatok hadtápbiztosítási rendszerén belül nő a gépkocsiszállítási ágazat szerepe. A gépkocsiszállító csapatok alkalmazása hatékonyságának további növelése csak akkor lehetséges, ha teljesen rátérünk a konténeres és egységcsomagos szállításra, a csapatok komplettekkel való ellátására, a rakodásgépesítési eszközök széles körű alkalmazására. Ez a feladat aktuális valamennyi – csapatok (erők) anyagi és technikai biztosításában részt vevő ellátó szolgálat számára.

ТЫЛ . СНАБЖЕНИЕ СОВЕТСКИХ ВООРУЖЕННЫХ СИЛ

A csapatok tábori vízellátása

*Írta: V. Rjabubin vezérőrnagy, a hadtudományok kandidátusa, docens
Megjelent: a „Til i Sznozsenyje” c. folyóirat 1985/2. számában*

Az utóbbi időben nagy jelentőséget tulajdonítanak a csapatok vízellátása kérdéseinek. Ez értendő is. A harctevékenység megnövekedett méretei, a technikai felszereltség növekedése fokozta a személyi állomány erkölcsi-pszichológiai és fizikai megterhelését. Vízre nemcsak a gazdasági, mindennapi élet-, hanem a technikai szükségletek kielégítésére is szükség van.

Nem véletlenül tekintik valószínű ellenségeink a víznek csapatokhoz való kiszállítását rendkívül fontos, a harci feladat megoldásával egyenértékű kérdésnek, különösen hegyes-sivatagi és sivatagi-sztyeppés körzetekben.

A vízellátást illetően nem kevés nehézséget kellett átélni a szovjet csapatok első hadseregcsoportjának a japán militaristák ellen Halhinggalon 1939-ben vívott harctevékenységek során. Az a tény, hogy a működési körzetben nem voltak édesvízforrások, bonyolította az ételmezési szolgálat számára az ételkészítést és a kenyérsütést. A gazdasági és technikai szükségletekre szigorú vízfogyasztási normákat kellett megállapítani. A parancsnokság, a politikai szervek, a hadtápbecsztottak nap, mint nap foglalkoztak a vízellátás kérdéseivel. A támadó hadművelet folyamán összesen 4000 tonna vizet szállítottak a csapatokhoz.

Hatalmas erőfeszítéseket követelt minden rendű parancsnoktól a Bajkálon túli Front vízellátásának megszervezése 1945. augusztusában, a Hszingán–Mukdeni hadművelet megvívásakor. A front sivatagi-sztyeppés körzetében, amely magában foglalta a Szovjetunió területét, a Mongol Népköztársaság keleti részét (Tamszakbulagi kiszögellés), Csahar tartomány (KNK) északkeleti részét, az édesvíznyerés feltételei különösen bonyolultak voltak. A 100 m² területre átlagosan csak 3, napi 5,3 m³ vízhozamú, vízforrás (kút) esett. A felszín alatti víz rétegződésének mélysége kb. 100 m volt. A felszíni (3–6 m mély) víztartó rétegek pedig kishozamúak voltak.

A meglevő vízforrásokat a műszaki csapatok és a nem szervezetszerű részlegek erőivel és eszközével kell javítani, illetve berendezni. Csak 1945. július 10. és augusztus 8. közötti időszakban létesítettek 1194 és kijavítottak 322 meglevő kutat, telepítettek 61 vízellátópontot.

Legalább a minimális víztartalék képzésére az ételmezési szolgálat széleskörűen felhasználta a nem szervezetszerű eszközöket: hordókat, bádoggannákat, dézsákat, valamint a mozgókonyhatartályokat és vízforralókat. A csapatok átcsoportosításának tervezése a vízellátópontok meglétének és azok lehetőségeinek figyelembevételével történt.

Különösen bonyolultnak bizonyult a csapatok vízzel való ellátása a támadás folyamán. Ez mindenképp előtérbe hozható, hogy az egységeknél és alegységeknél a nem csökkenthető készletek jelentéktelenek (egy napra való) voltak, a Nagy-Hszingán hegység pedig „száraz” körzet. Az útközben előforduló kutak leggyakrabban tele voltak állathullákkal. Különösen kritikus esetek-

ben a vizet légi szállítóeszközökön szállították ki az egységekhez és magasabbegységekhez. A front haditanácsa egy lövész hadosztály részére (a tevékenység körülményeitől függően) 100–150 m³ vízfogyasztási normát állapított meg naponta.

A csapatok vízellátásainak megszervezésével kapcsolatosan a japán imperialisták elleni háborúban szerzett tapasztalatokat korszerű viszonyok között is figyelembe kell venni a hegyes-sivatagi és sivatagi sztyeppés körzetben levezetendő gyakorlatok előkészítésekor és levezetésekor.

A csapatok tábori vízellátása megszervezését forró éghajlatú körzetben mindenekelőtt a vízkészletek és -források korlátozottsága, valamint a víz nem megfelelő minősége nehezíti. Itt a vízhálózat általában gyér, jelentéktelen víztartalékkal. Azonlívül hegyekben a folyók rendszerint sebes sodrásúak, mély völgyszűkekben folynak, ahol nem mindig vannak megközelítési utak, a vizet pedig tisztítani és ülepíteni kell. Sokak közülük elérve a sivatagok vagy félsivatagok széléit, kiapadnak.

Azonkívül tudni kell azt is, hogy egyes folyókat síksági szakaszaikon a helyi csatornák szennyezik. A vízi úton való terjedés jellemző a kolera, hastífusz, paratífusz és leptospira kórokozókra és bizonyos mértékben a vérhas, tulaméria, járványos hepatitis brucellózis kórokozóira is.

Sivatagi-sztyeppés körzetekben a tavak szolgálhatnak vízforrássul. Azok nagy részének a vize azonban annyira sós, és keserű só tartalmú, hogy azok nemhogy ivóvízként, de még technikai szükségletekre sem alkalmasak.

Az egyedüli vízforrásokat gyakran a kutak, föld alatti csatornák alkotják. Tudni kell azonban azt, hogy a kutak hozama általában jelentéktelen (5–10 m³/nap). Azonkívül azok jelentős távolságra fekszenek egymástól.

Függetlenül a fennálló nehézségektől, a tábori vízellátás problémáját meg lehet oldani.

Az utóbbi években a csapatok tábori vízellátással kapcsolatos lehetőségei összehasonlíthatatlanul megnöttek. Azok korszerű forrásfelderítő, víznyerő és -tisztító sótalanító és szállítóeszközökkel rendelkeznek. A tábori vízellátó alegységek fel vannak szerelve nagy teljesítményű, 200–250 m mély kutat fúrni tudó eszközökkel, mobil szűrő és sótalanító berendezésekkel rendelkeznek.

A hadtápszerveknél nőtt azon speciális gépkocsiknak a száma, amelyek biztosítják ezen anyagfajtának nagy távolságra való szállítását. A mozgó gépesített sütődék a személyi állomány étkeztetőhelyei fel vannak szerelve rendszeresített tartályokkal, amelyek lehetővé teszik azt, hogy állandóan rendelkezzenek víztartalékkal, valamint annak szállítását az egységek és alegységek áttelepülése folyamán. Egyéb más, a csapatok megbízható ellátását biztosító rendszabályokat is fogantatosítanak.

A gyakorlatok tapasztalata azonban azt tanúsítja, hogy semmilyen, még a legkorszerűbb technika sem garantál sikert, ha nem fogunk rendelkezni a vízkitermelési és annak a felhasználóhoz szállítását végző szervek tevékenységének pontosan kidolgozott tervével. Az egész hadtápbiztosítási rendszernek éppen a tervezés képezi az alapját. Sajnos itt még előfordulnak hanyagságok és hiányosságok, amelyek negatív kihatással vannak a csapatok tábori vízellátása működésének hatékonyságára.

Arról van ugyanis szó, hogy jelenleg a vízellátás tervezését és megszervezését töhh szolgálati ág végzi. Ez pedig decentralizálást eredményez a vezetésben. Tulajdonképpen lehet-e pontosságban reménykedni addig, amíg a vízszállításért az egyik szerv, kitermeléséért, tisztításáért és a vízellátópontok megszervezéséért pedig másik a felelős. A helyzet jelentősen romlik akkor, ha a csapatoknak elszigetelt irányokban kell tevékenykedniük. A tervezés jelenlegi módja nem teszi lehetővé a vízszükséglet, pl. az egészségügyi, technikai célokra, a személyi állomány fürdetésére, a fűtőműmosáshoz stb. szükséges vízmennyiség figyelembevételét. És ha még figyelembe vesszük azt is, hogy valamilyen oknál fogva az okmányok nincsenek összehangolva egymással, akkor nyilvánvalóvá válik, hogy forró éghajlatú körzetekben a csapatok vízellátási terve elkészítésének metodikáját és rendjét ideje lenne felülvizsgálni.

Valószínűleg célszerű lenne közös gyakorlatokat levezetni a hadtáppal és a műszaki csapatokkal, a vízellátás irányítása egy kézben való összpontosítása lehetőségei meghatározásának céljából. A vízfelderítés, -nyerés, -tisztítás, -tárolás és -szállítás erőinek és eszközeinek egyesítése lehetővé tenné a feladatoknak operatívabb végrehajtását, az egységek és alegységek vízzel való ellátása megbízhatóságának növelését.

A magyarázó feljegyzéssel ellátott térképen kidolgozott, a műszaki főnök és a parancsnok hadtáphelyettes által előírt, a törzssel egyeztetett vízellátási tervet a parancsnok hagyja jóvá. Annak nyilvánvalóan tartalmaznia kell: a gazdasági-ivó-, egészségügyi, technikai, más célokra szükséges vízszükségletet; a műszaki csapatok állományából kijelölendő erőket és eszközöket; a vízellátó pontoknak egységek és alegységek közötti elosztását; a szállítást, valamint a vezetés (irányítás) megszervezésének kérdéseit.

A vízszükséglet megállapításakor nemcsak az optimális normákat, hanem a gyakorlatok tapasztalatai szerinti fogyasztás mutatóit kell figyelembe venni. A gyakorlat azt tanúsítja, hogy 1 fő napi vízszükséglete 15 liter lehet (teára és a kulacsban levő tartalék 4 liter, ételkészítésre és a konyhai felszerelés mosására 3,8 liter, az egyéni edény mosására - 1,2 liter, mosakodásra 6 liter). Azonkívül nem szabad figyelmen kívül hagyni az egyéb fogyasztásokat sem, ilyenek: 1 kg kenyér sütéséhez - 1 liter, a kerekes technika hűtőrendszerének napi utántöltésére 1,5 liter. Ha ehhez még hozzáadjuk a különleges célokra, a személyi állomány mosakodására, a fehérnmmű mosására, a vágóállat feldolgozására, a gazdasági stb. célokra szükséges vizet, akkor nem nehéz kiszámítani az összszükségletet.

A tervezési okmányok kidolgozásakor nagyon fontos megállapítani azt, hogy a csapatok milyen nem csökkenthető készletekkel rendelkeznek, hogy az ellátásban ne legyen fennakadás. A hegyes-sivatagi és sivatagi-sztyeppés körzetekben való vízellátásnak, valamint a műszaki csapatok lehetőségeinek az elemzése arra enged következtetni, hogy a csapatoknak ezekben a körzetekben való tevékenykedéskor legalább 2 napra elegendő nem csökkenthető ivóvíztartalékkal kell rendelkezniük. Ilyen mennyiség garantálja a csapatok megbízható vízellátását akkor is, ha az utánszállítás távolsága eléri a 80-100 km-t.

Ezt mindenekelőtt a rendszeresített vízszállító gépkocsik és ezen anyagfajta tárolóeszközök hozzáértő felhasználásának, az élelmezési szolgálat tartályai száma növelésének, valamint a személyi állomány pót kulacsokkal, a harc- és más járművek kezelőszemélyzetét bádognakánkkal és polietilén csomagokkal való ellátásának útján lehet elérni.

Tábori vízellátás esetén nemcsak megfelelő nem csökkenthető készletek tartásáról, hanem azok egységekhez é alegységekhez időben való kiszállításáról is kell gondoskodni. Míg egy gépesített lövész- (harckocsi-) egység egy élelmiszer javadalmazásának a szállítására csak egy néhány gépkocsira van szükség, addig csak a gazdasági-ivóvízszükségletnek a szállítására több mint 50 gépkocsifordulóra lehet szükség. Olykor vízszállításra ki lehet jelölni utánfutó és gépvontatású konyhákat is. A gyakorlat azonban azt mutatja, hogy azokat szállítóeszköz minőségben 20 km-nél nagyobb távolságra nem célszerű igénybe venni. Azokat érdemesebb a vízelosztópontokról szállításra felhasználni.

A lefolytatott gyakorlatoknak tapasztalatai azt mutatják, hogy a vízszállító alegységek kapacitását csak azok szervezetszerű létszáma, főképpen azonban a tartálygépkocsik űrtartalma növelésének, kéttengelyű pótkocsik alkalmazásának útján lehet fokozni.

Úgy gondoljuk, hogy nehezen megközelíthető körzetekben (hegyekben, sivatagokban) különleges szituációkban a helyzet szükségessé teheti erre a célra a tábori csővezetéknek a felhasználását. Azokat olykor a Nagy Honvédő Háborúban is alkalmazták, főleg védelmi tevékenység folytatásának viszonyai között. A csővezeték nyolcásvonalait különböző átmérőjű fémcsővekből rakták le, és azokat ki létszámú (7-10 fős) szakalegységek üzemeltették. Az ilyen létesítmény hossza, rendszerint jelentéktelen, 1,5 km volt.

20–30 km távolságig a tábori vízszállító főcsővezetékeket az OSZSZSZ központi körzeteiben 1972-ben a szárazság eredményeképpen keletkezett tüzek oltására használták. Mindez azt bizonyítja, hogy a hegyes-sivatagi és sivatagi-sztyeppés körzetekben tevékenykedő csapatok vízzel való ellátására eredményesen fel lehet használni a tábori főcsővezetékeket.

Az élet azonban szükségessé teszi azt, hogy rendelkezünk a földi közlekedési utaktól független vízszállító eszközökkel. Perspektívában ezek a léghajók lehetnek. A 10–100 t teherbírású léghajók kifejlesztése és rendszeresítése a csapatoknál a jövő feladata. Az azonban már most egyértelmű, hogy azok új lehetőségeket nyitnak a vízszállítás megszervezésében. Ezen légi szállítóeszköz-fajta csapatok ellátására való felhasználásának célszerűségét számtalan külföldi és hazai sajtó anyagai bizonyítják.

Napjainkban ugyanis az anyagi eszközök gyors és mobil szállítására fel kell használni a meglevő szállítóeszközöket, elsősorban a helikoptereket. A gyakorlatok tapasztalata azt mutatja, hogy 200 km repülés hatósugár esetén egy MI-6 helikopter a terep domborzatától függően mintegy 8 tonna folyékony terhet tud elszállítani és 35–40 perc alatt kiosztani a felhasználók között. A vízszállításnak erre a módjára különösen nagy szükség lehet, a megkerülő osztagok, valamint a vízszegény körzetekben tevékenykedő alegységek hadtápbiztosításának megszervezésekor.

Szeretném kifejtetni a csapatok vízellátásával kapcsolatos néhány elképzeléscmet. A feladat bonyolultsága szükségessé teszi annak megbízható irányítását. Azt az egységes hadtápvezetési rendszeren belül kell megvalósítani, megfelelő híradó- és nyilvántartási eszközökkel felszerelt szilárd és megbízható diszpécser szolgálat létrehozásának útján. Az alegységek és egységek vízzel való ellátottságát fel kell tüntetni a napi hadáp jelentésekbe és összefoglaló jelentésekbe.

Gyakorlatok alatt a csapatok vízellátása megbízhatóságának fokozása nagymértékben függ annak gazdaságos fogyasztásától is. A harctevékenység biztosítására vonatkozó utasítások kiadásakor az egységparancsnokoknak meg kell állapítani az ivórendet és a vízfogyasztást, továbbá meg kell szabni mikor, hol, miből kell a készleteket feltölteni. Ezért a harctevékenység megszervezésekor és megvívásakor köteles gondoskodni arról, hogy az élelmiszerekhez, üzemanyaghoz, lőszerhez hasonlóan az anyagbiztosítási tervek tartalmazzák az alegységek vízellátásának rendjét is.

A személyi állománynak hegyes-sivatagi és sivatagi-sztyeppés körzetekben a csapatok vízellátásával kapcsolatos rendszabályok bonyolult komplexumának, mint magas fokú harcckészültségük fenntartása egyik legfontosabb feltételének végrehajtása aktuális jelentőséggel bír.

A hadtáptisztek hadigazdasági felkészítése

*Írta: Je. GRADOBOJNOV vezérőrnagy, a hadtudományok kandidátusa,
docens, közgazdasági és csapatgazdálkodás-szervezési tanszékvezető,
V. GROMOV ezredes, a közgazdasági tudományok kandidátusa, docens,
a tanszék főtitkára*

*Megjelent: A „Til i Sztabzsenyje Szovjetszkib Vooruzsennih Szil”
folyóirat 1985/3. számában*

A honvédelemre előirányzott anyagi és pénzügyi erőforrások hatékony, célszerű felhasználásának biztosítása tulajdonképpen nem egyéb, mint a Szovjetunió Kommunista Pártja azon gazdasági irányvonalának gyakorlati megvalósítása, amely a népgazdaság intenzív módszereinek alkalmazására irányul. E probléma megoldása megköveteli a gazdasági, műszaki, szervezési és nevelési rendszabályok egész komplexumának foganatosítását.

Sok tartalék van még rejtve a csapatgazdálkodásban, amely anyagi bázisát jelenti az egységek állandó harc készségének. E tartalékok feltárása és felhasználása a harc készség és harcképesség további fokozására, a katonai állományú személyek anyagi feltételeinek javítására nagy és államfontosságú feladatot jelent.

A csapatgazdálkodás hatékonyabbá tétele és az állami eszközök csapatoknál történő ésszerűbb felhasználása feltételezi az intézkedésekre történő ráfordítások mélyreható közgazdasági indoklását, annak kötelező számvetését, hogy milyen áron történik az egyik vagy másik feladat megoldása.

Következésképpen a különböző szintű parancsnokoknak és főnököknek körültekintő takarékosságról kell tanúbizonyságot tenniük, gondosan kell kiszámítaniuk és elemezniük a csapatok és flottaerők harckiképzésével, anyagi és technikai biztosításával kapcsolatos ráfordításokat. Hiszen a nagyvolumenű megtakarítás biztosítását mindig a harci munka igazán tudományos megszervezése, továbbá az a képesség jelenti, melynek birtokában gyors ütemben biztosítható a személyi állomány magas fokú szakkiképzése, a csapatok szabályzat szerinti élete, szolgálata és tevékenysége.

A parancsnok (főnök) elhatározásai közgazdasági, illetve olyan indoklást, megalapozást igényelnek, hogy hadigazdasági szempontból a legcélszerűbb útjait és módjait választhassa ki az anyagi és pénzeszközök felhasználásának. Az át nem gondolt és megalapozatlan elhatározások a legfőbb okát jelentik a nem gazdaságos tevékenységnek. De ahhoz, hogy megalapozottan jussunk ilyen vagy olyan elhatározásra, mindenekelőtt egységes kritérium- és mutatórendszerre van szükség az egységek és szolgálati ágak gazdaságilag hatékony tevékenységéhez, s meg kell tanítani a tisztet azok alkalmazására a gyakorlati munkában.

Mit kell hát vennünk a csapatok gazdaságilag hatékony kritériumaként? Ezeket a kritériumokat azon parancsnoki direktívák, szabályzatok, utasítások és segédletek foglalják össze, amelyek az anyagi készletek és kiadások, a pénzügyi biztosítás normáinak betartásával kapcsolatosak. Ezek tartalmazzák a csapatok szükségleteinek biztosítására irányuló alapvető utasításokat. Ezenkívül olyan általánosító és összegző hatékonysági mutatókat is alkalmazni kell, mint az egységek és magasabbegységek harc készségbe helyezése tényleges idejének az előírt viszonyított aránya; a cél leküzdésére végrehajtott lövések (rakétalövés) tényleges számának az előírt viszonyított aránya stb.

Mivel a csapatgazdálkodás eredményességét számos tényező befolyásolja, ezért az egységek és magasabbegységek gazdasági tevékenységének értékeléséhez – nézetünk szerint – a kapott eredménynek a ráfordításokhoz (az alkalmazott erőforrásokhoz) viszonyított arányaként vagy az eredmények dinamikájaként kiszámított mutatók rendszerét kell alapul vennünk. Ilyen mutatók lehetnek például az üzemanyag-fogyasztásnak és a gépkocsik teherbíró képessége kihasználásának hatékonysági tényezői.

A kisegítőgazdaság hatékonyságának értékelését mint az éves termelési értéknek az ellátottak átlagos évi számához viszonyított arányát számítják ki, a gazdasági munkában való részvétel tényezőjét pedig mint a szolgálati ág gazdasági éves összegének a katonai alakulat gazdaságának összegéhez viszonyított arányát.

A többi mutatót hasonlóképpen számítják ki. Az említett példákban kitűnik, hogy a katonai alakulatok, magasabbegységek és egyes szolgálati ágak által kifejtett gazdasági tevékenység hatékonysági kritériumainak és mutatóinak egységes rendszere megteremthető.

A katonai szaksajtóban az utóbbi időben számos problémafeltáró cikk jelent meg a csapatoknál végzett gazdasági munkával kapcsolatban. Sok szerző javasolja, hogy ki kellene dolgozni a munka értékelésének kritériumait. Ezt a feladatot sikerrel megoldani csupán a Katonai Hahdtáp és Közlökedési Akadémián, a Honvédelmi Minisztérium központi hadtáp-csoportfőnökségein dolgozó kollektívák együttes erőfeszítésével, a Szovjetunió Fegyveres Erői hadtáptörzsének vezetésével, a csapatok élenjáró tapasztalatainak figyelembevételével lehet. Úgy látszik, megértett a szükségessége az adott probléma tudományos kutatómunkával történő kidolgozásának. Ellenkező esetben a csapatok és flottaezők gazdasági tevékenységének intenzívebbé és hatékonyabbá tétele csak jókívánság marad.

A gyakorló-harci feladatok idejében jó minőségben történő végrehajtása és gazdasági rendszabályok foganatosítása szempontjából a parancsnoknak (főnöknek) csak olyan elhatározása lehet optimális, amely lehetővé teszi a cél gazdaságosabb elérését. Emellett szem előtt kell tartani a célszerűség, az optimális takarékoság elvét, amely nem csökkenti a csapatok harci lehetőségeit és nem okoz kárt az egységek és magasabbegységek anyagi biztosítása ügyének.

E kérdések megoldása során a vezető beosztású katonai kádereknek és mindenekelőtt a hadtáptiszteknek tökéletesen el kell sajátítaniuk a csapatok által folytatott gazdasági-pénzügyi tevékenység hadigazdasági elemző vizsgálatának útjait és módjait. Az elemző vizsgálatot oly módon kell végezni: meg kell határozni az elemző vizsgálat céljait, el kell készíteni annak programjait és vázlatait; meg kell valósítani a statisztikai anyagok kiválasztását és feldolgozását; analitikusan meg kell határozni és kutatni kell a különböző tényezők hatását a csapatok tevékenységének hatékonyságára; következtetéseket kell levonni; ki kell dolgozni a gyakorlati megvalósításukkal kapcsolatos javaslatokat és intézkedéseket.

Rendkívül fontos, hogy az egységeknél folyó gazdasági-pénzügyi tevékenység elemző vizsgálatának tudományosan megalapozott módjait alkalmazzák, hogy feltárják a hiányosságokat és mulasztásokat, meghatározzák a kijavításukkal kapcsolatos intézkedéseket.

Következésképpen nem hangzatos felhívásokra van szükség a hatékony gazdasági-pénzügyi tevékenységre; hanem konkrét intézkedésekre, amelyek arra irányulnak, hogy a hadtáptiszteket felvértezzék a szükséges ismeretekkel az ilyen munkához a közzgazdasági képzés és nevelés gyakorlatias tendenciájára történő áttéréshez, miként ezt a Szovjetunió Kommunista Pártja Központi Bizottságának, a Szovjetunió Minisztertanácsának, a Szakszervezetek Országos Tanácsának és a lenini Komszomol Központi Bizottságának azon határozata követeli, amelyet „A dolgozók közzgazdasági képzésének és nevelésének további javításáról” hoztak (1982).

A szocialista építőmunka gyakorlata nap mint nap igazolja azt a lenini gondolatot, miszerint a társadalmi termelés irányításához szilárd ismeretekre van szükség. A közzgazdasági propagandát és

nevelést – miként azt a Szovjetunió Kommunista Pártja Központi Bizottságának júliusi (1983) plénuma követelte – feltétlenül alá kell rendelni a népgazdaság fejlesztése érdekében, korszerű közgazdasági gondolkodást kell kialakítani a káderekben.

Annak érdekében, hogy a hallgatók közgazdasági felkészültsége tovább gyarapodjék és hogy fel legyenek vértézve az elemző vizsgálat készségeivel és módszereivel, a Lenin-renddel kitüntetett Katonai Hadtáp és Közlekedési Akadémia új kiképzési programjaiba az egységek és magasabbegységek által folytatott gazdasági és pénzügyi tevékenység hadigazdasági elemző értékelésével, a csapatgazdálkodás hatékonysága értékelésének és ellenőrzésének módszereivel, a gazdasági tevékenység és a közgazdasági tevékenység ellenőrzésével, az anyagi értékek hiánya, vesztesége és elvesztése okainak vizsgálatának, valamint a megelőzésük és megakadályozásuk érdekében foganatosított rendszabályok megszervezésével foglalkozó témákat iktatnak be. „A csapatgazdálkodás és a hadtápszolgálati ágak gazdasága” tantárgyból a hallgatók évfolyam- és diplomamunkákat készítenek. Az államvizsga programjában a csapatgazdálkodás gazdaságával kapcsolatos kérdéseket is beiktatnak. Úgy tervezik, hogy a közeli években csapatgazdálkodással és a hadtáp szolgálati ágak gazdaságával foglalkozó tankönyveket adnak ki.

Az élenjáró katonai alakulatoknál következetesen oldják meg az anyagi eszközök, az energia-, üzemanyag- és más tartalékok hatékonyabb felhasználásának feladatát a rendszabályok foganatosításának tudományos megközelítése alapján. A csapatok gyakorlata azt bizonyítja, hogy csak ott érhetők el sikerek, ahol a harc kiképzést, a technika üzemeltetését és a gazdasági tevékenységet átgondoltan és közgazdaságilag megalapozottan tervezik és valósítják meg.

Így a végrehajtott harcászati gyakorlatok azt mutatják, hogy egyes parancsnokok felületessége az elhatározások meghozatalában rendszerint az alegységek és egységek indokolatlan átcsoportosításaihoz, az üzemanyag- és üzemórátartalék többletfelhasználásához, a személyi állomány fizikai túlterheléséhez és a tábori kiképzési színvonalak csökkenéséhez vezet, és fordítva: a technika mozgási útvonalának helyes és indokolt kiválasztása jelentős megtakarítást biztosít ezen a téren. Példaként említve, a harcokcsi-zászlóaljra vonatkozóan a mozgási útvonalnak csupán 10 kilométerrel történő lerövidítése mintegy két tonna üzemanyag és körülbelül 40 üzemóra tartalék megtakarítását teszi lehetővé, anélkül, hogy a feladat végrehajtása csorbát szenvedne.

Fontos jelentőséggel bír a katona állományú személyek szakképzettségének szüntelen gyarapítása, a fegyverzet, technika és hadianyagok fenntartásához, kiszolgálásához és javításához, s ennek révén az üzemidejük meghosszabbításához szükséges kedvező feltételek megteremtése. Ez pedig nemcsak hogy biztosítja a csapatok magas fokú harckészültségét, hanem nagy mennyiségű anyagi tartalékok megtakarítását is eredményezi, mivel lehetővé teszi a cél első lövéssel (sorozattal, indítással) történő leküzdését, valamint a feladatnak kisebb üzemórátartalék- és üzemanyag-ráfordításokkal való végrehajtását. Például a Lenin-renddel kitüntetett Leningrádi Katonai Körzet egyik katonai alakulatánál a technika üzemidejének meghosszabbításával az elmúlt évben több mint 32 ezer rubel értékű megtakarítást értek el. Amennyiben a gép- és harcjárművezetők elsajátítják a járművek ésszerű üzemeltetésével kapcsolatos rendszabályok egész komplexumát, akkor ez mintegy 20–25 százalékos üzemanyag-megtakarítást eredményez.

Megtakarítás szempontjából komoly lehetőségeket biztosít a rakományok centralizált utanszállításának helyes megszervezése. Az egységcsomagoknak és konténereknek az anyagi eszközök szállításánál történő alkalmazása 10–15 százalékkal növeli a szállítóeszközök teherbíró képességét, a rakományok pótkocsin történő szállítása elősegíti a teherbíró-képesség kihasználási tényezőjének 80–90 százalékkal történő növekedését, a speciális védőcsomagolás alkalmazása pedig – a lövedékek (rakéták) szállítására – mintegy 30 százalékkal csökkenti a szállítóeszköz-szükségletet. Egyes helyőrségekben a rakományok centralizált utanszállítása lehetővé teszi komoly mennyiségű üzemóra-tartalék és üzemanyag megtakarítását.

A nagy gazdasági hatások az élelmiszerprogram keretében az ország élelmiszerral és mezőgazdasági nyersanyaggal való megbízható ellátásával kapcsolatban a párt által megszabott feladat végrehajtása során biztosítja a kisegítőgazdaságok ésszerű alkalmazását. Ezek további komoly élelmiszertartalékokat biztosítanak hús- és tejtermékek, burgonya és zöldség formájában. Már most számos katonai alakulat 15–50 kg húst kap évente minden egyes ellátottra számítva, ami lehetővé teszi, hogy három vagy több hónapon át saját termelésű hússal táplálkozzanak.

A csapatgazdálkodás hatékonyabbá tételében jelentős szerepet játszik az anyagi eszközök épségének biztosítása, a természetes veszteség csökkenése az előírt normákkal szemben. Ez nagy fontosságú probléma. A veszteségek, hiányok és elvesztések megakadályozása (megelőzése) fontos irányt jelent a felelős beosztású személyek, az egész hadsereg munkájában. Ez a munka attól kezdve vált aktívabbá, amikor elfogadták a katonák anyagi felelősségéről szóló új határozványt az államnak okozott kárt illetően, mely dokumentumot a Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsa Elnökségének 1984. január 13-án kelt – a Szovjetunió honvédelmi minisztere által kihirdetett – törvényerejű rendelete hagyott jóvá.

Ott, ahol az anyagi eszközök szabályos tárolását, karbantartását és nyilvántartását megszervezték, rendszeresen folyik ezen eszközök ésszerű felhasználásának ellenőrzése, szocialista versenyt indítottak a „Takarékos alegység” cím viselésének jogáért, s állandó jelleggel folyik a politikai nevelőmunka a hadianyagok megtakarítása érdekében, ott rendszerint nincsenek veszteségek az anyagi eszközök terén.

A takarékosági rezsim hatékonysága sok tekintetben függ az anyagi és pénzeszközök megtakarítása és ésszerű felhasználása, valamint a belső gazdaságossági tartalékok kijelölése és felhasználása terén elért eredmények anyagi ösztönzési rendszerének tökéletesítésétől. Többek között a katonai alakulatok – kisegítőgazdaságok fejlesztésében való – érdekeltiségének fokozása céljából célszerűnek tartjuk a katonai alakulatok kisegítőgazdaságokban foglalkoztatott dolgozóinak premizálására szolgáló keret növelését.

Számunkra úgy tűnik, hogy a tudományos információ (tájékoztatás) lehetőségeit távolról sem használják ki maradéktalanul a csapatgazdálkodás hatékonyabbá tételére. Csapatszolgálatuk során az akadémia hallgatói és tanárai összegyűjtik, felhalmozzák, általánosítják, összegezik és értékelik az alakulatoknál végzett közgazdasági munkával kapcsolatos tényleges adatokat. Ezeket az anyagokat elemzik, tanulmányozzák tudományos szakkörökben, megvitatják a hadtudományi konferenciákon, s felhasználják azokat a diploma- és évfolyammunkák készítésénél, a kiképzés (oktatás) folyamatában. Az említett anyagokkal kapcsolatban figyelemre méltó javaslatok és ajánlások azonban az akadémián belül maradnak és nem terjednek el széleskörűen.

Az akadémián kiadták „A Szovjetunió Kommunista Pártjának XXVI. kongresszusa a marxista-leninista közgazdasági elmélet továbbfejlesztéséről” című cikkgyűjteményt azzal a céllal, hogy segítséget nyújtsanak a hallgatók és a tanári kar számára közgazdasági ismeretek gyarapításában. Ebben különös figyelmet fordítanak a vizsgált problémák hadigazdasági szempontjainak elemző értékelésére, azon szerep bemutatására, amelyet a gazdasági rendszer fejlesztése játszik a Szovjetunió Fegyveres Erőinek anyagi-technikai biztosítása szempontjából.

Befejezésül meg kell jegyeznünk: a hatékony csapatgazdálkodáshoz szilárd közgazdasági ismeretek szükségesek, amelyek segítséget nyújtanak a tiszték számára abban, hogy helyesen közelítsék meg a közgazdaságilag széleskörűen megalapozott mindennapi feladatok megoldásának kérdését. A közgazdasági műveltség, illetve felkészültség, a korszerű közgazdasági gondolkodás elősegíti a legkülönbözőbb erőforrások és tartalékok felhasználásának hatékonyabbá tételét.

TÁJÉKOZTATÓ KÖZLEMÉNYEK

Könyvszemle –

Új könyvek

Pártkongresszusok és pártkonferenciák (1918–1980)

Összeállította: Vida Sándor

A Magyar Szocialista Munkáspárt XIII. kongresszusának tiszteletére összeállított kötet a magyar kommunista mozgalom legmagasabb szintű tanácskozó testületeinek: a kongresszusoknak és két országos konferenciának legfontosabb adatait tartalmazza a párt alakuló ülésétől kezdve az 1980-ban tartott XII. kongresszusig bezárólag.

Kossuth Könyvkiadó, 1985.

Hermann István: Marx és Engels

A filozófia történetéről

A gyűjtemény Marx és Engels filozófiatörténeti írásait, illetve egyéb műveik, leveleik ilyen vonatkozású részleteit tartalmazza. Egységesen közli az olyan összefoglaló műveket, mint Marx doktori disszertációja, mely a demokratizáló és epikuroszói filozófia különbségét taglalja vagy Engels „Ludwig Feuerbach és a klasszikus német filozófia alkonya” című műve, mely a dialektikus materializmusnak a klasszikus német fejlődéshez való viszonyát világítja meg.

Kossuth Könyvkiadó, 1985.

Kádár János: Béke, függetlenség, honvédelem

Kádár János cikkeiből és beszédeiből az elmúlt évtizedben több tematikus válogatás jelent meg, amelyekben a magyar szocialista fejlődés egy-egy fontos problémaköréről és jelentős feladatairól olvashattunk. Ezek a válogatások a magyar társadalom egyes alapvető kérdéseivel foglalkoztak: számbavették az eredményeket, nyíltan szóltak a problémákról és ellentmondásokról, megmutatták a fejlődés irányát.

E válogatások egészíti ki a közelmúltban megjelent Béke, függetlenség, honvédelem című tematikus kötet, amely az MSZMP főtítkáranak a néphatalom, a szocialista haza védelméről kifejtett gondolatait, állásfoglalásait adja közre.

Ez a válogatás – a korábbiakhoz hasonlóan – társadalmi, állami életünk egyik fontos területének alapvető kérdéseit tartalmazza, módszerét tekintve pedig szocialista építésünk más területeivel, feladataival szoros összefüggésben tárja az olvasó elé a témával kapcsolatos gondolatokat.

Kádár János kötete eligazodást nyújt az érdeklődő olvasónak, reálisan szól a nemzeti függetlenséget, a szocialista közösséget, szocialista vívmányainkat és a békét - az egész történelmi korszakban - fenyegető agresszív imperialista törekvésekről. Egyben meggyőződéssel és az olvasót is megnyerő módon bizonyítja, hogy az imperialista törekvések megfékezhetők, a világháború elhárítható, mert a béke erői szilárdabbak mint a háborús megszállottaké, mert a szocialista közösség országai nemcsak igaz ügyet képviselnek, de megfelelő katonai potenciállal, legyőzhetetlen katonai erővel is rendelkeznek. Ezért e kötet minden, a béke, a nemzeti függetlenség, a szocialista vívmányok érdekében felelősen gondolkodó ember számára utat mutat és a honvédelmi feladatok teljesítése kapcsán újragondolható tanulságokkal szolgál.

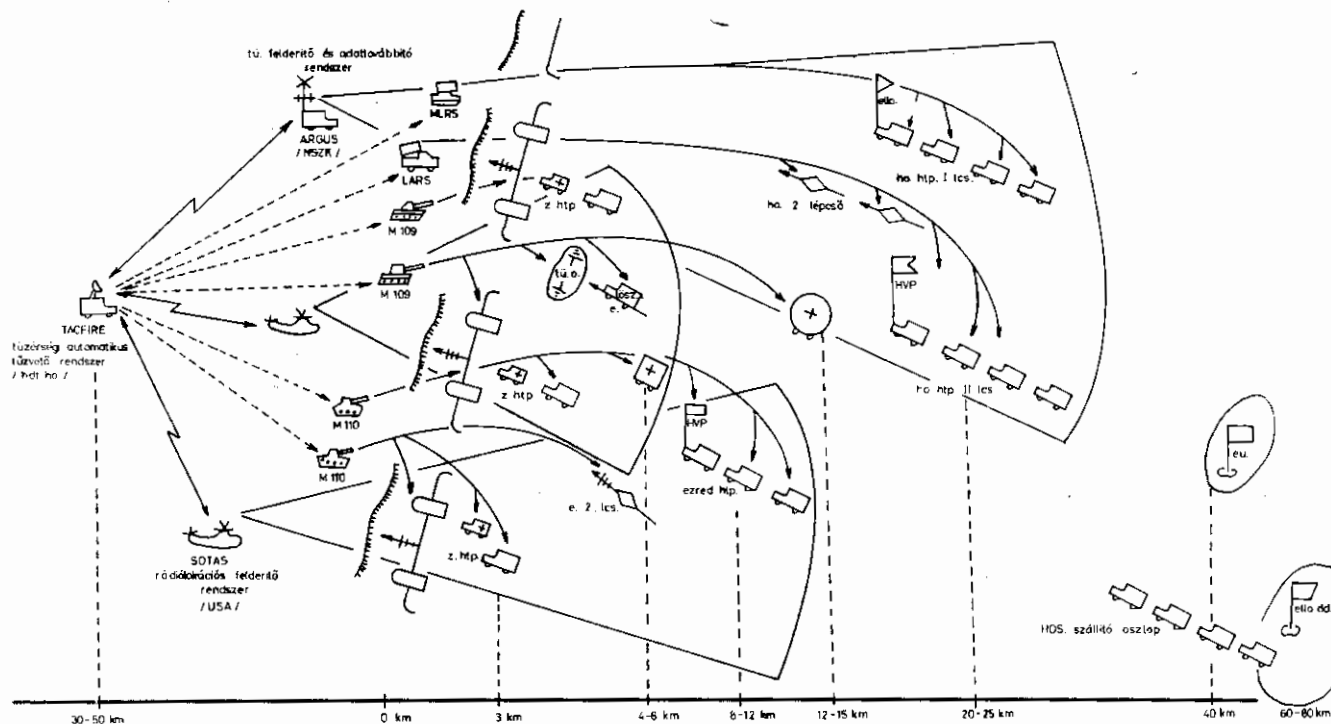
Zrínyi Katonai Kiadó, 1985.

M E L L É K L E T E K

/ képek, ábrák /

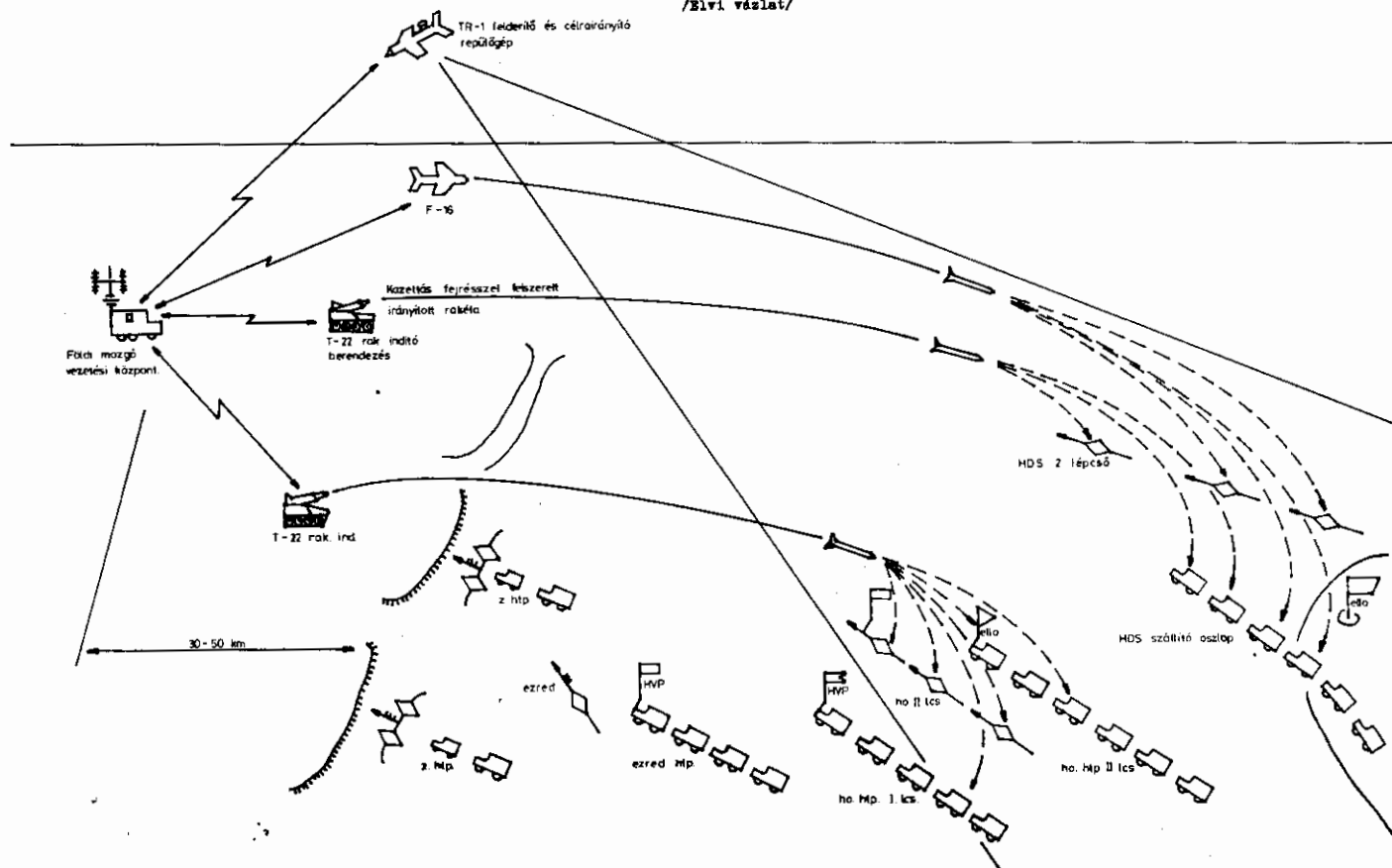
Mellékletek: "Az ellenség felderítő-csapásmérő és
tűzkomplexumok alkalmazásának elvei,
azok hatása a hadtáptörzsek és csapatok
élet- és működőképességére" című
cikkhez

AZ ELJÁRÁS FELDERTŐ TŰZKOMPLEXUMOK ELEMÉI ÉS ALKALMAZTHATÓSÁGA
A RADÁRSZERVEZETEK ELEMÉI
 /Névi vázlat/

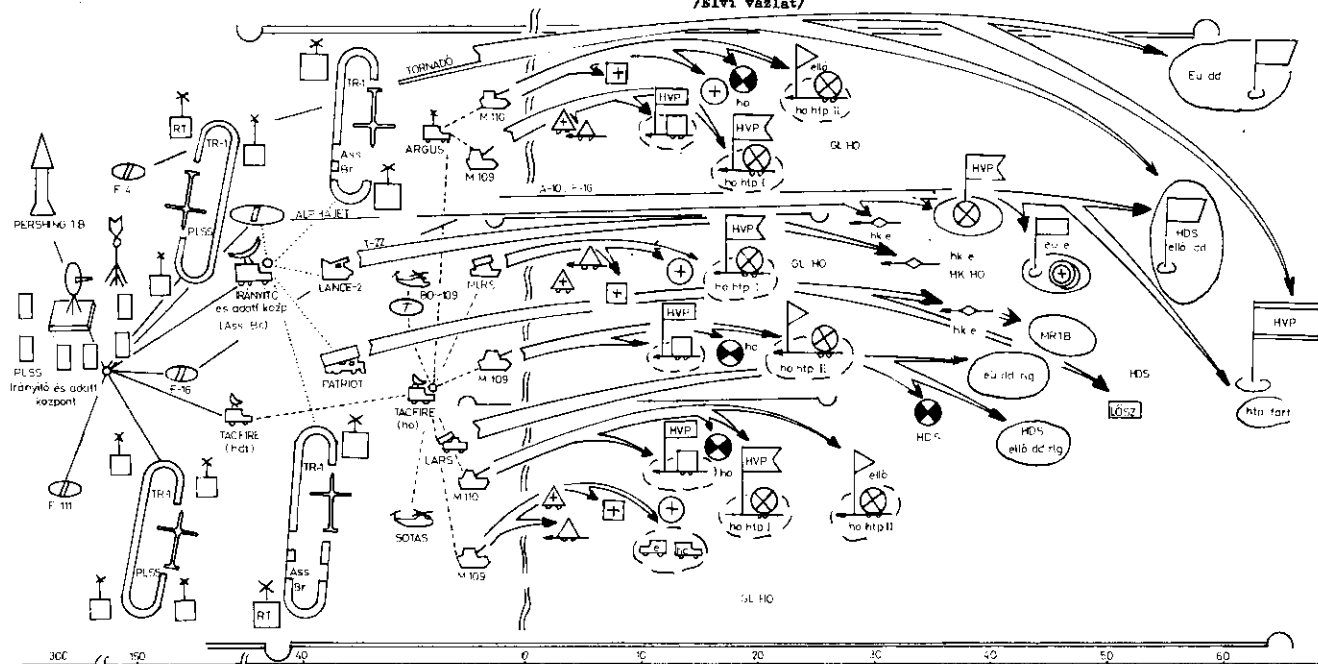

"ASSAULT BREAKER" FELDERÍTŐ CSAPÁSMÉRŐ KOMPLEXUM
ELREKÉZI ÉS ALKALMAZTATÓSÁGA A HTP. CSAPATOK ELLEN

/Elvi vázlat/

**A HDS. HADTÁP TAGOZATAIVAL SZEMBEN ALKALMAZHATÓ ELJÁRÁSOK
TÁJÉKOZTATÓ-ÉRTÉKELŐ KOMPLEXUMOK
/Bírói vázlat/**

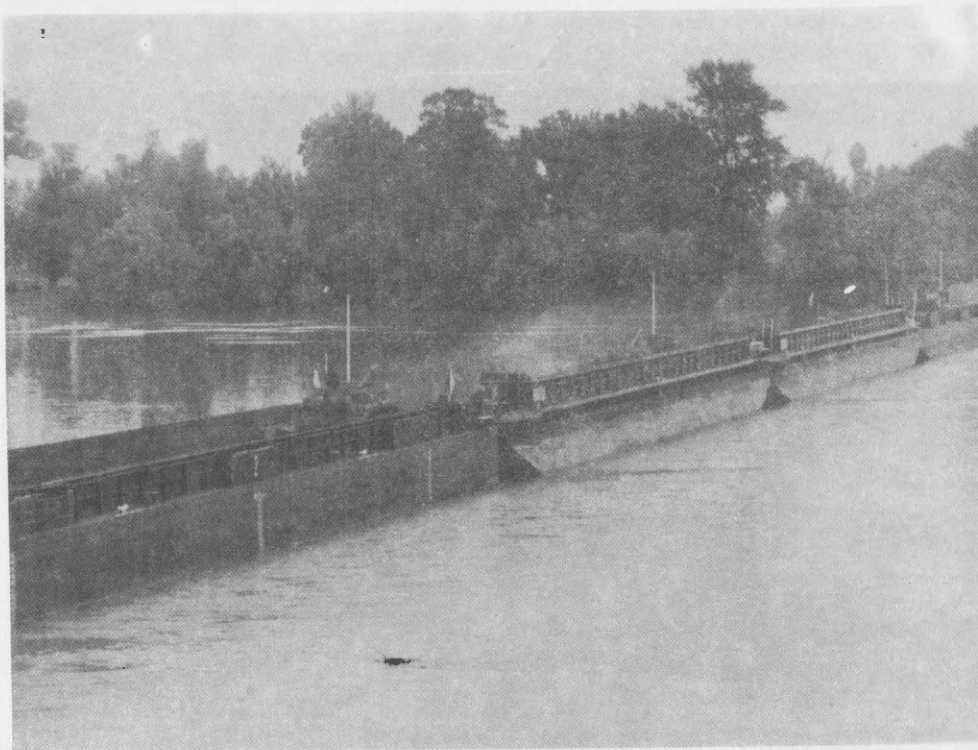

Jelmagyarázat: 1./ PLSZ /nagypont, föld. és csapásnéző komplexum/
 Elemei: - föld. és átjáró repülőgépek,
 - rád. navig. hál.mozgó pontjai
 - földi vezetési központ,
 - pusztító eszközök.
 Alkalmazható: 500 km.mélységig, egyidejűleg
 15 megem.essk.aut. célrevezetést bírt.
 A PTK. és a PLSZ. a PLSZ.rendsz.-be integ-
 rálható, ezáltal ennek alrendszereként és
 önállóan is alkalmazhatók.

**2./ "Assault Breaker" föld.csapásnéző
komplexum /PCKK/**
 A komplexum részei:
 - föld. és célrair.-re.gépek /F-111, TR-1/
 - földi mozgó vezetési központ
 - "föld-föld", v. "levegő-levegő" o.rak.
 Alkalmazása elsősorban második lépésé hk.
 csoportosítások ellen, de bevetethető bár-
 milyen csoportosop., valamint nagyobb lösz.
 és üss.-rak megem.-e céljából is.
 Hatótávolsága: 30-200 km.
 "Tűzgyorsasága": 40 rakéta óránként.

3./ Föld.tűzkomplexum /PTK/
 Részei: - TACFIRE harco.aut.
 tüzei.rendsz.
 - SOTAS célföld.
 rendsz.,
 - ARGUS tűzföld. és
 adattov.rendsz.
 - pusztítóesskők.
 Max.hatótávolsága: 30-50 km.A
 föld.-t követően képes egy per-
 cben belül tüstét kiváltani 150
 cél bármelyikére.

Mellékletek /fényképek/: A "TRANZIT-85" közlekedési
rendszergyakorlat tapasztalatai
című cikkhez.

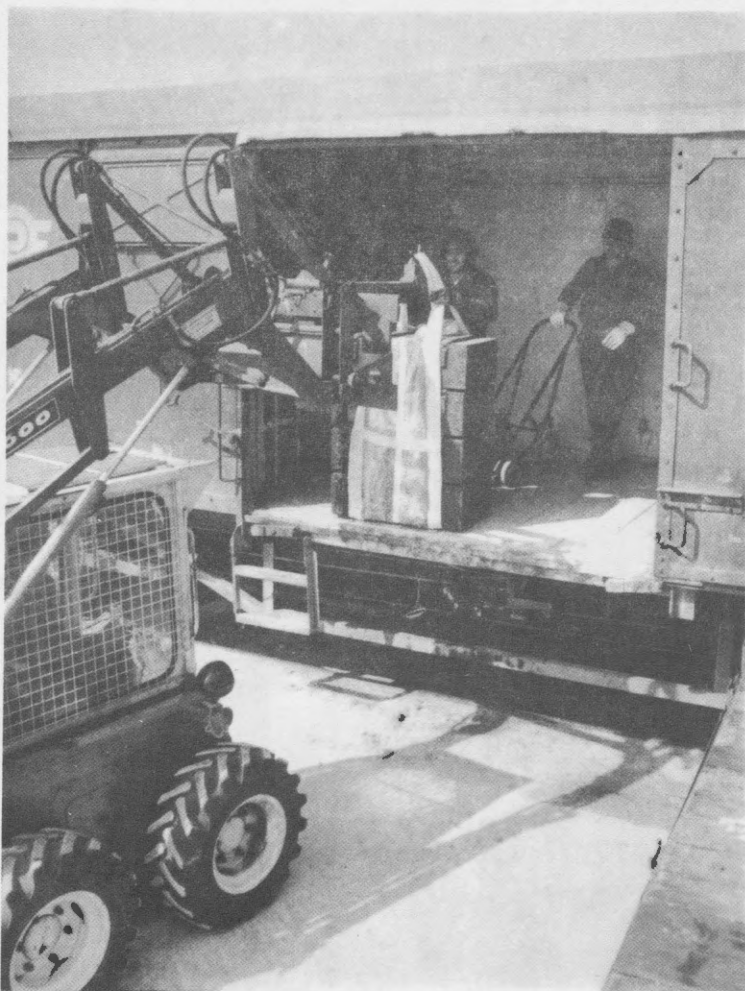
1.sz.melléklet
Közüti TS uszályhid harckocsikkal

2.sz. melléklet
Pontonhid

3.sz.melléklet
A harckocsik "leugranak"

4.sz.melléklet: Lőszerkirakás

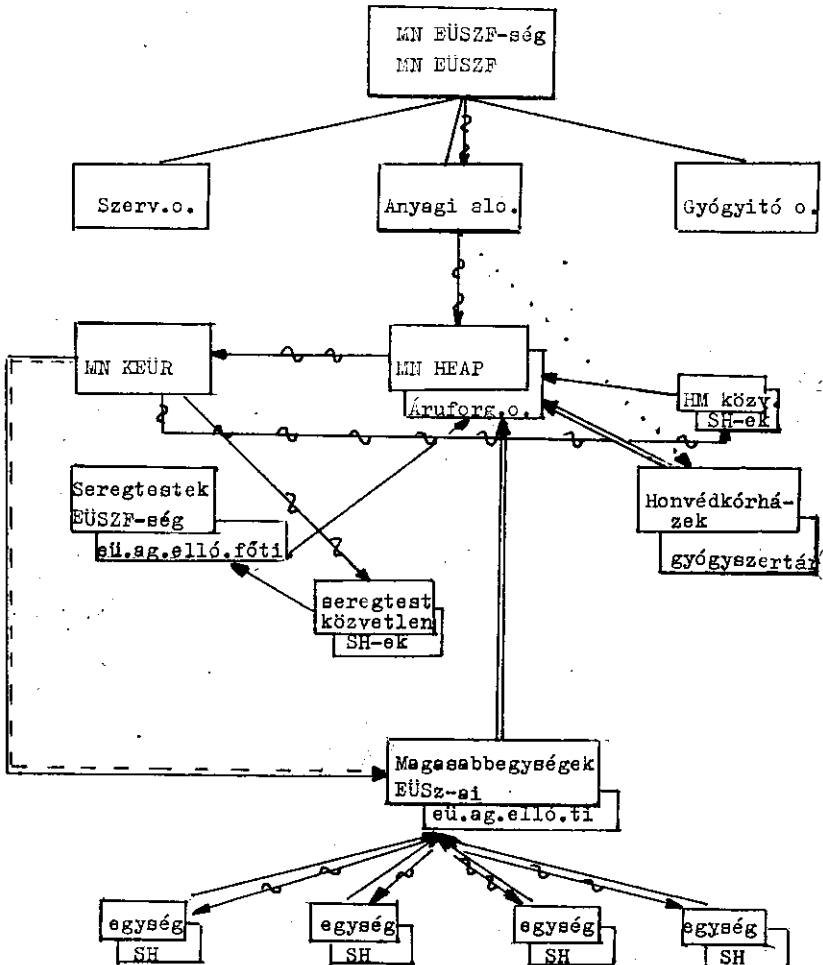
5.sz.melléklet: Vasuti szállitmány a REM-500 vasuti
hadihidon

6.sz.melléklet: Miniszter elvtárs kitünteti a szovjet vasuti
hidépítő egység parancsnokát.

Ábrák: "Az egészségügyi anyagellátás rendszere
békében" című cikkhez

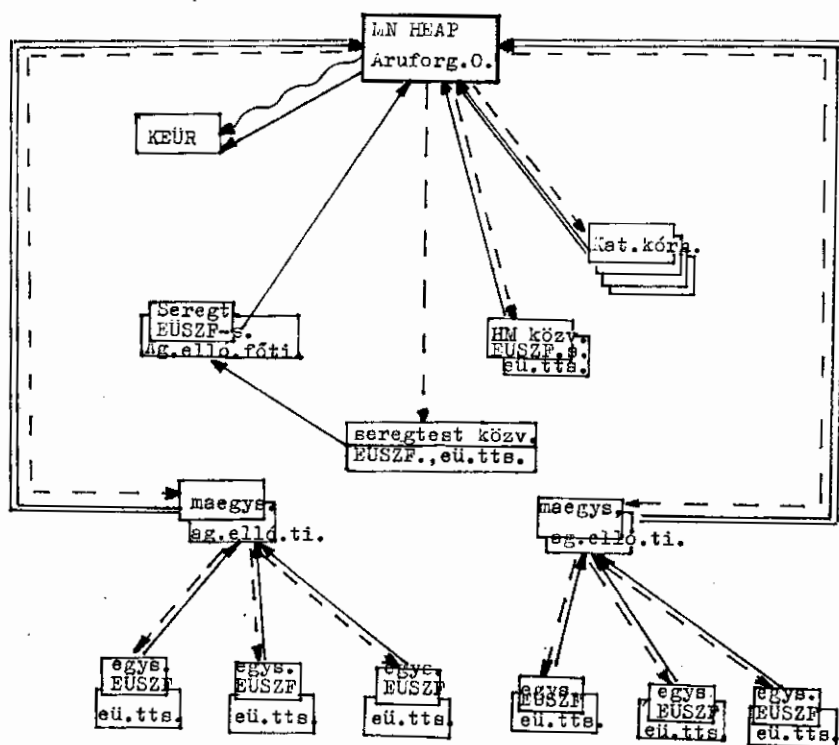
Az egészségügyi anyagellátás rendje békében

Jelmagyarázat:

-▶ = hitelkeret biztosítás
- ▶ = a SZIK útja
- ==> = a keretutalvány útja
- ~~~~~▶ = az eü.anyagellátás rendje
- ==> = a "decentrum" jellegű eü.anyagellátás

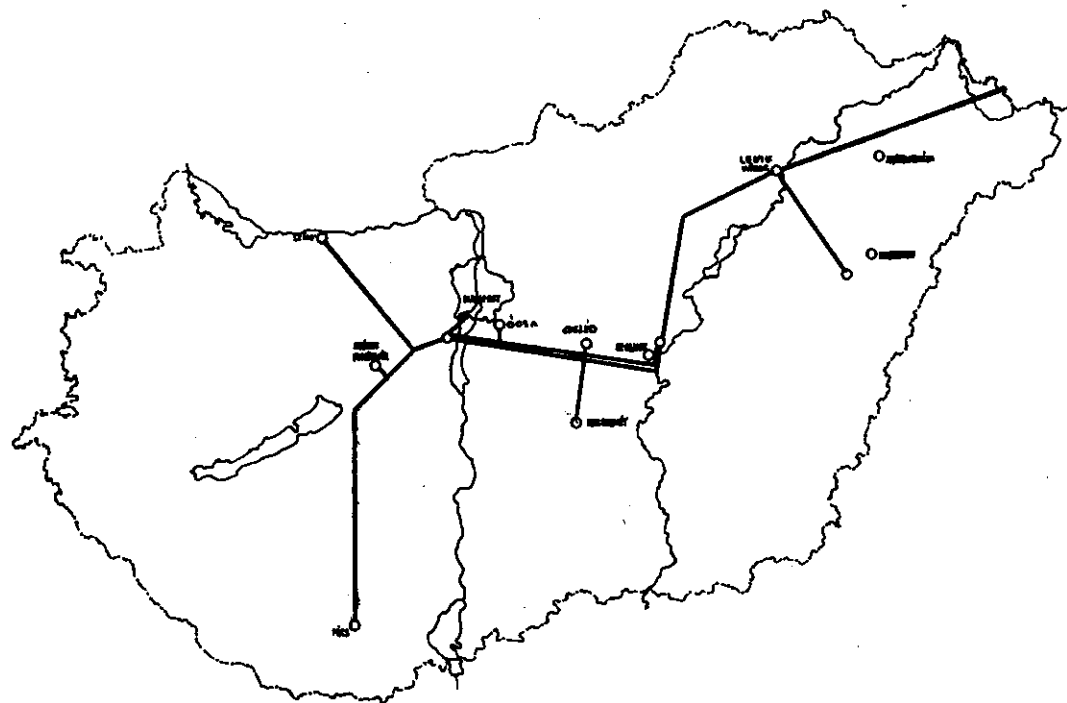
Az egészségügyi anyag igénylésének útja

Jelmagyarázat:

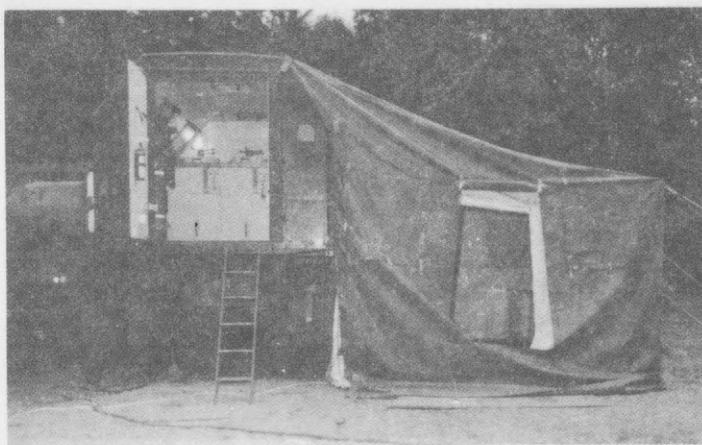
- = SZIK útja
- = kezdetutalvány útja
- = kiutalás
- = anyagok kérdésre való előkészítése

Melléklet: /ábra/ " A népgazdasági termékvezeték és
a tábori csővezeték együttes alkalmazása
a fegyveres erők üzemanyag ellátása
érdekében" című cikkhez.

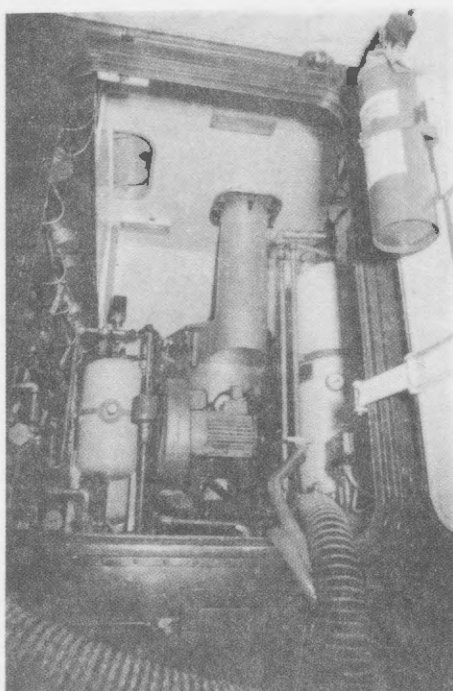

1sz. ábra: Az MNK termékvezeték rendszere

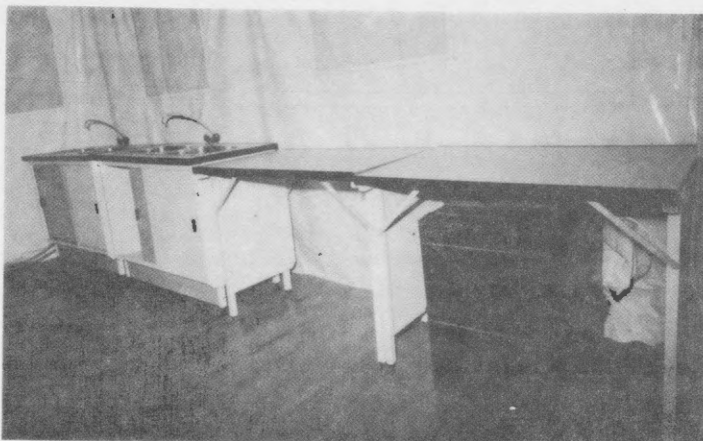
Ábrák, fényképek: " Az MN egészségügyi szolgálatának
új tábori egészségügyi technikai
eszközei" című cikkhez,

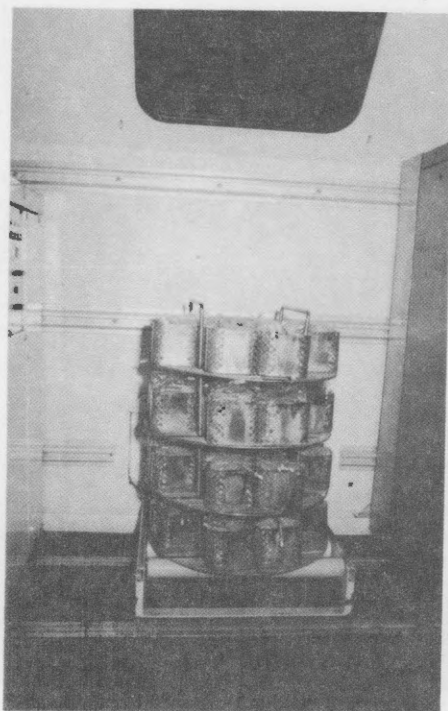
1. ábra A telepített DSB

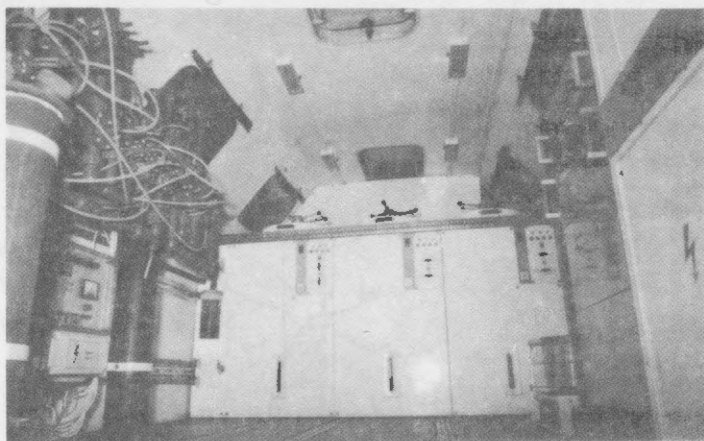
2. ábra A DSB kiszolgáló terének kialakítása

3.ábra A mosogató és a munkaasztalok elhelyezése
a DSB oldalsátrában

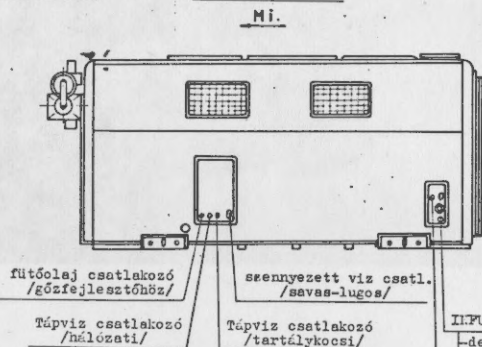
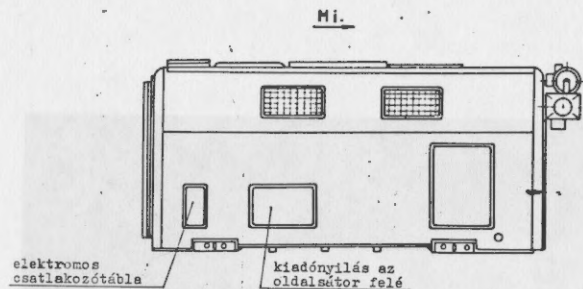
4.ábra Műanyag zsákok sterilizáló rekeszek

5.ábra A DSB kezelő terének kialakítása

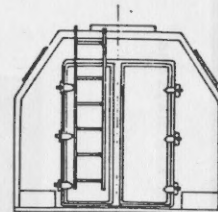
6.ábra Üvegpalackok sterilizáló rekesze

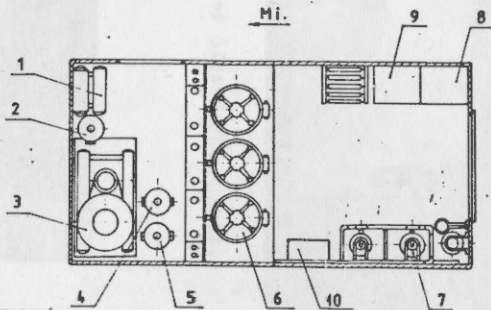
INFUZIÓS LABOR FELÉ

- demineralizált víz csatl.
- gőzvezeték csatlakozó
- melegvíz csatlakozó

demineralizált víz csatl.
/vízegyenesen lefejtéshez/

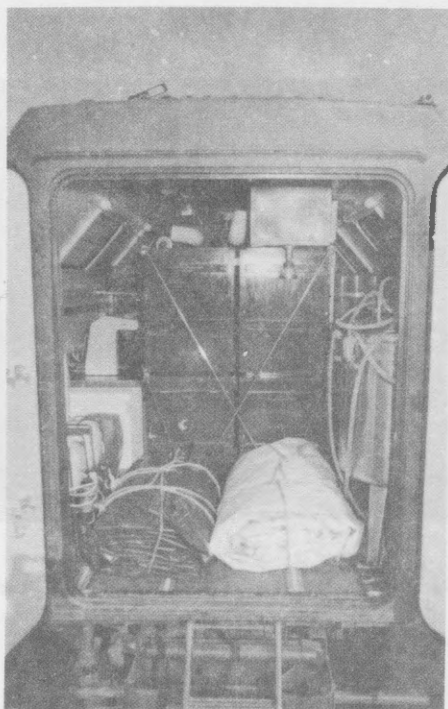

1. LÉGKOMPRESSZOR
2. VÍZMELEGÍTŐ
3. GŐZFÜTŐLESTŐ
4. VÍZELÁLTÓ EGYSÉG
5. LÉGTARTÁLY
6. STERILIZÁLO AUTOKLÁV
7. DE-MINERALIZÁLÓ
8. AKKUMULÁTOR KAPCSOLÓ TÁBLA
9. VÉDELÉS KAPCSOLÓ SZERKEZET
10. 10 VV LÁMPÁS CSÍRÁTLANÍTÓ

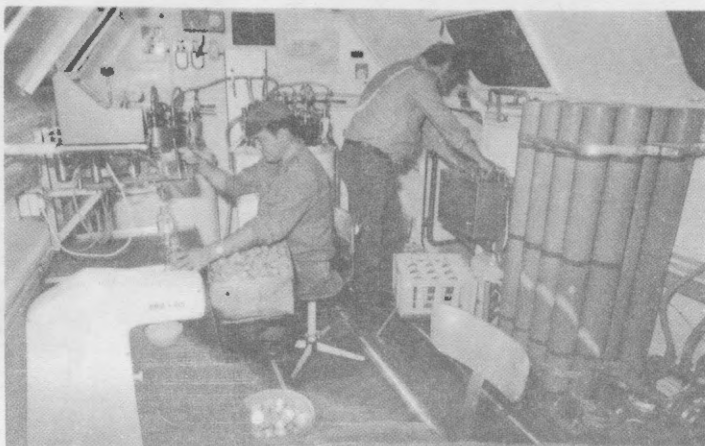

DSB elrendezési vázlat

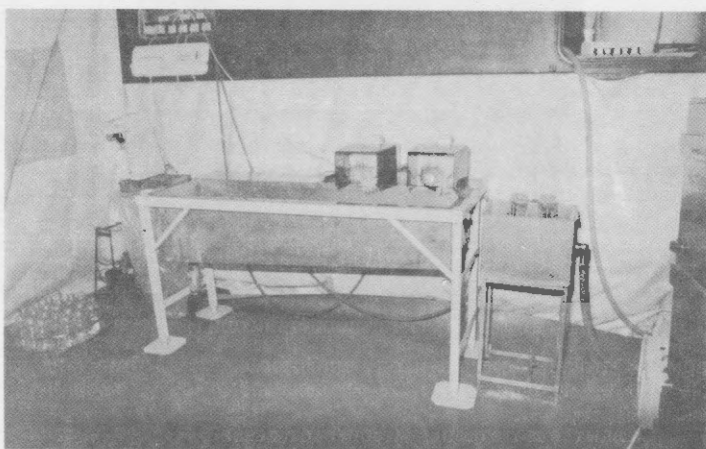
7.ábra

8. ábra A bemálházott IFL

9. ábra Infúziós oldat készítés a felépítményben

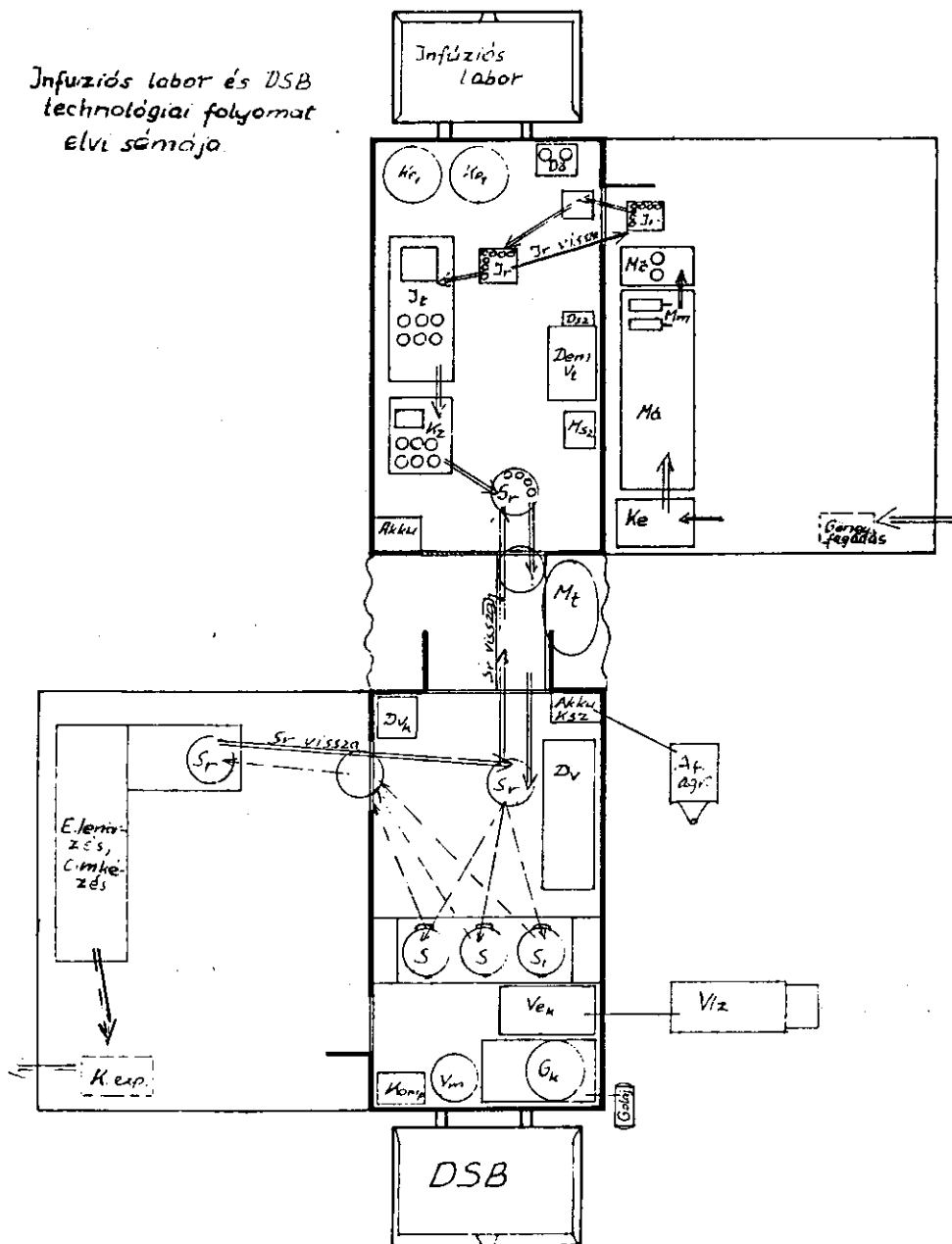

10. ábra Az üvegpalackok tisztítási eszközei
az IFL oldalsátrában

11. ábra Az összekapcsolt DSB és IFL

Infúziós labor és DSB
technológiai folyamat
elvi sémája

12. Ábra Infúziós labor működés technológiai vázlata
jelölésekkel.

Jelölések:

Infúziós labor

Ke: Kupak eltávolítás
Má: Melegvizes áztatás
Ms: Melegvizes mosás
Mö: Melegvizes öblítés
Ir: Infúziós rekesz /üvegmozgatáshoz/
Dö: Demineralizált vízzel öblítés
Ke_t: Keverőtartály
I_t: Infúziós oldat töltő
K₂: Kupakzáró
Dem.V_t: Dsz: Demineralizált víz tár. tart. és szivattyú
Ms_z: Melegvíz szivattyú
M_t: Melegvíz tartály

DSB

Sr: Sterilizáló rekesz /töltött üveghez/
S: Sterilizálók
D_v: D_{vk}: Demineralizált víz előállító
Ve_k: Vizellátó központ
G_k: Gőzkazán
V_m: Vízmelegítő
Komp: Levegő kompresszor
KSz: Kapcsolószekrény a vill. energia fogadásához
K.exp: Kiszorított oldat expedíció

TARTALOMJEGYZÉK

A hadtápbiztosítás elmélete

Szerkesztő Bizottság	Racionalizálás, mint a tartalékok mobilitásának eszköze -	3
Szenes József alez., Kis Mihály őrgy.	Az ellenség felderítő-csapásmérő és tűzkomplexumai alkalmazásának elvei, azok hatása a hadtáptörzsek és csapatok élet- és működőképességére - - - - -	14
Dr. Kazinczi István nyá. alez.	A szervezeti struktúra korszerűsítésének egyes kérdései a fegyverzeti és technikai szolgálat kiszolgálási-javítási szférájában -	24

Politikai munka a hadtápban

Kovács Károly alez.	Az ifúságpolitika megvalósulásának helyzete a központhadtápnál üzemanyag-raktárainál - - - - -	31
---------------------	--	----

Harckészültség és hadtápképzés

Eőri Tibor ezds.	A „Duna-85” gyakorlat hadtápbiztosításának tapasztalatai -	37
Dr. Villányi Ferenc o. alez.	Az „ORION-85” egészségügyi rendszergyakorlat főbb tapasztalatai - - - - -	48
Sáfár Bálint ezds., Szűcs László alez.	A „TRANZIT-85” közlekedési rendszergyakorlat tapasztalatai - - - - -	56
Bakodi Zoltán alez.	A csapatok hadtápbiztosításának feladatairól - - - -	62
Csabai György őrgy.	A harckocsi-hadseregek anyagi biztosításának tapasztalatai a Nagy Honvédő Háborúban - - - - -	68

A csapatgazdálkodás elmélete, ellátás, gazdálkodás, katonai közlekedés

Dr. Sarkadi László o. szds.	A diéta szerepe a magas vérnyomás eredményes kezelésében - - - - -	75
Dr. Hangay Géza gy. őrgy.	Egészségügyi anyagellátás rendszere békében - - - -	81
Szűcs László alez.	A szállítások gazdaságosságának fokozása konténeres szállítások teljeskörű bevezetésével - - - - -	85
Dr. Dobó Ferenc alez.	Az anyagi eszközszállítások megszervezésének célszerű módszerei haditevékenységek esetén - - - - -	89

Zsidákovits Nándor alez., Lantos Imre mk. szds.	A népgazdasági termékvezeték és a tábori csővezeték együttes alkalmazása a fegyveres erők üzemanyag-ellátása érdekében - - - - -	94
Mészáros Gyula mk. alez.	Az MN egészségügyi szolgálatának új tábori egészségügyi technikai eszközei - - - - -	98
Semperger Imre szds.	A textiltisztítás mint szükségletek kielégítésének egyik forrása hadművelleti tevékenységben - - - - -	101

Hasznos tapasztalatok

P. J. Altunjin ezds.	Nap mint nap gondoskodjunk a harcosok életkörülményéről - - - - -	110
----------------------	---	-----

Munkavédelmi közlemények

MN Pénzügyi Szolgálatfőnökség Baleset-elhárítási és munkavédelmi osztály	1. Középfokú munkavédelmi szakképesítő tanfolyam a néphadseregben - - - - -	120
	2. Tájékoztató a gépjárműjavítás és karbantarás közben történt égési balesetekről - - - - -	122
	3. Tájékoztató oktatási segédletről - - - - -	123

Folyóiratszemele

V. P. Petrov vörgy., I. Sz. Kapusin ezds.	A gépkocsi-szállítási ágazat a csapatok harc alatti biztosításában - - - - -	126
V. Rjabuhin vörgy.	A csapatok tábori vízellátása - - - - -	130
Je. Gradobojnov vörgy., V. Gromov ezds.	A hadtáptisztek hadigazdasági felkészítése - - - - -	134

Tájékoztató közlemények

x x x	Könyvszemle - Új könyvek - - - - -	138
-------	------------------------------------	-----

СОДЕРЖАНИЕ

Теория тылового обеспечения

Редакционная коллегия	Рационализация как способ мобильности средств	3
Подполковник Сенеш Йожеб Майор Киш Михай	Принципы применения разведывательно-ударных и огневых комплексов противника и их воздействие на быт и работоспособность штабов тыла и войск — — — — —	14
Подполковник в отставке Казинци Иштван	Некоторые вопросы совершенствования штатно-организационной структуры — — — — —	24

Партийно-политическая работа в тылу

Подполковник Ковач Карой	Состояние политической работы с молодежью на складах ГСМ тыла центра — — — — —	31
-----------------------------	--	----

Боевая готовность и подготовка тыла

Полковник Эри Тибор	Опыт тылового обеспечения учения „ДУНАЙ-85”	37
Подполковник м/с Виллани Ференц	Опыт медицинского учения „ОРИОН-85” — —	48
Полковник Шафар Балинт Подполковник Сюч Ласло	Опыт транспортного учения „ТРАНЗИТ-85” —	56
Подполковник Бакоди Золтан	О задачах тылового обеспечения войск — —	62
Майор Чабаи Дьёрдь	Опыт материального обеспечения танковых армий в Великой Отечественной войне — — —	68

Теория войскового хозяйства, снабжение, хозяйствование, военное сообщение

Капитан м/с Шаркади Ласло	Роль диеты в успешном лечении гипертонии —	75
Майор м/с Хангаи Гейза	Система военно-медицинского снабжения в мирное время — — — — —	81
Подполковник Сюч Ласло	Повышение эффективности перевозок с полным внедрением контейнерных перевозок — —	85
Подполковник Добо Ференц	Целесообразные способы перевозок материальных средств в ходе боевых действий — —	89
Подполковник-инженер Жидакович Нандор Каритан-инженер Лантош Имре	Совместное использование народнохозяйственных и полевых трубопроводов в интересах снабжения вооруженных сил горючим — — — —	94
Подполковник-инженер Месарош Дьюла	Новые полевые медицинские средства медицинской службы ВНА — — — — —	98
Капитан Шемпергер Имре	Чистка текстильных изделий как один из источников удовлетворения потребностей в операции	101

Полезный опыт

Полковник Алтуний П. И.	Быту воинов — повседневное внимание — —	110
----------------------------	---	-----

Сообщения по охране труда

Отдел предотвращения несчастных случаев и охраны труда Управления финансовой службы ВНА	1. Курсы по подготовке младших специалистов по охране труда в армии — — — —	120
	2. Информация об ожоговых поражениях при ремонте и уходе за автомашинами — — —	122
	3. Информация об учебных пособиях — — —	123

Обзор журналов

Генерал-майор Петров В. П. Полковник Капушин И. С.	Автомобильный транспорт в обеспечении войск в ходе боя — — — — — — — —	126
Генерал-майор Рябухин В.	Полевое водоснабжение войск — — — — —	130
Генерал-майор Градобойнов Е. Полковник Громов В.	Военно-экономическая подготовка офицеров тыла — — — — — — — — — —	134

Сообщения информационного характера

* * *	Обзор книг — — — — — — — — —	138
* * *	Новые книги — — — — — — — — —	138